

ARTIS MEDICÆ
PRINCIPES.

TOMUS UNDECIMUS.

ARTIS MEDICÆ PRINCIPES

HIPPOCRATES, ARETÆUS, ALEXANDER, AURELIANUS, CELSUS, RHAZEUS.

RECENSUIT, PRÆFATUS EST

ALBERTUS DE HALLER,

Præses Societ. Reg. Scient. Götting. Sodalis Acadd. Reg. Scient. Parif. Chir. Reg. Gall. Imp. Berol. Suec. Bon. Arcad. Bavar. Soc. Scient. Britan. Edimb. Upfal. Bat. Botan. Flor. Helvet. In Senatu Supremo Bernenfi Ducentumvir.

TOMUS XI.

LAUSANNÆ,
Apud JUL. HENRICUM POTT, & Soc.

MDCCLXXIV.

INDEX CAPITUM

LIBRI PRIMI

DE MORBIS CHRONICIS.

LIBRI SECUNDI DE MORBIS CHRONICIS.

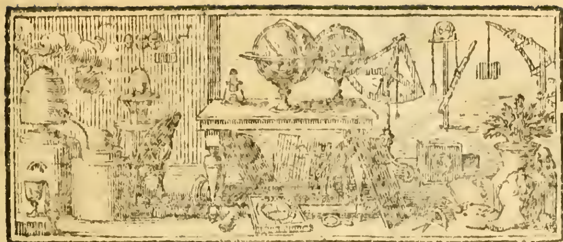
LIBRI TERTII DE MORBIS CHRONICIS.

LIBRI QUARTI DE MORBIS CHRONICIS.

LIBRI QUINTI DE MORBIS CHRONICIS.

CÆL.

CÆLII AURELIANI

SICCENSIS

IN V. LIBROS MORBORUM CHRONICORUM

PRÆFATIO.

PRÆSCRIPTIS (*a*) celerum paſſionum libris, *tardarum* placet curationes ordinare, quæ ſolo (*b*) *ſupraſoſitionis* tempore ſuperioribus ſimiles, in lenimento vero varia *recorporatione* formantur, & peritis medicinæ claram æternamque gloriam (*c*) quærunt. Celeres enim, vel acutæ paſſiones etiam ſponte ſolvuntur, & nunc fortuna, nunc natura favente. Quo fit, ut ignari homines (*d*) elati ſæpe *medicos* fugiant, cum hos

(*a*) olim, vel ante ſcriptis.
(*b*) exacerbationis per intervalla redeuntis τῆς ἐπιτάσεως.
(*c*) parant.
(*d*) curſim, feſtinanter.

(*e*) proventus incantationibus novis ac (*f*) ligamentis adſcribant, aut fortunæ; cum (*g*) quoties repentino nuntio læti aut territi ægrotantes, mutatione quadam corporis morbos excludunt; vel ea per intemperantiam gerunt, quæ ratione occulta ſibi profutura neſcientes, duce deſperatione committent. In (*h*) utrumque enim faciles *celeres paſſiones* accipimus. Pelluntur enim aut fluore *ſudoris*, aut *ſanguinis* per nares, aut *ventris*.

Chroniæ autem vel *tardæ paſſionis* morbi, qui jam præjudicio quodam corpora poſſederint, ſolius *medici peritiam* poſcunt, cum neque natura, neque fortuna ſolvantur. *Podagram* denique, vel *Phthiſin*, aut *Elephantiaſin*, vel ſimiles tarditate paſſiones reſolvi, nulli ſectarum principes meminerunt, ſicut ſæpe febres acutæ ſolvuntur.

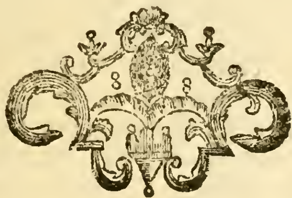
Hinc denique Græci ASCLEPIUM (*i*) nomen ſumpſiſſe dixerunt, quod dura curando primus ſuperaverit vitia. Scribentium igitur medicinam nullus ante THEMISONEM tardarum paſſionum curationes (*k*) principaliter ordinavit. Alii vero has omnino tacuerunt, tanquam impoſſibiles judicantes, vel (*l*) incurabilium paſſionum. Alii *Aliptarum* officio (*m*) tranſmittendas crediderunt: Alii diſperſe atque de aliis

(*e*) eventus.
(*f*) τοῖς περιάπτοις: amuletis.
(*g*) aliquoties.
(*h*) lætum aut triſtem exitum.
(*i*) & Dei, & glorioſi medici.
(*k*) aliqua methodo.
(*l*) inter incurabiles paſſiones.
(*m*) committendas.

paſſionibus (*n*) ſcribentes, ut podagra, ſanguinis fluore, hydropiſmo, paralyſi, alopecia, vel quartanis typis, ut ERASISTRATUS, & ASCLEPIADES. THEMISON autem tardarum paſſionum tres libros ſcripſit: item THESSALUS ſecundo libro Regulari earum curationem ordinavit.

Dehinc SORANUS pleniſſime cunctarum diligentiam tradidit, atque ſpeciale corpus ſcripturæ formavit, de paſſione capitis initia ſumens, quod nos quoque faciendum adſumimus.

(*n*) *ſubint.* de chronicis tractaverunt.

MORBORUM CHRONICORUM

LIBER I.

CAPUT PRIMUM.

De capitis passione, quam Græci Cephalæan nominant.

A PARTE corporis quæ patitur, passio *nomen* accepit. Nam κεφαλὴν *Græci* caput vocaverunt.

Generatur autem sæpius *perfrictione* aut frigiditate, aut e contrario *solis exustione*, aut continuatione *vigiliarum:* sed vehementius *feminas* tenet ob diligentiam capillorum.

Sequitur in passione constitutos dolor vehemens capitis *totius*, aut *dimidii*, quem consueto nomine *hemicraniam* vocant, vel certe temporum, [*a*] quem dolorem crotaphon adpellant. Occupat etiam *oculorum* radices, & *occipitium*, atque *colla*, tendens usque ad spinæ partes, ut cum sedere ægrotantes voluerint, *vertigine* adficiantur, atque oculorum caligine, cum *nausea*, & *fellis vomitu.*

At si passio [*b*] vehementer cœperit, rubri atque prominentes *oculi* fiunt, dejectis & conclusis *palpebris* evitantes lumen, cum *lachrymarum* fluore, cibi etiam jugi *fastidio*, & obtrusione visus,

(*a*) quæ κροτάφους.
(*b*) vehementescere, ut multis locis hujus operis.

aurium tinnitu, & difficili auditu. Sequuntur etiam *vigiliæ* juges, aut frequentes, *dentium* dolor, & acceſſionis initio *ſanguinis* e naribus parviſſimus guttarum fluor, nihil relevans. Erit igitur locandus ægrotans, ſi *totum* caput doluerit, *ſupinus*. Si autem *ex parte*, ea parte quæ patitur. Mitigatur enim quodam blandimento ſtraminum, pars in dolore conſtituta.

Pejorante paſſione ſequitur *vultus* depravatio, *pulſus* obſcuritas, & omnes *ſenſus obtruſione* adficiuntur. Hac paſſione *alii* celeriter atque cum febribus laborant, quem dolorem proprio nomine ſectarum principes [*c*] *capitis* vocaverunt. *Alii* tarde, atque ſine febribus, per intervalla temporum admoniti, & ſolo dolore capitis oppreſſi, quam paſſionem veteres *cephalæan* vocaverunt. Pati autem *aliqui* membranam cerebri dixerunt, *alii* eam, quæ teſtam circumtegit, *alii* omnem cutem capitis, *alii* temporum atque buccarum muſculos, quos *ſiagonas* adpellant.

Nos vero *aliquando* iſtorum aliqua, ſecundum quod de ſenſus doloris extendit: *aliquando* omnia, ſecundum quod [*d*] fomento vel acceſſiones paſſionum ordinate ſe ingerunt: ſimiliter etiam ſicut dimiſſiones atque delinimenta convariant: & nunc longiores, & [*e*] puras, nunc anguſtas & ſordidas accidentium malorum reliquias in acceſſionem reliquerint. *Item* ſecundum ſuperpoſitionem tempore acceſſionis. *Item* ſecundum quod

---

(*c*) cephalalgiam.
(*d*) cauſæ.
(*e*) omnis doloris vacuas, cujus antitheton ſordidas, ſed valde improprie.

nunc [*f*] diurnas, nunc intercapedinatas exacerbationes interpofitis diebus, uno, vel duobus, ficut quos *typicos*, aut *periodicos* circuitus adpellamus, aut *hemitritaicos*, pro refponfione temporum habuerint variantes.

Igitur de dolore capitis, in acutis febribus accidenti, prius libro de febribus memoravimus. De illo vero, qui fine febribus, atque tardus, & [*g*] fuæ paffionis eft, nunc dicemus.

Cum itaque adhuc parvus fuerit [*h*] fenfus, oportet ægrotantem jacere *loco mediocriter frigido*, atque *obfcuro*, paulo levatius *capite* collocato, adhibito *filentio*, atque corporis & animi *requie*, cum abftinentia *cibi* ufque ad primam diatritum. Adhibenda etiam *articulorum* levis fricatio, cum capitis *fomento* ex oleo frigido atque [*i*] viridi, vel fucco quolibet admixto, qui fine repercuffu valeat adftringere, ut *polygoni*, [*k*] *arnogloffæ* herbarum, aut *intybi*, aut *portulacæ*, aut *rubi*, quem *Græci* βάτον adpellant, [*l*] anulorum *vitis*, quos ἕλικας vocant, vel [*m*] *uvæ lupinæ*, *ut anagallidis*, vel *fideritis* herbæ, aut *murtæ*.

Hinc etiam *cataplafmata* adhibenda ex horum fingulis, aut admixta polenta, vel compofitum ex multis ejus virtutis medicamen fronti adponendum, ut eft [*n*] *diatheton*: fi vero vehementior fuerit

[*f*] continuas.
[*g*] ipfe morbus primarius.
[*h*] *fubint.* doloris.
[*i*] omphacino ὠμοτριβεῖ.
[*k*] plantaginis.
[*l*] capreolorum, clavicularum.
[*m*] Solani. *vide lib.* 2. *c.* 7.
[*n*] Diatheiu, quod defcribitur a GALENO κ. τόπους & ab AETIO.

dolor, erit locandus ægrotans *loco amplo* atque calido mediocriter, & neque plurimum lucido, ne nimius ſplendor officiat. Adponendæ etiam *lanæ* lenes ac tenues, & limpidæ iiſdem partibus, cum jugi fomento ex *oleo* dulci atque calido.

Ac ſi coegerit dolor, [*o*] πτύγματα erunt viciſſim & lanæ, æque mollia adponenda, ex oleo calido expreſſa, [*p*] temporibus ſub buccarum muſculis immota. Tunc etiam *veſicæ* ſemiplenæ ex oleo calido, vel *ſaccelli* ex pollinibus calidis conferti, manu etiam calida atque digitis, molli tactu loca dolentia contingenda, cum omni ſilentio ac requie ægrotantis.

Si autem dolor ad *dentes* tetenderit, *mulſum* calidum vel *oleum* damus, quod in ore ſine ullo motu contineat: niſi quis hoc horreſcens in nauſeam fuerit provocatus.

At ſi *vehementius* dolor convaluerit, & majora [*q*] exegerit, [*] diu etiam permittentibus viribus in ipſa diatrito, vel ante ipſam, ſanguis erit detrahendus, *phlebotomia* ſcilicet: ſed totum caput dolentibus, ex eo brachio quod facilius fuerit, detractio facienda. At ſi *altera* pars capitis doluerit, ex ejus *contraria* detractionem faciemus, quo longius adjutorii commotio a parte patienti remota videatur. Tunc *os* colluere permittimus, & *aquæ* calidæ potum damus. In ipſa vero diatrito *unctionem* adhibemus ex oleo dulci atque

---

[*o*] complicati panniculi.

[*p*] & ſub temporibus buccarum muſculis admovendarum.

[*q*] exegerit remedia, ètiam.

[*] pro *diu dementia permittentibus viribus*, *etiam* legit *remedia* ALM.

calido. Tunc facimus foveri *faciem* ex aqua ſcilicet calida.

Dehinc potum atque cibum damus, ut eſt *panis* aquæ calidæ elutione purgatus, quo difficultate depoſita [r] politus fiat. Vel certe [ſ] aliqua ſimiliter [t] fiant, aut cum *mulſa* mediocriter cocta, [u] aut ex panis pulticula confecta, quam τοῤυνητὸν *Græci* vocant, cum parviſſimo anetho, aqua, ſale, & melle; item *ova* ſorbilia. Quæ quidem cibatio erit *alternis* diebus adhibenda, donec dolores declinent.

At ſi paſſio duraverit, erit *tondendus* æger uſque ad cutem. Hinc etiam patientes partes levantur, cum ex alto *reſlatio* quædam viarum nuditate permittitur, & localibus interea adjutoriis præparantur. Tunc *novacula* radendum caput, atque cataplaſmatibus, & levi *cucurbita* in acceſſione, cum ſcarificatione autem in dimiſſione relevandum, ex illis ſcilicet partibus, quæ plus patiuntur, vel fortiore dolore vexantur. Atque ita *ſanguiſugæ* adponendæ, quas hirudines adpellamus, & magis ſi locorum inæqualitas cucurbitæ non fuerit capax, quo inhærere minime poſſit. Tum *vaporationes* ſpongiarum ex aqua calida expreſſarum adhibendæ, vel calida & oleo, aut decoctione *hibiſci* quam althean vocant.

Ac ſi *venter* non fecerit officium plurimis diebus, tunc [x] calidæ, & oleo rutæ, admixto melle, erit injiciendus *clyſter*: ſic enim & inteſtino-

---

[r] remoto furfure ſuavior & jucundior fit.
[ſ] alica.
[t] fiat.
[u] aut pulticula ex pane confecta.
[x] ex calida.

rum fotus fit, & ſtercorum detractione caput relevatur, quorum motu, ac exſpirationis adſcenſu amplius gravabatur. Quapropter etiam pridem, ſi officium venter non adgnoverat, oportuit adhibere clyſterem, priuſquam cucurbitæ uſus acceſſerit: dehinc *cataplaſmatum* genus nunc laxativum convenit, ut eſt ex lini & fœnugræci ſeminibus: atque polline, ex aqua & oleo, admixto melle concocto: vel ex panico diligenter emollito.

Declinante paſſione *cerotariis* atque malagmatis ſimplicibus utendum, ut eſt (y) *diachylon.* Tunc *cibus varius* dandus, prædictæ ſimplicitati vicinus, ut eſt cerebrum porcinum, vel hœdinum, piſces teneri, turdi, columbarum pulli, vel domeſticarum gallinarum: olera quoque, cucurbitæ, malvæ, betæ, nunc ex aqua cum oleo atque garo curata, nunc concifa atque trita, (z) interius condita: magis enim ex his facilis venter efficitur, quod ſæpe etiam ſanitatis tempora omnibus profuit, quibus unius diei ventris dilatio caput implevit.

Ante cibum præterea erit adhibenda *geſtatio*, (*aa*) portatoria ſcilicet ſella, ſine vehementi motu, quo partes vehementer patientes releventur. Tunc etiam *deambulatione* utendum, & poſt perunctionem capiti adhibendus *fotus*, cum (*bb*) toto corpore ſupradicto motu laxatum, & ſpiramen-

(y) διὰ χυλῶν.
(z) curioſius, ut paulo poſt.
(*aa*) fertorium paulo poſt vocat.
(*bb*) totum corpus.

tis facilibus agitatum ſit. Etenim *motu denſa laxantur*, & *retenta tenuantur*.

Dehinc cum declinatio (*cc*) firmior eſſe cœperit, *lavacrum* adhibendum. Tunc in alia diatrito quiddam *vini* aquati offerendum. Ita cum capitis pauſaverit dolor, longo tempore horæ ſolitarum acceſſionum erunt evitandæ, atque e memoria ejiciendæ: quibuſdam etiam temporibus in requie ſervamus ægrotos.

Declinandum etiam omne, quod poteſt acceſſionem in (*dd*) *commemorationem* reducere, ut eſt *aduſtio*, *indigeſtio*, *venus*, (*ee*) *meratus potus*, vel plurima maſticatio durioris cibi, aut curioſe conditi, necnon etiam *vapores vehementes* atque (*ff*) ignea lavacra, *exclamatio* vehemens, *iracundia*, vel *venter* nimis adſtrictus, & magis poſt cibum, ſpiritus retentio, & ejus ad alia (*gg*) deſcenſus. Sic enim oppreſſio quædam omne caput extendit.

Dein (*hh*) tardante paſſione, & nunc *ſuperpoſitionibus* exaſperata, nunc *linimentis* levigata, oportet in ſuperpoſitione temporis animadverſionem habere; iis denique, quæ ſupra ſcripſimus, uti. Etenim, quæ mitigant celeres vel acutas paſſiones, ea tardarum ſuperpoſitioni conveniunt. In *lenimento* vero paulo audacius reſumendi ſunt ægrotantes, & non, ut nuper, timoris adjuncta cautione, tempore ſcilicet quo ſuperpoſitionis aſperitas declinabat.

(*cc*) magis confirmata.
(*dd*) ejus recidivam facere.
(*ee*) meracus.
(*ff*) calida & ferventia, tam naturalia quam arte parata.
(*gg*) ex nimio ventrem exonerandi conatu.
(*hh*) in morbum vere chronicum abeunte.

Adhibenda igitur *vectatio* pro viribus ægrotantis (*ii*) fertorio, vel (*kk*) fella procurata. Ac fi purius occurrerit lenimentum, & neque æger fuerit viribus prævexatus, tunc hominum manibus, aut animalium actu (*ll*) vehiculum adhibemus, æquali videlicet motu, fed pertecto, atque æquabili, lucido, & mediocriter calido loco. Ac fi temperata, & fine flatu aeris fuerit qualitas, tunc etiam fub cœlo erit adhibenda geftatio. Sed neceffario *longitudo* loci curanda, ne frequenti reverfione vehiculi circulatus greffus *vertiginem* ingerat ægrotanti. Tunc etiam *deambulatio* adhibenda, fed primo tardo, dehinc medio tempore fortior, atque paulo (*mm*) erectior extentis cruribus.

Iis vero quibus caput fuerit plurimum relevatum, etiam *lectio* ante deambulationem erit adhibenda, fi ftudiofi fuerint ægrotantes, fed levi exercenda voce: tum *exercitium*, atque *unctio*, quæ æqualiter corpus moveant atque curent, ut *veftitos* faciamus currere, *nudos* vero cum defricatione perungi. Tunc manus fuo motu (*nn*) excerere, vel certe *luctationem* jugem facere, adhibito (*oo*) *doctore*, cujus præceptis pareat, (*) adhibitis (*pp*) fane iis rebus, quæ implere atque commovere caput valent, ut funt ea, quæ cum

(*ii*) fertoriam fellam pofthac vocat cap. 5.
(*kk*) portatoria, ut fupra.
(*ll*) vectationem.
(*mm*) concitatior.
(*nn*) exercere.
(*oo*) aut pœdotriba, aut gymnaftes.
(*) prohibitis.
(*pp*) etiam.

(*qq*) objectione plurima corporis fieri jubentur: necnon etiam *circulatos* ductus atque *retrogressus* cum saltibus. Tunc ora lavanda, atque articuli fovendi, vel lavacrum per intervalla dierum adhibendum.

Deposita autem corporis turbatione, erit *aqua* præpotandus ægrotus. Tum *cibum* sumere succi facilioris debet, id est, mediæ materiæ, quam μέσην ὕλην vocant *Græci*. Dandum etiam *vinum* tenue, parvum. Sed eo tempore quo cibamus, adhibenda quoque *animi laxatio*, quam διάχυσιν vocant, quæ fiet aut ludicris rebus, aut joculari facetia, quæ singula artis moderatione adhibita, *cyclorum* ductu augeri atque minui debent, (*rr*) prædato initio, cui perfectio consummata respondeat.

Est autem *resumptivi cycli* ordinatio formanda hoc modo. *Prima* die parvo cibo atque aqua nutritus ægrotans, vel si ferre valuerit, ab omni nutrimento abstentus, *alia* die levi motu erit exercendus, atque oleo perungendus: tunc & cibo nutriendus, id est tertiam accipiat partem solitæ quantitatis, quam facile percipere atque digerere solebat. Sed *panem* dabimus limpidum, fermentatum: *pulmentum* autem ova, vel holerum betas, aut cucurbitas, vel malvas, aut lapathos, aut bulbos, vel pisces teneros, ut sunt scari, aselli, (*ss*) julides: & aviculas, ut sunt turdi: vel cerebrum porcinum aut hœdinum, in hac perseverantes qualitate, atque quantitate, *duobus* vel *tribus* diebus, juxta virium possibilitatem, quo

(*qq*) jactatione.
(*rr*) præscripto.
(*ss*) Vid. ARISTOT. Hist. anim. lib. IX.

neque parva dando debilitentur, neque adjectionibus perturbati opprimantur.

Tunc detractæ partis partem *tertiam* adjicientes, *pulmentum* damus turdorum, ficedularum, ut ex pullis columbarum, vel gallinarum. *Tum* rurſum poſt *tres* vel *quator* dies aliam tertiam partem panis adjiciemus, & agreſtia dabimus pulmenta, ut leporis, aut capreæ: atque ita æquali numero dierum peracto, ultimam partem panis addemus. *Pulmentum* dabimus porcinum, tenerum, ex aqua, vel non curioſe conditum ex anetho & ſale.

Præterea ſimili modo erit etiam *vini* facienda partitio, atque per ſingulas pulmentorum mutationes adjectio: ac ſi plus ægrotans bibere, quam damus, voluerit, aquam ſumat. Simili modo etiam *geſtatio*, atque *exercitium*, ſive motus erit augendus aut minuendus, ad comparationem quantitatis ciborum.

Perfecto *reſumptivo* cyclo erit *metaſyncriticus* adhibendus, primo ex parte, dehinc perfectus, eſt enim paſſio facilis in (*tt*) motu, & natura caput injuriis aptiſſimum: ſiquidem non facile rerum repentinas perferat mutationes. *Prima* igitur die erit cibo abſtinendus ægrotans: tum *alia* die parva adhibita geſtatione, atque unctione corporis, vel ſi paſſio permiſerit, lavacro, rurſum *panis* dabimus *tertiam* partem ſolitæ quantitatis, quam ante initium curæ facile accipere atque (*uu*) perferre ſolebat. *Pulmentum* dabimus ſalſum, aſſum, (*xx*) coctum, dabimus etiam cappares ſinapi madidatas, atque olivas ex viridi novitate meſ-

---

(*tt*) facile revertitur.
(*uu*) digerere, ut ſupra.
(*xx*) toſtum.

ſas, quas *colymbadas* vocant, præcaventes ea, quæ facile caput implent atque gravant, ut eſt porrum, allium, cepe.

Potum dabimus *vinum*, & ſi perferre (*) voluerit æger, in iiſdem *duobus* vel *tribus* perſeverabimus diebus: ſin minus, *ſecunda* die ſalſamentis admiſcemus (*yy*) cerebrum, vel piſcem. Tunc *ſequenti* die panis detracti partem *tertiam* addimus: *pulmentum* damus, holus, cerebrum, piſcem tenerum, hoc *tribus* vel *quatuor* ſervantes diebus. *Tum* rurſum aliam tertiam partem panis addentes, tranſimus ex mediæ qualitatis materia ad volantum qualitatem, atque in eadem ſimili dierum numero perſeverantes, *ultimam* partem panis addemus: *pulmentum* dabimus porcinæ carnis. Sed ſi multas mutationes facere voluerimus, in *quatuor* partes medietatem panis dividimus, ut ſingulas ſingulis (*zz*) mutationum pulmentis adjiciamus: hoc eſt, *unam* mediæ qualitatis materiæ adplicantes, *aliam* volantum, *aliam* agreſtium, *aliam* porcinæ carnis.

Sed ne quid odioſum e quantitate multorum dierum fiat ægrotanti, hoc eſt, pulmentorum ſimilis oblatio, erit in communi qualitate ſpecierum diverſitas varianda, ut quibus diebus (*aaa*) ſalſum damus, Græci *drimyphagian* adpellant, ejusdem ſpeciem variemus; nunc, exempli cauſa, dantes piſcem, nunc ſardam, nunc cordulam: atque ita in uſu mediæ materiæ, quam μέσην ὕλην adpellant, nunc turdos, nunc ficedulas, ſive quas mi-

(*) forte *valuerit legendum*. ALM.
(*yy*) ſuillum, aut hœdinum: ut ſupra.
(*zz*) pulmentorum mutationibus.
(*aaa*) ſalſamentum.

liacas vocant, nunc columbarum pullos, ac gallinarum.

Hoc denique etiam in aliis qualitatibus *pulmentorum*, ſive materiarum erit ſervandum, ut ejuſdem virtutis pulmenta ſpecierum mutatione varientur. Erit præterea *pomorum* quiddam adjungendum, quod inflare non valeat. Sed tempore quo *porcina* utemur, erunt etiam *olera* offerenda: ſolumque id ſervandum, ne modum quantitatis excedamus, ſive qualitatem rerum datārum. Augetur enim (*bbb*) oblatio non ſolum ſi plurima fuerint diverſarum ſpecierum, ſed etiam, ſi plus nutrire valuerint.

In omni igitur *mutatione*, hoc eſt tranſitu ex qualitate ad quantitatem, prima die oportet curandum (*ccc*) *aqua* vivere, adhibita *perunctione*: In aliis vero diebus etiam *vinum* accipere, & *lavacro* corpus recurare, ſed non omnibus neceſſario diebus: ſiquidem facile caput jugi lavatione ad paſſionis veſtigia revocetur. Similiter autem oportet etiam *motus* corporis augeri atque minui.

Tunc iſto *cyclo* perfecto, erit alius adhibendus ſolo ex *vomitu*, detracta *drimyphagia*: in quo oportet *prima* die in parvo cibo, & aquæ potu ægrotantem ſervare: Tum *alia* die (*ddd*) levi deambulatione motum vomitum exagitari, ex radicibus *raphani*, vel iis ſimilibus ſpeciebus, ſi loci aut temporis cauſa defecerit radicum copia.

Oportet igitur *radicis cortices* in fruſta minui parviſſima ad *libræ* pondus, quod excedere fas non eſt. Tunc infuſo *mulſo*, & *aceto* confecto ſimpli-

---

(*bbb*) *ſubint.* ciborum.
(*ccc*) vid. ſupra pag. 12 in medio.
(*ddd*) poſt lenis deambulationis.

ci, vel *ſcillino* hauriendum, atque (*eee*) mandenda dare ægrotanti, ſed paulo prius, quam cibum libero tempore accipere ſolet, ut neque (*fff*) *ſupinus* adhuc ſtomachus, hoc eſt, cibi adpetitu non admonitus, ſine ulla commotione revomat: neque rurſum adpetentia ſoliti temporis excitus (*ggg*) digeſtioni incitet accepta.

Tum tenuiter (*hhh*) *maſticans*, & jugiter ex illo mulſo ex aceto confecto ſorbens, tranſvoret, atque cum omnem modum ſumpſerit (*iii*), levi deambulans motu, requieſcat, donec ructante ſtomacho è retento ſpiritu mordicatione quadam, ſive fervoris ſenſu ſentiat altiora pulſari, quod quidem interpoſita hora (*kkk*) occurrere probamus. *Tum* aquæ tepidæ ſumens cyathos duos, ne plurimo potu acrimoniam radicis obtundat, *immiſſis digitis* vomitum provocet, atque cum omnia reddiderit accepta, *aquam* ſuperbibat plurimam, ut & ſtomachum lavet, reliquias fervoris exſtinguat: atque ita provocato vomitu rejecto potu rurſum bibat.

Hoc cum *tertio* aut *quarto* fecerit, & potum (*lll*) liquore limpido reddiderit, *capiti* levis fotus eſt adhibendus, atque *ora* aqua calida fovenda. Tum levi deambulatione movendus eſt, ob tranquillitatem *capitis* faciendam, niſi ſit ſolvendi (*mmm*) *torporis* ex

---

(*eee*) vid. paulo infra.
(*fff*) famis ſpicula nondum percipiens.
(*ggg*) digeſtione coquat.
(*hhh*) radicem in fruſta conciſam.
(*iii*) leni.
(*kkk*) fieri obſervamus.
(*lll*) liquorem limpidum.
(*mmm*) gravitatis capitis.

ex nocumento vomitus illati causa, perungendus, hoc est, ex superioribus ad inferiora membratim deductis manibus defricandus. Sic enim capitis densitas quæ videbatur illata, solvetur, cum inspiratio facilis totum per corpus fuerit effecta. *Tum* epotis duobus cyathis aquæ calidæ, lecto recollocandus, & ab omni cibo vel potu abstinendus, summa cum requie animi atque corporis.

Dehinc laxata capitis strictura *somno* dimittendus: quoniam prius quam densitas ex adiutorii commotione illata soluta est, qui in somnum facile devenerunt, non solum (*nnn*) suæ causa capitis gravationem servaverunt, sed etiam majorem fecerunt, cum nullo spatio interjecto somnum adjutorio jungentes densitatem (*ooo*) corporis junxerunt. Est igitur, ut dicimus, *cibo abstinendus*, ne sumpta corrumpat ex corporis remanente torpore, post agitationem vomitus, atque fervorem. Quippe cum sæpe manentibus in stomacho squamulis vel folliculis radicum, requie superaddita, atque cibo novo commixto, ejus necessario faciant corruptionem, ex qua consequenter caput impletum, etiamsi sua passione prævexatum non fuerit, necessario constrictum gravescit, cum ex illa putredine (*ppp*) corruptionis exhalationes adscensu quodam caput (*qqq*) obsidunt.

Sicut enim THEMISON ait, est natura *caput* carnibus (*rrr*) pauperum, & nervosum, &

(*nnn*) sc. passionis.
(*ooo*) universi sc.
(*ppp*) corruptæ.
(*qqq*) obsident.
(*rrr*) pauperum dixit pro carens.

duris cutibus & capillis obtectum, & spiramentis difficilis natura: tum (*sss*) sensibus quoque universis (*ttt*) formatum, insidens corporibus, atque accipiens eorum cunctas exhalationes, cum spiritus naturaliter superna petens ex inferioribus trahit (*uuu*) corpora ea per arteriam atque stomachum quæ sunt corporis veluti majora fumaria,

Dehinc alia die *lavacro* utemur, atque *pulmento* mediæ qualitatis. Tum post *duos* vel *tres* cæteras *cycli* partes adhibemus. Ac si *radices* loci aut temporis causa defuerint, adfectandus ordine supradicto vomitus ex granis *sinapis* madidati, vel ex liquido sinapi poto, aut *mulso* ex *aceto* & *pipere* confecto, vel (*xxx*) *cardamo*, aut *erucæ* semine, aut decoctione *thymi*, vel *origani*, aut *hyssopi*, aut salsamentis, & multis offis, cum aceto, vel mulso ex aceto.

Tunc (*yyy*) profectu cedente, atque limpido linimento perspecto, resumpto enim ægrotante & convalescente, ut perferre nunc *vomitum* possit, nunc *drimyphagian*, audemus integrum atque perfectum *cyclum metasyncriticum* adhibere, ut initium a vomitu sumentes, drimyphagiam jungamus, ac deinde per cæteras cycli materias decurramus.

Ordinantes præterea etiam *localia adjutoria*,

(*sss*) sensuum organis.
(*ttt*) foratum.
(*uuu*) vapores eos.
(*xxx*) nasturtio.
(*yyy*) bene procedente curatione.

quorum prima ſunt adhibenda leviora, & quæ longe remotis partibus admota (*zzz*) tranſmiſſa patientibus ingerunt curationem: tum etiam vehementiora. Erit igitur *radendum caput*, nunc pro capillaturam, donec cutis *rubore* adficiatur: ac deinde in *balneo* nitri pulvere (*aaaa*) adſpergi, & confricari, paulo antequam in ſolium deſcendat ægrotans. Tum etiam (*bbbb*) παρόπτησις adhibenda, erit ex carbonibus æquali (*cccc*) vapore medentibus.

Alia etiam die *cucurbitæ* infigendæ plurima cum flamma, & *primo*, dorſo atque cervici, vel cæteris nervis, quos *tenontas* adpellant, *tum* capiti, quæ quidem capiti erunt magno raptu detrahendæ. Dehinc *dropax* adhibendus, *primo* cruribus, *tum* thoraci, & dorſo, (*dddd*) ex primo cervicis ſphondylo uſque ad clunes, vel earum ultimum ſphondylum. Plurimi etenim *nervi* inferiora quæque communi natura complexi iiſdem paria faciunt ſuperiora. *Tunc* (*eeee*) partium propungentibus pilis capitis, atque buccarum, vel temporum muſculis, quos *ſiagonas* adpellant, collo, & mento, cum ſubjectis gutturis, quæ (*ffff*) ante rumam vocant, *dropacem* adponemus. Sed ne cæteri corporis partes nudæ interea *perfrigeſcant*, erunt a duobus miniſtris mediocri *unctione* fricandæ, atque ita cum *dropacem* detraxe-

---

(*zzz*) tranſmiſſu.
(*aaaa*) adſpergendum, & confricandum.
(*bbbb*) q. d. ad aſſatio.
(cccc) calore ardentibus.
(*dddd*) a capite.
(*eeee*) præraſis prominentibus pilis, capiti.
(*ffff*) antherewna ſive rumam, ut inf.

rimus, totum perungi corpus oportebit, ipſo quoque capite manu leviter pertractato, & *lavacro* dabimus ægrotantem.

His itaque *adjutoriis* relaxatis, atque (*gggg*) lenteſcentibus capitis partibus, *vocis* quoque *exercitium* adhibemus, quod *Græci* ἀναφώνησιν vocant: tum frequentior *ſinapiſmus*, ac deinde *ptarmicum* utile eſt. Plurimum denique prodeſt poſt deambulationem ſinapi adhibitum in *gargariſmum*, madidatum, prius quam lavacro æger utatur, vel aridum, ac maſticatum: deinde *aqua calida* ſumpta, & in ore pauliſper retenta: vel piper cum melle. Non quidem hæc humoris, ſive *phlegmatis* trahendi cauſa, *methodus* ordinavit, ſed ut etiam oris interiora adjutoriorum *agitatione* capiti beneficium tradant: quippe cum dolor ſæpe ipſas quoque partes adficiat.

Iſta igitur regula (*hhhh*) conſequenter etiam *betæ* nigræ, vel *cyclamini* herbæ ſucco, in cochlearis quantitate, reclinato capite ægrotantis, pollicis ſiniſtræ manus impreſſione (*iiii*) inflatis narium cavernis infuſo uti poſſumus. Etenim fit (*kkkk*) mucilenta humoris excuſſio, qua ægrotans relevatur, non ob *detractionem*, ut ſupra diximus, materiæ, ſed quod adjuncta *agitationis* utilitas capiti beneficium tradat. Eſt etiam ex *localibus* (*llll*) adjutoriis uſura corporum, ut ſunt ea quæ conficiuntur ex *euphorbio*, vel *adarce*, *opobalſamo*, *aphronitro*, (*mmmm*) *murra*, vel aliis ſi-

---

(*gggg*) relaxatis.
(*hhhh*) juxta iſtam regulam.
(*iiii*) dilatatis.
(*kkkk*) mucilenti.
(*llll*) adjutoriis corporum uſus acriorum.
(*mmmm*) myrrha.

milibus virtute rebus. Utendum etiam *malagmatibus*, quæ valeant ex alto caufas inductione propria *(nnnn)* detergere, quæ *Græci (oooo)* μινυθικὰ vocaverunt.

Meminerimus tamen non prius effe ab *adjutorio locali* ad aliud tranfeundum, quam *turbatio* corporis fuerit delinita, atque patientes partes aliam recte pofcere *(pppp) commotionem* adjutoriorum fuerint vifæ. Quapropter fi plurimum vexata corpora viderimus, fufficere intelligimus uno in *cyclo* unum locale adjutorium. In iis vero, quæ minus vexata nofcuntur, vel viribus medicamentorum *(qqqq)* depurgata, etiam *fecundo* uti licet.

Singula igitur *adjutoria* adhibenda effe meminerimus fequenti die quam *mutatio* facta fuerit materiarum, hoc eft, qualitatis pulmentorum in aliam tranfitus qualitatem, ut ex antecedenti *abftinentia* ductile atque aptum corpus adjutoriis fiat. Specialiter autem erit *dropax* adhibendus tempore quo mediæ qualitatis utimur materia. Παρόπτησις vero & *finapifmus*, & *ptarmicum*, quod *(rrrr)* fternutamentum dicere poterimus, tempore quo volantum utimur *pulmentis*. Etenim neque adhuc corpus poft ufum *falfamenti* debile, neque rurfum plurimum nutribili qualitate videtur effe *(ssss)* confertum. Cavenda etenim vehementer eft *ca-*

(nnnn) refolvere, diffipare.
(oooo) alias diaphoretica.
(pppp) mutationem.
(qqqq) puriora magifque fana reddita.
(rrrr) fternutatorium, *quamvis fic paffim in hoc opere legatur.*
(ssss) immodice plenum, & fanguine abundans.

pitis commotio; quæ (*tttt*) sæpe corporis *plenitudine* fit, quippe cum ſanos homines plerumque vinolentia, vel indigeſtione confuſos, capitis motu vexatos in *catarrhum* atque coryzam venire videamus.

Solo igitur tempore, quo *drimyphagia* utemur, omne erit locale adjutorium prohibendum: vel ſi quiſquam omni ex parte fuerit viribus plenus, leve quiddam (*uuuu*) addiderit. (*xxxx*) Sufficiens quippe cum *drimyphagiæ vehementia* atque recorporatio *altiorum* eo tempore totum pene habitum mutare videatur, & ſi (*yyyy*) *timoris*, ita corpus adjutoriis exercere, ut eodem tempore *ſuperficies* cum altioribus agitetur. Utendum etiam *fomentis*, ſive vehementioribus illiſionibus aquarum, *Græci* cataclyſmos adpellant, & primo calidarum, deinde frigidarum. Ordinandæ etiam mutationes earum ad uſus (*zzzz*) *naturalium aquarum*, ſcilicet earum quæ non odore percutiunt. *Natationes* vero ſub divo fieri reprobamus. Cæteris enim corporis partibus aqua (*aaaaa*) complexis, ſolum (*bbbbb*) ſupernatans remanet caput, quod neceſſario perfrigeſcens *inæqualitatem* corporis facit.

At ſi minus cedere *paſſionem* viderimus, & poſt frequentiam ejuſdem, iterataque curatione, & fortificato corpore, ægrotantis querimonia permanſerit, *hellebori* uſus adhibendus: ſed primo

---

(*tttt*) ſuper. i. e. cum.
(*uuuu*) adplicare poterit.
(*xxxx*) quippe cum ſufficiens.
(*yyyg*) *ſubint.* res plena.
(*zzzz*) mineralium.
(*aaaaa*) opertis, contectis, demerſis.
(*bbbbb*) ſuper exſtans.

ex ejus inſertatione (*) radicibus penetratis, (*ccccc*) vel mulſo ex aceto confecto infuſis. Dehinc etiam coquis utendum eſt, atque diverſis ciborum pulmentis, quod quidem latius tertio *Reſponſionum* libro jamdudum docuimus. Vehementi enim motu corpus apertum (*ddddd*) deſpuit, ut ita dixerim, (*eeeee*) *paſſionis carnem*, qua depulſa, (*fffff*) *naturalis* atque nova ſuccedit.

Dehinc etiam his geſtis, (*) *paſſio* permanens erit, *ſecundo* vel *tertio* utendum helleboro, ſed (*ggggg*) præſumptis viribus ex *corporis* refectione. *Tunc* etiam naturalibus *aquis* utendum, vel ſiccis *vaporationibus*, & longa per maria *navigatione*. Etenim fluminales vel portuoſæ, atque ſtagni navigationes incongruæ judicantur, quoniam humectantes caput infrigidant exhalatione terrena: *maritimæ* vero latenter atque ſenſim corpus aperiunt, & ſalſæ proprietatis cauſa corpus adurunt, atque ejus habitum quadam mutatione (*hhhhh*) reficiunt. Adfectandus etiam in *aeres* (*iiiii*) *tenbros* atque *aquilonios* tranſitus, vel contrarios iis, qui paſſionem aſperare valent. Adhibenda præterea *animi laxatio*, & magis poſt cibum. Omnis enim mentis intentio caput implet. Hæc eſt ſecundum *Methodicos* ordinata curatio.

(*) Fibris hellebori raphano infixis.
(*ccccc*) ac.
(*ddddd*) depellit, emungit.
(*eeeee*) morbo?am.
(*fffff*) ſana.
(*) *vel*, ſi paſſio permaneas &c.
(*ggggg*) ante reſumptis.
(*hhhhh*) renovant.
(*iiiii*) ſubtiles.

Plurimi autem diverſarum *ſectarum* principes *fomenta* probaverunt ex oleo roſaceo, atque aceto, & ruta, & (*) herpyllo, peucedano, caſtoreo, ſilphio, atque ſemine herbæ quam ἄγνον adpellant, ſamſuco, hederarum coma: ex quibus in acceſſione *caput impletum* augmentis aſperrimis agitatum, atque gravatum, totius paſſionis duplicat modum. Eſt enim ſupradictarum materiarum *(kkkkk) repercuſſibilis* uſus, eo adhibitus tempore, quo *mitigatio* convenire perſpicitur. Utuntur etiam purgativis medicaminibus, quæ καθαρτικὰ vocaverunt, hoc eſt, ventrem deducentibus, ex quibus *ſtomachus (lllll)* inficitur, & omnis *nervoſitas (mmmmm)* vitiatur.

Item *arteriotomiam* probant, & *uſturam* ex cauteriis *(nnnnn)* ferratis duorum digitorum ſpatio ſuper ipſas venulas effectam. Tunc *(ooooo)* longo tempore vulnerationis ſervata, qua *(ppppp)* ferri *materia purulenta* ex alto *(qqqqq)* atque ſuperficie paſſionem *(rrrrr)* relevare promittunt, quod nos in *acceſſione* noxium atque *exitiale* judicamus, ob vehementiam motus: in *lenimento* vero inutile, atque adjutoriorum medelæ contrarium, ſiquidem prohibet eorum beneficia penetrare. Non enim *fricationes*, vel *cucurbitæ*, vel *dropaces*, aut *ſinapiſmi*, aut *ptarmica*, aut *cataclyſmi*, quos nos

---

(*) ſerpyllo.
(*kkkkk*) vi quadam percutiendi nocens.
(*lllll*) male adficitur.
(*mmmmm*) vexatur.
(*nnnnn*) ferreis.
(*ooooo*) vulnere diu aperto relicto.
(*ppppp*) duci.
(*qqqqq*) in ſuperficiem atque.
(*rrrrr*) relevari.

aquarum illiſiones adpellamus, vulneratis locis adhiberi, aut (*ſſſſſ*) perferri aptiſſime poſſunt.

Utuntur etiam frigido lavacro *Græci* ψυχρολουσίαν adpellant, quod neceſſario *nervos* indurat, ac congelare conſuevit, ob denſationem cutis, ac totius corporis. Utuntur etiam *locali venarum diviſura*, ex qua patientes partes implentur. Dant quoque *maſtichen* maſticandam, ex quo in paſſione (*ttttt*) conſtituta denſatus conſtrictivæ virtutis caſſatur.

THEMISON primo libro tardarum paſſionum, quas chronias vocant, phlebotomat, atque *conſtrictivis* fomentis utitur (*uuuuu*) ad *laxamentum* phlebotomiæ, fruſtratus, errore ſequenti ex fomentis incongruis. Item imminente *augmento*, duas præcavens horas, *unctiones* adhibet acerrimas, & duriſſimam *fricationem*, atque conſtrictionem articulorum, & tum *ſinapiſmum* adhibet ultimis membrorum partibus, ſive ſummitatibus articulorum, ob avertendam materiam: plurimas etiam fronti *ſanguiſugas* adponit, atque humeris, & temporibus capitis, quod eſt contra (*xxxxx*) ſectæ rigorem.

Adfectandam igitur corporis laxationem, non averſionem materiæ ejus dicimus. Quippe cum non (*yyyyy*) concurrat, neque conveniat, quod faciendum putat, ut eodem tempore articulorum *conſtrictione*, & *ſanguiſugarum* adpoſitione utamur, præſervatis horis duabus, antequam paſſio-

(*ſſſſſ*) ab ægro.
(*ttttt*) conſtitutus potentia conſtrictivæ virtutis denſatus quaſſatur.
(*uuuuu*) poſt.
(*xxxxx*) *ſc.* Methodicorum.
(*yyyyy*) congruat.

nis (*zzzzz*) implicent augmenta, cum illo tempore ſit *requies* adhibenda, & ſæpe contingat, ut (*aaaaaa*) præveniens corpori jam (*bbbbbb*) occupato querela, & acceſſionem denuntians, ipſum quoque tempus quod elegiſſe videtur, turbare noſcatur, ſitque nocens adpoſitio *ſanguiſugarum*, ex quibus perfricatio, atque commotio, vel ex earum morſibus amentia, aut ſi aliquo ſanguinem detrahunt, gravis ægros vexatio conſequitur.

Probat etiam adponenda *malagmata* dolori contraria, quæ anodyna vocantur, vel caſtoreum, aut rutam; aut ſpondylion herbam, cum *cerotario* ex oleo roſaceo, atque pice liquida confecto. Ex iiſdem jugiter jubet *odorem* capere ægrotantem, omnifariam caput implens. Atque ita ſi *dolores*, inquit, mitigati non fuerint ex *calidis* rebus, (*cccccc*) *frigidæ ſpongiæ* adponendæ, ad *empiricorum* conſilia devolutus, qui ex contrariis ad contraria tranſeundum, cauſis (*dddddd*) reſiſtentibus, probaverunt. Utitur etiam *eſcharoticis*, hoc eſt, quæ cutem (*eeeeee*) extendere vel corrumpere valeant: & ceſſante acceſſione, imperat *fricationem* adhiberi, atque *fomenta*, quorum item uſus non declinantis eſt acceſſionis, ſed in toto recedentis.

Denique peccatis indulgendum methodicorum princeps SORANUS (*ffffff*) digniſſime judicavit. Adhuc enim, inquit THEMISON, ASCLE-

---

(*zzzzz*) ingruat paroxyſmus.
(*aaaaaa*) ſolito citius veniens.
(*bbbbbb*) in exacerbationem prono.
(*cccccc*) aqua frigida imbutæ.
(*dddddd*) contumacibus.
(*eeeeee*) urere.
(*ffffff*) æquiſſime.

PIADIS erroribus, & (*gggggg*) rudimento temporis *methodici* fallebantur.

(*gggggg*) rudioris fæculi ignorantia.

CAPUT II.

De (*a*) *Scotomaticis.*

SCotomatica *paſſio* ab accidenti nomen ſumpſit, quod repentinas oculis ingerat *tenebras.* Adficit frequenter *vacuos* homines, hoc eſt, ſine aliquo exercitio vitam ducentes, & *vinolentos*, vel conſuetos *ventrem* purgare medicaminibus potis, & ab eorum uſu repente deſiſtentes: item *hæmorrhoides* longo tempore adfectos, & poſt earum amputationem nulla *recorporatione* curatos. Vehementeſcit autem hæc paſſio *hyeme*, vel *verni* temporis initio: præterea ſæpe futuram denuntiat *epilepſiam.* Veteres denique parvam epilepſiam vocaverunt. Nam in paſſione conſtitutos repentina viſus (*b*) *tenebratio*, atque nebula, cum capitis (*c*) *vertigine* conſequitur, ut omnia ſecum moveri exiſtiment.

Item ante oculos quoſdam ſentiunt *marmorum maculis* ſimiles tractus, quos μαρμαρυγὰς *Græci* vocaverunt, cum tamen converſis oculis omni ex parte non (*d*) deſerant viſum. Item capitis at-

---

(*a*) Vertiginoſis.
(*b*) hic adfectus σκότωμα eſt.
(*c*) hic adfectus σκοτόδινος vocatur.
(*d*) amittant.

que oculorum *gravatio*, & federe volentibus, *timor* : fiquidem fecum omnia putant impelli, vel cadere : aurium *tinnitus* : fuperiorum corporis *fudor* : aut repentinus cafus cum celerrima furrectione. Afperatur præterea paffio, fi ex alto afpexerint ægrotantes *meatum fluminis*, aut rotæ *vertiginem*, five ignis, item fi proni quicquam geffe-rint, vel majorem vocem auribus acceperint. Difcernitur ab *epilepfia* hæc paffio, fiquidem neque fenfibus privat ægrotantes, neque fpafmo, id eft diverfo raptu adficit : item a capitis paffione, quam *cephalæan* vocant, difcernitur, quod dolorem non faciat. Separare autem ab ifta paffione *vertiginem*, five obfcuritatem neceffarium non eft. Siquidem ex his veluti partibus *fcotomatica* paffio confecta effe videatur. Eft denique iftius paffionis adfectio faluti *innoxia*, hoc eft fine ullo periculo, nifi quis maretenus, aut ex alto cadens, ratione cafus potius, quam paffionis violentia, perire videatur. *Curationem* vero eandem adhiberi convenit, quæ nuper paffioni capitis eft ordinata, non folum *generali*, fed etiam *fpeciali* ratione.

CAPUT III.

De Incubone.

INcubonem aliqui ab hominis forma vel fimilitudine nomen ducere dixerunt : aliqui a *phantafia* qua patientes adficiuntur : fiquidem veluti adfcendere atque infidere fuo pectori fentiunt quicquam. THEMISON fecundo epiftolarum libro Πνιγαλίωνα vocavit, fiquidem præfocat ægrotantes. Quidam veteres ἐφιάλτην vocaverunt, alii ἐπιβολήν,

quod (*a*) utilis (*) patientibus perhibeatur.

Adficit *crapula* vel *indigeſtione* jugi vexatos. Accidens igitur ſemel, ita ut nullam vigilantibus querelam, aut diſplicentem ſanitatem faciat, ſed ſolius ſomni turbatio (*b*) noſcatur, minime paſſio dici poteſt, ſicut neque ſemel effectus per ſomnum *ſeminis lapſus*, quam *Græci* ὀνειρόγονον adpellant, paſſio nuncupatur, niſi jugiter, atque cum corporis incommoditate fuerit effectus. Eſt autem ſupradicta paſſio *epilepſiæ* (*c*) tentatio. Nam quod neque *deus*, neque *ſemideus*, neque *Cupido* ſit, libris cauſarum quos αἰτιολογουμένους adpellavit, pleniſſime SORANUS explicavit.

Iſta igitur *paſſione* poſſeſſos ſequitur corporis tardiſſimus motus, atque torpor, & magis per *ſomnium gravedo*, atque preſſura, & veluti *præfocatio*, qua ſibi quenquam irruiſſe repente exiſtimant, qui ſenſibus oppreſſis, corpus exanimet, neque clamare permittat. Quo fit ut ſæpe erumpentes non articulata, ſed confuſa voce exclament. Quidam denique ita inanibus adficiuntur viſis, ut & ſe videre credant irruentem ſibi, & uſum *turpiſſimæ libidinis* perſuadentem: cujus ſi digitos adprehendere nixi fuerint (*d*), fugatum exiſtiment. Tunc autem cum *ſomno* ſurrexerint, faciem atque transforationis (*e*) partes uvidas & humectas ſentiunt, adteſtante gravedine *cervicis*, cum *tuſſicula* (*f*) levi, molli ſtimulatione commota.

(*a*) aut talis.
(*) legit *hoſtilis* REINES.
(*b*) percipiatur.
(*c*) prænuntius quidam & quaſi principium.
(*d*) fugientem.
(*e*) oculos: nares; aures: anum.
(*f*) leni.

(*g*) Plurimum autem possessis accidit *pallor*, & corporis *tenuitas*, quippe cum somnum, timendo, non capiant.

Adparet igitur *stricturæ* passio ex gravedine; *tarda* autem ex temporis (*h*) tractu, & non semper sine periculo salutis. Cum enim vehementer impresserit *præfocatio*, quosdam interficit. Memorat denique SILIMACHUS HIPPOCRATIS sectator, contagione quadam, plurimos ex ista passione, veluti *lue*, apud urbem *Romam* confectos.

Quapropter curandos oportet jacere *loco* lucido, atque mediocriter calido, adhibita *requie* animi, & corporis, *abstinentia* usque ad tertium diem, quem *Græci diatriton* vocaverunt. Tum *colla* tegenda, atque *caput*, *stomacho* lanis limpidis ex oleo calido præcincto: adhibenda etiam *oris* collutio ex potu aquæ calidæ. At si plurima stomachi, vel capitis, vel colli fuerit querela, adhibenda *phlebotomia*, & post (*i*) detractionem *perunctio* ex oleo calido. Tum *ora* fovenda: *cibus* dandus simplex, succi facilioris, parvus, sorbilis: & si passio perseveraverit, *cataplasmata* adhibenda: *cucurbita* quoque, nunc simplex, nunc adjuncta scarificatione, ex utraque parte gutturis, quam *Græci* ἀνθερεῶνα vocant, nos *rumam*. Tunc *vaporatione* utendum, & alternis diebus cibus dandus. Illa vero adjutoria quæ adhibenda, (*k*) diurnis erunt diebus adhibenda, sed longe remotius a nocturno tempore. Tunc etiam *gestatio*, atque *varius cibus*, & *lavacrum*, & aquatum *vinum*.

(*g*) diu morbo laborantibus.
(*h*) diuturnitate.
(*i*) nimirum sanguinis.
(*k*) continuis.

Illis vero partibus, quas curamus, erunt primo *cerotaria* adponenda: tum *malagmata*, ut diachylon, aut diamelilotum, aut diaſamſucum. *Fricatio* etiam capitis, & denſi pectinis capillorum decurſio: ſuſpiciones etiam ſive metus imminentium ſomniorum avertendi procul, fabularum lenitate robore adjecto. Plerique enim ſibi fingentes vel formantes futura, voluntarios pene cauſarum motus efficiunt.

Ac ſi *paſſio* tardaverit levioribus (*l*) admonita monitis, convenit etiam radicum *vomitus*, atque *drimyphagia*: capitis quoque *detonſio*: ac (*m*) corporum uſus acriorum: item *dropax*. Sic enim aut ex ſupradictis adjutoriis ægritudo ſolvetur, aut ſi pejoraverit, *epilepſia* neceſſario ſequetur.

(*l*) curata medicamentis.
(*m*) ciborum; *quamvis iiſdem verbis pag.* 20. *fin. legitur* corporum.

CAPUT IV.

De Epilepſia.

EPilepſia vocabulum ſumpſit, quod ſenſum atque mentem pariter adprehendat. Adpellatur etiam *puerilis* paſſio, ſiquidem in (*a*) ipſis abundat ætatibus: & *ſacra*, ſive quod divinitus putetur immiſſa, ſive quod ſacram contaminet animam, ſive quod in capite fiat, quod multorum *philoſophorum* judicio ſacrum templum eſt partis animæ in corpore natæ: ſive ob magnitudinem

(*a*) ipſorum.

passionis : *majora* enim *vulgus sacra vocavit.* Inde sacrum dictum mare & sacra domus, velut tragicus poeta sacram noctem, hoc est magnam adpellavit.

Fit plerumque vel nascitur ex *vinolentia*, aut *indigestione*, aut *contusione*, vel ut ait ASCLEPIADES, percussu atque divisura, *(b) membrorum* (*) quæ cerebrum tegunt, aut nimio *timore*. Sed ejus passionis *species duæ* esse probantur : *alia* quæ somno similis altissimo videtur : *alia* quæ diverso raptu corpus adficit. (c) Quarum *prima* gravior judicatur : siquidem est similis *apoplexiæ*. Earum quidem commixtio *tertiam* facere speciem potest. Plerique enim *raptu* atque contractu corporis adfecti, vel adprehensi, *(d)* secundo in altissimum *soporem* devenerunt. Sed horum differencia generaliter inutilis curationi invenitur.

Pronos autem seu declives, aut venturos in ipsam passionem sequuntur communia accidentia etiam cæterarum passionum, quæ ex membrana cerebri oriuntur, ut *gravedo*, atque *vertigo* capitis, & interior sonitus, consensus etiam *occipitii*, oculorum intentio, aurium *tinnitus*, aut difficilis auditus, & cum vertigine *visus* obtusio, vel quædam præ oculis quasi (e) propendentia, macularum marmoris similia, quæ Græci *marmarygmata*, sive *marmarygas* vocant, vel araneorum cassibus, aut nubibus tenuissimis similia, aut parvulis

---

(b) membranarum.

(*) Scriptura vetus fuit *membranarum*, i.e. meningum. REINES.

(c) Harum.

(d) exinde.

(e) pro splendentia.

vulis volantium animalibus, ut sunt culices. Item velut *scintillarum* micas, aut circulos *igneos* circumferri præ oculis sentiunt ægrotantes. *Linguam* quoque inflexibilem, cum *saltu* musculorum, & *dolorem* a tergo inter scapulas.

Sequitur etiam *gutturis* durities, atque *præcordionon* jugis inflatio, cum *oscitatione*, *sternutamento*, & *salivarum* fluore, & cibi *fastidio*, aut immodico *adpetitu*: *vigiliæ* juges, aut plurimus (*f*) inanis *somnus*, *insomnia* turbata, & ciborum difficilis egestio, vel nulla: & sine manifesta caussa *veretri* tentigo; & frequens veneris delectatio. Aliquando etiam per somnum *seminis lapsus*, quem *Græci* ὀνειρόγονον vocaverunt: mens suspensa cum *anxietate*, & nullis ex majoribus caussis facilis *iracundia*, atque paulo ante gestorum *oblivio*, & eorum, quæ caliginem facere valent, facilis sensus.

Obtinente passione, & jam occupato corpore, *sensuum privatio*: accessione dominante, sequitur & quibusdam *immobilitas* perfecta, cum *ore* demisso, adtestante *pallore*, cum *adspiratione* tarda, & *pulsu* magno; atque alti soporis simili oppressione. *Alios* vero raptos, diversa membrorum *diductio*, atque *saltus*, & *vultus* contortio, vel *oculorum* sequitur, quæ sæpe perseverans, etiam post accessionem *strabos* (*g*) fingit ægrotantes: at contrario quibus (*h*) tarda fuerit correptio, naturalis visus simulat æquitatem. Sequitur etiam *gutturis* stridor, & *singultus*, cum rubore *vul-*

(*f*) qui ad valetudinem nihil conferat.
(*g*) efficit.
(*h*) lenis, parva.

tus, & *venarum* inflatione, & aliquando pulſus atque ſpirationis *ceſſatio*: tum per intervalla *reſumptio*: palpebrarum quoque ſuſpenſa poſitio: & illiſio *dentium* atque ſtridor, & *linguæ* prolapſio, quæ ſæpe (*i*) quaſſatione, ſæpe inciſura vexatur. Sequitur etiam *præcordiorum* ad ſuperiora raptus, vel *ſtercorum* & *urinæ* involuntaria emiſſio, *ſudor* roſcidus rigenti corpore. Aliquibus etiam confuſæ *vocis* emiſſio, & ante dimiſſionem per os atque nares *ſpumarum* fluor.

Aceſſione *ceſſante*, omnium geſtorum *ignorantia*, atque corporis dimiſſa volutatio, cum *mœſtitia* vultus ægrotantis. Sequitur tunc *oſcitatio* & (*k*) *diſtentio* corporis veluti voluntaria, & inſolitus (*l*) viſus. Piger motus & totius corporis marcor: oculorum etiam permanens turbatio, atque venarum frontis exſtantia. Aliquibus etiam *mentis* alienatio, & nulla notorum *agnitio*. Alio autem tempore plurima ex antecedentibus conſequuntur, quæ ſupra memoravimus: hoc eſt, tenebratio, vel *caligo*, cum proni quicquam geſſerint, ægrotantes, aut navem, aut rotam figuli celeri motu ferri conſpexerint: aut aquam fluentem, vel magnam loci altitudinem, aut rupem viderint, aut ſtrepitum vel *clamorem* audierint, aut vehementer *refrixerint*, vel (*m*) igneis *lavacris* uſi fuerint, aut *odoribus* nimium bonis vel malis adfecti, ut (*n*) ſtoracis incenſi, aut thuris, aut

---

(*i*) quæ ſæpe dentibus illiſa contunditur: ſæpe dentibus præciditur.

(*k*) pandiculatio.

(*l*) niſus, pandiculandi conatus.

(*m*) nimis calidis.

(*n*) ſtyracis.

bdellii, aut gagatis lapidis, vel bituminis, aut cervini cornu.

Præterea acceſſionum motus nunc *ordinatos*, nunc *inordinatos* ægrotantes accipiunt: & nunc intervallis *longioribus*, ut menſium duodecim; nunc *anguſtioribus* plurimum, vel parum; ut eodem menſe, vel die, frequenter agitentur. Noctibus quidam inquietati, antecedentibus ſignis *acceſſionem* fore denuntiant: quidam ſine ullo denuntiativo motu corripiuntur, quo fit ut magis periclitentur. *Alii* enim prænoſcentes *futura*, motibus ſolitis admoniti, in domibus ſe continendo tutantur, acceſſionem prævenientes: quam cum ſentiunt propinquare, eligunt locos, quibus tuto, ac ſine ulla turpitudine jactentur. *Alii* vero iſtorum *ignari*, publicis in locis cadendo fœdantur, adjunctis etiam externis *periculis*, quæ paſſionis non eſſe videntur, loci cauſa præcipites dati, aut in flumina vel mare cadentes, aut in balneis (*o*) ventris ſolutione coacti.

Signa autem ſunt poſt lenimentum *futuræ* rurſus acceſſionis, ex quibus adfici in paſſionem venturos memoravimus; *ſomnus* turbatus, vel cibi *corruptio* ſine ulla manifeſta cauſa. Item *veretri* ſine ratione tentigo, & veneris adpetentia, vel *ſeminis* per ſomnum jactus, quem ὀνειρόγονον *Græci* vocant: *iracundia*, *mæſtitudo*, & cætera, quæ nuper poſuimus. Item *ſegnities* cum pigro motu in officia ſolita, & gravatio cum quodam ſomnifico *mœrore* vultus, decolor atque (*p*) major (*q*)

(*o*) ventrem ſolvere.
(*p*) *ſc.* ſolito.
(*q*) *ſubint.* vultus.

inflatio; (*r*) *oculorum* quoque veluti depravatio; cum dejecto quodam visu. Nam suspicere difficile est ægrotanti, hoc est in aerem supernum (*s*) adtendere. Quod si tentaverint, facile rursum abducti (*t*) vicinas eousque oculorum (*u*) partes ad inferiora convertunt: ac si *repentino motu* caput in alteram converterint partem, *vertiginem* sentiunt cum *tremore* atque torpore, cum *digitorum* contractu, vel dolore, aut *crurum* gravedine, & (*x*) summitate manuum vel pedum.

Ex quibus multis vel cunctis interrogatione acceptis passionem dicere poterimus, nisi præsentibus in accessione facilius nobis cognitio fuerit declarata, vel ætatis, aut aliqualibet causa æger sua narrare non poterit accidentia, quæ supradicta ratione adprehendere poterimus, & accessionem futuram prænoscere: conjicientes etiam temporum (*x*) responsionem, (*y*) quanquam, summatim, accessionum ordo sæpe servatur.

Communiter autem hæc *passio* frequens est in *pueris*, & magis tempore, quo (*aa*) *dentium* nativitates habentur. Accidit etiam *primævis*, atque *mediis* ætatibus: *senibus* vero difficile: nam vehementius adficit proximos nativitati infantes, quam pueros, aut vergenti ætate atque seniores: siquidem viribus invalidi passionum impetum to-

(*r*) visus.
(*s*) oculos intendere.
(*t*) victas.
(*u*) pupillas.
(*x*) summitatis.
(*y*) solita paroxysmorum intervalla.
(*z*) quoniam.
(*aa*) Aphor. 25. lib. 3.

lerare non possunt. Solet denique hæc passio (*bb*) *pubertatis* tempore, sive novæ (*cc*) *purgationis* in feminis, aut *primi partus*, quidam naturali (*dd*) *novitate* facile detergeri corporis mutatione suffecta; quod si minime venerit, plerumque patienti consenescit, nisi aut longo tempore (*ee*) *natura* pugnante, aut *medicinæ* diligentia fuerit superata. Irruit autem omni tempore corporibus, sed magis (*ff*) *verno*. Frequenter simile pati epilepticis, & a *matrice præfocatæ* mulieres inveniuntur: siquidem non aliter sensibus privantur; sed discernuntur, quod in ultima accessionis parte, per os atque nares, *spumarum* fluore non adficiantur. Hæc est passionis cuncta specialis significatio.

Curationis autem adhibendæ causa erit necessario (*gg*) adhibendum genus, quod sit passio *strictura*, atque vehemens, & (*hh*) difficulter frequentans, *tarda*, superpositionibus atque lenimentis variata: cujus quidem superpositiones nunc plurimis tempora temporibus accessionis generalia superpositionis occurrerunt. Sed quæ forte *superpositiones* plurimis ex accessionibus fuerint confectæ, nunc quotidianos, nunc tertianos, nunc hemitritaicos faciunt typos.

Difficile est enim hanc passionem in continuationem venire: siquidem præventu mortis inter-

(*bb*) Aphor. 45. lib. 2. & 7. L. 5.
(*cc*) *i. e.* menstruæ.
(*dd*) temperamenti mutatione.
(*ee*) naturæ pugna.
(*ff*) Aphor. 20. lib. 3.
(*gg*) considerandum.
(*hh*) cum maxima molestia frequenter revertens.

veniente, minime continuatio intelligi poteſt, & eſt impoſſibile, jugibus diebus aut *ſenſibus* privatum aut *motu* carentem, aut diverſo *raptu* adfectum in vita manere. Item *lenimentorum* aliqua *pura* ac limpida, aliqua *turbata* (*ii*) concurrunt: & aliqua latiora, aliqua anguſta, aliqua horum mediocria. Patitur enim communiter omnis *nervoſitas*, ſed principaliter *caput*, ſicut ex antecedentibus conjicere poterimus, & ex iis, quæ poſt acceſſionem remanere videntur.

Curandum autem oportet, primo, cum tenebricoſitate vel *vertigine* vexatur, jacere *loco* lucido, atque mediocriter calido, altioribus *ſtramentis* capite ſublevato: & ſi (*kk*) *raptus* fuerit conſecutus, digitis erunt *palpebræ* (*ll*) differendæ, atque jugiter ab omni motu ſervandus ob ſpaſmi paſſionem. Jubendum etiam *miniſtris* manibus calidis nunc caput atque frontem cum blanda *fricatione*, nunc collum atque gutturis partem, quam ἀνθερεῶνα vocant, contingere: aliis etiam manuum ſummitatem atque pedum tenere jubemus. Præterea *frigeſcentia* corporis vaporari, (*mm*) corrigi etiam ea, quæ forti raptu torquentur: ac ſi minime (*nn*) conſenſerint, erunt in eodem ſchemate ſervanda, ne ulterius torqueantur. Tum quodam *laxamento* captato corrigenda, ne nimio (*oo*) occurrentia certamine ſuperare cupientes, *nervorum* quaſſationes faciamus.

(*ii*) ocurrunt.
(*kk*) motus epilepticus.
(*ll*) diſparandæ.
(*mm*) in ſitum naturalem reponi.
(*nn*) ſe reponi ob rigiditatem patiantur.
(*oo*) reſiſtentia.

Linguam quoque (*pp*) relocare curabimus, aut *mentum* corrigere, vel coæquare: tum calidis pannis *thoracem* vaporare, atque inter *ſcapulas*, *Græci* μετάφρενον vocant. Laxatis enim *diaphragmatis* partibus, quod nos thoracis atque ventris diſcrimen dixerimus, laxato etiam (*qq*) *hypodymate*, ſive membrana, quæ latera ex interioribus contegit, ſine ullo periculo poterit collectus ſpiritus exhalari. Adponenda etiam *veſica* oleo calido ſemiplena *pubetenus*, atque veſicæ partibus, ut ipſæ quoque mitigatæ conquieſcant: ac ſi *dentes* (*rr*) conciderint, ut præfocationis excitent metum, immiſſione digitorum (*ſſ*) ſiniſtram compaginem, quam *Græci* χαλινὸν vocant; (*tt*) hiſcentes dimittemus, ne *ſpumarum* emiſſio tardetur.

Tum per intervalla ægrotantem *inclamantes* excitamus, & ejus ora *ſpongia* ex aqua calida expreſſa detergemus, dehinc *caput* fovemus jugiter.

Cum *ſtatum* ſumpſerit acceſſio, plurimo atque dulci *oleo* calido & lanis mollioribus infuſo omnia contegimus: magis autem *occipitium*, & majores *nervos*, quos τένοντας adpellant, tum *gutturis* atque *rumæ* partes, quas ἀνθερεῶνα adpellant, cum *temporibus*, & *buccarum* muſculis, quos σιαγόνας adpellant. *Sudores* etiam ſi fuerint ingruentes, raptim detergemus, ne corpora perfrigeſcant: tum collectum (*uu*) *humorem* detrahimus adpoſitione

(*pp*) exſertam in os ultra dente reducere.
(*qq*) pleura & mediaſtino.
(*rr*) conciderint.
(*ſſ*) alterutram.
(*tt*) ut hiſcant diducemus.
(*uu*) in ore & faucibus.

digiti, aut lanæ, aut ſpongia (*xx*) melotæ involutæ.

Perſeverans enim longioris temporis facit acceſſionem: ac ſi minime ſe reſumentem viderimus, erunt *cucurbitæ* leves adponendæ, quas *Græci* σικύας adpellant, ſtomacho atque thoraci, & interſcapulis, atque præcordiis.

Sed ſi *infans* ætas fuerit patientis, erunt (*yy*) majora prohibenda ob debilitatem virium: ſed eum *nutrix* amictu contegens, oleo fovens, concluſu corporis corrigere meditetur: aut ſi *ſpumarum* quicquam comparuerit, quod in ore teneatur, *mulſum* tenue deſtillet paulatim, & neque jugiter, quo (*zz*) commorationem faciat ſpirandi: Tunc *lac* caprinum offerat diminſione perfecta, ſiquidem eſt craſſius, atque *majoris nutrimenti.*

Dehinc cum forte potuerit poſt acceſſionem *mammam* ſumere, erit melle papilla linienda, quo facilior ſumptio fiat, atque (*aaa*) *nervorum* laxatio celebretur: corpus quoque alimento neceſſario nutriatur: (*bbb*) tenuatur præterea etiam liquidorum *craſſitudo*, & *venter* (*ccc*) molliatur; (*ddd*) conjicientes etiam ſingula paſſioni accidentia, quæ ita corrigere debemus, ut a generali regula nihil diſſentire videamur. Tunc etiam curationis diligentiam per *nutricem* ægrotanti præſtare tentabimus, jubentes eam a *lavacro* abſtinere, atque ſine *vino*

[*xx*] μηλωτή eſt ovilla pellis.
[*yy*] ſc. remedia.
[*zz*] commoditatem.
[*aaa*] diſtentione & raptu adhuc rigentium.
[*bbb*] tenuetur.
[*ccc*] molliatur.
[*ddd*] ponderantes.

atque *carnis* eſu perſeverare, tum deambulationibus atque *exercitio* levi *(eee)* geſtari, quo humeros magis exerceat, ut eſt *ſphæræ* ludus, vel exſultationis cujuſpiam. Item jubendum *cibum* ſumere ſucci facilioris, vel interea mulſum.

Ac ſi forte ipſam quoque hac paſſione vexari viderimus, erit ab officio removenda: non aliter etiam, ſi qualibet paſſione adfecta *(fff)* malo *ſucco* atque *corpore* habituari videatur: hoc *Græci* καχεξίαν vocaverunt. Erunt igitur his *(ggg)* perfectis *aliæ nutrices* exhibendæ, ex quarum ſano lacte infans nutriatur. Quomodo autem *ſanum lac*, vel communiter nutrices bonæ probentur, *muliebribus libris*, quos *Græci* γυναικείων vocant, docebimus. Interea ipſe quoque *infans* erit a *lavacro* ſervandus: tum poſt tertium diem in *(hhh) domo* lucida, & mediocriter calida locandus; & primo *oleo* calido, tum oleo & aqua calida fovendus. Vitanda præterea, quorum *timore* infantes adficiuntur, ut ſæpe *ſictæ formidines*. In ætatibus vero quæ ferre majora adjutoria poſſint, acceſſione tranſacta erit *phlebotomia* adhibenda.

Aliqui enim MEDICI ſtatim phlebotomandos probant, ſicut etiam THESSALUS ſe velle demonſtrat. *Aliqui (iii)* prima *diatrito* ſervandum exiſtimant, quo ſpeculentur utrum poſt unam acceſſionem paſſio ſoluta receſſiſſe videatur, *(kkk)* ſit præterea

---

[*eee*] agitari.
[*fff*] pravi habitus eſſe tum quoad liquores, tum quoad carnes.
[*ggg*] ante curatis.
[*hhh*] cubili.
[*iii*] Primam diatriton ſervandum.
[*kkk*] an ſit.

non ſolum inane, verumetiam noxium phlebotomiam adhibere. Quippe cum prædicendum (*lll*) probent ex acceſſione *ſecunda*, utrum paſſio augeatur, & hoc *phlebotomiæ* exigat adjutorium, & phlebotomatus cibi refectione (*mmm*) toleretur.

Alii vero (*nnn*) *diſcernenter* ajunt hoc adjutorii genus ſic adhibendum, ut qui forte jam *conſueti* paſſione adficiuntur, ſervato ordine lenimentorum, ſtatim acceſſione facta phlebotomentur, ii autem qui in *prima* incurſione paſſionem accipiunt, in tertium diem, ſive ut *Græci* vocant, *diatriton* differantur, ſiquidem ſit incerta acceſſionis recurſio.

Nos vero, ut SORANUS docuit, neque omnes intra *diatriton* phlebotomamus, & magis eos, qui primo incurſu paſſionis adficiuntur. Plurimi ægrotantes *corrupto cibo* admonentur, & eſt præcavendum (*ooo*) *indigeſtione* fauciatos phlebotomare: neque rurſum omnes in tertium diem probamus reſervandos. Cogente enim paſſione, nullo (*ppp*) ſubjecto *indigeſtionis* obſtaculo, erit arripienda *phlebotomiæ* commoditas, non ſolum in iis, qui jam ſæpe admoniti paſſione videntur, ſed etiam in illis, qui primo invaſu adficiuntur. Ceſſante etenim acceſſione ineſſe *paſſionem* conjicimus, ſiquidem generaliter eſt *maligna*, & frequentius *tarda* quam celer, niſi adjutoriis medicinalibus deſtructa a corpore depellatur, aut ullo *naturæ*, aut *fortunæ* be-

[*lll*] credant putent.
[*mmm*] ſuſtineatur.
[*nnn*] cum diſtinctione.
[*ooo*] i. e. ne præcedente indigeſtione jam debilibus, inſuper ſanguinem detrahamus.
[*ppp*] objecto: *alii*, ſuggeſto.

neficio, nifi tardando fic corpus tenuerit ut folius *medicinæ* diligentiam pofcat.

Judicare etiam eft *incertum*, utrum paffio poft acceffionem primam ineffe corpori, an foluta videatur, fiquidem ex occulta venit adprehenfione caufarum, & oportet *methodicum* fine ulla falfitate regulas intendere curationum. Videmus denique (*qqq*) phlebotomiæ convenire. Nam paffionales κοινότητες argui videbuntur, fi utrum paffioni conveniat fuerit dubitatum. Sed quïa fola temporum quæftio flagitari præfpicitur, erit conjiciendum ante *fecundam* paffionem adhiberi poffe *phlebotomiam:* fi quidem initium, vehementiæ atque magnitudinis caufa, paffio tranfcendat, ut fæpe *contufio* corporis, aut offium *fractura*, vel *uftura*, phlebotomiam pofcunt: ftare autem (*rrr*) nec declinare [*fff*] poterit paffio. Horum enim difficilium morborum proprium eft fine ullo [*ttt*] *deftructivo* adjutorio non celeriter temporum [*uuu*] nequitia tranfire, hoc eft acceffionis augmentum.

Sed neque propter *abftinentiam* cibi, quam neceffe eft poft phlebotomiam adhibere, erit hoc adjutorium declinandum, quando corporis vires ferre valuerint, hoc eft, ut & *fanguinis* detractionem, & *abftinentiæ* tolerent. Denique etiam aliis paffionibus adfectos, ut exempli caufa, *fynanchicos* fine ulla [*xxx*] ratione phlebotomamus. Quare, ficut fuperius diximus, poft cafum [*yyy*] re-

---

[*qqq*] phlebotomiam.
[*rrr*] fed non.
[*fff*] primi paroxyfmi circuitu, & infultu.
[*ttt*] valido & eradicante.
[*uuu*] nequitiam.
[*xxx*] dubitatione.
[*yyy*] erectis epilepticis.

ctos epilepticos, cessante accessione, parvo tempore *phlebotomiam* differimus, quo *turbore* spiritus, atque liquidarum materiarum deposito tranquillentur.

Erit [222] enim speculandum, ne qua *indigestio* sive corruptio cibi subesse videatur, quod ita intelligere poterimus, si nauseantem vel ructantem *fumosas exhalationes* ægrum viderimus, adtestante mordicatione, atque tormentis, intestinorumque inflatione: quæ si non fuerint, perfecte digestum cibum judicabimus; quippe cum forsitam præoccupato corpore jamdudum futuræ accessionis causa, aut parvum sumpserit cibum, aut in totum abstinuerit.

Sed si, ut supra dictum est, corruptus exstiterit cibus, erit phlebotomia in tertium diem differenda, fovendumque caput cum cæteris partibus, oris adhibita collutione, cum vini abstinentia. Tum erunt *somno* dimittendi, atque a cibo servandi usque ad primum diem. Sed si quicquam corruptionis ex indigestione superare viderimus, erit per *vomitum* depurgandum: ac si nulla fuerit corruptionis vel indigestionis suspicio, erit statim adhibenda *phlebotomia*, moderata detractione, ex brachio scilicet, sed cum præcautione animi defectus, quem *Græci* λειποθυμίαν vocant, siquidem facile passionis accessionem imitetur.

Tunc post phlebotomiam erit adhibendus *fotus*, atque oris *collutio*, cum parvissimo *potu*, & *somno* abstinendus. Ac si accessio in *secundum* diem duraverit, prædicto *periculo* ejus propinquis, vel ministris, atque *adjutoriorum* ex ratione venientium

---

[222] etiam.

[*aaaa*] exitum incertum, ne nobis quicquam male geſtum imputetur, ſi forſitan vi paſſionis ſuperatus *ægrotans* vitam finierit, & intemporaliter nos quiſquam adjutorium adhibuiſſe arguat, *phlebotomiam* adhibemus, tanquam in continuationibus parvam indulgentiam pro dimiſſione accipientes, ut ſi *exempli* cauſa parum requieviſſe *agitatione* [*bbbb*] ſepoſita ægrum viderimus, ut nullo *raptu* tentetur, vel contrario, ſi forte oppreſſis ſenſibus, cum motu caruerit, aliquas partes corporis movere videatur, ut palpebras, quæ jamdudum [*cccc*] motus ſimilitudine poſſeſſæ ſilueraut.

Dehinc poſt detractionem ſanguinis [*dddd*] procurata *facie*, ex ſpongia calida erit *mulſum* in os ægrotantis diſtillandum: tunc *ſecunda* die dandi mulſi *cyathi* duo, vel tres: *Tertia* vero die ante horam ſolitam erit *perungendus* oleo calido, atque dulci, toto corpore ſub [*eeee*] ſtramentis. *Tunc* detectus aqua calida *ora* foveat, & poſt [*ffff*] *æquatum* corpus accipiat [*gggg*] *ſuccum* parvum, ſucculentum, mollem, lenem, calidum, digeſtibilem, ut eſt *panis*, vel *alica* ex aqua confecta, aut *pulticula* ex pane, quam [*hhhh*] *torſiniton* vocant, ex oleo, aqua, ſale, vel melle condita, ex prima diatrito uſque ad declinationis tempus: quod

---

[*aaaa*] exitu incerto.

[*bbbb*] intermiſſa.

[*cccc*] mortis ſimilitudine oppreſſæ.

[*dddd*] directis, compoſitis, & conformatis partibus, quas in ea morbi vis diſtorſerat.

[*eeee*] ſtragulis.

[*ffff*] omni ſtrictura ſoluta.

[*gggg*] cremorem aliquem τὸν χυλὸν.

[*hhhh*] toryniton vide ſupra p. 8. init.

[*iiii*] probare poterimus ex minutione acceſſionum, ſive accidentium.

Alternis diebus cibum ſumat, ne paſſione adfecta *nervoſitas* etiam illatione cibi gravata digeſtionis officium vix ſuſtineat, ſed magis laxamentum ex abſtinentia conſequatur. Tum ſi *venter* non fecerit ſuum officium, aut non impleverit, ob detractionem gravatum corpus quo relevetur, erit [*kkkk*] injiciendus calidæ & oleo per *clyſterem*. Tunc [*] præſentato ventris officio, erit [*llll*] *tondendus*, atque novacula omnis capillatura radenda. [*mmmm*] Ita in alia diatrito *cucurbita* occipitio adponenda, collo, vertici, & temporibus capitis, cum *ſcarificatione:* & communibus *cataplaſmatibus* utendum, quibus omne caput cum nervis majoribus, quos tenontas adpellant, contegamus, tum buccarum muſculos, quos ſiagonas adpellant, atque omnes interſcapulas partes, cum ſtomacho, uſque ad locum quo diſcernitur venter, quem *diaphragma* vocant: ac deinde præcordia, atque veſicam ſimili curatione laxamus. Singula etenim paſſione raptus vexata acceſſionis tempore [*nnnn*] accipimus: ac ſi aliqua in parte corporis *querela* exſtiterit, cucurbita imponenda. Sed neque *coacervatim*, neque uno tempore omnes erunt partes curandæ, ſed *partiliter*, atque diverſo, ut nunc ſtomachus, nunc veſica, nunc in-

---

[*iiii*] deprehendere.
[*kkkk*] injicienda calida cum.
[*] prætentato.
[*llll*] tondendum caput.
[*mmmmm*] item.
[*nnnn*] judicamus.

terſcapulæ releventur, quo neceſſario caput relaxatum adquieſcat.

Tunc ſpongiæ *evaporationibus*, [oooo] qui curationem labori ſuſtinuerunt recuramus, atque *ungentes* oleo communi, ſive quia jam licitum eſt, Cyprino, vel irino, *cerotariis* mollibus, ac deinde ſcarificatis locis inducta adponemus cerotaria. Convenit etiam *embaſin* adhibere, de qua *Adjutoriorum* libris docuimus. Dabimus etiam tum *cibum* plurimum atque [*pppp*] panoſum.

Si aliqua in parte capitis *gravedo*, vel *dolor*, aut punctio, aut torpor occurrerit, erunt *ſanguiſugæ* circulatim adponendæ: quæ ſi ſufficientem fecerint detractionem, adjutoriorum modum dabunt: ſin minus, detractis *cucurbitas* infigemus, ut per earum vulnera detractio procuretur. Tunc rurſum *cataplaſmatibus* utemur, atque *vaporationibus* ſpongiarum, dehinc *cerotario partes* contegimus.

Profectu accedente dabimus olera non acriora, *geſtationem* [*qqqq*] adhibemus [*rrrr*] ſellarem. Etenim vehiculi motus *rotarum* vertiginem caliginemque facit ægrotanti, quæ paſſionis imaginem ferat. Tunc *deambulatione* movendus pro [*ſſſſ*] temporis aere, atque loco lucido, & longo ductu, ne jugi converſione vertiginem ſentiat. Dehinc ſi ferre valuerit, etiam *vocis* atque *corporis* exercitio ute-

---

[*oooo*] eos qui curationis laborem.

[*pppp*] ex pane arido; vel ſucco liquido condito vel jure.

[*qqqq*] adhibebimus.

[*rrrr*] in fertorio, aut ſella portoria.

[*ſſſſ*] i. e. vel ſub dio, vel ſub tecto pro aeris temperie.

mur, monentes ut neque ſpiritum retineat, neque pronus vel circumflexus, aut ſæpe converſus aliquid gerat, ſed pingui unctione defricatus [*tttt*] ſtanti exercitio moveatur.

Tunc, cum facilitas corporis fuerit accepta, *lavacrum* adhibemus, caput foventes ſine ullo [*uuuu*] *percuſſu* manibus ſubterpoſitis: implet enim [*xxxx*] ſenſum ejus *demerſio*. Tunc etiam in aqua calida, quam [*] *pygolithon* vocant, deponendi ſunt ægrotantes: ne percuſſu frigoris *nervoſitas* adficiatur. Poſt lavacrum vero parum [*yyyy*] differentes, quo fervor ex capite relevetur, dabimus *aquam* præbibendam.

Tum *cibum* varium, ſimplicem ex media qualitate confectum. Et poſt *primam* vel *ſecundam* diatriton dabimus quædam in cibo quæ *vinoſæ* ſint qualitatis, ut ſunt poma, quo corpus, vinum daturi, prætentemus, ut tuto dare poſſimus. Atque ita [*zzzz*] ſervandum, ne his geſtis *ſomnus* ſuſpenſus, vel conciſus, aut adjuncta phantaſia ſequatur, & *inſomnia* faciat turbulenta, quod ex relatione patientis diſcere poterimus.

Item ſi gravedo vel torpor in aliqua parte corporis fuerit, aut dolor, aut punctio, vel ſaltus, erit in aqua calida perſeverandum, atque illa prohibenda,

---

[*tttt*] *pro* ſtatario.
[*uuuu*] aquæ colliſu.
[*xxxx*] ſenſuales vias.
[*] Rhigolethron, quaſi rigoris exitium, quod rigores & perfrictiones corporis profliget, & abigat. Alii Rhigoliton.
[*yyyy*] quieſcentes.
[*zzzz*] cavendum.

bibenda, quæ vinoſæ qualitatis danda præcepimus.

Sin vero ex his nulla fuerint [*aaaaa*] proſecuta, dabimus lavacro remoto, mediocriter *vinum* lene, parvum: ut exempli cauſa, ſemunciam, vel unciam, medio ſcilicet cibo, *aquatiſſime* temperatum: tum in alia *diatrito* lavacro vinum jungemus. Sed præ cæteris erit *animi laxatio* procuranda, quo corpus conſentiens nullis obſtantibus curis facile ſanitatis [*bbbbb*] repetat qualitatem.

Ac ſi *reſumptio* [*ccccc*] recurrens nihil virium perficere permiſerit, quo etiam [*ddddd*] carnatum corpus oſtendat, bono adteſtante colore, erit *conſuetudini* dimittendus ægrotans. Eadem ſane curatione utendum etiam in iis, qui cum nondum ſunt *epileptici*, eo tamen ferri videntur. Hoc enim ſolum ſervabimus; quum ſignis paſſionem minantibus fuerint [*fffff*] abſoluti, ut eos [*ggggg*] conſuetudini revocemus. Facilius eſt enim *imminentium* averſionem, quam *præſentium* depulſionem facere.

Sin vero *paſſio* tardaverit, & propterea plurimis fuerit acceſſionibus variata, erit patienda *curatio* ſecundum ſuperpoſitionem & lenimentum, ita ut *ſuperpoſitionis* tempore iiſdem utamur adjutoriis, quibus acutas paſſiones curari perſcripſimus. Neque enim [*hhhhh*] *phlebotomum* reprobamus, per-

---

[*aaaaa*] conſecuta.
[*bbbbb*] recipiat.
[*ccccc*] repetita.
[*ddddd*] ἔνσαρκον.
[*eeeee*] diætæ ſibi familiari.
[*fffff*] liberi.
[*ggggg*] ad conſuetudinem.

mittentibus viribus, si quidem longo interstitio superpositiones occurrere videantur. In *lenimento* vero resumendos dicimus ægrotantes, & cum *recorporativa* curatione dirigendos; justa *cyclorum* regula, sicut latius; cum de [*iiiii*] *capitis passione* diceremus, scripsimus. Quapropter ob resumendum corpus adhibenda *gestatio*, sella, vel cathedra, aut *deambulatio*, aut *vocis* exercitatio.

Item *lectionem* & perunctionem *aliptarum* præceptis ordinatam, sine ulla capitis [*kkkkk*] inflatione geramus, ne immodico labore adfectum [*lllll*] corpus vexare potius, quam reficere videamur. Tunc *lavacrum* langorum intervallis adhibendum: *varius* dandus cibus & panis limpidus, atque studiose elaboratus. *Pulmentum* vero ex mediæ qualitatis materia, ut ova, pultes, olera, quæ non sunt acerrimæ virtutis. Item volantum leviora, & piscium teneriora.

Dehinc post resumptivum cyclum adhibendi *recorporativi*, & *primo ex parte*, tum *perfecti*, in quibus esse *vomitus* ex radicibus debet, vel [*mmmmm*] similibus materiarum rebus, ut nuper [*nnnnn*] docuimus: atque ita *drimyphagiam*, exinde [*ooooo*] contiguas sibi pulmentorum materias ordinamus: item adjutoria *localia*, ut exempli causa, primo *capillos* decurramus [*ppppp*] ex pectione, nunc pro

---

[*hhhhh*] phlebotomiam.
[*iiiii*] sc. cap. 1.
[*vvvvv*] fricatione imperamus.
[*lllll*] caput.
[*mmmmm*] similium.
[*nnnnn*] sup. p. 8.
[*ooooo*] congruas.
[*ppppp*] denso pectine.

[*ppppp**] capillatura, nunc contra capillaturam: tum *tonſuram* adhibentes, dehinc novacula caput radentes, *cucurbitas* aliis atque aliis capitis partibus, (*qqqqq*) *recorporativas* imponimus: tum *dropacis* raptum adhibemus, ſed primo longe remotis partibus, tum vicinis, dehinc patientibus, dantes etiam *maſticandum* ſinapi, vel piper, aut ſtaphyſagriam.

Item *ſternutamentum* ex helleboro, vel (*rrrrr*) ſtrutio, & pipere, & caſtoreo, vel his ſimilibus adhibemus naribus, *apophlegmatiſmum* quoque adjicientes, atque (*ſſſſſ*) *fricatione* balnearum nitri pulveris, & cæteris (*ttttt*) *ſympaſmatibus*, quæ ruborem facere valeant, ut ſunt ex pyretro, ſtaphysagria, adarce, euphorbio, pipere, calcis gleba, & pumice: tum *cataplaſma* ex ſinapi, atque malagmata, quæ detergere & papulis adficere corpus valeant: item *acopa* acriora, ſeu quæ tetri odoris non ſint, toto corpore illinienda, magis tamen capiti, atque ori, concluſis palpebris: immittenda ſunt etiam hæc *aurium* cavernis: *gargarizandum* ſinapi: adhibenda etiam *aquarum illiſio*, qua patientes partes percuſſæ mutari cogantur, quod Græci *cataclyſmum* adpellant.

His deinde perfectis *cyclis*, reſumpto corpore, *helleborum* adhibemus, ſed longe ſuperpoſitionis

---

[*ppppp**] eodem genere locutionis utitur cap. 3, p. 19.

[*qqqqq*] cum plurima flamma admotas, & ut ait ib. §. 36. detractas magno raptu.

[*rrrrr*] imperatoria.

[*ſſſſſ*] fricationem in balneis.

[*ttttt*] pulveribus qui corpori inſperguntur.

servantes occursum, quod in omnibus quidem adjutoriis (*ttttt**) *exercitioribus* adhibendis, tum magis in helleboro monemus præcavendum. Denique si nullam accessionem denuntiaverint signa, iis, qui ordine servato admonentur, ante *decem* vel *duodecim* dies, vel generaliter pro longitudine lenimenti, (*uuuuu*) porrectius erit adjutoriorum regula dirigenda. In iis vero, qui *ordinate* admonentur, eo tempore adhibenda curatio, quo conjicere possumus, *medium* præteritæ atque futuræ accessionis.

Sic igitur hoc genus diligentiæ instituendum, jacens, non solum suspicans indigestionem cibi, ut cum *ager* somnum decusserit, primo requiescat paululum; verum etiam donec (*xxxxx*) persecutione quadam (*yyyyy*) propria corporis fuerit facta digestio, ne ex *vigilatione* sequenti, atque laxamento membrorum, & (*zzzzz*) tenuitate, vel purgatione humorum spiritus jamdudum somno turbati crassi fiant, quo etiam sæpe officia impediri noscuntur; cum (*aaaaaa*) nondum totum recurrens occupaverit corpus. Unde sæpe factum est, ut (*bbbbbb*) experrectis iis quæ illico intuantur fallant, (*cccccc*) nisi perfricatis oculis intenderint. Neque clamare vel currere facile possunt; siquidem vi quadam somni tunc *arteria*, hoc est gutturis via, asperatur, & raucos facit: ac fatigata corpo-

---

[*ttttt**] vehementioribus δραστικοῖς.
[*uuuuu*] an correctius?
[*xxxxx*] perfectione.
[*yyyyy*] in alimentum abierit.
[*zzzzz*] tenuatione.
[*aaaaaa*] *subint.* alimentum.
[*bbbbbb*] experrectos eos.
[*cccccc*] perfricatos oculos.

ra (*dddddd*) *denſitate* nervorum, irruente ſpiritu craſſiore, adficiat percuſſione vel quaſſationi ſimiles plagas ingerendo.

Has igitur ob cauſas æger plurimo tempore ſomno depoſito tardare debet, præcavens *luci* (*eeeeee*) *auctoritatem*, quam mox diſcuſſo ſomno intueri minime poteſt, ne repentino ejus occurſu percutiatur viſus. Item *diſputationibus* vehementibus animum exercere declinet.

Tunc reſumptus atque relevatus ſomni plenitudine, ſed ſtramentis leni *unctione* tangatur ſemel, ſecundum corporis ſingulas partes, laxamenti mediocris cauſa, (*ffffff*) atque frigoris cautione levem & delectabilem *geſtationem* adhibeat ut fertoria ſella, vel cathedra. Sed prohibenda erit *exclamatio*, ſiquidem vehementer movet partes patientes. Tunc depoſito turbore motus *unctione* olei fricetur, conductis & extentis brachiis, flexo atque extento *motu* relevans ſingula crura commoveat, quo fortioribus motibus faciat aptiora.

Fovenda etiam *ora* aqua calida: nunc enim erit lavacrum prohibendum: atque ita poſt perunctionem *cibum* accipiat parvum, ſucculentum, & levem, ut ova, pultes, piſces teneri, quæque ex volantibus parvæ ætatis atque formæ, ut ficedulæ, turdi; declinans omne quod fuerit acrioris virtutis, ſive inflare valentis, aut carnoſæ, vel gravis. Quapropter etiam a *vino* erit abſtinendus, ac per intervalla ab omni cibo ſervandus.

[*dddddd*] quæ per ſomnum accidit.
[*eeeeee*] claritatem.
[*ffffff*] ac cum.

Relevatur enim hoc (*gggggg*) genere corpus jejunitate (*hhhhhh*) reflatum.

Sin vero aliqua *signa* accessionis *futuræ* adparuerint, ut somnus turbatus, vel cibi corruptio, vel iracundia inanis ac sine ratione, item mœstitudo vel sternutamentum, aut aurium tinnitus, vel præ oculis scintillarum fingibilis visus, aut inflatio præcordiorum, & per somnum seminis involuntarius jactus, quem ὀνειρόγονον vocant, & horum similia, non solum ad hanc *vitæ* (*iiiiii*) *regulam* transeundum est, verum etiam initium ex abstinentia sumendum. Tunc levis adhibendus *motus*, atque *perunctio*, & *cibus*, quo corpus (*kkkkkk*) salutaribus officiis non deseratur. Ut enim iisdem ciborum regulis perseverare tutum non est, sic e contrario jugis mobilitas, atque cibi abstinentia vacuato corpore solitis nutrimentis, vires exstinguit futuris temporibus necessarias.

Quæsitum etiam utrum (*llllll*) contradicentibus signis, accessionem fore, an præsentem sive factam judicemus. Sed tunc erit *accessio* judicanda, quoties ceciderint in ea ægrotantes: quo discere poterimus, quo tempore *diatriti* tempus sit numerandum, ut recte possint curationes suis reddi temporibus: Nam *denuntiata signa* jam præsentia accessionis esse contendit. Nos vero prætangi

---

[*gggggg*] hac ratione.

[*hhhhhh*] ab inflationibus liberatum: plenitudine exoneratum.

[*iiiiii*] resumptivam.

[*kkkkku*] necessariis viribus non exhauriatur.

[*llllll*] ex præcedentibus his signis. *Alii* ex prædicentibus.

nervositatem; atque in accessionem urgeri recte probamus, ut augmenti indicia tanquam praeludere videantur, ut sunt in *hemitritaicis* febribus frequenter accessione imminente corpora praeoccupata, cum noctis anxietate pulsata, diei fore asperitatem significant.

Ita igitur, vel simili ratione, praemonitus *epilepticus*, tanquam si accessione vexaretur, erit usque ad primam diem (*mmmmmmm*) abstinendus, & neque similiter (*nnnnnn*) agendus, ut pridie, cum (*oooooo*) fuisset in lenimento purissimo. Quapropter *abstentus* una die, sequentibus levi *motu* agitetur antecedente *unctione*, atque parvo *cibo* nutriatur: *aquam* bibat.

Tunc si rectius habuerit, ut laudabilior sanitas adpareat, augenda oblatio cibi, alternis scilicet diebus, nunc qualitate, nunc quantitate. Tunc nisi ex omni parte *signa* supradicta (*pppppp*), erit rursum abstinendus una die. Sin vero fuerint expulsa, vel depugnata, non erit illico reddenda aegrotanti consuetudo, tanquam nihil sit quod sollicitudini remansisse videatur: neque rursum inani suspicione, tanquam jam imminentis superpositionis metuentes adventum, in tenui vitae regula retinere debemus patientem. Ut enim opportunitas adhibita *abstinentiae* futuras amputat superpositiones, atque earum occasiones detrahit, sic *importune* adhibita corpus vexat, atque fatigatione adfectum tarde surgere facit in solitas vires.

[*mmmmmmm*] ab omnibus huic morbo contrariis.
[*nnnnnn*] regendus.
[*oooooo*] foret.
[*pppppp*] cessaverint, erit.

Quapropter cum summa *cautione*, & sine ulla nimietate servati, blanda regula resumendi sunt ægrotantes, quo asperatas accessiones fore non metuamus. *Tutius* autem esse probamus, ut (*qqqqqq*) supradictum est, longe ante futuram accessionem ad *hellebori* usum accedere: quo accepto si irruerit accessio, erunt omnia mitigativa adhibenda, quæ accessionem valeant temperare. In *strictura* enim constitutis (*rrrrrr*) altioribus, hoc est *stomacho* & *ventre*, mitigativa laxatio adhibita etiam medicamini excludendo præparat viam, & præfocationis amputat metum. Sin vero nullum periculum subierit *præfocationis*, post purgationem causa refectionis adhibenda resumptio est, cum iis, quæ valeant accessionem temperare, ut *odoramenta* sine ullo (*ſſſſſſ*) percussu medentia: atque *nutribilia*, ut est panis calidus, melo, cucumis, & his similia. (*tttttt*) Destillandus etiam *helleborisinus*, sed ex melle decocto.

Ac si initio *vomitus* ex accessione (*uuuuuu*) emerserit, *cucurbita* multa cum flamma supposita *ori ventris* infigenda, tunc (*xxxxxx*) sequenti parti, secundum quod medicamen ad inferiora (*yyyyyy*) teneatur, donec accessio levigetur temperamentis supradictæ rationis, ne *concursus* passionis & adjutorii præfocet ægrotantem. Erit igitur sustollendus *ægrotans* subjectione manuum ex utraque

---

[*qqqqqq*] sup. p. 50.
[*rrrrrr*] occultis, & in profundo sitis visceribus.
[*ſſſſſſ*] quæ caput nec implent, nec gravant.
[*tttttt*] instillandus.
[*uuuuuu*] *subint.* epilepticus.
[*xxxxxx*] intestinorum ductui.
[*yyyyyy*] trahitur.

alarum parte, cum capitis fustentatione, atque leviter inclinandus.

Tunc si medicamen ad *superiora* cucurrerit, & (zzzzzz) transvorationis ceperit partes, quo (*a*) *spiramenta* obstruere videatur, illisis dentibus, atque ore clauso, vel erumpens per (*b*) *naturales vias*, quæ ad fauces de capite feruntur, in nares defluxerit, ac rursum decurrens gutturis meatum clauserit, præsens præfocatio metuenda. Quapropter immissis digitis, ex utraque parte buccarum circa majores dentes, oris facienda *distantia*. Tunc imponenda (*c*) *ptygmata* multiplicia, quæ si forte defuerint, *cuneos* ex ferulis scissis (*d*) mittere poterimus, quo (*e*) scientes ægrotantem servemus, atque medicamen ad faucium partes veniens spatio quodam exceptum, facilius excludatur. (*f*) Servanda etiam *tempora*, quibus medicamen faucibus occurrit, adjuvantes ejus exclusionem, in faciem inclinantes ægrotantem, atque ejus ora calida spongia detergentes, distillantes etiam in os *mulsum*. Sic enim veluti despumans (*g*) resumit, aut deponit *accessionis pressuram* relevatus ægrotans.

At si non sufficiens *hellebori* fuerit agitatio, quam *Græci* [*h*] σπαραγμὸν vocant, & parvo [*i*]

[zzzzzz] fauces & œsophagum.
[*a*] guttur & laryngem.
[*b*] nasi in fauces hiatum.
[*c*] complicati panniculi.
[*d*] immittere, intrudere.
[*e*] certe.
[*f*] observanda.
[*g*] resumitur.
[*h*] inanem cum magna anxietate conatum.
[*i*] ægri bono.

eventu ſucceſſerit, perſeverante paſſione, erit etiam *ſecundo*, vel *tertio* hellebori uſus adhibendus, ſed [*k*] præſumpto viribus ægro: quippe cum non iiſdem uti omnibus neceſſe ſit, & deſtruendæ paſſionis cauſa *una ſola* ſufficiens & [*l*] perſeverans exhibitio non adprobetur.

Utendum etiam *aquis naturalibus*, hoc eſt, naturali virtute medentibus, ſed quæ nulla odoris vexatione adficiant ægrotantem. Adhibenda igitur [*m*] *natatio*, & *ſole* corpus torrendum, quod *Græci* ἡλίωσιν vocant, ſed prætecto capite. Utendum etiam *potabilibus* medicaminibus, vel *electariis* ex hyſſopo, & origano, & thymo confectis. Principaliter enim corpus mutant, *recorporationem* faciendo ob acrimoniam: deinde etiam corpus, & ſuccorum naturalium [*n*] tenuant qualitate. Emolliendus namque venter, & *peregrinatio* imperanda terrena atque maritima, ſi ferre navigationem potuerint patientes. Tunc etiam *exercitia* vehementiora, quæ labore corpus adficiant, adfectanda, quo magis [*o*] fortitudo, quam corporis [*p*] robur augeatur. *Eſt enim ſemper gravabilis* [*q*] *carnatio & magis ſi tenuibus fuerit impoſita viribus, & in iis paſſionibus, quæ in nervis eſſe noſcuntur.*

Unde neque facile curationis eſt credendus effectus, quo depulſam paſſionem judicemus, niſi le-

---

[*k*] reſumpto.
[*l*] perſanans.
[*m*] in aquis medicatis & naturalibus.
[*n*] adtenuant qualitates
[*o*] laboris tolerantia.
[*p*] moles.
[*q*] obeſitas, & carnoſior habitus.

gitima *acceſſionum tempora* ſoliti concurſus, ſine ulla inquietudine, atque plurima tranſierint ægrotantes: *ſomnos* quoque ſine ullo impedimento duxerint, & *vigilias* placidas, ac liquida ſanitate moderatas, nulla etiam difficultate officiorum *animæ* vel *corporis* impeditas, adteſtante cibi ſufficienti *adpetitu*, cum *digeſtione* congrua, & corporis *nutrimento* mediocri, vel *egeſtionum* naturalium moderato exitu, bono adteſtante, vel [r] immutato *colore*.

[ſ] Servanda præterea multo tempore omnis *nimietas*, ut frigus, uſtio, indigeſtio, vinolentia, *libido*, lavatio, & magis ea, quæ ſpecialiter paſſionem in commemorationem ducunt, ut *odores* percuſſibiles aut ſplendor nimiæ lucis, aut [t] reſultantium materiarum: item ſtrepitus, clamatio, circulatus curſus, [u] extentio, aut ex alto deſpectio, ſive fluminum celerrimus fluor. Ut enim *ulcerum* recentes *cicatrices* facili occaſione ſolvuntur, non aliter hæc *paſſio*, vel alia quæque ſimilis [x] nequitia, parvo impulſu repetit corpus, quod proxime dimiſiſſe videbatur.

Ac ſi forte neque ita fuerit æger ab *epilepſia* liberatus, nihil minus adhibendum, ſed magis perſeverandum in curatione probamus. Dabit enim hæc *diligentia* vel ex parte beneficium, quo neque frequentius admoneatur ægrotans, neque longioribus acceſſionibus opprimatur, neque turpiter

[r] in melius mutato.
[ſ] cavenda, vitanda.
[t] lumen fortiter repercutientium.
[u] viſus intentio.
[x] τῇ κακοηθείᾳ, malignitate.

in [*y*] furore, vel publicis locis adprehenſus; etiam poſt paſſionis impetum *animi* [*z*] *luctatione* vexetur. Quibus enim *prima* [*aa*] vel optata non proveniunt, [*bb*] erit *ſecunda* mitigationis cauſa capienda. Hæc eſt ſecundum ordinem *methodica epilepticorum curatio.*

Aliarum vero *ſectarum* principes varia rerum temperatione, ſive *experimento curationis* adjutoria cumularunt, caput *foventes* aceto atque oleo roſaceo puro, vel immixto *caſtoreo*, in acceſſione frigidis utentes: articulos quoque omnes *ligatione* conſtringentes, *ſternutamento* commoto ex aceto, naribus interius flato, cum ſinapi: vel caſtoreo oleo irino infuſo, cum *calchanto*: vel *ſulphure* vivo, aut [*cc*] *aſtrutio* incenſo, vel iis, quæ ad matricis præfocationes incendenda poſuerunt: item hyſſopo & origano, & thymo: vel *ignis* flammam oculis offerentes, cum *titillatu* quodam, & [*dd*] *oppreſſione* præcordiorum ad inferiores partes.

Jubent præterea *motum* corporis adhibere, geſtatione vel deambulatione, aut ſupra ſindonem volutari: *ſinapiſandas* etiam manus ægrotantium, atque pedes: & ante acceſſionem perungi *thapſia* caput, & ſpiritum continere. Alio vero tempore, hoc eſt dimiſſionis, *vini* atque *carnis* imperant abſtinentiam, & magis porcinæ, vel bubulæ, & caprinæ. Prohibent præterea ſupra pellem caprinam

---

[*y*] foro.
[*z*] dolore, moleſtia.
[*aa*] &
[*bb*] erunt.
[*cc*] imperatoria *alias* aſtrantia, *vel* oſtrutio.
[*dd*] compreſſione.

dormire, five jacere ægrotantem: fiquidem paffionis facit motum.

Adhibent etiam *clysterem* jugem atque acerrimæ virtutis, & medicamina *urinalia*, quæ diuretica vocant, atque *purgativa* per ventrem, quæ cathartica vocant, & horum magis, cui nomen eft *hiera*, quæ non erunt, inquiunt, [*ee*] tertio minus fingulis menfibus offerenda: tum capitis [*ff*] *divifuram* accuratam, quam χιχσμὸν vocant: dehinc [*gg*] *fcarofin* medicamine, five ignis uftura: item *terebrationem* [*hh*] teftæ, vel *arteriotomiam*, vel ufum *venereum*, aut e contrario *eunuchifmum* faciendum probantes.

Dant etiam bibendum *lac afininum*, cum fale, vel *fanguinem* teftudinis marinæ, vel *humanum*, aut vituli marini, & non folum fanguinem, verum etiam coagula quæ lacti mifcentur. Item mandendam *muftelam*, fed longo deficcatam tempore: & tunc [*ii*] *corda* hominum atque equorum, quorum crura quafi *impetigines* habent, five afinorum, vel mulorum. Item *teftes* vel *ventrem* marini five fluminalis [*kk*] cancri, & [*ll*] *porcelliones*, hoc eft, animalia, quæ humectis & aquofis locis fæpe nafcuntur, a Græcis adpellata ὄνισκοι: dehinc *fquamulas ferri*, cum aqua in qua fuerit candens ferrum, [*mm*] præstinctum. Dant etiam

---

[*ee*] decimo quoque die.
[*ff*] incifione ad X literæ figuram.
[*gg*] Efcarωfin, five aduftionem.
[*hh*] cranii.
[*ii*] carnem.
[*kk*] canis i. e. fibri: nempe caftorei.
[*ll*] Ὀνίσκȣς millepedes.
[*mm*] exftinctum.

cameli cerebrum fumo ſiccatum atque conciſum; ſed infantibus vel pueris odorandum; perfectis autem ætatibus bibendum, ad modum cyathi, cum [*nn*] mulſo & aceto tribus cyathis: ſimiliter etiam *leporis* cor, & cerebrum *gaviæ*.

Alii vero etiam *ligamenta* probaverunt, & *magos* adhibendos, atque eorum incantationes, quæ quantis ſint vexationibus confertæ, etiam per ſe probatur, ſicut latius *Adjutoriorum* libris docuimus, nunc tamen paucis memorabimus.

Conſtringens igitur *fomentum*, atque tetri odoris, ex aceto, & oleo roſaceo, & caſtoreo, percutit, & gravat, & tumores conſtringit: & ſi, ut putant, materiam [*oo*] redarguit, abactum tamen cutibus ad cerebrum & ejus membranas revocat. Et ſunt hæc exteriorum comparatione magis ſalutaria. Præterea eſt vehementer noxium, [*pp*] *frigida* caput acceſſionis tempore fovere. Quæ enim [*qq*] dimiſſione relevata miteſcunt, eadem [*rr*] frigida denſatione magis gravantur. Item *ligationes* nervos denſant, atque corporis [*ſſ*] oppreſſio, quam fieri jubent.

Defricatio intemporalis, hoc eſt acceſſionis tempore facta, geminant paſſionem. [*tt*] Accidentia enim [*uu*] ſi [*xx*] temporaliter quidem videtur la-

---

[*nn*] mulſi ex.
[*oo*] repellit abactam.
[*pp*] frigidis.
[*qq*] mitigatione relaxata.
[*rr*] frigidorum.
[*ſſ*] compreſſio.
[*tt*] acceſſionis enim.
[*uu*] tametſi.
[*xx*] pro tempore.

ceſſitis ſenſibus in [yy] reſumptionem venire, totam tamen paſſionem pejorat, non aliter quam ſi quiſquam turbatos oculos *manutigio*, quod Græci χειραψίαν vocant, temporaliter, fricando, relevare videatur: non aliter & *sternutamenta* medicaminibus commota acceſſioni non convenire probamus. Quippe cum neque in lenimento paſſionis conſtitutos hoc adjutorio facile inquietare liceat, niſi certo regulæ ductu præparatos; quo caput relevetur geſtatione tenui ac deambulatione. Siquidem hoc adjutorii genus initio impleat caput, dehinc medeatur: quid ſperandum in, iis qui acceſſione agitati, earum partium plenitudine vexantur, ſi etiam ſternutamento fuerint [zz] convitiati, cum magis oporteat paſſionis illitam ſolvere turbationem?

Eſt præterea *acetum* moleſtum naribus inſufflare, ſive ſolum, ſive cum alia qualibet percuſſibili materia. Conſtringit enim, atque denſat tumentia, & turbata perturbat, & ea [*aaa*] concurrere compellit, quæ acceſſionis violentia excludi coguntur.

Non aliter inutiles atque [*bbb*] ſatiabiles ſunt *incenſiones*, ſive *fumigationes*, & odoramenta ex pice, bitumine, [*ccc*] ſpondilio, caſtoreo, galbano, acerrimæ atque gravabilis virtutis [*] cauſæ, & injucundioris, adeo ut etiam recte valentium impleant caput, & eorum qui nunquam, aut dif-

---

[*yy*] vexationem lenire.
[zz] ſimul vexati.
[*aaa*] ſpiſſari, coire.
[*bbb*] gravabiles.
[ccc] ſpondylio.
[*] cauſa.

ficile earum partium querelam prodiderint: tunc tamen iis odoramentis acceptis, vertigine atque gravedine urgentur: & non aliter tumentes oculos ſumigatio adficit, quam etiam tumentes cerebri membranas. Neceſſario enim cogit in ſimilem venire paſſionem. Percutit etiam *ignis flamma*, ſive ejus adfectatus ſplendor multos. Denique etiam in lenimento *epilepticos* conſtitutos, lucis importunitas, atque [*ddd*] eminens percuſſio, in commemorationem facit acceſſionis venire.

Noxia etiam *præcordiorum preſſura*, quam adhibendam probant, judicatur. Mitiganda enim ſunt acceſſione commota, & non violenter atque contrario conatu reprimenda. Gravis etiam ſine dubio videtur ſupra ſindonem juſſa *volutatio*, quippe cum levi converſione corpus adfectum, non ſolum lenimenti tempore *epilepticos* in vertiginem mittat, verumetiam recte valentes ſimiliter adficere videatur. *Articulorum* quoque *ſinapiſmus* acceſſionis tempore tumorem geminans, etiam paſſionem neceſſario pejorem facit.

Eſt item [*eee*] intemperabilis ante acceſſionem perunctio ferulaginis, quam Græci θαψίαν vocant, cum oporteat motam paſſionem atque in pejus coactam mitigare potius quam provocare: & quoties ejus neceſſarius eſt uſus, toties, atque melius lenimenti tempore ſuæ virtutis impleat beneficium, cum importune adhibita partes faciat [*fff*] emori; has denique *Græci* [*ggg*] necroſes vocant.

Item

[*ddd*] valida.
[*eee*] intemporalis.
[*fff*] excitata gangræna.
[*ggg*] νεκρώσιας.

Item *ſpiritus retentio*, quam faciendam probant acceſſionis initio, ſenſus implet, non, ut quidem volunt, repercuſſo ſpiritu futuram prohibet acceſſionem. Premit enim potius quam diſcutit ea, quæ jam ſuo motu denſari videntur.

Abſtinentia vero *vini* atque *carnis*, quam jugiter fieri jubent, vel unius anni ſpatio, impedit recorporationis faciundæ profectum, quod facile ignaris notum fiet ex vitæ conſuetudine, quæ ſi eadem non fuerit, procul dubio corpus infirmat. Quippe cum jugis *potatio aquæ* (*hhh*) demiſſum faciat corpus, & neque numero dierum, vel menſium curandi regula ſit conſtituenda, ſed paſſionis temporibus, quorum (*iii*) mutatæ regulæ commutantur, ut eorum rigore damnum aquæ vel vini miniſtretur, quod etiam de carnis uſu erit conjiciendum.

Caprina vero *pellis*, odoris tetri cauſa, noxia capiti judicatur, non ſpeciali atque privata ratione. Item jugis atque acerrima *clyſteris* injectio inteſtina conradit, atque nervos vitiat. *Urinalia* quoque medicamina, quæ diuretica vocant, *veſicæ infectione* capitis membranas commovent. Item *purgativa* medicamina, quæ cathartica vocant, (*kkk*) defluxionem corporis faciunt, atque ſtomachum evertunt: *capitis* etiam adcurata diviſura, quam chiaſmum vocant, & teſtæ *perforatio*, & *uſtura* cutis medicamine vel igne ſuffecta, quam (*lll*) ſcaroticam vocant, & *arteriotomia* patientes par-

[*hhh*] languidum.
[*iii*] mutatione.
[*kkk*] diſſolutionem.
[*lll*] eſcharωticam.

tes insumit, & utilibus renititur rebus. Siquidem nullate (*mmm*) comparativa adjutoria iisdem locis adhibere permittit.

At vero *concubitus*, sive venus, quam adhibendam probant, ab aliquibus *parva epilepsia* nuncupata est. Siquidem similem facit membrorum motum, diverso contractu, anhelatione & sudore adtestante, & oculorum conversione, cum rubore vultus, ac deinde post effectum displicere facit sibimet corpus, cum pallore, & quadam debilitate, vel mœstitudine, & adeo nervos adficere male videtur, ut sæpe imminente accessione per somnum jactu seminis ægri præpurgentur, quod *Græci* ὀνειρόγονον vocaverunt. Item *eunuchismus* vires amputat, non epilepsiam solvit.

Lac quoque sumptum facile acescit, & propterea gravans epilepticos male probatum videtur. Non aliter etiam potus *sanguis testudinis*, sive *hominis*, atque *vituli marini*, & sumptio *coaguli*, quod *Græci* πυτύαν vocant. *Mustelæ* quoque, sive *hominum* caro siccata, & *equorum impetigines*, vel *veretrum* atque *testes* canis aquarii, vel *porcelliones* supra memorati, quos ὀνίσκους adpellant, & aqua de *squamulis* sive tinctionibus *ferri*, & *cor leporis*, & *cameli*, sive *gaviæ* cerebrum male probatur.

Etenim neque ex *occultis* causis, quas *Græci* ἀδήλους αἰτίας vocant, rationes ducunt, neque ex aliqua (*nnn*) contagione sive tentatione, ut *Empirici* volunt, adprobata in usum venerunt medicinæ. Quippe cum intelligi, vel adprehendi naturali aut fortuita rerum (*ooo*) cominatione minime possit, uti iis, maxime ita *insuetis*, atque novis, & *odio-*

[*mmm*] utilia & commoda.
[*nnn*] experimento.

ſis generibus materiarum, quarum nihil uſu gravius eſſe videtur, ipſius quoque comparatio paſſionis, ſit admirandum, quod de *aere* atque *vigiliis*, vel *ſomno*, & *potu*, & *cibo*; vel iis quæ neceſſario ſumuntur, nihil (*ppp*) experimenti utile collegerint: de iis vero ita execrandis, & crudelibus, aeque inhumanis, plerumque etiam *periculoſis*, curationes ordinare voluerint. Non enim ſanguinem *tauri* potum interficere, ut THEMISTOCLEM, aut *lac* coagulatum, & (*qqq*) *caſeum* coctum, ut (*rrr*) oratorium, & (*ſſſ*) imaginem recte reprobaverunt, ſi quiſquam *humanum* ſanguinem id facere minime crediderit, quo falſo memorata a veteribus cætera videantur. Accuſatis igitur, ſive nudatis ſummatim *veterum curationibus*, non eſt abſurdum etiam cum nominibus errores arguere ſingulorum.

HIPPOCRATES de *epilepſia* ſcribens communiter ait. Quiſquis in humano corpore adgnoverit ſiccandi vel humectandi, aut frigidandi, vel calefaciendi cauſas, idem etiam iſtius paſſionis poterit (*ttt*) videre rationem: & neque quomodo, neque ex quibus, neque quando, vel quouſque hæc fieri debeant, tradere curavit.

DIOCLES libro quo de paſſionibus ſcripſit, in iis, qui ex vinolentia, vel carnali cibo iſtam paſſionem conceperint, *phlebotomiam* probat, antecedentes potius quam præſentes intuens cauſas. In iis vero, qui ex corporis habitudine in iſtam vene-

---

[*ooo*] regimine, ordine.
[*ppp*] experimento.
[*qqq*] in caſeum coactum.
[*rrr*] improprium.
[*ſſſ*] fictum.
[*ttt*] facere curationem.

rint paſſionem, *humoris craſſi detractionem* probat adhibendam, quem adpellavit *phlegma*.. Utitur etiam *urinalibus* medicamentis, quæ diuretica vocant, item *deambulatione*, ac *geſtatione*. Quæ ſi etiam vera eſſent adjutoria, ob parvitatem tamen numeri & magnitudinis ſuæ, magnæ paſſioni difficile poſſent paria pronuntiari, aut ejus deſtructioni ſufficere.

Item (*uuu*) libro *Curationum* phlebotomans utitur medicamine *catapotio*, quod ſtomachum evertit, atque poſt cœnam *vomitum* facit, exhalationibus implens caput. Potat etiam *aceto*, & *ſternutamentum* commovens prius quam in ſomnum veniant ægrotantes, profecto intemporaliter commovet ſenſuales vias. Dat etiam *abſinthium*, *centaurion*, & *lac aſininum*, & equorum *impetigines*, vel mulorum, neque tempus adjiciens factis, & odioſis ægrotantes adficiens rebus.

PRAXAGORAS vero, ſecundo libro *Curationum* caput imperat radendum, adhibens fricationes, & cataplaſma ex aceto (*xxx*) ſine venere, dolentibus ſpeciebus etiam *ſternutamentum* commovens, & jejunum *vomitum* per ſingulos dies: utens etiam poto *lacte* cum *mulſo* atque *ſale*, item *deambulationibus* plurimis atque vehementi motu (*yyy*) celebratis, & potionibus *urinalibus*, & *cibis variis*, & agninæ carnis, ſive hœdinæ, atque porcinæ, & catulorum, dans *acetum* bibendum, atque *vinum*, & poſt vomitum ſternutamenta & odoramenta probans, & ſpiritus retentionem: item *uſturam*, atque *inciſuram* (*zzz*) partibus adhibens,

---

[*uuu*] Idem καταπότιον.
[*xxx*] ac farina, mordentibus ſpeciebus.
[*yyy*] celeratis.
[*zzz*] *ſubint.* capitis.

etiam *ventriflua* medicamina: & cum acceſſionem viderit commoveri, deprimit partes, quæ fuerint in querela, atque defricat *caſtoreo*, & *vituli marini* veretro, ſive virilibus *hippopotami*, aut *teſtudinis* ſanguine, vel *rhombi* marini, omnia confundens.

Non enim initio *raſio* capitis eſt adhibenda, nec *aceto* denſandum corpus, neque diurno *vomitu* vexandum, ſiquidem fortitudinem tollunt: neque plurimo *ſternutamento*, implet enim ſenſus: neque *urinalibus* medicaminibus, ſiquidem corpus nimium laxant: neque *purgativis*, ſiquidem non aliter vexant: neque *catulorum* carnibus, propter ſuæ qualitatis horrorem: neque *detentione ſpiritus* acceſſione imminente, tunc enim tempus eſt requieſcendi: neque *compreſſionibus*; aſperant enim tumores: neque curioſis *odoramentis*, ſiquidem caput implent: neque *inciſura*, ob inutilem dolorem: neque *uſtionibus*, ſuperpoſitionis enim tempore aſperant ob tumorem paſſionem, in lenimento vero reſumendos vexatione doloris fatigant, & uſui recorporativorum obſiſtunt: neque *coagulo* vituli marini, vel *veretro*, aut *teſtibus* hippopotami, vel *teſtudinis* ſanguinis, aut *rhombi* marini. Hæc omnia experta neque *ratione*, neque (*aaaa*) *regula*, ſed *tentatione* probantur.

ASCLEPIADES primo libro celerum vel *acutarum* paſſionum, eos qui corporis *raptu* adficiuntur, ſolos imperat phlebotomari, non advertens, quia ex eadem *adſtrictione* generales quæque ſpecies *epilepſiæ* formentur, ſed acceſſione gravior altera quam altera comparatur: Quapropter magis exigit phlebotomiæ beneficium. Item phleboto-

---

[*bbbb*] analogia quadam.

matis injici jubet *clyſterem*, vel collyrium, quod *balanon* adpellant, *odoribus* tetris adhibitis, & *fumationibus*, & naribus aceti *inſufflatione*, atque *volutatione* in ſyndone (*bbbb*) præſtita. Prohibet ſane *carnales* cibos, & *vinum*, ſed imperat *venerem*, quorum accuſationem atque improbationem ex ante ſcriptis accipere poterimus.

At SERAPION primo libro *Curationum* multis ex rebus diligentiam curandi confundit. Ungit enim reſiduum corpus *oleo*, colla vero *aceto* cum *oleo roſaceo*, conſtringens ea quæ laxatione indigent. Tum *exercitio* adhibito, dat mulſum bibendum ex aceto confectum, ac deinde nihil accipere jubet ægrotantes, ſed quieſcere. Tum deambulare circa veſperam, ac rurſum conquieſcere, ambulationem repetere, tum lavari, & adhibita requie bibere *hyſſopi decoctionem* cum aceto, atque (*cccc*) mel in trium (*dddd*) *heminarum* quantitatem, tum cibum ſumere, erroribus melle ſtomachum vexans, ut ſemel cibo reficiat.

Utitur etiam ante unum vel duos dies, ſi ordine certo acceſſiones occurrerint, nunc *ſanguinis* detractione, nunc *purgativis* medicaminibus: ſed nunc per *ſuperiora*, ut *albo* helleboro, nunc per *inferiora*, ut *ſcammonia*, vel *nigro* helleboro, & his ſimilibus, pernicioſis turbationibus corpus adficiens eo tempore, quo requies adhibenda eſt, ne ultra occaſione accepta acceſſio generetur. Ordinat præterea, quæ *ſpecialiter* paſſioni congrua medicana nuncupavit, ex *caſtoreo*, & equorum *impetigi-*

[*bbbb*] ſupra p. 60 & 61.
[*cccc*] melle.
[*dddd*] *ſubint.* decocti hyſſopi.

nibus. Sunt autem ſquamulæ anteriorum crurum ſub armorum partibus in ipſis animalibus, natæ has *Græci* λειχῆνας vocant, ſive χελιδόνας, nos vero, ut ſupradictum eſt, impetigines, vel hirundines.

Dat etiam *cameli* cerebrum atque fella, & *coagulum* vituli marini. Item dat medicamen, quod ex *crocodili terreni* ſtercore confectum probat, & *leporis* corde, & lumbis, & *teſtudinis* marinæ ſanguine, vel teſtibus *apris*, vel *arietis*, aut *galli* gallinacei. Adhibet etiam *odoramenta*, & injectiones *clyſteris*, non minus (*eeee*) ab epilepticis in curationibus (*ffff*) cadens.

HERACLIDES *Tarentinus* ſecundo libro interiorum curationum eadem medicamina conſcripſit. Multi quoque *vetuſtiores* iſtam curationem ordinantes variis erroribus conciderunt, quod memorare ſuperfluum eſt. Quippe cum eorum (*gggg*) vires (*hhhh*) proditione temporis exſpiraſſe videantur, ex quibus eſt MENECRATES Zeophletenſis: item TRYPHON, PHILOTIMUS, CHRYSIPPUS, DEMARCHUS, & horum plurimi, quod eſt nudum, atque probabile, ex conſcriptione curationum APOLLONII CITIENSIS ſecundo libro de epilepticis: item NICANDRI tertio libro.

THEMISON vero libro primo tardarum paſſionum, ASCLEPIADIS erroribus nondum purgatus, *ante* acceſſionem phlebotomandos, inquit,

---

[*eeee*] quam epileptici.
[*ffff*] lapſus.
[*gggg*] i. e. errorum noxa.
[*hhhh*] indicio.

si ordo fuerit (*iiii*) augmentorum (*kkkk*) præservatus: sin vero errans fuerit perfectus, *post accessionem* imperat phlebotomiam adhibendam: *modum* autem detrahendi sanguinis ejus adprobat *mutatione*, quæ sunt vanissimæ inventiones, sicut libris *Specialium* adjutoriorum docuimus. Tum si in *brachiis*, vel in *cruribus*, aliqua querela extiterit, earundem partium venas inquit dividendas: Sin minus, interiorem venam distringendam lino, conjiciens melius esse ex partibus non patientibus sanguinis coacervatam facere detractionem: siquidem patientes magis graventur ob irruentem materiæ lapsum; qui (*llll*) detractæ superet modum.

Tum post phlebotomiam *deambulatione* utitur, & *defricatione* alienis manibus adhibita, quo corporis motus conquiescat. Dat etiam *cibum* ex mediæ qualitatis materia, & nulla cogente ratione rursum *sanguinem* detrahit: Sed si *ordinem* servaverint accessiones, intra quinque dies secundo vel tertio detractionem facit. De aliis quoque multis, atque omnibus corporis partibus, & talis & brachiis, nil metuens defectionem, sanguinem detrahit. In *lenimento* vero, ut exempli causa XXX. dierum, post accessionem *helleboro* utitur, post quatuor vel quinque dies. [*mmmm*] Tunc sequenti initiet, atque alia die adhibet *lavacrum*, & tribus vel quatuor diebus; cæteris cursibus, *cyclum* complet, ac deinde rursum adhibet *helleborum* post

[*iiii*] paroxysmorum.
[*kkkk*] ante servatus.
[*llll*] ea detracta non superat.
[*mmmm*] tum sequentis initio, sequentis *subint.* lenimenti.

accessionem transactam, vel certe [*nnnn*] radicium adhibet phlebotomum dissecans corpus; quod erit melius ordinare ante usum hellebori, quo leviora majoribus præponerentur: [*oooo*] quippe in *recorporativis* curationibus.

Adhibet præterea *clysterem*, qui vires detrahit ægrotantis, & propterea sequi non debuit supra dicta: utitur etiam *localibus* adjutoriis, & quidem multis, pro morbi differentia, & quibusdam [*pppp*] falsissimis, ut est sub occipitio [*qqqq*] adcurata *divisura*, quam chiasmum vocari diximus: & ferro circumscripta in capite cutis *ustura*, qua testa [*rrrr*] squamulis despumatur. Item medium testæ, quod *Græci* βρέγμα adpellant, *terebri perforatione*, & in accessione *constrictione* articulorum, & *odoribus* tetris atque male olentibus, ex pice, atque ex [*ſſſſ*] spondylio, castoreo, galbano, sinapi cum aceto, quæ ex ante dictis erunt protinus refellenda.

[*nnnn*] radices tunc.
[*oooo*] *subint.* ita fieri decet.
[*pppp*] ratione maxime contrariis.
[*qqqq*] ad χ figuram.
[*rrrr*] lamulis desquamatur.
[*ſſſſ*] Sphondylio.

CAPUT V.

De furore sive insania, quam Greci Μανίαν *vocant.*

PLATO in PHÆDRO duplicem furorem dixit: *unum* fieri mentis intentione, ex *corporis* causa vel origine: *alterum* divinum sive immissum, ejusque APOLLINEM inspiratorem

eſſe, atque hunc vocari *divinationem:* ab antiquis vero adpellatum *furorem.* Magna *Græcorum* vetuſtas μανίαν adpellabat, quæ nunc μαντικὴ dicta eſt. Item alium, inquit, ex LIBERO fieri patre, alium ex *amore*, & adpellavit ἐρωτινὸν: Alium ex *Muſis*, quem adpellavit προτρεπτινόν, quod ad carmen (*a*) inſtruere videatur. STOICI duplicem furorem dixerunt, alium *inſipientiæ* genus, quo omnem imprudentem inſanire probant: alium ex alienatione *mentis*, & *corporis* compaſſione.

EMPEDOCLEM ſequentes *alium* dicunt ex animi purgamento fieri, *alium* alienatione mentis, ex corporis cauſa ſive iniquitate, de quo nunc ſcripturi ſumus: quem *Græci*, ſiquidem magnam faciat anxietatem, adpellant μανίαν vel quod animum ſive mentem ultra modum laxet: μανὸν enim (*b*) dimiſſum ſive mollem adpellant: vel certe quod (*c*) polluat ægrotantes: nam pollui *Græci* λυμαίνειν vocant: vel certe quod deſerta, ſive ſolitudinem cupientes faciat ægrotos: nam *Græci* deſtitui atque ſolitudinem petere μονοῦσθαι dicunt: vel quod perſeverantius corpus tenent, & difficile pellatur, ob id *Græci* veluti μονίαν dixerunt: vel certe quod duros atque perſerentes faciat ægrotantes, quod *Græci* (*d*) ὑπομονητικὸς vocant.

Eſt autem alienatio *tardans ſine febribus*, quo a phreniticis diſcernitur. Siquidem neque celer, neque cum febricula eſſe videtur, vel ſi quiſquam *furioſus* febricitaverit, diſcernitur à *phrenitico* temporis conſideratione. Nam præcedit in *furioſis*

(*a*) aptum reddere.
(*b*) rarum, laxum.
(*c*) vitier, corrumpat.
(*d*) aut ὑπομονικὸς.

furor ſequenti febricula, & non ita parvo *pulſu* adficiuntur, quæ utraque neceſſario *phreniticos* ſequuntur.

Generatur autem frequentius in *juvenibus*, ac mediis ætatibus, difficile in *ſenibus*, atque difficilius in *pueris*, vel *mulieribus*; nunc *repente* invadens, nunc *paulatim* increſcens: nunc ex *occultis*, nunc ex *manifeſtis* cauſis, ut eſt uſtio, perfrictio, indigeſtio, *vinolentia* frequens atque immodica, quam *Græci* κραιπάλην vocant: item *vigiliæ* juges, & *amor*, vel *iracundia*, aut *mœſtitudo*, vel *timor*, vel *ſuperſtitio* nimia. Item *concuſſio*, ſive percuſſo capitis & *intentio* nimia ſenſuum & intellectus, ob cupiditatem diſciplinarum, vel *quæſtum* pecunialem, aut *gloriam*. Item pota *medicamina*, & magis ea, quæ *amorem* facere videntur, a *Græcis* φιλτρόποτα adpellata: item detractio *hæmorrhoidarum* veterum, ſive *varicum*, aut abſtinentia in *feminis* ſolitæ purgationis.

Sequuntur autem eos, qui non repente hac paſſione adficiuntur, priuſquam morbus eniteſcat, ea, quæ etiam *epilepticos* futuros adficiunt, & *apoplectos*. Signa denique ex ante dictis ſumenda memoravimus. Sed hæc quidam diſcernunt, ut communibus *propria* jungentes: graves etenim inquiunt, ſomni magis *epilepſiam* fore ſignificant, atque e contrario leves atque parvi, *furorem*. Sic etiam in *iracundia* conſtitutos capitis implemento adfici, atque æſtimare ſe in furorem deveniſſe, & rurſum ſilentio opprimi ex inani timore. Item *mœſtitudo*, vel animi anxietas, & *jactatio*, vel plurima ciborum *adpetentia*, & oculorum frequens *palpebratio*, cordis *ſaltus*, & ſomni cum timore ter-

ribili vel turbato effecti. Item *ventris* (*e*) exſtantia, & frequens deſcenſus venti per podicem, *pulſus* parvus atque creber, & vehemens. Etenim in *epilepſiam* declives ac pronos major atque rarus pulſus ſequitur, & imbecillus.

Intuendam etiam, inquiunt *qualitatem* (*f*) advenientium morborum. Sæpe enim quadam (*g*) *contagione* ingeruntur: quæ univerſa ſecundum nos non tutiſſimam atque certam faciunt diſcretionem ſupradictarum paſſionum. Etenim futuris *epilepticis*, vel in paſſionem pronis, vigiliæ irruunt, & anxietates, & cætera. Item in *adventitiis* morbis aliqua ex iis eveniunt, non neceſſario omnia, vel certe non aliqua, quæ enumeraverint ſigna.

Emergente enim ſive (*h*) prodita paſſione, *alienatio* mentis fit *ſine febribus*, & quibuſdam vehemens, quibuſdam levis, & aliis alia ſpecie atque viſu differens, virtute tamen atque genere uno confecta. Nam furor nunc *iracundia*, nunc *hilaritate*, nunc *mœſtitudine*, ſive vanitate occupat mentem, nunc *timore* comminante inanium rerum, ſicut quidam memoraverunt, ut nunc ſpeluncas timeant, nunc lacunas, ne in eaſdem concidant, vel alia, quæ terrori eſſe poſſunt.

Item eſſe *furorem* cum quadam *vaticinatione* veteres poſuerunt. DEMETRIUS etiam parvi temporis *mentis* (*i*) *extenſionem* furorem adpellat. Item *turbine* repentino expaveſcentes atque percuſſos quoſdam ſic ait, ut etiam *oblivione* præge-

(*e*) flatuoſus tumor.
(*f*) maniæ ſupervenientium.
(*g*) συμπαθεία.
(*h*) manifeſta facta.
(*i*) exceſſionem ἔκστασιν.

ftorum adficiantur. Sic denique ARTEMIDORUM grammaticum APOLLONIUS memorat nitente greffu *crocodilum* in arena jacentem expaviffe, atque ejus motu percuffa mente, crediditffe fibi finiftrum crus atque manum a ferpente comeftam, & literarum memoria caruiffe, oblivione poffeffum.

Item *melancholiam* inquit fpeciem furoris effe nuncupandam. Nos vero ipfam quoque difcernimus a furore. Eft autem *infania* five furor nunc *jugis*, nunc temporis interjecti *requie* levigatus, efficiens ut ægri *nunc* non meminerint fui laboris, *nunc* oblivionem fciant fuam, & *nunc* omnium fenfuum alienatione vexentur falfitate poffeffi, (*k*) *nec* aliarum fpecierum errore fallantur. Sic denique furens alius fe *pafferem* exiftimavit, alius *gallum* gallinaceum, alius *fictile*, alius *laterem*, alius *deum*, alius *oratorem*, alius *tragœdum*, vel *comœdum*, alius (*) *ftipulam* ferens, mundi fe (*l*) cenfum tenere, alius fuftentandum manu pofcebat, vagiens ut infans.

Horum plurimis acceffionis tempore *oculi fanguinolenti* fiunt atque (*m*) adtenti. Accidunt etiam *vigiliæ* juges, *venarum* extenfio, *genarum* rubor, *corporis* durities, atque aliena *fortitudo*. Patitur autem omnis *nervofitas*, ut ex iis, quæ fequuntur vel accidunt conjicere poterimus: magis tamen *caput*. Etenim antecedentes plurimæ querelæ ejus partis exfiftunt, cum gravedine atque dolore ad-

---

(*k*) nunc

(*) ftipulam (ftivam) ferens, mundi fe fceptrum tenere.

(*l*) centrum.

(*m*) intenti.

ficiuntur, singulis quoque *sensibus* patientibus, quos in capite novimus constitutos.

Est præterea passio *magna* atque *tardissima* superpositionibus ac linimentis variata, ex *constrictione* confecta. Etenim iis, qui MNASEAM sectantes (*n*) alium putant, adquiescendum non est, suspicantibus eum furorem, qui *hilaritate* adfecerit ægrotantes, nomine *solutionis* adpellandum. Falluntur etenim nominis voce: siquidem *Græci* διάχυσιν animi laxationem dixerunt sive diffusionem, cum hoc animi, non corporis ostendat qualitatem.

Nam quod omnis furens *strictura* adficiatur manifestum, atque probabile est, ex *oculis* sanguinolentis, qui (*o*) in lato (*) constitutam *stricturam* denuntiant: item quod ipsos *oculos* atque *venas* in vultu exstantiores æger habeat, totius corporis adtestante *duritie*, cum *fortitudine* præter naturam adveniente ob stricturæ consensum. Denique lenimenti tempore *fatigatos* se sentiunt ægrotantes. Est item *conjectura* facienda ex iis, quæ mentis alienationem præcedunt; ut capitis gravedo, ac dolor, & spinæ vel scapularum, & tardus membrorum motus, & ventris inflatio. Peccant denique etiam ii, qui *animæ* passionem principaliter, dehinc corporis esse concipiunt, cum neque quisquam *philosophorum* ejus tradiderit curationem, & antequam *mente* falluntur, (*p*) accidentia substantia *corporis* habere videatur. Hæc

---

(*n*) aliud.
(*o*) in genere.
(*) in alto.
(*p*) symptomata quædam jam se in corpore prodant.

ſunt, quæ ad (*q*) adprehendendum vel diſcernendum morbum *methodus* ordinavit.

Curationem vero ſimilem *epilepticis* (*r*) accipimus adhibendam. Etenim principio convenit jacere *loco* mediocriter lucido, atque calido, & nullo *turbore* pulſato: nulla quoque *picturæ* diſtinctione, neque feneſtris humilibus luminato: neque in *ſuperioribus* potius quam in ſolo, plerique enim furore correpti ſeſe *præcipites* dederunt. Eſt etiam *lectus* firmiſſime, atque (*ſ*) adverſus ingreſſum cubiculi locandus, quo ingredientes minime videant ægrotantes, ne *vultus varietate* laceſſiti furoris augeant vanitatem. *Stramina* præterea mollia ſunt adprobanda cum *defricatione*, ac retentione articulorum, blando ſcilicet tactu.

Et ſi qua pars corporis (*t*) *ſaltu* fuerit agitata, tepidis *vaporationibus* erit mitiganda, adpoſitis *lanis* mollibus ac limpidis capiti, collo, & thoraci circulatim. *Fotus* quoque adhibendus olei calidi, admixto aliquando mitigativæ virtutis cauſa, *fœnugræci* liquore: ex ejus decoctione confecto, ſed minime pingui, vel certe *hibiſci* infuſione, aut *lini* ſeminis. Tum *oris* collutio, atque *potus* ex aqua calida. Erunt præterea multorum *ingreſſus* prohibendi, & maxime *ignotorum*: Mandandum quoque *miniſtris*, ut eorum errores quodam conſenſu accipientes corrigant, ne aut omnibus *conſentiendo* augeant furorem, eorum viſa confirmantes, aut rurſum *repugnando* aſperent paſſionis aug-

---

(*q*) cognoſcendum.
(*r*) judicamus.
(*ſ*) adverſus.
(*t*) palpitatione.

mentum, ſed (*u*) inductive nunc indulgeant conſentientes, nunc inſinuando corrigant vana, recta demonſtrantes.

Ac ſi exilire cœperint, ut difficile teneantur, vel *ſolitudine* potius exaſperentur, oportebit plurimis uti miniſtris, & præcipere ægros latenter retineri, [*x*] ad articulorum *fricationem*, quo minime provocentur: ſi etiam *viſu* hominum fuerint commoti, erit adhibenda *ligatio* ſine ulla quaſſatione, prætectis articulis ex lana, tum faſciola [*y*] ligatur: ac ſi [*z*] quicquam timere vel revereri conſueverint, non erit itidem ac frequenter [*aa*] inducendum. Continuatio enim contemptibilitatem parit: [*bb*] vel cum cauſæ coegerint, vel adjutorio adhibendo non [*cc*] ſuccubuerint ægrotantes, tunc erit neceſſario inducendus, quo ægri *terrore* vel *reverentia* [*dd*] opprimantur.

Ac ſi etiam *lucem* animo contraria commoventem viderimus, erunt eorum *oculi* adumbrandi, quo cæterum corpus luce tangatur.

Adhibenda *cibi abſtinentia* uſque ad primam diatriton, ac permittentibus viribus *phlebotomia*, ſi paſſio coegerit, intra diatritum: & ſi ulla obſtiterit cauſa detractionis congruæ ſemel faciendæ, aliquoties adhibita detractione modus implendus.

Si horum nihil obſtiterit, in ipſa diatrito erit *phlebotomia*

(*u*) obſequenter.
(*x*) tanquam ob.
(*y*) ligatis vel ligantur.
(*z*) quenquam.
(*aa*) inducendus.
[*bb*] ſed.
[*cc*] patuerint.
[*dd*] comprimantur: *alii* reprimantur.

phlebotomia adhibenda: tum *perunctio*: ora *fovenda*: dandus *cibus* levis, parvus, digeſtibilis, ut *panis* ex aqua calida, vel *alica* ex melle leviter decocto confecta, vel ſorbile quicquam, aut tenerum. Exinde uſque ad paſſionis declinationem *alternis diebus* æger nutriendus, ſi vires ejus permiſerint. Proluendus denique etiam *clyſtere* ſimplici, ſi paſſio popoſcerit. Tum etiam præcordia *cataplaſmatibus* relaxanda, ob digeſtionis qualitatem, quo nulla conſtrictio ſpiritum abſtentum capiti tranſmittatur. Adtendendæ etiam *ſpecies alienationis*, cujus accidentia contrariorum conjectura erunt mitiganda, ut eum hilaritate relaxent, nuntiantes quicquam quod animum reſolvat.

Dehinc cum *ſtatus paſſionis* adparuerit, detonſo capite, atque raſo, *cucurbitam* infigimus, adjuncta ſcarificatione, primo præcordiis, nunc inter ſcapulas, quas *Græci* μετάφρενον vocant. Conſentiunt enim facilius iſtis ſuperiora: dehinc etiam occipitio, ac vertici, & temporibus capitis: ac ſi *vultus* vel *ora* fuerint adfecta plurimum, totum corpus erit *ſanguiſugis* relevandum, quas hirudines adpellamus. Tum *cataplaſmandum* ex (*ee*) pani cæteri laxativæ virtutis: dehinc ſpongiis *vaporandum*, & ſi paſſio permanſerit, ſecundo vel tertio iiſdem perſeveramus adjutoriis.

Si *vigiliæ* fuerint conſecutæ, adhibenda *geſtatio*, primo ex lectulo pendenti, tum etiam (*ff*) fertoria ſella. Adhibenda etiam (*gg*) *aquæ deſtillatio*

(*ee*) pane & cæteris.
(*ff*) fertorium neutro genere ſupra dixit.
(*gg*) per tubulos, *aut ut ait* CELSUS, per ſilanos.

crebra, cujus ſonitu ſæpe ægrotantes inducti ſomnos capiunt. Tunc etiam ſpongiis calidis *oculi* vaporandi, atque palpebrarum duritia relaxanda, quo etiam per *oculos uſque ad cerebri membranas beneficium perveniat curationis.* Ac ſi paſſio *declinaverit*, & propterea minime vigilare, atque alienari cœperint ægrotantes, dabimus *varium cibum* ex mediæ materiæ qualitate.

Tunc ſi doloris ſenſum ægrotantes acceperint, adhibenda *embaſis* ex oleo, vel admixto aliquanto liquore, quo fuerit *hibiſcus* præcocta. Tum capiti atque ſcarificatis locis *cerotaria* adponenda, & ex eis *(hh)* liquefactum corpus omne *perungendum* cum miti defricatione, tum *acopis*, atque *malagmatibus* veterum, quæ nulla nimietate percutiant, *motum* quoque geſtationis adhibendo: & primo geſtatoria ſella, tum vehiculo manibus acto: at toto fortificato corpore erunt in *deambulationem* cogendi, & *vocis* exercitium quod cuique convenerit. Nam literalis enim *lectio* adhibenda eſt, quæ ſit aliqua falſitate culpata, quo interius mentem [*ii*] exerceant ægrotantes.

Quapropter *interrogationibus* quoque erunt fatigandi, ut *nunc* mendacii cauſa, *nunc* promendi quod quærimus, exerceri videantur: tum ſibi dimittendi, data lectione quæ non ſit intellectu difficilis, ne plurimo labore vexentur. *Hæc enim ſi ſupra vires fuerint, non minus afficiunt quam corporis immodicæ geſtationes.* Item poſt lectionem aliqua [*kk*] compoſita vel *mimica* ſunt offerenda, ſi mœſtitudine furentes laborent, aut rurſum tri-

---

(*hh*) liquefactis.
(*ii*) mendacium mimirum inveſtigando.
(*kk*) ſcenica ſpectacula ſunt exhibenda.

ſtitiam vel *tragicum* timorem habentia, ſi puerili [*] luxu furentes adficiantur. Oportet enim *contrarietate* quadam alienationis corrigere qualitatem, quo *animi* quoque habitus ſanitatis mediocritatem adgnoſcat.

Tunc proficiente curatione erunt pro poſſibilitate *meditationes* adhibendæ, vel *diſputationes*: ſed tunc quoque [*ll*] ſimiliter ordinatæ, ut *principia* [*mm*] levi voce promantur: *narratio* vero & demonſtrationes extenta atque majora: tum *epilogus* dimiſſa & indulgenti, ſicut ii volunt, qui de exercenda voce, quam *Græci* ἀναφώνησιν vocant, tradiderunt. Adhibendi denique *auditores* ſunt ægrotanti conſueti, qui favore quodam atque laude dicta proſequentes dicentis animum laxant. Etenim *jucunda exercitamenta corporis adjuvant ſanitatem.* Tunc poſt meditationem vel diſputationem deducendus mox eſt, atque perungendus leviter ægrotans, & deambulatione levi movendus.

Ei autem, qui *literas* neſcit, immittendæ quæſtiones erunt, quæ ſint ejus *artis* propriæ, ut *ruſtico* ruſticationis, *gubernatori* navigationis: ac ſi ex omni parte [*nn*] *iners* fuerit curandus, erunt vulgaria quædam quæſtionibus tradenda, vel *calculorum ludus.* Habet enim quiddam quod animum exerceat, & magis ſi peritior ægrotanti colludat.

Tunc poſt *requiem*, adhibita deambulatione, erunt diligentius perungendi: & primo parva atque ſimplici *defricatione* mulcendi: dehinc *profectu* adparente, etiam devexo ductu, poſt hume-

(*) *luſu* REINES.
(*ll*) utiliter.
(*mm*) leni.
(*nn*) nullius artis peritus.

ros atque colla, defricatione potiore, & levi deductione, quam *Græci* καταπασμὸν vocant: *ultimo* fricandum etiam caput, quod ubi fuerit relevatum, *lavacrum* etiam erit adhibendum: & ficut de *epilepticis* dictum eft, varius dandus cibus, inhibito vino: tum addendum quicquam *pomorum*, quo corpus prætentemus: dehinc *vinum* dandum tenue, leve atque parvum, medio cibi tempore: & *primo* inter quinque dies, *tum* inter quatuor: *dehinc* inter tres atque duos: *item* alternis diebus. Ita quotidie interjecta, vel variata aquæ potatione, eodem contrario ductu vinum variamus.

Tunc cum nulla cœperit æger [*oo*] *novitate* fervari, & perferre fingula didicerit, erunt addendæ *aeris mutationes*. Et, fi quidem *philofophorum* difputationes audire voluerit, erunt adhibendæ. Etenim timorem, vel mœftitudinem, aut iracundiam fuis amputant dictis, ex quibus non parvus profectus corpori commodatur.

At fi paffio permanferit, & corpus *tarditate* poffederit, fuperpofitionibus ac lenimentis [*pp*] varianda, erunt & *fuperpofitiones* mitigandæ eifdem adjutoriis, quæ initio furentibus funt ordinata. In *lenimento prius* adhibendus refumptivus *cyclus* per variam geftationem, atque vocis exercitium: [*qq*] *mufico monitore* compofitum, tum deambulatio, atque geftatio, & cibus varius, & his fimilia: *fecundo* recorporativus, ficut fuperius docuimus.

Utendum etiam *localibus* adjutoriis, hoc eft,

(*oo*) novis fymptomatis vexari.
(*pp*) variata.
(*qq*) cum multa flamma, deinde violente detractis.

[rr] *cucurbitis* recorporativis, & *rasione* capillorum, item *sternutamento* & *dropace* communi, atque *composito* ex nitro, galbano, [ſſ] manna, pyretro, euphorbio & pipere: tunc *paroptesi* atque *cataclysmo*, & aspergine pulveris nitri. Torrendum etiam corpus fervore *solis*, prætecto capite: dehinc *sinapismo* utendum & exercitio vario, ac vehementi. Sed hæc omnia cum adhibentur, etiam localibus adjutoriis prius erunt prætangendæ ac [*] renovandæ, [tt] longe removendæ a patientibus, tum secundæ ac vicinæ, dehinc [uu] ipsæ: etenim quoties longe remotæ præmoventur, transmissa [*] commoditas sine partium curandarum [*] commotione latenter advenit, & nullam facit capitis inflationem.

Dehinc adhibendus *vomitus* ex albo helleboro radicibus inserto, & magis si quisquam ex *radice* pura nolucrit digitis vomitum provocare. Fit enim ut inserto helleboro sponte vomitus nascatur. Tunc etiam ipsum *helleborum* dabimus, & si oportuerit, non semel, sed *sæpius* per intervalla temporum. Item *aurium cavernis* injicere debemus aquam nitro adspersam, vel mulsum cum semine utricæ, vel sinapi liquido, quo etiam per *sensuales vias ad membranas cerebri recorporativa virtus* adveniat. Quippe cum etiam aurium tinnitus sæpissime ægrotantes adficiat. Dehinc erunt

(*rr*) adhibitis cum multa flamma, & valido raptu detractis.

(*ſſ*) thure.

(*) præmovendæ.

(*tt*) partes longe remotæ.

(*uu*) patientes.

(*) commotio.

(*) incommoditate.

rurſum reſumendi *aliptarum* diligentia. Utendum quoque *naturalibus aquis*, ut ſunt nitroſæ, & magis ſi odoris non fuerint tetri, quo membranæ capitis quatiantur. Utendum etiam *peregrinatione* terrena, atque maritima, & *animi avocamentis*, quibus mentis laxatio fiat.

Erit etiam conjiciendum ex *mœſtitudine* quantum permaneat paſſionis, quantum ſoluta videatur, non aliter quam ſi [*xx*] terebratis oculis, quod *Græci* παρακέντησιν vocant, ob tardam ſuffuſionem, quanquam ſit perfecta curatio, viſus impedimenta perſeverant, quæ quadam *conſuetudine* potius, quam paſſionis præſentia fieri videntur. Solutam vero vel convictam paſſionem intelligere poterimus ex iis, quæ de epileptica curatione memorantes docuimus. Hæc eſt ſecundum methodum, *furioſorum* ſive inſanorum *curatio*.

Aliarum ſectarum & veterum methodicorum plurimi, *obſcuris* in locis habendos inquiunt ægrotantes, neque [*yy*] accidentia paſſionis conjicientes; ſiquidem ſæpe quidam obſcuritatem odiſſe videntur, neque ipſam paſſionem, quod ſit ex *ſtrictura* effecta. Etenim denſata corpora aeris obſcuritas minime [*zz*] reflari permittit, (*aaa*) abſtentis denique naturalibus officiis, impletum caput magis gravatur.

Adhibendam (*bbb*) etiam *immodicam abſtinentiam*, quam *Græci* λιμαγχίαν vocant, non advertentes, (*ccc*) quia immoderata cibi abſtinentia vi-

---

(*xx*) compunctis.
(*yy*) ſymptomata morbi expendentes.
(*zz*) perſpirare.
(*aaa*) retentis naturalitėr excernendis.
(*bbb*) adhibent, adhibendam jubent.
(*ccc*) quod.

res corporis vexat, & ægrotantem naturali fortitudine desertum adjutoria ferre non patitur, perdit etiam cibandi tempora, ex (*ddd*) quo densata corpora sæpe laxantur. Non enim (*eee*) vere admittenda aut credenda sunt ea, quæ suspicantur, quibus ipsi insanire potius, quam curare videntur. Ajunt enim *ferarum similitudinem* intuendam, quæ (*fff*) deductione cibi, posita ferocitate mansuescunt, non aliter enim *furentes* posse jugi abstinentia mitigari, quippe cum inter sanos homines facile sapere jejuni videantur, post cibum vero adfici hilaritate facilius, aut furore. Jubent præterea *vinculis* ægrotantes coerceri, sine ulla discretione, cum necessario devinctæ partes, (*ggg*) quatiantur, & facilius sit ægros *ministrantium manibus*, quam inertibus vinculis retinere. Cupiunt etiam certis medicaminibus *somnos altos* efficere, papavere foventes, & pressuram potius atque gravationem capitis, non somnum ingerentes. *Fovent* etiam oleo rosaceo aceto admixto: serpillo & castoreo, & cæteris simillimæ virtutis caput obsidunt, constringentes ea, quæ laxatione indigent. Alii *frigidis* usi sunt rebus, passionis causam ex fervore venire suspicantes, ut ARISTOTELES, & DIOCLES, nescii (*hhh*) quoniam fervor (*iii*) innatus sine dubio tumoris est signum, & non ut existimant, passionis causa. Quare pe-

(*ddd*) quibus congruis cibi temporibus.
(*eee*) pro veris.
(*fff*) denegatione.
(*ggg*) adfigantur.
(*hhh*) quod.
(*iii*) internus.

jorare necesse est, & majorem *furorem* fieri cum frigida curatione corpora densantur.

Alii *phlebotomiam* adhibendam probant ex duobus brachiis usque ad *animæ defectionem*, ut sæpe faciant morti cupientes. Etenim defectio, aut virium amputario sequuntur immodicam sanguinis detractionem, (*kkk*) quam non oportebit ex utroque brachio fieri. Dicunt præterea usum esse *clysteris* addendum, ex acerrimæ virtutis liquoribus, & injectione frequenti, ex quibus nihil utile, sed potius *dysenteria* sequitur. Dant etiam *urinalia*; atque (*lll*) *ventrifIua* medicamina potanda, quæ *diuretica* vel *cœliotica* Græci vocaverunt. Avertendam enim e superioribus ad inferiora materiam dicunt, ex quibus corpora tabescunt & *nervositas* vitiatur.

Item alii *inebriandos* ajunt ægrotantes, cum sæpe ex vinolentia furor atque insania generetur. Alii *flagellis* ajunt coercendos, ut quasi (*) judicio mentis (*mmm*) pulso resipiant, cum magis, tumentia (*nnn*) cæde lacessendo, faciant asperiora, & adveniente lenimento passionis, cum sensum recipiunt, plagarum dolore vexentur: Ac certe, si ut ratio poscit, vicinis magis ac patientibus locis adjutoria sunt adhibenda, coguntur ut ori vel capiti plagas imponant.

Utuntur etiam *cantionibus tibiarum* varia modulatione: quarum alteram *Phrygiam* vocant, quæ sit jucunda atque excitabilis eorum qui ex *mæstitu-*

(*kkk*) quare.
(*lll*) purgantia.
(*) *justitio* REINES.
(*mmm*) excitato.
(*nnn*) verberibus, & flagrorum plagis.

dine (*ooo*) in furore noſcuntur: aliam (*ppp*) diram, vel quæ (*qqq*) occupata mente pudorem ſuadeat, injecto (*rrr*) rigore ut in bello, quam (*ſſſ*) *Dorion* adpellant, in iis, qui riſu, vel puerilibus cachinnis adficiuntur, cum cantilenæ ſonus caput impleat, ut etiam recte valentibus apertiſſime videtur, vel certe, ut plerique memorant, accendat aliquos in furorem, quo ſæpe *vaticinante* deum accepiſſe videntur.

Alii *amorem* furentibus ajunt procurandum, quo mentis intentio, converſa furoris aſperitate, purgetur, non intuentes nudiſſimum veritatem, quod plerifque furoris amor fuerit cauſa. Sic denique *alius* amore PROSERPINÆ petiit inferna, & ſibi licitas alienæ ac divæ conjugis credidit nuptias: *Alius* nymphæ (*ttt*) ob deſiderium AMPHITRITES ſeſe deditum mari projecit. Ferunt *Græcorum* commenta loquacia & (*uuu*) hiereprolis *fœminam* humanis exercitatam fatis, & ſævo pœnitudinis dolore commotam, ſua manu ſuos exſtinxiſſe [*xxx*] ſucceſſus. Neque aſpernandos cæteros accipiamus, qui ipſum quoque amorem generaliter furorem vocaverunt, ob ſimilitudinem accidentium, quibus ægrotantes adficiuntur. Et eſt *impium* atque *abſurdum* paſſioni [*yyy*] adjutoriorum [*zzz*] in idip-

(*ooo*) furere.
(*ppp*) gravem, duram.
(*qqq*) *ſubint.* furore.
(*rrr*) vigore conſtantia.
(*ſſſ*) Doriam.
(*ttt*) AMPHITRITES deſiderio irretitus ſeſe in mare.
(*uuu*) regiæ prolis fœminam JASONIS excitatam factis.
(*xxx*) fœtus.
(*yyy*) adjutorium.
(*zzz*) contra.

ſum probare quod [*aaaa*] curas: omitto quod ſit *impoſſibile* amorem furentibus perſuadere, ſiquidem judicio carentes pulchritudinem [*bbbb*] probare non poſſint. Nam ſæpe homines feras [*cccc*] exiſtimant, vel ea quæ viderint fingendo præſentia putant.

Dehinc etiamſi *amor* fuerit adquiſitus, quid magis probemus erit incertum, utrumne prohibendus ſit *uſus venereus*, an admittendus. Sed *prohibitus* indignari magis cogit ægrotantes, cum deſiderata producuntur. Item *permiſſus* vexat, cum corpore evirato animæ quoque ſubſtantia [*dddd*] turbatur.

Alii *arteriotomiam* probaverunt, inutili vexatione caput adficientes. His igitur omnibus experimentis inanibus conferta eſt furioſorum curatio; quæ ne falſa putentur, erunt denuntiandæ perſonæ, atque librorum nomina deſignanda. ASCLEPIADES ſecundo libro adhibendam præcipit *cantilenam*, quo etiam ejus diſcipulus TITUS adductus, ſecundo libro de anima, memorat *flagellandos*. Sed idem etiam officiis ſolitis amoveri jubet ægrotantes, & *vinculis* conſtringi, & *abſtinentia* ciborum nimia coerceri, & *ſiti* adfici, tum *vino* corrumpi, vel in *amorem* induci: cætera primo libro tardarum paſſionum ſupradicta complevit. THEMISON phlebotomatos [*eeee*] conſtrictius curat *fomentis*, qui ſe ſua [*ffff*] lege tenere non potuit, ad-

(*aaaa*) ſanare debes.
(*bbbb*) percipere.
(*cccc*) *ſubint.* ſe eſſe.
(*dddd*) imaginantur.
(*eeee*) turbetur.
(*ffff*) conſtrictivis.
(*gggg*) methodo.

hibens etiam *lavacrum*, atque *vinum* plurimum, & *amorem* suadens, adjuncta ciborum copia, aliis quoque incongruis utens rebus, quæ magis ASCLEPIADI, quam THEMISONI sunt adscribenda. nondum enim sese ejus liberaverat secta, cum sic hæc ordinasse perspicitur.

CAPUT VI.

De Melancholia.

MElancholia dicta, quod nigra fella ægrotantibus sæpe per vomitum veniant: *Græci* enim nigrum μέλαν vocaverunt, fel autem χολὴν adpellant: & non, ut plerique existimant, quod passionis causa vel generatio *nigra* [a] sit *fella*, hoc enim est [b] æstimantium magis quam videntium veritatem, vel potius falsum, sicut in aliis ostendimus. Nam TULLIUS atram bilem dixit, veluti altam iracundiam. Item [c] VIRGILIUS de Hercule alta iracundia moto, *Hic vero*, inquit, *Alcidæ furiis exarserat atro felle dolor.* Siquidem *melancholici* semper iracundi, tristes, ac nulla pene hilaritate laxati esse videantur.

Frequentat autem in *masculis* magis, & mediis ætatibus: difficile vero in *fœminis*, vel aliis ætatibus. Ejus antecedentes *causæ* sunt hæc, *indigestio*, *jugis vomitus*, post cibum *medicamina pota*, *acres*

(a) sint.
(b) putantium.
(c) VIII Aeneid.

cibi, *mœſtitudo*, *timor*, & cæterea quæ [*d*] etiam valent ſufficere.

Sequuntur autem in ipſam *pronos* vel venturos ea, quæ etiam *inſanos* fore denuntiant. Eos vero, qui jam paſſione poſſeſſi ſunt, animi *anxietas* atque difficultas tenet, adteſtante mæſtitudine, cum *ſilentio*, & *odio conviventium*. Sequitur etiam nunc *vivendi*, nunc *moriendi* cupido, cum *ſuſpicionibus* velut inſidiarum ſibi paratarum: item inanes *fletus*, atque *murmura* vacua, & rurſum *hilaritas*, magis poſt cibum, cum *inflatione* præcordiorum, & *articulorum* frigore, & levi *ſudore*: atque *ſtomachi* mordicatione, vel oris ventris uſque ad interſcapulas, quas *Græci* μετάφρενον vocaverunt: item *capitis* gravedo, *color* [*e*] viridis cum nigrore, aut ſublividus, corporis *tenuitas*, virium debilitas, & accepti cibi corruptio cum *ructationibus* odoris tetri, hoc eſt fumoſi, vel [*f*] bromoſi, vel piſcoſi: item *inteſtinorum* tormenta, *vomitus*, nunc inanis, nunc felloſus, vel ferrugineus, aut niger, & ejuſdem qualitatis per podicem egeſtio. In *lenimento* vero eorum mitigatio vel multorum depurgatio.

Sed hanc paſſionem *furoris* ſpeciem alii plurimi, atque THEMISONIS ſectatores vocaverunt. Differt autem, ſiquidem in iſta principaliter *ſtomachus* patitur, in furioſis vero caput. Et eſt communiter *ſtricturæ* paſſio magna: aliquando etiam [*g*] *complexa*, ob plurimas egeſtiones. Præterea

---

(*d*) eam.
(*e*) *e.* ὠχρὸς, luridus.
(*f*) cœni ac luti virus olentis.
(*g*) ex ſolutione.

eſt ex numero *tardarum* paſſionum, quas *Græci* chronias adpellant.

Curatio autem adhibenda eſt, quam *furioſis* ordinavimus. Non enim *Phlebotomiam* probandam adteſtante dolore, aut *hellebori* purgationem, adteſtante paſſione, adprobamus; ſed exterius *localia* adjutoria, atque *mitigativa*, ſive [*h*] *corporativa*, magis ori ventris, atque [*i*] inter ſcapulas ſunt adhibenda. Ac ſi forte aut *vómitus* immodicus, aut *egeſtio* ventris coegerit, *conſtrictiva* ſunt cataplaſmata adponenda, ventri atque ſtomacho, ut ex *palmulis* Thebaicis, infuſis vino, vel poſca, admixtis etiam *malis Punicis*, vel *cydoniis*, & *œnanthe*, & *alumine* ſciſſo, aut *hypociſtide*, vel *acacia*, ſive *galla*, & his ſimilibus. Dandi etiam *cibi* conſtrictivi, atque adponenda ejus virtutis *cucurbitæ*.

Alia vero medicarum ſectarum præfectis relinquamus, & iis qui de furioſis ſcripſerunt. [*k*] Adhibent etiam bibenda medicamina, hoc eſt, *aloen* & *abſinthium* jugiter, quæ propter vim ſuam, quam habent plurimam, excludenda probamus: quippe cum ſit poſſibile ex conſuetis perficere ſanitatem.

(*h*) corroborantia.
(*i*) interſcapuliis.
(*k*) Præbent etiam quidam.

MORBORUM CHRONICORUM

LIBER II.

CAPUT PRIMUM.

De Paralysi.

IN *senibus* atque *hyemis* tempore frequentat hæc passio: difficile autem in calidis ætatibus. Ea generatur nunc ex *occultis*, nunc ex *manifestis* antecedentibus causis, ut *quassatione*, *vulneratione*, vel alia qualibet passione; item *frigore* profundo, *vinolentia*, *indigestione*, *luxuria*, atque *libidine* (*a*) frequenti extenta: item *medicaminibus* potis. Sed est vel fit paralysis nunc *sensus*, nunc *motus*, nunc utriusque. Et intelligitur *sensus* paralysis, quoties *fervens* atque *frigidum* non sentiunt ægrotantes, (*b*) manifesto partium naturalium motu: *motus* autem, quoties fervens atque frigidum sentiunt, motu partium carentes: *utriusque* vero paralysin factam accipimus, quoties motu atque sensu caruerint.

Item hæc passio nunc *partis* est, nunc *partium*, nunc *totius* corporis, cum adprehensione mentis, quam *apoplexiam* vocantes acutarum passionum libris tradidimus. Sed plurimis species duæ paralyseos visæ sunt: alia *conductione* effecta: alia *ex*-

(*a*) frequenter exercitata.
(*b*) integro.

tenſione. Sequuntur autem *pronos* & declives in paſſionem, hoc eſt, qui non repente fuerint (*c*) percuſſi, ſi totum corpus paſſurum denuntietur, ea, quæ *epilepſiam* vel *furorem* denuntiant: ſi vero ex parte, *gravedo* partis paſſuræ (*d*) ſequetur, ut tardus motus, cum *ſtupore*, & *pallore*, & *torpedo* cum ſenſuum debilitate, quæ nunc perſeverantia, nunc ſine ratione recedentia (*e*) intelliguntur, ac rurſum recurrentia.

Dehinc effecta paſſione *torpor* atque *ſtupor* gelidus partium fit plurimus, (*f*) & parvus, & nunc *voluntario motu* ceſſante, nunc ex parte manente: & nunc *ſenſu* amiſſo, nunc parvo remanente, nunc etiam dolore adteſtante, obſcurato pulſu: & per (*g*) profectum ceſſante, cum *pallore*, &, *tenuatione* partis vitiatæ, nutrimento ceſſante, quod *Græci* ἀτροφίαν vocant. Sequente etiam *rugatione* cum adductione partium, vel extenſione.

Aliqui præterea παράλειψιν, vocaverunt eam, quæ ex *omni parte* naturalem motum abſtulit, παράλυσιν eam, quæ ex plurima parte vitiavit motum, quibus minime conſentire majorum autoritas jubet. Non enim paſſionum differentiam oſtendit, ſed magnitudinem generaliter paſſionis, ut ſunt quædam partes duobus vel plurimis officiis aptatæ, quæ nunc omnium: nunc certorum amputatione vexantur. *Lingua* etenim tranſvorationis officium ſuſtinens, verba diſtinguere non valebit. Hæc ſunt communes *paralyſeos* ſignificationes; ſed ob ſingularum partium atque particularum, quas ſu-

(c) correpti.
(*d*) ſequitur.
(*e*) perſpiciuntur.
(*f*) aut.
(*g*) morbo ingraveſcente.

pra diximus, communiter adprehenſionem, *ſpecialiter* locorum impedimenta tractabimus.

Supercilium igitur paralyſi vitiatum laxius propendebit circa ſuperius palpebrum, vel certe (*h*) ſuſtollitur, ut etiam ipſam ſuſpendat. *Item palpebrum ſuperius* paralyſi vitiatum laxius fit, atque motu caret, & oculi pupulam contegit, vel e contrario extentum ſuſtollitur, & oculorum pupulam nudat. Item, *inferius palpebrum*, paralyſi vitiatum nunc intrinſecus flectitur, nunc in ſemet vel exterius refunditur, & motu caret, atque oculum non contegit.

Sequitur etiam involuntarius *lachrymarum* fluor, quod eſt utrique palpebrorum vitio commune: Et ſi in *riſum* venerint ægrotantes, contortum vel conductum ſimulant vultum. *Oculorum* vero tunicæ, ſive membranæ paralyſi vitiatæ viſum impediunt latitudine facta pupularum, quæ paſſio vocatur μυδρίασις. Ac ſi *conductione* fuerit paralyſis facta, anguſtior pupula fiet, ceſſante nutrimento, quæ paſſio adpellatur phthiſis.

Lingua paralyſi vitiata vocem non (*i*) differit; ſed interius movetur, & nunc nullius ſignificationis vocem reddit, nunc (*k*) *amputatione* facta, medio tempore; oppreſſis conatibus conticeſcit: demonſtrata tamen verbi intelligibili prolatione, nunc imperfecta, nunc ex omni parte motu carens. Sed *diſcernuntur* ab iſta paſſione, qui forte ex alia cauſa vocem amiſerint, cum neque *colorem* ſuperficies linguæ mutaverit, neque *ſenſu* caruerit, neque *motu*, neque *ſchema* ſuæ mutaverit poſitionis,

---

(*h*) ſuſtolletur.
(*i*) articulat.
(*k*) ſc. vocis.

positionis, quod fieri necesse est, cum fuerit paralysi vitiata.

Item *odoramenti* (*l*) *officium* paralysi vitiatum odorum non accipit sensum, sed discernitur ab iis, qui narium vitio officium odoris amiserunt, quod adpellant *ozænan*: quod neque *torpor* partium, neque *pallor*, neque nutrimenti desertio sequatur, quam Græci *atrophian* vocant.

Labium superius paralysi vitiatum invertitur forinsecus, proditum magis cum risus advenerit, aut locutio: conducitur enim cum sano inferiori. Item (*m*) poto sumpto exterius facit fluere liquorem. Hoc quidam *caninum raptum* esse dixerunt, nescii; sicut principaliter futuro docebimus schemate.

Item σιαγὼν paralysi vitiatus; sic quidem nos musculum, qui buccas colligat, dicere poterimus, conducitur aut laxatur. Vicinus denique oculus non valebit perfectam facere reclusionem conducto inferiore palpebro.

Mentum paralysi vitiatum amisso motu laxatur; aut vehementer sustollitur.

Fauces paralysi vitiatæ transvorationis difficultatem faciunt.

Gutturis summitas paralysi vitiata, (*n*) sive ut rheuma, sive ut Græci bronchos, mortem facit,

---

(*l*) organum.

(*m*) potu.

(*n*) quod vel arteriam asperam, vel Bronchon Græci vocant, fortem facit aut parvam cum difficultate transvorationis tussiculam: siquidem non perfectam eo tempore facit inductionem operculum ligulæ superpositum, ad radicem linguæ jacens, quod Græci ἐπιγλώττιδα vocant.

& parvam tranſvorationis tuſſiculam : ſiquidem non perfectam eo tempore faciat inductionem, ne ſuperet radicem linguæ, quam Græci epiglottida vocant : quo perfecto, accepta (o) convivantur : Videbitur denique ejus (p) *exſtantia* plurimum relaxata.

(q) *Stomachum* paralyſi vitiatum difficultas tranſvorandi ſequetur, vel omnino impoſſibilitas, unde etiam præſens periculum. Videbuntur etiam difficilia tranſvorantibus accepta, veluti acriora, aut immaturo tempore comeſta : item ſequitur *præfocationis* ſenſus cum *frigore*, in quacunque ejus parte fuerit paralyſis : illic namque etiam tranſvorata ſiſtuntur. Sed diſcernuntur ab iis, qui (r) facilem paralyſin ex difficultate tranſvorandi patiuntur. Siquidem etiam *decoloratio* nutrimento ceſſante, ac *frigus*, etiam *immobilitas* faucium neceſſario concurrit. (ſ) Item iis, qui ex *ſtomacho* ſunt humores, ſupradictis querelis ſi fuerint adfecti, diſcernuntur, quod etiam dolore atque fervore partium vexantur.

Si (t) κοινόν, vel ejus ſummitas, paralyſi vitiatum, quod nos *commune* dicere poterimus, quod arteriæ atque ſtomacho interpoſitum videatur, locorum gravedinem faciet, atque (u) ſumpto cibo vel potu in præcordiis permanebunt, cum *torpore*

(o) deglutiunt.
(p) larynx.
(q) gulam.
(r) paralyſi ſimilem adfectum ex.
(ſ) item ab iis, qui ſupradictis querelis adficiuntur, ſi in ſtomacho humores fuerint, diſcernuntur.
(t) ſic vocat muſculos laryngi & gulæ communes.
(u) ſumpti cibi & potus in viæ primordiis.

ſenſuum, ac *tumore* manuum, aliquando & c u-rum, adſtellante *ſingultu*, & inani timore. Aliqui etiam revomunt accepta nulla corruptione mutata.

Pyloro paralyſi vitiato, cibus nulla digeſtione mutatur, ſed tanquam per *infundibulum* ad inferiora deſcendit, & circum ventrem laxior locus efficitur inferius inſlatiorque: quæ per ventrem egeruntur, aſpera atque plurima erunt, & neque fluida.

(*x*) *Neſtide* paralyſi vitiato & (*y*) *typhlotero*, quod nos cæcum inteſtinum dicere poterimus, erunt ea, quæ per ventrem excluduntur plurima, & minus fluida. Videntur enim (*z*) νηστεύειν cum naturam ſervaverint, & nullo fuerint morbo tentata, (*aa*) tunc plurimum excrementorum (*bb*) acceptorum facere.

Colo paralyſi vitiato, inordinato motu atque involuntario, ſtercora deſcendunt, ſine ulla humectatione, & cum fœtore maximo eorum fit egeſtio, ſine ullo dolore.

(*cc*) *Longanone* cum ſphinctere atque *podice* paralyſi vitiato, erit involuntaria egeſtio ſtercorum, niſi ex aliqua hoc fuerit *circumincifione* confectum. Aliquando etiam præcedit, vel certe egeſtionem ſtercorum ſine tumore, (*) & aliqua ſimili cauſa fieri permittit.

Veſica paralyſi vitiata involuntarius urinæ exi-

(*x*] inteſtino jejuno.
(*y*) τυφλῷ ἐντέρῳ.
(*z*) jejuna i. e. vacua eſſe.
(*aa*) ſc. quando ſunt paralytica.
(*bb*) ex acceptis ſ. ingeſtis cibis.
(*cc*) inteſtino recto.
(*) ex.

tus fit ſine ullo dolore, neque inciſura, neque circumciſione antecedente: aliquando etiam per intervalla prohibitus, vel paulatim retardatus, aut omnino negatus: & ſæpe etiam pubetenus exſtantia partium fit, extenta veſica. Sed ſi ex tumore, vel ſanguinis gelati corpuſculis, quæ Græci θρόμβους adpellant, aut lapide, vel vulnere, difficultas fuerit mictus, aut in toto negatio, diſcernitur, quod ſine dolore atque partium livore, atque ſanguinis mictu, adpoſita manu *(dd)* oppreſſa pectine urina in paralyſi excludatur.

Præterea etiam *peritonæo* paralyſi vitiato, ut ERASISTRATUS ait, urina abſtinetur, & neque excluditur niſi adhibito *catheteri*. Non enim veſicæ ambitus naturali conſuetudine peritonæo (*ee*) imbuente opprimitur, neque (*ff*) concluditur ad exprimendum liquorem (*gg*) radix virilis paralyſi vitiatus, ſed multo major aut minor efficitur, & nulla tentigine provocatur.

Seminales viæ, quas *Græci* ſpermaticos poros vocant, paralyſi vitiatæ, ſi *laxatione* fuerit paralyſis effecta, ſine ulla tentigine involuntarius fit ſeminis lapſus, & vocatur hæc paſſio *gonorrhœa*, quam nos ſeminis lapſum dicimus. At ſi *(hh) concluſione* fuerit paralyſis effecta, jugis tentigo ægrotantis ſequetur, ſine ullo dolore, atque ſeminis lapſu, & vocatur hæc paſſio *priapiſmus*.

Crus paralyſi vitiatum, aut conductione *brevius* fit, aut extenſione *longius*, ut plerique putent ar-

(*dd*) compreſſo.
(*ee*) incumbente comprimitur.
(*ff*) contrahitur.
(*gg*) colis; radius REINES.
(*hh*) ſtrictum.

ticulorum (*ii*) delocationem hic factam. Sed difcernitur hoc: fiquidem concavitas atque diftantia loco motos, aut ejectos articulos fequatur.

Eft autem ratione credibile, cæterorum quoque interiorum fingula paralyfi vitiari, ut *pulmonem*, *cor*, vel difcrimen thoracis atque ventris, quod Græci *diaphragma* vocant, aut (*kk*) *hypozygon*, vel *fplenem*, aut *jecur*, præveniri adprehenfione mortem patientis, quæ fæpe latent facta, cum non propria poffint (*ll*) adprehenfione fignari.

HEROPHILUS denique *repentinam mortem*, nulla ex manifefta caufa venientem, fieri inquit *paralyfi* cordis.

ERASISTRATUS memorat paralyfeos genus, & *paradoxon* adpellat, quo ambulantes repente fiftuntur, ut ambulare non poffint, & tum rurfum ambulare finuntur.

Eft autem paffio generaliter *gravis*, atque *difficilis*, fed gravior curatio fit, quoties toto *fenfu* caruerint partes, atque *motu*, & in corporibus jamdudum *debilibus*, vel *fenibus*, aut ex *alio morbo* prævitiatis, ut epilepfia, febre: item fi plurimas tenuerit corporis partes, vel vitæ neceffarias.

De *nominibus* autem fpecialiter (*mm*) elogiatis paralyticæ paffionis, ut *mydriafi*, *phthifi*, *priapifmo*, *gonorrhœa*, & his fimilibus fingula præfcribemus. De cæteris nunc dicemus. Hanc ergo paffionem multi fectæ noftræ principes *ftricturam* dixerunt, ob duritiam vitiatarum partium, atque

(*ii*) luxationem.

(*kk*) tunicam fuccingentem coftas: ὑπόδημα vocavit: medici ὑπόζωκότα nominant.

(*ll*) fignis propriis indicari, & cognofci.

(*mm*) impofitis & adtributis.

ſiccitatem, & gravedinem, & torporem. Mnaseas vero conductione factam *paralepſin* vocat, fierique etiam aliquando (nn) *extenſione*, aliquando *ſolutione*.

Nos vero juxta Sorani ſententiam illam vocamus (oo) *ſolutione*, cum plurimæ egeſtiones corporis fuerint viſæ. (pp) Etenim *manuum*, vel *pedum*, & horum ſimilium (qq) extenſione facta, nulla egeſtione adteſtante, & in ligni ſimilitudinem duratis partibus, *ſtricturæ* dicimus eſſe paſſionem. Quippe cum frigeſcere, & quadam rugatione criſpari corpora, commune (rr) contrariis paſſionibus eſſe videatur. Eſt tamen paſſio generaliter *tarda*, & acceſſionibus atque dimiſſionibus variata, & ſuperpoſitionibus ac lenimentis, cujus prædata atque demonſtrata ſignificatione, neceſſario curationem ordinamus.

Mox igitur effecta *paralyſi*, lucido *loco*, atque mediocriter calido locandi ſunt ægrotantes, & uſque ad *tertiam* diem, permittentibus viribus, (ſſ) abſtinendi. Tunc, niſi *vino* fuerint pleni, vel cibo, mox *phlebotomandi* : ſi copia fuerit, ex brachio : ſin minus, ex qualibet parte patienti contraria, quo laquei conſtrictione, & phlebotomi diviſura in paſſione (tt) conſtituti non adficiantur. Si autem *pleni* fuerint cibo, alia die erunt phlebo-

---

(nn) ait concluſione, ut ſup. p. præc.

(oo) ſolutione factam.

(pp) At enim.

(qq) paralyſin extenſione factam.

(rr) nimirum ſolutioni ſive laxationi : & ſtricturæ ſive concluſioni.

(ſſ) ſc. cibo.

(tt) conſtitutæ partes.

tomandi. Sed *partes* paralyſi vitiatæ *fricatione* atque *calefactionibus* recurandæ, & *(uu)* lana limpida ex oleo dulci atque calido expreſſa circumtegendæ, & *fomento* relaxandæ. Tum *oris* collutio permittenda, atque potus aquæ calidæ.

Præterea *acceſſionum* ac *dimiſſionum* diligentius tempora obſervanda, quæ adprehenduntur ex ægrotantium *pallore*, nunc aucto, nunc minuto: vel *ſenſu (xx)* earundem partium, qui plus aut minus ineſſe videtur: item ex *motu* vel immobilitate, aut gravedine & levitate, aut frigore & fervore. Tunc *diatriti* tempore adhibenda *perunctio* ex oleo calido. *Ora* quoque fovenda ex aqua mediocriter calida, & dandus *cibus* parvus ſorbilis, ut *alica* lota ex aqua calida infuſa, aut *ova*.

Ac ſi tranſvorationis & *faucium partes* paralyſi fuerint vitiatæ, erunt *cucurbitæ* *(yy)* obliquis partibus gutturis atque cervicis adponendæ: tum cibus offerendus. Etenim *extentæ* tranſvorationis officio facile ſervire coguntur. Exinde donec paſſio declinet, *alternis* diebus dabimus cibum. Sequenti denique die poſt diatritum, abſtento ægro *cataplaſmatibus* utemur ex polline lini ſeminis, & fœnigræci. Tum alia die, niſi paſſio creverit, patientibus locis cucurbitas (zz) infigentes, *ſcarificabimus*.

Ac ſi *plurimæ* fuerint *partes* paſſione vitiatæ, cogentibus magis, atque urgentibus, ordine præponimus curationem, vel iis locis, quæ facile poterunt ægrotos in periculum devocare, aut ex qui-

---

[*uu*] quæ ſuccida non eſt.
[*xx*] adfectarum.
[*yy*] lateralibus.
[*zz*] adfigentes.

bus cæteris partibus facile possit curationis beneficium, dari. Sic denique *stomacho* laxato, plurima certe conlaxantur. Utpote e contrario oppressis principalibus partibus, cæteræ necessario (*aaa*) comprimuntur. *Tunc* (*bbb*) cæteris trinis diebus quas diatriton *Græci* vocaverunt, alias quoque partes cucurbita relevamus,

Si *siagon*, vel *mentum* paralysi fuerit vitiatum, erunt cucurbitæ *temporibus* infigendæ, atque musculis *buccarum*, vel sub *aurium* (*ccc*) lamnis. Ac si *fauces* fuerint vitiatæ, vel transvorationis partes, prædictis utemur adjutoriis. Item *manibus* paralysi vitiatis, erunt *humeris*, vel eorum summitatibus atque palis, & brachiorum musculis, aut cubitorum nodis hæc adhibenda. Item *cruribus* paralysi vitiatis, (*ddd*) vertebris atque genibus cucurbitæ infigendæ: quarum quæ partes non accipiunt usum, ut *supercilia*, *labia*, *digiti*, sanguisugis erunt relevandæ.

Item si nimiæ (*eee*) tenuitatis causa, aut usus difficultate, neque *sanguisugarum* morsum tolerare potuerint, ut in *palpebris*, vel *lingua*: præfecta *vaporatione* scarificamus, & (*fff*) generaliter *cataplasmatibus* utimur. Tunc si exegerit passio, secundo scarificamus, & *spongiarum vaporatione* utimur, ex aqua & oleo solo expressis, vel ex oleo & decoctione lini seminis, atque fœnigræci,

---

[*aaa*] simul vel una premuntur, sicut conlaxantur, i. e. simul laxantur.

[*bbb*] proxime sequentibus.

[*ccc*] laminis.

[*ddd*] femorum articulis, qua vertebrum, i. e. caput ossis femoris inseritur coxendicis acetabulo.

[*eee*] teneritatis.

[*fff*] generalibus.

vel hibiſci, aut malvæ communis, vel agreſtis. Iis vero, qui ſecundum *linguam*, vel *tranſvorationis partes* paralyſi fuerint vitiati, tempore cataplaſmatum atque vaporationum jubemus *in os* dari oleum calidum continendum, (*ggg*) vel aquam calidam & oleum, aut mulſum. Simul enim, atque eodem tempore ex utraque parte vaporata vehementius relaxantur.

Si *venter* fuerit retentus, *clyſtere* utemur prius quam partes cucurbita relevemus, & primo ex aqua mulſa. Tum ſi oportuerit, etiam (*hhh*) diurnis diebus ex oleo calido *injectiones* adhibemus. Si *inteſtina*, vel eorum vicinitas paralyſi fuerit vitiata, ac ſi etiam *urina* fuerit retenta, adhibitis cæteris adjutoriis atque perfectis, *enchatiſmata* ſunt adhibenda. Tunc *catheteriſmus* faciendus, quo urina detrahatur, ac poſt detractionem oleum calidum injiciendum, adnexo folliculo *catheteri*, ex ea parte quæ κυςόφιλος a *Græcis* eſt adpellata, vel *otico clyſtere*, quem nos *auricularem* dicere poterimus, tenui ex (*iii*) *abiliſco* formatum, quo poſſit cavernam invadere, directum cathetere.

Tunc *cucurbitas* prædictis adhibemus locis, atque *vaporationibus* & *cataplaſmatibus* eas partes, cum podice & (*kkk*) veretris vicinis relevamus.

Si *ſtomachus* fuerit paralyſi vitiatus, omnia ſorbilia dabimus, quo facilius tranſvorentur. Ac ſi ea, quæ ſumuntur, aliqua ex parte ſubſtiterint impedito meatu, ægrotantium *manus* in aquam ca-

---

(*ggg*) vel hydrelæum calidum.
(*hhh*) quotidie.
(*iii*) hibiſco, an ex obeliſco.
(*kkk*) veretro vicino.

lidam mittemus, vel parva vaſcula, aqua calida plena, tenenda offeremus: tum ſtomacho levem *cucurbitam* infigemus ſub ea parte, quæ premi vel impediri videtur, atque ita ſenſim, vel paulatim eam detrahemus, quo ſtomachi partes deferendo accipere, (*lll*) vel tranſire faciamus illata, vel (*mmm*) vacuum officium in memoriam reducamus: ac ſi *vomitus* irruerit, paralyſi facta *ore aperto*, nihil dentibus interponimus.

Si vero (*nnn*) *conductio*, immittimus ceram, vel tabellam alearem, aut feruleam, & ductu contrario faſciolæ corrigere tentamus depravata, declinante paſſione. Etenim ante id tempus difficiles in conſenſu partes eſſe perſpiciuntur, & propterea quaſſatio potius quam effectus ſequitur.

Utimur præterea eodem tempore etiam *cerotariis* (*ooo*) qualibet paralyſi vitiata: & primo ſimplicibus, ut ex cera & oleo pingui, vel ſabina, & (*ppp*) ſquinanto, admixta hibiſci decoctione, vel fœnigræci ſemine contuſo atque trito: tum ex oleo veteri, & reſina terebinthina: adhibemus etiam *embaſin* ex oleo calido: tum calidam & oleum: *cibum* dantes diurnis diebus ex oleribus non acrioribus, atque piſcibus petrenſibus, & volantum parvioribus.

Utimur etiam *acopis*, ut eſt diaſamſucum, & diamelilotum, vel omnibus, quæ ex *adipibus* conficiuntur, & medullis, & irino oleo, vel malaba-

---

(*lll*) & per eas tranſire.
(*mmm*) abolitam actionem.
(*nnn*) concluſio, quando conductum os eſt.
(*ooo*) in qualibet parte.
(*ppp*) in ſchœnantho.

trino (*qqq*) chirino, & his ſimilibus: & *malagmatibus* talibus, ex quibus eſt diachylon, atque mnaſeum, & diamelilorum, & melinum ſimplex.

Tum *geſtatione* corpus movemus pro virium modo, fertoria ſella, ſive cathedra, tum longiore vehiculo manibus acto, dehinc animalibus. Sic enim *conſenſu* (*rrr*) perſuaſæ altiores in corpore materiæ ad exteriora concurrunt, cum in embaſi ex oleo fuerint conſtitutæ, motus beneficio prelaxato ægrotante. Dehinc *lavacrum* adhibemus, atque *vinum* parvum, & conſequenter ſingula, quæ paſſione fuerint vitiata, ſuo officio exercemus: explorantes etiam, vel intuentes ſi quid aliud in corpore paſſionis occurrerit, ex quo *paralyſis* videtur effecta, ut hoc quoque deſtruamus: non (*ſſſ*) hac quidem quod antecedens cauſa eſſe videatur, ſed quo etiam eam ipſam paſſionem neceſſario intelligamus.

Quapropter ſi *vulneratio* ei fuerit (*ttt*) congrua, gerere debemus ſicut in *Chirurgumenis*, vel *Reſponſionum* libris demonſtravimus: Reminiſcentes, ſiquidem ex vulneribus facta *paralyſis* ſit, an diviſura partium, necdum proprio nomine vocabulum teneat, ſed adpellari *claudicationes*, vel tardationes poſſunt, ſive alienationes. Si ergo *cicatrix* fuerit (*uuu*) clauſa, hanc mollire tentabimus: item ſi (*xxx*) *ſpinæ* contortio vel converſio ex aliqua cauſa effecta, hanc corrigemus: item ſi

(*qqq*) ex leucoio luteo confecto.
(*rrr*) commotæ.
(*ſſſ*) ob hoc.
(*ttt*) conjuncia.
(*uuu*) dura.
(*xxx*) *ſc.* dorſi.

febricula, aut nimia capitis paſſio, quam *cephalæan* vocant, aut *epilepſia*, ex iiſdem eas quoque deſtruemus; item ſi (*yyy*) everſio, vel inclinatio fuerit *matricis*, eidem conſequenter ordinata adhibemus, ſicut *muliebrium paſſionum* libris docuimus: ſin vero *articuli* fuerit (*zzz*) ejectio, quanquam longi temporis, eum (*a*) recolamus.

Item ſi quis *humoris fluor* per quodlibet (*b*) officium naturale ultra modum fuerit dimiſſus, *cataplaſmata* conſtrictiva probamus, ut ex palmulis Thebaicis, malis citoniis, acacia, hypociſtide, alumine, & his ſimilibus: adponentes etiam *emplaſtrorum* ea, quæ conſtrictivæ virtutis a *Græcis* (*c*) ἔναιμα adpellata ſunt: vel ſi qua valent concludere atque ſiccare fluentia, ut ſunt *vulnerum medicamina*, quæ adpellantur μέλανα: tunc ſimiliter ut in epilepſia ægros reſumemus: ac ſi paſſio permanſerit, (*d*) *cyclo ductu* reſumptionis regula dirigemus per variam geſtationem, deambulationem, vocis exercitium, lectionem, unctionem, lavacra.

Tum poſt hæc omnia partium adhibemus *fricationem*, dantes varium *cibum* atque *vinum*, juxta præſcriptam diſciplinam omnia augentes atque minuentes: & nunc uſque ad *piſcium* qualitatem ordinamus cyclum, nunc uſque ad *volantum*, nunc etiam agreſtium, ultimo *porcinæ* carnis, ſi-

---

(*yyy*) prolapſus.
(*zzz*) luxatio.
(*a*) relocamus.
(*b*) organum excretorium.
(*c*) ſanguinem ſiſtentia; & pro incruentis adhuc vulneribus imponi ſolita.
(*d*) cyclico.

cut superius de capitis curatione scribentes docuimus. Dehinc adhibemus etiam *metasyncriticos cyclos*, & primo (*e*) partiles: tum perfectos; nisi ex initio vires ægrotantis eos perferre non valuerint.

Denique nunc *drimyphagia* utimur, antecedente cibi parvitate, nunc *vomitum* provocamus drimyphagiam linquentes, & cæteras quoque cycli regulas complemus, & nunc (*f*) vomitus adjungentes drimyphagiam. Ipsum quoque vomitum primo (*g*) *jejunum* probamus, tum ex *radicibus*, vel his similibus qualitate materiis. Atque ita post frequentem radicum vomitum *helleboro* utemur, primo (*h*) radicibus inserto, vel aceto infuso: Quo detracto, radices immissæ concisæ ipso cum liquore sorbentur.

Utemur etiam *localibus adjutoriis* in his partibus quæ sunt *paralysi* vitiatæ, ut *dropace* primo simplici, tunc composito, quem *Græci* φαρμακώδην vocaverunt. *Psilotro* quoque, & *cucurbitis* recorporativis multa cum flamma admotis, atque violenter remotis, aut (*i*) circumtractis, nunc ex superioribus ad inferiora. Etenim *spiritus* jamdudum (*k*) motu vacuatus ex alto adducitur, & quadam *provocatione* excitus, & adcurrens, sua cubilia cognoscit, (*l*) singularum viarum motus

---

(*e*) ex parte *ut l.* 1. p. 50. vel partiliter, *ut ib.* p. 46. adhibitos,

(*f*) vomitui adjungimus.

(*g*) *supra l.* 1. p. 169.

(*h*) raphanis.

(*i*) in orbem ductis.

(*k*) otiosus, a motu cessans.

(*l*) consuetos nervorum tubulos pervadens.

invadens, paſſionis deturbato languore. Hoc igitur facere tentabimus multis cucurbitis per *ſpinam*, recto ſcilicet ordine poſt invicem adfigentes, atque ſufficiens tempus adductioni largientes, primoque primarum faciemus detractionem, tum ſequentium: quo ſibi adductum ſpiritum tradant, atque inſolitos provocent motus: atque *verſo ordine* inferiores primo adfigentes, eaſdem detrahemus primo.

Poſt cucurbitationem atque dropacis uſum, pulvere *nitri* partes adſpergi facimus & fricari: vel *ſinapi*, vel ex utroque. Tunc etiam iis *pulveribus*, quæ ſunt ex *calce viva*, (*m*) *fecla*, *pumice*, *pipere*, *pyretro*, & his ſimilibus virtute rebus.

Ordinamus etiam *unctiones*, *geſtationes* varias, *acopa*, quæ mordicatione quadam corpus adficiant, vel accendant & emolliant: ut ſunt ea, quæ conficiuntur ex oleo Sicyonio, *Syriaco*, caſtoreo, aphronitro, ſulphure vivo, agreſti cucumere; ammoniaci gutta, ſquilla, quam vulgo (*n*) vulum plurioſum (*) vocant, urticæ ſemine, pyretro, pipere, helleboro albo, nigella, galbano, iri Illyrica, (*o*) lemnida carie (†), & his ſimilibus. Non aliter etiam *malagmata* ſunt adhibenda, quæ corpus valeant (*p*) papulare laceſſendo, ut ſunt ex flore ſalis, vel ex nitro, & illud quod *nileos* adpellatur: vel *Diadaphnidon* vel APOLLOPHA-

---

(*m*) fece vini uſta.
(*n*) bulbum furioſum.
(*) bulbum prurioſum REINES.
(*o*) lemniſtide, ſeu adarce.
(†) Limnæa adarce. REIN.
(*p*) in puſtulas adtollere.

NIS, & (*q*) CAPHYSOPHONTOS: quorum compoſitiones *Reſponſionum* tradidimus libris, pro modo magnitudinis paſſionum adhibendas, atque lenimentorum, alias augentes, alias indulgentes.

Ordinamus etiam *ſole* corpus torrendum, vel *paroptesin* ex carbonimus; aut *parietibus* calefactis: vel pavimento, item lapidibus ac teſtis: (*r*) hoc faciunt. Etiam *ceromata* ſub ſole ignita: vel (*ſ*) *terga* præuncta, ſimili modo calefacta, quæ ſubſtrata accipiunt ægrotantes volutatione quadam convertendis, ac defricandis, & mutandis: qua in re etiam loca quæ deſeruerint, (*t*) repetenda, ut (*u*) veniant ferventiora; quippe cum naturaliter tergora oleo ac ſole facile ferveſcant.

Utemur etiam ob ſimilem corporis curationem, quam *Græci* φοινιγμὸν vocant, *harena* littori vicina, quæ ſit ſole ignita, ut circumtecta gremio foveat ægrotantem: tum etiam *fomentationibus* ex aqua ſalſa, vel *marina*, aut decoctione baccarum lauri, vel omnium, quæ ita corpus adficiunt. Manente paſſione etiam cataplaſma ex *ſinapi* adhibemus, vel contuſa atque liquata ferulagine, quam Græci *thapſian* vocant, corpus ungemus uſque ad cutis ruborem, atque mediocrem partium inflationem. Etenim vulnerari, ſive vexari quoſdam ex iſtius herbæ uſu (*x*) immoderationis eſt vitium, tanquam *ſinapiſmi* uſu immodico. Gene-

---

(*q*) CTESIPHONTIS.
(*r*) quod & quidam.
(*ſ*) quadrupedum coria.
(*t*) oleo redungenda.
(*u*) fiant.
(*x*) immodici uſus.

raliter autem similiter medentur etiam *vaporationes* ex saccellis sale torrido repletis, atque in (*y*) *lavacro igneo* usus *flabrorum*.

Ordinamus etiam si quid (*z*) *partialiter* loco patienti poterit adhiberi, ut *capiti* passione vexato rasionem capillorum, nunc *pro* (*aa*) capillatura, nunc *contra* capillaturam. In *mulieribus* vero, quæ id fieri non facile permittunt, denso *pectine* excerceri capillos imperamus, supradicta scilicet (*bb*) diversitate, & cum vehementi conatu: atque primo, aliorum manu, & raro pectine: tum magis denso, & ægrotantis manu.

At si *odorandi officium* fuerit paralysi vitiatum, erunt adhibenda acriora *odoramenta*, ut ex aceto & sale, aut adjuncto (*cc*) origono in aceto exstincto, quo ex eo acriorem (*dd*) profecto exhalationem naribus sapiant ægrotantes: aut etiam sinapi, vel castoreo ex aceto soluto, per intervalla, vel lasere, quod *Græci* ὀπὸν Κυρηναϊκὸν vocant. Sed hæc erunt naribus quoque immittenda, vel sinapi cum aceto, donec (*ee*) provocentur, jubemus eos volenter emungere. Probamus denique *betæ nigræ*, vel *cyclamini* herbæ succum cochlear plenum naribus infundendum, utentes *ptarmicis vehementioribus*, quæ nos sternutamenta vocamus, ex pipere, helleboro, castoreo, (*ff*) astrutio, &

(*y*) balneo laconico.
(*z*) peculiariter.
(*aa*) capillorum inclinationem.
(*bb*) pro capillatura & contra capillaturam.
(*cc*) origano aceto intincto.
(*dd*) profectum.
(*ee*) *sc.* excrementa mucosa.
(*ff*) imperatoria.

tio, & horum ſimilibus. Poſt ſternutationem vero magis odoramenta utenda probamus. Hæc enim vehementius odorationis movent officium, & ſolas capitis partes in paſſione conſtitutas quadam mutatione reformant.

Ac ſi *lingua* fuerit paralyſi vitiata, vel *tranſvorationis* partes, aridum ſinapi dabimus maſticandum ante lavacrum. Tum aqua calida eos colluere præcipimus. Aliquando etiam liquefactum ſinapi ex aceto ſorbere ægrotantem imperamus, & gargarizare. Hoc quidem etiam de ſimilibus liquoribus faciemus, ut ex *fico*, *hyſſopo*, *draganto*, *origano*, *thymo*, *pipere*, *pyretro*, *ſtaphiſagria:* hæc etiam maſticanda dabimus, ipſam quoque linguam laſere fricantes ex aqua ſoluto. Tum etiam *cornu* cucurbitæ in modum adhibemus; adducit enim non aliter quam hæc, ſpiritum, & inſolitas (*gg*) provocat vias, quæ ſunt ex antecedentibus medicaminibus præpurgatæ.

Item *ſtomacho* patiente atque *ventre*, magis frequentabimus *drimyphagian:* dantes etiam laſer cum aceto, ex quibus panis erit madidandus, adjuncto quolibet pulmento.

Ac ſi *podex* fuerit paralyſi vitiatus, aut ejus vicina, acriora facimus vel mordicantia (*hh*) injici collyria, quæ Græci *balanos* vocant: vel *ſinapi* plurimum fico admixto, atque in collyrium collectum, longitudine aptum partibus, injicimus: & ea, quæ in aliis ordinavimus *fomenta*, tum pro encathiſmatibus adhibemus: vel per *clyſterem* injicimus aliqua ex acrioribus, ut aquam ſalſam,

(*gg*) aperit.
(*hh*) indenda.

vel marinam, vel *garum*, quod adpellamus liquamen ex pifce (*ii*) filuro confectum, & fi qua fuerint fimilis virtutis. Quorum omnium dexteros ufus, atque confectionis genus, & adhibendi rationem libro *Adjutoriorum* fpecialium docuimus.

Oportet etiam præterea *fingulas partes* in paffione conftitutas, fuis ac naturalibus *motibus* admonere, ut *fupercilium*, levando, ac deponendo: *palpebram*, concludendo ac (*kk*) diftinguendo: *linguam* producendo, atque conducendo.

Hæc funt ægrotantibus imperanda. Hortandi etiam *locutionem* tentare, quod fi minime facere potuerint, ex omni parte officio linguæ ceffante, erunt fuadendi, ut animo concepta volvant, quæ proferre non poffunt. Sæpe enim, quæ loqui volentes mente perceperint, in alto formans fpiritus, accepto motu (*ll*) rumpit in vocem: Vel certe docendi funt unius exprimendæ *literæ* curam fufcipere, ut intra fe exercendo manifeftius probent, & magis ex *vocalibus*, ne difficultate fonitus multarum literarum, vocis organa concludantur potius quam referentur: ac tum cum (*mm*) implere valuerint, dabimus λέξεις, atque nomina, quæ fint ex multis vocalibus confcripta, ut eft *Pæan*, & his fimilia: Sic etiam numeros dabimus: & ex his exclamare provocabimus ægrotantes: ac deinde lectionem offeremus, vel difputationem.

Hæc adhibenda funt etiam, fi *buccarum* partes

(*ii*) Scombro *ex* Plin. cap. 8. lib. 31.
(*kk*) difcludendo.
(*ll*) erumpit.
(*mm*) recte pronunciare.

circa labiorum confinia, quem *Græci* χάλινον vocant, fuerint in passione constitutæ. [*nn*] Dandum etiam *mastiche* masticanda: vel *cera* indulgentior mordenda: tum ferulæ particula: & per profectum, tiliæ tabella. Plus enim illorum singula quodam cum certamine partes faciunt exerceri. Tunc danda etiam frangenda arida *fabarum* grana: vel amygdala molliora, ac nuces, avellanæ primo, tum etiam [*oo*] glandes, paulatim aucto numero quantitatis.

Ac si *digiti* fuerint in passione constituti, erunt commovendi oblatione *ceræ* [*pp*] emollientis, & *malagmatum* suprascriptorum, quo non solum *motu*, sed etiam *tactu* medicamina propria virtute medentur. Præterea eodem exercitii tempore, & in illis, quibus *totæ manus* paralysi fuerint vitiatæ, vel earum quælibet partes *halteres* erunt offerendi. Eo enim pondere, pro modo virium, ægrotantes quodam labore [*qq*] mortes exercent. Sed erunt prædictis malagmatibus [*rr*] commovendi, ut primo [*ss*] teneant, vel bajulent ægrotantes, tum demum ex ipsis [*tt*] simili ratione feriendi manus exerceant.

At si *crura* fuerint paralysi vitiata, si fieri poterit, per seipsos, sin minus, aliorum impulsu, *extensione* atque [*uu*] *conclusione* exerceant eas par-

---

(*nn*) Danda, *vide post hac.* p. 77.
(*oo*) juglandes.
(*pp*) emolliendæ.
(*qq*) motus exercentur.
(*rr*) motui adsuefaciendi.
(*ss*) sustineant halteres.
(*tt*) æquali.
(*uu*) conductione.

tes, non tamen, ſine ſuaſione, (*xx*) qua non ſolum aliorum motibus exerceantur, verum etiam ſuis ipſi connitantur. Erunt denique ob varietatem motus, *artis induſtria* partes commovendæ hoc modo: Iacente ægroto, cruribus (*yy*) impoſita *faſciola:* & ſuper pendenti *rotudæ*, quam *Græci* τροχιλίον adpellant, alter ex finibus faſciolæ [*zz*] inſerendum: hinc tenendum dare: nunc miniſtro, nunc ægrotanti demonſtrato motu, ac partili, qui nunc *adducta* faſciola ſublevet crura nunc (*aaa*) *indulta* deponat. Sed cum non ſolum levare ac deponere voluerimus, ſed etiam *extendere*, aut *inflectere* partes paralyſi vitiatas, *duæ* erunt faſciolæ imponendæ: altera *genibus*, altera *talis*: tum per ſupradictam rotulam trajiciendæ, & adprehenſis initiis ſimiliter offerendæ *patientibus* vel *miniſtris*, ut viciſſim adducant, quo, ea quæ genu continet, adducta, & ea, quæ talum continet indulgente, hoc motu crura flectantur: Rurſum talari adducta, & indulta ea, quæ genu continet, cruris fiat extenſio. Ac ſi *ſedere* potuerit ægrotans, erit faſciolæ medietas (*bbb*) *pedibus* ſubmittenda, cujus initia eidem tradita, cogatur labore proprio per ſeipſum *adducendo* atque *indulgendo* ſuis cruribus motum præſtare.

Simili etiam modo *manus* in paſſione conſtitutæ moveri poſſe noſcuntur, ut *altera* faſciola jubeat, (*ccc*) quam oportet arteriam articulis di-

(*xx*) ut, quo.
(*yy*) imponenda.
(*zz*) inſerendus.
(*aaa*) laxata: remiſſa.
(*bbb*) nimirum plantis.
(*ccc*) ſive dextram, ſive ſiniſtram;

gitorum vicinam, quam *Græci* καρπὸν vocant, *altera* cubitum circumdari. Præmotis igitur, vel exercitis, ut fupradictum eft, confilium dabimus, ut *fella tonforia* fedeant ægrotantes, quæ fit obliquis *anconibus* fabricata, quibus incumbentes fefe levare nitantur: & tum fulciti ex utroque alarum latere miniftrorum officio deambulationem tentent, vel incumbentes *baculo*, aut vehiculo manibus acto, quod *infantibus* fæpe morum difcentibus fabricatur, fed magnitudine tamen ægrotantibus coæquandum id eft.

Dehinc cum (*ddd*) *geftationis* augmenta fufficimus, conficienda funt *ligna*, quæ tranfgredi pedibus nitantur ægrotantes. Tunc etiam (*eee*) perfectis in terra *lacunis*, deambulationem imperabimus, ac deinde calceamentis adjuncto *plumbo*, prius parvo, ut exempli caufa uncia, tum plurimo, atque pro augmentorum gradu ufque libram deducto: tum etiam itineris *celeritas* erit augenda: habet enim majoris laboris officium. *Varianda* etiam omnis regula, ut nunc *refumptivos* cyclos in *metafyncriticos* deducamus, nunc e *contrario* verfa vice gradum revocemus.

Præterea perfeverante paffione, ad *hellebori* ufum probamus accedendum, non folum femel, fed & cogentibus rebus, *fecundo*, vel *tertio*.

Tum refumendos atque *naturalibus aquis* dandos, & magis calidioribus, ut funt in Italia *Pantherinæ*, *Vefevinæ*, & *Senanæ*, & *Caritanæ* adpellatæ. Etenim *Albæ*, five *Albulæ* quæ funt adpellatæ, quod fint frigidæ virtutis, folutione labo-

---

[*ddd*] cum geftationes augeri, & vehementiores adhiberi præcipimus.

(*eee*) factis fcrobibus.

rantibus, vel fluore quorumlibet officiorum naturalium a veteribus ſunt adprobatæ. Utendum etiam *natationibus marinis* vel ſupradictarum aquarum: & primo partibus paſſione vitiatis *inflatæ veſicæ* ſunt adjungendæ, quo natandi laborem minuant. Item *aquarum* [*fff*] *ruinis* partes in paſſione conſtitutæ ſunt ſubjiciendæ, quas *Græci* καταχλυσμοὺς adpellant, plurimum etenim earum *percuſſiones* corporum faciunt mutationem.

Peregrinatio quoque adhibenda terrena atque maritima, necnon *caſtoreum* [*ggg*] poto damus, ſi quiſquam ejus odoris difficultatem perferre valuerit. *Recorporativam* curationem, quam *Græci* metaſyncriticam vocant, utilem denique adprobamus, partibus in paſſione conſtitutis. *Hæc eſt ſecundum methodum, paralyticorum curatio.*

Veterum autem medicorum HIPPOCRATES atque HEROPHILI ſectatores, memorant ea, quæ in paſſione conſtitutos ſequuntur, *curationem* vero nullam tradiderunt. DIOCLES libro, quo de paſſionibus atque cauſis & curationibus ſcripſit, eandem dixit conducere curationem, quæ *epilepticis* eſt ordinata.

Dehinc PRAXAGORAS ſecundo libro Curationum, primo *vomitum* probat, & iis præſertim, qui *caput* fuerint paralyſi vitiati, nunc ante cibum, nunc poſt cibum; tum [*hhh*] revocationes [*iii*] atque *ventriflua*, & *urinalia* medicamina, quæ cœliotica atque diuretica adpellavit: adhibet etiam *clyſterem* jugem, & acriorem: bibendum etiam cum

(*fff*) ſtillicidio.
(*ggg*) potui.
(*hhh*) humoris ſtagnantis derivationes.
(*iii*) per.

aceto afininum atque bubulinum *lac* probat: tum *cataplafmata*, & *malagmata*, & *fudoris* provocationes: & fi quis vomere facile potuerit, parum hellebori pulmentis, interjectis diebus, admifcet: neque [*kkk*] mox factam *paralyfin* [*lll*] curans, neque recte a vomitu incipiens, & in iis magis, qui *caput* paralyfi vitiati videntur, priufquam ex aliis adjutoriis partes fuerint relevatæ. Dehinc [*mmm*] fenfibilis *poft cibum* omnis eft vomitus, & multo gravius jugis. At PRAXAGORAS jubet adhiberi quotidianis, aut alternis diebus, [*nnn*] adhibitos fuis dogmatibus fublatis erroribus, [*ooo*] quanquam *ventriflua*; atque *diuretica*, & *clyfteres* juges adprobaverit. Non enim quod mutationem corporis hæc facere valeant exiftimavit, fed quod materiarum facere detractionem, atque corpus liquidis vacuare.

Item *aceto* [*ppp*] poto dato *lac* repugnat, [*qqq*] cujus magis gravis. Dehinc qualibus *cataplafmatibus*, vel *malagmatibus* fit utendum, dicere negligit, fed neque *tempus* adhibendi difcrevit. Non enim quando mitigativis utimur cataplafmatibus, tum erit malagmatibus utendum. At ifte pariter utraque compofuit.

Item *fudores* laxatis corporibus fiunt, non ipfi laxamentum faciunt. Sed neque quemadmodum fint provocandi docuit, aut memoravit. Item *album helleborum* parvum datum præfocationis in-

(*kkk*) recentem.
(*lll*) *fubint.* rite.
(*mmm*) gravabilis.
(*nnn*) nondum a fuis.
(*ooo*) ut qui.
(*ppp*) potui.
(*qqq*) *fubint.* ufus.

gerit periculum, & multo potius quoties ſunt in vomitum difficiles ægrotantes. Mitto, communiter eum dixiſſe, interpoſitis diebus offerendum, & tempus non memoraſſe, cum paſſionem neceſſe ſit ſuperpoſitionibus ac lenimentis variare.

ERASISTRATUS de *paralyſi* ſcribens, differenter curandos ait eos, qui [rrr] *concluſione* ſunt paralyſi vitiati, ab iis, qui *extenſione* videntur adſecti. Etenim neque *cataplaſmata*, neque *malagmata* ſecundis inquit convenire: non advertens, quoniam etiam *ſtrictura* denſata quædam corpora, vi majore, non aliter quam chordæ, tenduntur, laxataque [ſſſ] medicinalium virtute, ſæpe [ttt] retenduntur. Item initio curationis *clyſterem* probat, *phlebotomiæ* negligens potentiam: quo adjutorio majus nihil [uuu] majoribus adprobatur: tum inquit, effecta *febricula* detrahendum cibum, & dandum *mulſum* ex aceto [xxx] confecto. Profecto denſata id conſtringet.

Tunc obſervatis temporibus acceſſionum vel dimiſſionum, dandam *ptiſanam* probat, aut *olus*, quorum alterum inflat, alterum facile corrumpitur. Dehinc *aromaticas* adprobat *potiones*, & alias mites, alias vehementes. *Ventrem* quoque facilem cupit, ex quo ſtomachus neceſſario vitiatur, & neque quanta, neque quando, neque quæ danda ſint memorat. Prohibet etiam vinum unius anni ſpatio, vana intentione tempus definiens. Dat etiam *lac* cum *melle* atque *ſale*, quod eſt contra-

---

(rrr) conductione.
(ſſſ) medicaminum.
(ttt) conducuntur, & ab extenſione liberantur.
(uuu) antiquis autoribus.
(xxx) confectum.

rium ſupradicto mulſo ex aceto confecto. Utitur præterea *vomitu* poſt cibos, quod jam ſuperius fieri damnavimus. Vitat [*yyy*] etiam *deambulationibus* harenoſis in locis, ex ſola intentione ſui dogmatis. Etiam *ventrem* facilem cupit, caduca ſuſpicione deceptus.

ASCLEPIADES vero principaliter de paralyſi nihil ſcripſit, ſed ERASISTRATO reſpondit: eos, inquit, qui non gravi *dolore* in iſta paſſione adficiuntur, *phlebotomari* non oportere. Eos vero, qui *privati ſenſibus* pejore ſtrictura vexantur, abſtinendos primo, tum [*zzz*] initiandos probat. Adhibet etiam *purgativa* medicamina, quæ *Græci* cathartica vocaverunt, cum ſint hæc corruptivæ virtutis, & propterea corpus [*aaaa*] elimando, conſumant potius, quam relaxant.

Sed ſpecialiter a laxatione *paralyſi* vitiatis *adurentia* inquit medicamina convenire, & fomentationem parvam, paulo ferventius temperatam: non advertens [*bbbb*] quia plurima [*cccc*] extenta (*dddd*) concluſis ſimilem exigunt laxationem, atque indulgentiam tenſionis, &, ut exiſtimat, *conſcriptionem*. Utraque (*eeee*) etenim hæc paſſioni ſubjecta ſunt, ut etiam *ſtupor* corporis, vel frigidus torpor, quem non ſemper neceſſario vaporationibus calidis, verum etiam (*ffff*) frigore adhibito relevamus. Siquidem contrariis inter ſe paſ-

(*yyy*) vexat.
(*zzz*) phlebotomandos. *Alii* inaniendos.
[*aaaa*] ejus ſubſtantiam diſſipando.
[*bbbb*] quod.
[*cccc*] ex relaxatione paralytica.
[*dddd*] conductis.
[*eeee*] conducta & extenſa.
[*ffff*] Aphor. 21. lib. 5.

ſionibus hæc jubjecta monſtrantur. Ordinat præterea idem in harenæ ſpatio deambulationem, & quod adpellant *ſcamma*, atque tranſcenſum lignorum, & inter plurimum tempus bibendum vinum.

THEMISON primo libro Tardarum paſſionum in quibuſdam peccare cognoſcitur, nondum rectam methodon reſpiciens. Etenim *phlebotomat* ex ea parte, quæ paſſione vitiata, ſi, inquit, ſenſu non caruerit: non curans, ut ſupra demonſtravimus evitanda omnia, quæ adjutorio quadam neceſſitate veluti vexabili videntur eſſe conjuncta. Dehinc lanam ſuccidam, quam *œſypon* adpellant, capiti jubet imponi, *aceto* atque *oleo roſaceo* infuſam: *nervis* autem cervicis atque ſpinæ, & *cruribus*, & *brachiis*, vinum atque oleum cum ſale imponendum jubet, conſtringens atque laceſſens incongrue ea, quæ *phlebotomia* miti relevatione laxaverat.

Tum tertia die *cibum* probat, atque quarta die *cucurbitam* imponi, adjuncta ſcarificatione, non (*gggg*) interrogans paſſionis tempus, ſed ſolum *numerum dierum* imprudenter adtendens. Dehinc ſequentibus *geſtationem* probat, neque in (*hhhh*) eo definiens tempus, atque audaciter ſecundæ diatriti exſpectationem ſpernens. Dat etiam *aloen* in potu, & ex aqua calida & oleo *inteſtinis* dare laxamentum ordinat. Præterea ἀνατρησιν (*iiii*) *teſtæ* faciendam, quam nos perforationem vocamus, jamdudum quidem & in aliis *methodicis* ex-

---

[*gggg*] obſervans.
[*hhhh*] ea.
[*iiii*] cranii.

plosam: & (*kkkk*) *harenæ* deambulationem convenire existimat, atque *plagis ferulæ* cædendas partes in passione constitutas, (*llll*) profecto, quæ salsæ aquæ mitigatione atque recorporatione videntur esse curandæ.

LUCIUS primo libro *Tardarum* passionum cum his omnibus, tum (*mmmm*) medicosis quoque *fomentationibus* utendum probat. Plurimi etiam *alii* aceto, atque oleo (*nnnn*) roseo foventes, cum herpyllo, & ruta, & hedera, & castoreo: probant præterea juges *clysteres*, atque *purgativa* medicamina, quæ cathartica vocaverunt, & magis *hieram*, cujus usum Græco libro *Epistolarum* ad *Prætextatum* damnavimus scribentes. Sunt enim ea, quæ stomachum vitiant fugienda, ut sunt corpus (*oooo*) insumentia, & quæ moderationis nostræ carent potestate.

THESSALUS secundo libro de *Regulis* scribens, plurima recte dixisse probatur: quædam vero proterva festinatione, caduca. Etenim post *phlebotomiam* usque ad tertium diem imperat abstineri, & solum *potum* (*pppp*) diurna cum luce offerendum: tum transacta tertia die, atque hora, qua sunt ægrotantes paralysi vitiati, *cibum* (*qqqq*) portat.

Quibus respondere facile quisquam poterit, si quærat, qua intentione THESSALUS oriente luce

---

[*kkkk*] in harena.
[*llll*] que profecto mitigatione potius.
[*mmmm*] medicatis.
[*nnnn*] rosaceo, ut paulo supra.
[*oooo*] debile reddentia.
[*pppp*] sub auroram.
[*qqqq*] dandum probat.

potum jubeat dari: Etenim ſi (*rrrr*) *continuationis* cauſa id fieri reſponderit, oportebat etiam cibum eodem tempore adprobare. Sin vero *acceſſionum* frequentia id exiſtimat (*ſſſſ*) declinandum, vel ſuſpicione futurarum, & propterea poſt tertium diem cibum transferendum, quo tranſacta hora paſſionis illatæ, tertia die recte ægros nutrire videamur: oportebat etiam *potum* non communiter, & generaliter diurnis diebus, vel initio lucis offerre, ſed horarum dimiſſione captata.

Dehinc non ſemper ac neceſſario *tertio* die cibum oportet dari, ſed etiam *quarta* (*tttt*) continuationis, quæ initium ex die ſumpſiſſe viſa, vel ob *typum* eadem ratione currentem. Idem poſt hæc, ſimiliter ut THEMISON, quarta, inquit, die *cucurbitas* infigendas, non interrogans utrum paſſio ſumpſerit ſtarum, quod eſt maxime ſervandum. Ait præterea alternis diebus cibandos uſque ad certum numerum dierum, quod (*uuuu*) infinitum reliquiſſe perſpicitur. Audaciter etiam atque invidioſe *acopa* quædam, vel *malagmata* probat excludenda, ſolius moderationis (*xxxx*) *neglecta* arguens vitia. Hæc ſunt, quæ etiam THESSALO SORANI diligentia videntur eſſe reſponſa.

[*rrrr*] quia morbus in longum tempus continuatur.
[*ſſſſ*] negandum cibum.
[*tttt*] continuati morbi.
[*uuuu*] indefinitum.
[*xxxx*] neglecte.

CAPUT II.

De canino raptu, quem Græci κυνικόν σπασμόν *vocant.*

IN iſta paſſione conſtitutos ſequitur concluſio, ſive *contractio* repentino motu veniens ac recedens ſine ulla corporis turbatione, in utriuſque *labii* ultimo fine, ſive *oris angulo*, quem *Græci* χαλινόν vocant, ut etiam *buccas* adducat in poſteriorem partem creberrime, tanquam ridentibus, nunc *palpebras*, vel *ſupercilia* ac *nares*, ut etiam *colla* atque *humeros* rapiat, & ita patientes faciat commoveri, tanquam onus humeris bajulantes transferendi ponderis cauſa.

Differt autem a ſpaſmo & paralyſi muſculorum, qui buccas conligant. Siquidem *ſpaſmus* atque celer paſſio perſpicitur: *caninus* vero *raptus* etiam tarda. Item *paralyſis* ſupradictorum muſculorum non, ut ait DEMETRIUS ATTALEUS, eo differt, quod non ſit in canino raptu partium converſio: hoc enim contra manifeſtam rationem intelligitur dictum, ſed quod ipſa (*a*) converſio coacta celeritate, prius facta, quam fieri ſentiatur. *Curationem* vero ex ante ſcriptis accipiendam ducimus, & magis (*b*) quam de *paralyſi* monuimus, in *oris partibus*.

[*a*] retractio.
[*b*] quum.

CAPUT III.

De auriculæ dolore, atque humoris fluore per auditorias cavernas.

SEnſuales *aurium* viæ, ſive auditoriæ cavernæ; (*a*) quas *Græci* ἀκουστικοὺς πόρους adpellant, difficillimis ſæpe doloribus vexantur, ut etiam *occipitium* teneant, & *oculos* atque *buccarum* muſculos, & perſeveratione quadam tardiſſima, *tempora* & *caput.* Aliquando etiam *humoris fluor* per eaſdem cavernas fit, quem *Græci* ῥευματισμὸν vocant, & ita jugis, ut ſæpe vulneret altiora, atque corrumpat, & *oſſa* (*b*) *conterebret*, & propterea copiam fluentis humoris efficiat.

Oportet igitur (*c*) *actionis* tempore diſcernere *curationem*, & in lenimento communem magis, hoc eſt *recorporativam*, quam *Græci* metaſyncriticam vocant, adprobare: ut cum dolor fuerit in *initio*, adhuc novam paſſionem judicantes, quicquam deſtillari faciamus in has cavernas, *conſtrictivum* medicamen, vel (*d*) ex lana (*e*) limpida ſumentes *auriculæ* immittamus, ut eſt amygdalinum, vel (*f*) roſeum oleum, vel acetum, & his ſimilia. Utendum etiam *requie* corporis atque *abſtinentia*;

[*a*] quas.
[*b*] carie adficiat.
[*c*] acceſſionis.
[*d*] in.
[*e*] non ſuccida.
[*f*] roſaceum.

& *ſilentio* (*g*) ſuo. Etenim (*h*) officio accepta voce aures neceſſario commoventur, & propterea majores dolores efficiuntur.

Ac ſi paſſio fuerit *augmentis* aſperata, erit immittendum *oleum calidum* ac *dulce*, ac mollibus lanis prætegenda exteriora, atque vicina. Locandi præterea ægrotantes *calido* in *loco*, & ſi dolor coegerit, *phlebotomandi*, atque tertia die levi atque ſorbili *cibo* reficiendi, & ob mitigationem doloris exterius admovenda *vaporatio* tepidi (*i*) vaporis, vel *ſaccelli* ex polline tenero confecti: tum *cataplaſmata* laxativa, & cum dolor ſumpſerit *ſtatum*, erunt admovendæ *ſanguiſugæ*, quas hirudines adpellant, circa fines articulæ, hoc eſt, circulatim auditoriam cavernam habentes, cartilagine prætermiſſa, vel certe ejus poſteriora *cucurbita* admota ſcarificanda, adhibita vaporatione ſpongiarum calidarum. Ipſam quoque cavernam involuta lana per (*k*) *melotida* oleo calido tinctam paulatim penetramus, atque illic lana derelicta, ferramentum detrahimus.

Tum *declinante* paſſione, *cerotaria* adponemus, dantes *varium* cibum & *vinum*. Ac ſi humoris fuerit fluor, quem *rheumatiſmum* vocant, eadem adhibemus, quæ initio doloris adhibenda probamus. Dehinc eorum augemus potentiam, ut cavernæ ipſi faciamus infundi *collyrium*, quod adpellamus *Diaglaucium* ex vino ſolutum, vel aceto, vel illud medicamen quod adpellant *heren*, vel

---

[*g*] ſummo.
[*h*] organo auditorio.
[*i*] liquor.
[*k*] μηλ[illegible] ſpecillum.

mulſum ex vino factum, quod ſit præcoctum in *mali Punici* cortice, cum *nardo*, vel *amygdalis* amaris, & *aceto*, *croco*, & *myrrha*, & *alumine*, vel *herbarum* ſuccis conſtrictivæ virtutis. Tum auriculæ vicinantia circulatim cataplaſmate ex cydonio malo, ac ſimili medentium virtute contegemus, vel medicamine quod adpellatur *diaiteo*, quod eſt ſiccativæ virtutis, vel *iceſio*, aut *diadictamno*, & his ſimilibus.

Dehinc ſi paſſio coegerit, *radendum* eſt caput, & conſtrictivis cataplaſmatibus contegendum. Dandi etiam *cibi* conſtrictivi, & lenimenti temporibus, ſive dolorum tardantium, ſive humorum fluentium, *reſumptivas* adhibendus *cyclus*: tunc *recorporativus*. Et *localiter* ipſis cavernis per *clyſterem* (*l*) *modicum* injicienda, nunc deſtillatio aquæ (*m*) cineribus liquatæ, quam vulgo *lixivium* vocant, Græci κονίαν, nunc *ſinapi* (*n*) liquido, atque etiam admixto fico erunt exteriora cataplaſmanda, donec *rubor maximus* fiat, *Græci* φοινιγμὸν adpellant.

Item (*o*) eundem immiſſione medicaminum ex *garo* confectorum, quod vulgo liquamen adpellant, vel his virtute ſimilium materiarum: tum etiam *totius capitis* curationem ex illiſione aquarum ſupercadentium, quam Græci *catacly ſmum* adpellant. Quibus etiam aurium vicina ſunt maxime concurandа. Dehinc *acopis* & *dropacibus*, & *malagmatibus* acrioribus, & *aquis naturalibus* utendum. Sic enim intardata corporibus emoveri, atque excludi mutatione poterunt (*p*) curationis.

C A P.

[*l*] oticum.
[*m*] e cineribus eliquatæ.
[*n*] liquefacto ex aceto, ut ſup. p. 111.
(*o*) item tentandum.
(*p*) reſumptivæ & recorporativæ.

CAPUT IV.

De dolore dentium.

FIunt dolores *dentium* nunc omnium, nunc aliquorum, nunc unius, cum ſibi vicinantibus *gingivis*, ut etiam contumeſcant, ac ſæpe *ora* faciant ſubinflari, vel eorum aliquas partes creſcente paſſione (*a*) terebrari. Nam ſæpe dentes & gingivæ computreſcunt, corruptis *oſſibus*, quibus natura inſerti ſunt, & recedentibus tumore cogente gingivis. Sed etiam nunc erit *curationis* diligentia partienda, ut initio doloris, vel certe, ſi ita paſſio recurrendo tardaverit, *ſuperpoſitionis* alia adhibeatur curatio, alia *lenimenti.*

Quapropter adhuc *recentibus* paſſionis motibus; vel in aſperitate ſuperpoſitionis doloris conſtitutis, convenit *abſtinentia* cibi, atque *requies* corporis, ut initiorum cauſæ *aqua* quæ virtute conſtringat, collutioni oris adhibenda ſit, ut eſt a pleriſque conſcripta decoctio in aqua & vino herbæ *ſideritis*; vel *acaciæ*, vel *leuces*, quam etiam polium vocant, aut *mandragoræ*, ſed non ſine cautione, ne quid ex ipſo liquore tranſvorent ægrotantes: item *pentaphylli* herbæ, aut *papaveris*, nec non (*b*) *perſonatæ*, aut herba (*c*) *phlomos* in puſca decocta: vel ex *cornu cervini* drachmis quinque, & *aceti* hemina uſque ad ſui medietatem de-

(*a*) abſcedere ſuppurari.
(*b*) bardanæ.
(*c*) verbaſcum.

cocta, vel de (*d*) pinguis cum aceto decoctæ, aut (*e*) *alterci* radices cum (*f*) *uvæ lupinæ* ſucco, & vino ſufficienti ſimul coctæ.

Erunt prætcrea ex his, aliqua parte in doloribus conſtituta, adponenda, vel *lenientia*, vel ſimili virtute medentium materiarum. Tunc cum dolor vehementeſcere cæperit, *lecto* tradendus eſt æger, atque blando tepore (*g*) calefacientibus ſupino capite collocandus, ſed paulo (*h*) prominentius a cætero corpore ſublevato. Tum *articuli* fricatione calefaciendi, atque *muſculi* buccarum lana oleo calido infuſa circumtegendi, adpoſitis *ſaccellis* ex pollinibus confectis. Tum *oris collutio* oleo ex adhibenda dulci atque calido, vel fœnugræci ſucco, aut alica, ptiſana, vel glycyrrhiza, aut lacte cum melle.

Et ſi nimius fuerit dolor, *phlebotomia* adhibenda. Tum tertia die, quo ſanguinis facta detractio eſt, ſorbilibus atque calidis *cibis* ægri nutriendi, ſed plus perungendi. Alia quoque die ſi dolor (*i*) ſteterit atque duraverit, & officium ceſſaverit ventris, erit (*k*) amovendus ex ſimplici *clyſtere*, & loca in dolore conſtituta *ferro* laceranda, adpoſitis *cucurbitis* ſecundum buccarum muſculos, atque gingivarum locos. Aliquando etiam ipſæ *gingivæ* ſcarificandæ, vel circumſeparandæ a' dentibus, *ferramento*, quod περιχαρακτῆρα vocant. Eſt etiam miti-

(*d*) caricæ pingues.
(*e*) hyoſcyami.
(*f*) ſolani furioſi.
(*g*) calefaciendus, &c.
(*h*) altius quam reliquum corpus.
(*i*) perſtiterit
(*k*) admonendus; *alii*, movendus.

gativa ex oleo *vaporatio*, quæ fit ex *ferventi oleo*, quo lanam [*l*] *melotidi* involutam tingimus, [*m*] tunc gingivis [*n*] altrinſecus imponemus, hoc eſt, interiori atque exteriori parti, & ipſis quoque dentibus, quantum æger ferre fervoris, potuerit. Sed prætegenda vicina ſunt, lana præmiſſa, ne facile puſtulentur.

Alia quoque *vaporationum* genera, quæ ſunt a veteribus tradita, erunt adhibenda: ut, *thuris* granum igne calefactum, & tenui linteolo involutum, dolentibus adponatur, & ita mordeat ægrotantes, ut ex [*o*] ipſo vapore reſumantur. Item thuris triti *pulverem* ſingulatim linteolis pluribus illigamus: tunc eorum ſingula oleo calido prætincta ægrotantibus offerimus mordenda, dentibus ſcilicet in dolore conſtitutis. Aliqui etiam *ſcillæ* parvum modum aiunt oleo concoquendum, quod nos differendum probamus, ac *lenitatis* tempore adhibendum. Siquidem ob acrimoniam ſcillæ recorporativam habeant virtutem.

Oportet præterea etiam *mentum* vaporari exterius: & *ſpongiis* expreſſis ex aliqua coctione laxativæ virtutis, ad mitigandam materiam, (*p*) ex ipſa adhibere ſomentum. Tum *cerotaria* adponenda probamus ex oleo cyprino, vel irino: item *malagmata* ſenſim calefacientia: tunc *lavacro*, atque *vino* & *cibo vario* utendum.

Ac ſi tardi temporis dolor fuerit effectus, ut *chronia paſſio* videatur, & nunc ſuperpoſitionibus

---

(*l*) μηλωτρίδι, ſpecillo.
(*m*) & tinctam.
[*n*] utrinſecus.
[*o*] ipſius.
[*p*] ex ipſis.

aſperata, nunc lenimentis emollita, oportebit *ſuperpoſitionis* tempore in iiſdem adjutoriis perſeverare: totum vero corpus reſumere, ſicut frequenter docuimus.

Præterea tempore exercitii erit offerenda *cera*, quam ægrotantes mordendo dentes exerceant, ſicut nuper demonſtravimus de *paralyſi* (*q*) ſcribentes. Ultimo autem tempore, *geſtatio* erit adhibenda, & *fricatio* capitis atque oris, ſed ipſius manibus ægrotantis parviſſima, plurima ex alienis, ſed longitudine temporis potius quam vehementia, ne caput nimietate moveatur. Tunc, ne partes refrigeſcant, vel impleantur, etiam a *plurimis* erit corpus confricandum, ut *duobus* miniſtris ad humeris latera, & aliis *duobus* ab inguinibus (*r*) curata.

Tunc a reſumptione, paulo fortius erunt partes *recorporatione* curandæ, ut poſt fricationem *ſtrigili* non obtuſo, vel aſperis pannis buccarum muſculos uſque ad ruborem fricari faciamus, & nunc *dropacem* illiniri, (*ſ*) nunc etiam ipſos dentes atque gingivas vehementius fricari; dantes præterea jugiter oleum calidum ſorbendum, atque continendum & deſpuendum, item aquam frigidam. Tum interpoſitis duobus vel tribus diebus, ex humore in quo fuerit (*t*) decocta mali Punici cortex, adhibemus *oris collutionem*, vel in quo ſit prætincta ignita galla, vel ex aquis ſua, (*u*) virtute medentibus. Item dentium *confri-*

[*q*] ſub. p. 115.
[*r*] crura.
[*ſ*] nunc.
(*t*) decoctus.
[*u*] ut aluminoſis & ſalſis.

camentis utendum, quæ conſtringere atque fortificare valeant, ſicuti libris *medicaminum* ordinavimus.

Vomitus vero poſt cibum factus omnibus eſt contrarius, & maxime in iſta conſtitutis paſſione: nec aliter *venus* obeſſe probatur, & *vinolentia.* Multi autem veterum *Medicorum* acceſſionis tempore ea medicamina adhibenda juſſerunt, quæ (x) *anodyna* Græci vocaverunt, nos indoloria dicere poterimus, que ajunt nocturno tempore adhibenda, profecto *ſenſum, non dolorem auferentia.*

Adhibent etiam *fumigationem* dentibus, ut bitumen cum ſimili pondere myrrhæ, vino conſperſæ, mollibus prunis (y) impoſitæ, jubentes ore aperto ægrotantem fumum accipere, cum fuerit melius hæc propter inflationem capitis prohibere, & offerre *mulſum calidum*, vel quemquam mitigativum liquorem continendum, vel, ut aiunt, carbonibus infundendum, ut exinde exhalatione facta, ſolatium capiant ægrotantes. Item jubent circumdandos atque involvendos dentes ex *opio*, *galbano*, *pipere*, vel *laſere*, & *peucedano*, & herba quam *tithymalon* vocant.

Hæc quidem etiam corruptis dentibus adhibenda probaverunt, nec non tenue linteolum adponendum, (z) prælinitum *oleo* cocto vel *ſale*, & *cedria*, vel ex *croco*, atque *pipere longo*, & *roſa* recenti, & *iride* Illyrica, *galbano*, *cocco Cnidio*, *ſtyrace*, *nitro*, cum *melle* medicamine confecto: quæ omnia ob acrimoniam lenimenti tempore

[x] narcotica intelligit.
[y] impoſitum.
[z] prius imbutum.

locum *(aa)* potuerint invenire, quanquam ſit etiam fugienda ſatietas medicaminum plurima.

Omitto quod *tithymali* ſuccus adpoſitus dentes infringit: non aliter etiam *ferrei (bb) altheres* ex hibiti, *(cc)* qui dentium dolores mitigent locorum mortem faciunt, & ipſorum dentium laxitatem, qui aiunt ungendas gingivas acceſſionis tempore *amurca: (dd)* cum ſimili modo infecta lana ex oleo veteri & myrrha, cum vino & oleo reſoluta, atque *(ee)* craſſitudine mellis deducta, cum ſecundum methodon aliud ſit tempus medicaminum laceſſentium. *Alii* præſente dolore, in contrariæ partis auricula aiunt *balſami ſuccum* mittendum, cum ſuccis ſupradictis ſimili modo vel folio.

Iis omnibus reſolutis, vel oleo decoctis, aut in quo decocta ſint *ederæ nigræ* folia decem, & ſcillæ medium, in olivæ magnitudinem, ſpe avocandæ materiæ *(ff)* depravati, vel majoris doloris illati cauſam *(gg)* anteriorem avocantes, obſcurantesque avocatis ſenſibus *(hh)* ægrotantes. Alii ejus partis, quæ dentis dolorem ſuſtinet, *nari* ederæ ſuccum *(ii)* infundentes, cum olei parte dimidia, ex ferramento, quod *(kk) rinenchyton*

[*aa*] forte poterunt; Græciſmus, quales CÆLIUS plures habet.

(*bb*) pericharacteres.

[cc] locorum vero mortem faciunt, & dentium laxitatem, qui ut dentium dolorem mitigent, ajunt.

[*dd*] aut.

[*ee*] in craſſitudinem.

[*ff*] decepti.

[*gg*] interiorem evocantes.

[*hh*] ægrotantem.

[*ii*] infundunt.

[*kk*] inſtrumentum quo naribus aliquid infunditur.

vocant. Adhibent etiam *ſternutamenta*, & *apophlegmatiſmos*, & (*ll*) odoris medicamina, quæ jugiter aiunt adponenda: & ſint virtutis laceſſentis, quæ (*mm*) *ſtomatica* vocant: quorum ſingula, tanquam *recorporativa*, non mitigativa, in lenimento adhibere probamus.

Alii ſtatim ad auferendos dentes dolore pulſatos adcurrunt, neſcii quoniam *detractio amiſſio partis* eſt, *non ſanatio*. Quapropter ſicut alias quoque partes in tumore conſtitutas non detractione, ſed mitigatione curamus, ſic etiam dentes curandos accipimus. Etenim ſi quiſquam dentium fuerit exeſus, exigit primo mitigationem, tum ſui detractionem faciendam. Quippe cum non ſit a periculo remotum doloris tempore dentes auferre, & maxime integros, hoc eſt, qui non fuerint exeſi, vel corrupti, aut mobiles. *Conſenſus* etenim ſuperiorum (*nn*) partium neceſſario ſequitur & muſculorum, & oculorum.

HEROPHILUS denique & HERACLIDES Tarentinus mori quoſdam detractione dentis memoraverunt. Nam ERASISTRATUS *plumbeum* inquit (*oo*) *odontagogum*, quod nos dentiducum dicere poterimus, apud (*pp*) *Delphum* in APOLLINIS templo oſtentationis cauſa propoſitum, quo demonſtratur, oportere eos dentes auferri, qui ſint faciles, vel mobilitate laxati, vel quibus ſufficiat plumbei ferramenti conamen ad ſummum.

[*ll*] odoramenta.
[*mm*] ἀναςομωτικά.
[*nn*] capitis & cerebri.
[*oo*] ὀδονταγωγόν. Græcorum quidam vocant & ὀδοντάγραν
[*pp*] Delphos.

Sic autem putant, quod ſi omnis dens dolore vexatus, & qui (*qq*) necet ſanos, eſt detrahendus, oportet etiam omnes auferri, ſi omnes fuerint dolore poſſeſſi. Quomodo autem ſint auferendi dentes exeſi vel moti, niſi ſervari potuerint, libris *medicinalium Reſponſionum* docuimus.

Ac ſi aliquando ex humore *gingivarum* viſi fuerint commoveri, oportet *conſtrictivis* uti collutionibus, quarum (*rr*) materiæ ex parte ſuperius diximus. Adhibendum etiam *oleum lentiſcinum*, & (*ſſ*) *aquas cœleſtes*, & *lac aſininum*: eſt enim denſabile: item decoctio *mali Punici*, vel *gallæ*, aut *acaciæ*, aut *roſæ*, aut (*tt*) *murtæ nigræ*, aut *mali cydonii*, vel *platani baccæ*: Ungendæ præterea *gingivæ* medicamine, quod appellamus (*uu*) *diamaron*. Item *diaporos*, & *Diaroos*, & Diomphacion, & (*xx*) *œnanthion*. Item, ſiquædam emerſerit *gingivarum ſanguinatio*, corallii tuſi pulvis cretus intus ponendus, & alumen cum melle. Item *eruca* cum aceto adponenda. Sed hæc ſunt primo coquenda jugi motu verſata.

[*qq*] nocet ſanis.
[*rr*] materiam.
[*ſſ*] aquæ.
[*tt*] baccæ myrti.
[*uu*] Diamoron deſcribit PAULUS.
[*xx*] œnanthinum unguentum à DIOSCORIDE deſcriptum.

CAPUT V.

De adprehensione, sive oppressione, quam Græci Catalepsin *adpellant.*

HAnc passionem veteres tanquam specialem, vel propriam tradiderunt, quasi nullo ex genere venientem, ut CHRYSIPPUS memorat: [a] quod de ipsa NICERATUS conscripsit librum, probans scilicet etiam veteribus medicis cognitam, quod nos confirmamus. Sed quia nunc *tarda*, nunc *celer* a methodicis [b] adprobatur, quanquam sit a nobis *celerum passionum* libris plenissime [c] tradita, etiam nunc erit ordinanda. Quippe sæpe in tardum veniens motum, & propterea *chronia* nuncupanda.

Sequitur autem patientes *febricula*, & *vocis* amputatio cum *oculis* patientibus, atque [d] *impalpebratione*, difficilior eo tempore, quo statum sumpserit accessio: & [e] omnis *immobilitas*, cum *palpebrarum* [f] impossibili atque [g] horrenti positione, quæ declinatione facta, aliqua ex parte accipiat motum. Etenim admota manu ac digi-

[a] seu.
[b] judicatur.
[c] cap. 10. l. 2.
[d] palpebrarum immobilitate.
[e] luminum.
[f] immobili.
[g] horrenda.

tis, [h] circumtractis oculis [i] tenus [k] palpebrà [l] recognoſcitur ægrotantis, atque obtutu inter nota, tranſlatione manus in quamlibet partem declinata, ſequetur, converſo ſcilicet vultu.

Dehinc inclamati oculos intendunt, *lachrymantes* ſine ulla reſponſione: & ſi *odoramenta jucunda* fuerint admota, [m] *declinatione* quadam moveri intelliguntur, frequenter adducentes ſpiritum, hauriendæ exhalationis cauſa. At ſi *tetra* odoramenta fuerint admota, recuſare videntur ac fugere. Item *dulcia* atque *amara* ori admota, labiis vel linguæ illita, ſentiunt: non aliter ſi ulla fuerint punctione [n] pulſati; [o] ex noſtro officio tentam manum [p] ſuo replicant, vel colligunt. Item laceſſiti collugent, ingemunt, adteſtante *vultus rubore*, cum *pulſu* magno, & vehementibus atque fortioribus ſaltibus confecto.

In *declinatione* vero plurimis ſæpe *ſudor* ſequitur ac fervens, & in dimiſſione [q] limpidæ ſinceritati proximi efficiuntur. At rurſum in *acceſſionem* ſi redeunt ægrotantes, pejorante paſſione plurimis *fervor* accedit cutis, & *ſpiratio* celerrima, quam *Græci* ταχύπνοιαν vocant, *oculorum* converſio, *manuum* contractio, *ſudoris* ignei defluxio, *maculis* emergentibus in thoracem atque vul-

---

[h] circumductis.
[i] tenuis, exigua.
[k] palpebratio, nictatio.
[l] deprehenditur.
[m] delectatione.
[n] vexati.
[o] &.
[p] ſubito.
[q] i. e. morbi veſtigia vix adaparent.

tum, & primo rotundis in ſimilitudinem ulcerum, quæ ἰόνθους adpellant.

Ab *apoplecticis* hæc diſcernitur paſſio, quod in ipſis parvus atque creber pulſus inveniatur, & non, ut in *catalepticis*, major atque percuſſibilis, & neque jucundum, ſive tetrum odorem accipiant, neque dulcia & amara ſapiant: item ab iis, qui ex *ſtomachi* paſſione obmuteſcunt. Siquidem in his rurſum parvus atque imbecillis pulſus invenitur, adteſtante *ſingultu*, cum manifeſto *tumore* in ſtomacho adparente. Hæc eſt diſcretio ſimilium paſſionum, ſed ei *curatio* adhibenda eſt, quæ *epilepticis* dicta eſt.

CAPUT. VI.

De vocis amputatione, quam Græci φωνῆς ἀποκοπὴν *vocant.*

VOcis amputatio fit ex *clamore* nimio, aut *frigore*, aut *ardore*, ſive uſtura, faucibus aſperatis, vel etiam *tumore* nimio. Fit autem obtuſio ſonitu emiſſæ per ſpiritum vocis, atque *hirta*, vel adſpirationis tractu gravata *locutio*.

Recenti denique paſſioni, atque ejus *initio* convenit adhibita *requies*, cum *abſtinentia* cibi: & ſpongiarum cum *aqua frigida* expreſſarum admotio gutturi per ambitum faucium, quem *anthereona* vocant.

Ac ſi paſſio *vehementeſcere* cœperit, ut majora depoſcat adjutoria, adhibenda *phlebotomia*. Tunc

ſorbilibus *cibis* nutriendi, adhibitis etiam *gargariſmis* ex *oleo* dulci atque calido, ſive *calida* [*a*] ex oleo: vel aqua *mulſa*: aut decoctione *uvarum*, [*b*] *cantabri*, *ficuum pinguium*, *palmularum*, *glycyrrhizæ*, nec non etiam ſucco alicæ, vel *ptiſanæ*, ut ex eorum vaporatione, ſive *exhalatione* [*c*] accenſum ſpiritum rapiant ægrotantes. Tum etiam *ſpongiarum* adhibenda vaporatio, atque uſus *electariorum* ex melle decocto, & [*d*] *nucleis*, & *lini* ſemine, & ovorum *vitellis*, & [*e*] *draganto* mulſo & vino præmollito. Dehinc ſorbili ex *amygdalis* medicamine utendum.

In *declinatione* vero *lavacro*, atque *vario* cibo, & *vino*, *deambulatione*, vel *geſtatione*. Ac ſi querela tardaverit ægrotantium, erit in *lenimento* adhibenda *drimyphagia*, *dropaciſmus*, *defricatio*: tum etiam *vomitus* ex radicibus, atque varia, *geſtatio*, & vocis *exercitatio*, quod *Græci* ἀναφώνησιν vocant, adhibito præceptore, [*f*] dudum docuimus, temporum ordine ſervato, Adhibenda etiam & [*] *arteriaca* medicamina, & quæ partes in paſſione conſtitutas exerceant, a *Græcis* [*g*] ἀμυκτικὰ adpellata. Quorum compoſitionem libris *Medicaminum* conſcriptam dedimus.

[*a*] &.
[*b*] furfuris.
[*c*] ſurgentem vaporem.
[*d*] nucis pineæ fructu.
[*e*] tragacantho.
[*f*] ſub. lib. I. p. 71.
(*) bechica.
[*g*] vellicandi vim habentia.

CAPUT VII.

De influxione, quam Græci κατάῤῥοον *vocant.*

FIt *influxio* nunc ad *nares*, quæ adpellatur *coryza*: nunc ad *fauces*, quæ adpellatur *branchos*: nunc ac *thoracem* vel pulmonem, quæ adpellatur πτύσις. Sequitur autem eos, qui *coryzæ* vexantur, gravêdo narium & frontis, constrictio fluorum oris: *emunctio* humoris tenuissimi primo, tum crassi atque viridis: *sternutatio* jugis, cum lachrymatione oculorum, acrioris qualitatis vel mordentis. Aliquando etiam *tussiculæ* [a] impar atque obtusa adprehensio. Item consensus sessionis oculorum, cum capitis atque vultus inflatione.

Eos autem, qui *faucium* influxione vexantur, quod Græci βράγχος, nos raucitatem vocamus, sequetur *pruritus* quidam secandum fauces, atque titillatus, *vox* obtusa & gravis, & impedita locutio, ut se præfocari sentiant ægrotantes.

Aliquando etiam *tussicula*, & *transvoratio* difficilis. At si ad *pulmones* fuerit facta defluxio, *thoracis* gravedo sequitur, & *tussicula* vehemens, cum *sputis* spumosis, atque crassioribus, tum saniosis, adtestante difficultate spiritus, quam Græci δύσπνοιαν vocant. Aliquando etiam *febricula*, quæ noctis initio sumit exordium, cum vocis obtusione, & vomitu cibi.

---

[a] pituitæ quantitati non respondens.

Sed hæc paſſio a *peripneumonia* diſcernitur. Siquidem ſit una ex *tardis* paſſionibus, & neque celeri atque acuta febricula corpus adficiat. Item diſcernitur a *rheumatiſmo* thoracis, ſive influxione, quod cæteris communibus ſignis ſequentibus, dolor etiam ineſſe videatur in parte thoracis, quæ pati perſpicitur.

Sunt autem *cauſſæ* antecedentes, ex quibus influxiones ſupradictæ naſcuntur, ut ſæpe probatur, [c] *perfrictio* profunda, vel extenſio *vomitus*.

Veterum igitur *methodicorum* alii *ſtricturam* hanc paſſionem vocaverunt: velut expreſſis humoribus, atque coactis in alia venire loca, eam fieri afferentes: Alii *ſolutionem*, ut THESSALUS manifeſtat, atque ejus [d] deceſſores, ut THEMISON. MNASEAS vero & SORANUS, cujus etiam nos anamus judicium, [e] *complexam* inquiunt eſſe paſſionem, nunc ſtrictura ſuperante, nunc ſolutione. Etenim conſtrictio atque dolor accidentia ſunt ſtricturæ, quæ *Græci* ſymptomata vocant. Multorum vero liquidorum egeſtio ſolutionis eſt ſignum.

Quapropter obtinente *ſtrictura*, convenit ægrotos jacere *loco* lucido mediocriter, atque calido, adhibita *abſtinentia* uſque ad tertium diem, quem Græci *diatriton* vocant, cum *requie* corporis, atque animi, adpoſitis *lanis* [f] *limpidis*, ac mollibus, oleo dulci atque calido prætinctis, *colla* circumdantes, & *thoracem*: tum *oris* collutio adhibenda, ſive fotus ex aqua calida.

---

[c] frigoris ſuſceptio.
[d] qui ætate illum præceſſerunt.
[e] complicatam.
[f] non ſuccidis.

In ipſa autem *diatrito* [*g*] perungi ægrotantes *oleo* calido, atque dulci: fovenda *facies* ex aqua calida. *Cibus* dandus ſorbilis ex alica vel farre, oleo & anetho, & parvo ſale [*h*] confecto, vel ex melle aut alicæ ex mulſo confectæ ſorbilis tranſvoratio, non ſine *cautione* atque conjectura [*i*] utriuſque paſſionis, ne [*k*] alteram faciat ſuperiorem.

Ac ſi paſſio permanſerit, alia die *cataplaſmata* laxativa adhibemus, iis ſcilicet partibus, quæ fuerint in querela. Tunc *cucurbitam* infigentes ſcarificamus, ac deinde *ſpongiis* vaporantes loca relaxamus, aut calidis lanis contegimus narium partes: tum *gargariſmum* damus calidum mulſum, aut decoctionem cantabri, & palmularum pinguium, & [*l*] myxarum, & glycyrrhizæ, vel ejus [*m*] ſucco reſoluto ex aliquo liquore laxativo. Item *electarium* damus ex *lini* ſeminibus & *ſeſami* frixi, acetabulis [*n*] ſingulis, & ovi elixi *vitello*, & *nucleis* numero viginti, & *amygdalis* amaris [*o*] expolitis decem, *amyli* drachma una [*p*] *traganthi* drachma una, *paſſo* Cretico [*q*] emollito, & *mellis* decocti ſufficienti: quod medicamen in avellanæ modum ſumptum ſub lingua teneant ægro-

[*g*] perungendi.
[*h*] confectus.
[*i*] ſtricturæ & ſolutionis.
[*k*] alterutram.
[*l*] prunorum generis.
[*m*] ſuccum reſolutum.
[*n*] ſingulorum.
[*o*] decorticatis.
[*p*] tragacanthi.
[*q*] emollita, & melle decocto.
[*r*] eliquatum.

tantes: tum defluens ac [r] deſiccatum ſenſim atque paulatim tranſvorent, vel mel oleo concoctum.

Multi autem [ſ] ſub *fabam* fractam, quod *Græci* ἔτνος ἀκτὸν vocant, idque linguæ ſuppoſitum ac defluens tranſvorant, quo aſperitas arteriæ [t] liniatur, vel ex *amylo*, & ex *mentha*, & *amygdalis* amaris confectum medicamen, quod habeat *palmularum* dulcium contritarum drachmas, octo, & *nucleorum* drachmas quatuor, & *amygdalæ* purgatæ drachmas duas, *glycyrrhizæ* ſucci obolum unum, hoc eſt, drachmæ partem ſextam, [u] *dracanti* drachmam unam, collectis omnibus atque infuſis [x] ex vino *protropo*. Ac ſi *venter* officium non agnoverit, ſimplici ventris laxativo utendum.

Et ſi fuerit *caput* gravatum, adhibenda *detonſio*, adpoſitis deinde laxativis medicaminibus. Tunc *cibus* alternis diebus dandus. Cum autem paſſio miteſcere cœperit, danda olera, ut malva, lapathum, atriplex, quam *Græci* (y) ἀνδράφαξιν vocant, beta cum ptiſanæ ſucco, vel alica, aut mulſo, & piſces teneri, & volantum teneriora. Ipſis etiam locis adponenda *cerotaria* ex meliloto cocto confecta, vel *malagmata* ſimplicia: tum *lavacrum* atque *vinum* adhibendum.

Ac ſi ſuperans fuerit *defluxio*, quam Græci *rheumatiſmum* vocant, ſimili *abſtinentia* utendum eſt frequenter.

[ſ] ſubjiciunt.
[t] leniatur.
[u] tragacanthi.
[x] in.
(y) uſitatius ἀτράφαξιν.

frequenter. Sed frigido atque obſcuro mediocriter loco ægrotantes jacere jubemus, & (z) abſtinendos a *potu*, quo ſitiendo ſiccentur: vel adſtringentis *vini* parum dandum, cujus uſus cum fuerit permiſſus, *oris* collutio frigida ex aqua, paulatim, atque parva probatur: tum adpoſitio *ſpongiarum* ex aqua frigida expreſſarum, vel *puſca*, iiſdem partibus, quæ fluore vexantur, hoc eſt thoraci, atque gutturis ſummitati, quam Græci *anthereona* vocant, nos rumam, aut lanæ limpidæ infuſæ oleo (*aa*) viridi conveniunt.

Dehinc dabimus ore continendam, vel *gargarizandam* aquam frigidam, vel puſcam, aut ſuccum herbæ *calycularis*, quam *Græci* ἑλξίνην vocant, aut *plantaginis*, quam iidem arnogloſſum vocant, aut *uvam lupinam*, quam (*bb*) στρύχνον nominant, aut *intybi*, aut endiviæ decoctionem, aut *buxi*, aut *roſarum*: item lenticulæ, palmarum Thebaicarum, *lentiſci* (*cc*) virgultis, aut *rubi*, quem βάτον adpellant, ſingulis, vel in unum mixtis, pro paſſionis magnitudine. Aliquando etiam *diamoron*, ſive (*dd*) *diaſycaminon*, cujus nota compoſitio, atque *Medicaminum* libris tradita comprobatur, ex aliquo ſupradictorum liquore ſoluta.

Tunc etiam *epithemata* conſtrictiva adhibemus, ut eſt *mel* decoctum cum *alumine* (*ee*) ſchiſto, æquis ponderibus: vel *aceto*, & *aloe*: aut ex palmulis, & malis cydoniis, & his ſimilibus: item

---

(z) abſtinere.
(*aa*) τῷ ἀμοτριβεῖ: e virentibus olivis expreſſo.
(*bb*) ſolanum furioſum.
(*cc*) virgultorum.
(*dd*) Mora Latini vocant, συκάμινα Græci.
(*ee*) ſciſſili.

cucurbitam constrictivam, & *electaria*, vel *catapotia*, ut est *diacodion* simplex, & *vinum* (*) *scivelliticum* coctum, donec mellis habeat crassitudinem, solum, vel cum melle, admixto etiam *cumino*: item *Creticum* vinum, vel *passum* similiter decoctum, aut Tyrrhenum, vel protropum, & omne, quod adjuncta dulcedine constringit, ut arteriam leniat, atque desiccet humoren: item *mel* admixto modico *cumino* concoctum, vel persicæ (*ff*) *lachrymo*, vel *plantaginis* aridæ contusæ, atque cretæ pulvere, vel *rosarum* aridarum & *aluminis.*

Item trochisci medicaminis *trigoni* adpellati. Tum *cibi* ordinandi supradictis jamdudum temporibus convenientes, sed *constrictivæ* qualitatis, ut est oryza, vel alica ex pusca, vel aqua frigida confecta, aut decoctio palmularum thebaicarum: item ova ἁπαλὰ, vel pultes parvissimo atque viridi oleo confectæ, & oryza, vel milio, aut pulento frixo, aut alica, aut farre, aut ex amylo, vel ex γῆς ἀςέρος, & melle decocto admixto (*gg*) quiddam supradictis, quo (*hh*) coagulentur, & virtutem medendi majorem sumant. Item *Thebanarum palmularum* decoctarum admixtione in pulmentis uti possumus, vel ex aridis palmulis pane confecto, & oleo viridi, atque (*ii*) *rore Syriaco*, vel aceto, & galla. Ipsa quoque *pulmenta*. aut *cibos* aridos dare debemus: tum ἁπαλὰ ova, vel lac, decocta cum amylo ad modum *cotylæ*

(*) Scybeliticum. REINES.
(*ff*) lachryma gummi, quod ex arbore Persica stillat.
(*gg*) portione quadam.
(*hh*) spissitudinem adquirant.
(*ii*) Rhoe: *ut infra cap.* 13.

unius, vel duarum, quod eſt pondus unciarum decem, vel viginti.

Dehinc danda *olera* conſtringentia, ut intyba, plantago, cauliculi: ſed hæc omnia cocta, atque *aceto* condita: tum *piſces* durioris corporis, atque *volantia* non pinguia, ſed magis torrida, vel ex aceto & aqua cocta.

Tunc *declinante* paſſione vinum dandum eſt aſperioris naturæ. Dehinc adhibenda *geſtatio prætecto ore*, quo (*kk*) ſpiratio nulla tangatur injuria: dehinc *lavacro* utendum.

Ac ſi paſſio tardaverit, ſuperpoſitionibus ac lenimentis variata, erit in *lenimento* adhibenda *deambulatio*, & *vocis* exercitium mite: tum levis *unctio* ac *defricatio*, & cibi ex media materia dandi, ſcilicet pro qualitate paſſionis, ſolutione aut ſtrictura obtinente, qui erunt quodam profectu augendi, aut minuendi, per *regulam cycli*, uſque ad volantum, atque agreſtium, & porcinæ carnis percoctam partem tertiam: ſicque *panem* ante pulmenti oblationem, ſi obtinens fuerit *fluor*, cum aqua dabimus: etiam [*ll*] *uvarum fabrilium*, vel penſilium ſiccatarum acinos, vel intybi thyrſum aceto prætinctum, adhibito lavacro longo dierum intervallo, tum *drimyphagia*.

Dandum etiam *laſer* cum aceto atque [*mm*] *liquamine*: ac deinde locis patientibus adhibendæ *cucurbitæ* [*nn*] recorporativæ, quas *Græci* metaſyncriticas vocant, & maxime *anthereoni*, hoc eſt thoraci, vel gutturis circulo, quam rumam vo-

(*kk*) i. e. reſpirandi organa.
[*ll*] fumi vapore ſiccatarum cap. 3. l. 4.
[*mm*] Garo, *ſup. p.* 114.
[*nn*] quales ſint vide *ſup. p.* 110.

camus: tum *resinæ* cadialis, hoc est [oo] dicaminis illinimentum vel dropacis: dehinc etiam ex pulvere [pp] nitreo lacera *fricatio*, quam Græci [qq] *mixin* adpellant, vel *smegmata*, quorum compositionem *Responsionum* tradidimus libris, vel Lemnida cum oleo, aut pyretro cum pipere.

Item *unctiones* ex oleo Syriaco, & opobalsamo, & laurino, atque irino oleo, & butyro, & pice liquida [rr] adponenda naribus, atque narium cavernis: tunc etiam *sinapismus*, & *gargarismata* ex sinapi, vel aqua marina, aut decoctione thymi, origani, hyssopi, [ss] *glaucii*, quod nos pulegium vocamus, & horum similibus.

Dehinc *mutatio locorum* adpetenda, & magis maritimorum: tum usus *aquarum* naturalium, quibus erit caput fovendum.

[tt] Decessores vero *medici*, nondum rigore methodico obtinente, in quibus est ERASISTRATUS, secundo libro Salutarium præceptorum, & ASCLEPIADES tertio Celerum passionum, item THEMISON Salutari libro, atque primo tardarum passionum, quas chronias adpellant, [uu] *meratum potum* dari jusserunt. Ait enim ASCLEPIADES duplicandam vel triplicandam quantitatem vini solitæ temperationis, adeo ut uni cyatho unum admisceri jusserit, quo vini & aquæ quantitas coæquetur. Sed hoc facit in tardante passione. Ete-

---

[oo] liquaminis.
[pp] nitri lancinans.
[qq] μύξιν, i. e. muci extractionem.
[rr] adponendas.
[ss] γλήχονος.
[tt] Antiquiores.
[uu] meracum.

nim recentem atque novam curans, libris, quos ad GEMINIUM ſcripſit, ſalutarium, vinum prohibendum tradidit.

ERASISTRATUS vero etiam *pileum* vini calidi infuſione inflatum capiti imponendum jubet: Lateribus vero ac *præcordiis* lanas adponendas, vino atque oleo calido madefactas.

Quorum primo, [*xx*] *nervorum* vitiabilis eſt merata potio, atque capiti faciens *inflationem*: dehinc etiam [*yy*] abſtinentis vino vel ſolutæ conſuetudinis gravabilis: atque noxius eſt uſus pilei, vino calido præfuſi, vel lanæ tinctæ lateribus ac præcordiis circumpoſitæ, ob [*zz*] dolorum vehementiam.

LUCIUS ſecundo libro Tardarum paſſionum, cum de iis, quæ faucibus accidunt, diſputaret, hoc eſt de ſupradictis fluoribus, etiam *aridam ficum* torridam, atque vino infuſam ante cibum dari jubet. Siquidem rudis atque nova difficillimæ ſit digeſtionis. Sed (*aaa*) hinc ait mixtum calidum ſorbendum, hoc eſt, vinum cum aqua ſupradicta, (*bbb*) meratum. Item admixtam (*ccc*) *ſandaracham*, quæ ſit ex ovi albore conſperſa, in quantitatem *oboli* unius igni imponendam jubet, vel radicem herbæ (*ddd*) *tuſſicularis*, quam βήχιον adpellavit: tum per infundibulum ore rapere *fumum* adducto vento, imperat ægrotantes; (*eee*) cum ſit eapiti

[*xx*] nervis vexabilis eſt meraca.
[*yy*] abſtemiis nocet.
[*zz*] vaporum.
[*aaa*] dehinc.
[*bbb*] non meracum.
[*ccc*] i. e. gummi juniperi.
[*ddd*] tuſſilaginis.
[*eee*] cum tamen.

vehementer contraria ſupradictorum incenſa fumatio.

Generaliter autem, atque communi (*fff*) repulſione arguendos ERASISTRATUM & ASCLEPIADEM arbitramur, primo quod non viderint pro paſſionis motu in curationibus urgentiora nimis præponenda: THEMISONEM vero & THESSALUM, memorantes conſtrictivam curationem, libro hæc demetico (*) atque ſecundo Regulari, quem *diæteticum* vocat, culpandos arbitramur, quod non viderint aliquando ſtricturam fieri ſuperiorum: Item (*ggg*) plurima *ſulphuroſa* admiſcenda quod ſatis ſit, probaverunt, & lanis, quibus thorax circumdatur, (*hhh*) adſpergenda, ordinantes etiam *odoramenta* iris Illyricæ aridæ contuſæ, atque ejus oleum: item opobalſamum, & (*iii*) melanthium linteolo ligatum naribus frequenter admovendum, & aniſum, & cuminum, & rutam, vel deſtillationem amaricini olei, & ſamſucum, & ſtyracem, vel ex eo oleum confectum, quod *ſtyracinum* dicitur: item (*kkk*) *hedichrum*, vel (*lll*) murram cum thure & ſulphure, & radicibus ſylphii, quæ omnia caput implent, & propterea ſunt evitanda magis acceſſionis tempore: in *lenimento* vero, ratione recorporativæ virtutis, atque interjecto tempore, per intervalla adhibita poterunt adhiberi.

[*fff*] refutatione.
(*) error hic ſubeſt.
[*ggg*] plurimum ſulphuris admiſcendum cibis.
[*hhh*] adſpergendum.
[*iii*] nigellam.
[kkk] ἡδύχρυν, vid. CICER. 3. Tuſcul.
[*lll*] myrrham.

CAPUT VIII.

De Tussicula.

TUssicula nunc *arida*, nunc *humecta* corporis irruit, multos ac (*a*) pingues humores excludens: & quibusdam *sola*, quibusdam adjuncta *respirationis difficultate*, quam *Græci* dyspnœan vocant; item *sanguinis* egestione, aut *phthisica* passione, vel horum similibus adfectis corporibus.

Sed de iis tussiculis, quæ aliarum fuerint adpendices (*b*) passionum, singulatim scribentes docebimus: de iis vero, quæ suæ sunt, atque propria vexatione corpus adficiunt, nunc tradimus *curationem*: quæ ita erit adhibenda, ut de *catharro* scribentes docuimus: discreta scilicet (*c*) *specie*, quo possint electaria, atque pota medicamina, vel catapotia, sive alia quæque sub regula medicinali recte mederi corporibus. Monendi etiam ægrotantes, ne ultra modum competentem *retinendo spiritum* (*d*) alterent potius *tussiculam* quam mitigent, quod quidem si fuerint moderati, ejus motum facilius amputare datur, quam nimis spiritum continendo.

Tum (*e*) adponendum per quod æger adducto spiritu accipiat *vaporem* mulso, vel alica, aut suc_

[*a*] crassos, viscidos.
[*b*] ut pleuritidis, peripneumoniæ, inflammationis hepatis.
[*c*] stricturæ atque solutionis.
[*d*] irritent.
[*e*] *subint.* vasculum cum infundibulo.

co ptiſanæ : vel eorum quiddam ſorbeat, aut ex aqua calida vaporem accipiat. Videnda etiam *uva*, ne ob tumorem ſui, aut indulta laxitate, tuſſiculam provocet. Tum *gargariſmatibus*, vel *inunctionibus* utendum, circa thoracem atque gutturis ſummitatem, *Græci* anthereona vocant. *Epithemata* etiam adponenda, nunc laxativa, nunc conſtrictiva, quorum ſpecies ex antedictis erunt accipiendæ, ne ſæpius eadem dicere videamur.

CAPUT IX.

De (a) ſanguinis fluore.

SAnguinis fluor *occultis* ex locis veniens velut ſæpe *ſalutaris* eſt, ita vehemens ingerit *periculum*, quibuſdam extemplo, ob redundantiam fluoris, celerans mortem, (*b*) corpore disjecto; quibuſdam in poſtremum effecta *phthiſica* paſſione, vulnere non coeunte: ſiquidem primo tumeat, dehinc excorietur, atque fluidum ex vapore fiat.

Sunt autem, quæ conventum ſive *glutinationem* vulnerum impediant, plurimæ, vel innumerabiles *cauſæ*. Etenim natura altiora plurimum fervere neceſſe eſt, atque fluida (*c*) qualitate (*) manere, & multo, vel adſiduo motu pulſari. Obſtat etiam, quod occulta, atque alta, atque celata ſint viſu. & a vicino medicaminum tactu remota. (*d*) Fru-

---

[*a*] Hæmorrhagia.
[*b*] viribus proſtratis, & accifis.
(*c*) ſanguine multo abundare.
(*) manare.
(*d*) divaneſcunt, hebetantur.

ſtrantur etenim frequenter eorum illatæ qualitates, priusquam locis patientibus adveniant, itineris detrimento, cum non ſtatim, vel exemplo illibata partibus patientibus admoventur.

Sunt autem paſſionis antecedentes *cauſæ*, ut ſæpe adprobatum eſt, *percuſſio* vel *caſus*, item *exclamatio*, vel ponderis perferendi *conatio*, *vomitus* vehemens, aut *venus* plurima, & *tuſſicula* perſeverans: item abſtinentia *hæmorrhoidarum* veterum, quæ fuerint (*e*) inertia amputatæ, nec juxta methodicam rationem curatæ: item *catarrhus*. Sed non erit ſecundum has differentias curationis regula commutanda.

Nominatur autem ſanguinis fluor duplici ſignificatione, propria, & abuſiva. Nam *propria* eſt, qua ex *ſupernis* partibus labens fluor ſignificatur, ut de capite per ſenſuales vias: *Abuſiva* eſt, qua etiam ex *inferioribus* adſcendens fluor ſignificatur, ut ex pulmone, vel ſtomacho, nauſea, aut tuſſicula excluſus. Improprium eſt enim fluorem vocare id, quod adſcenſu quodam, non lapſu fertur. Sed hæc *Græci* (*f*) verſa vice poſuerunt, derivationem nominis intuentes. Hi enim ἀναγωγὴν vocant, quod magis ex inferioribus ad ſuperiora fluorem ſignificat.

Differt præterea *fluor* ſanguinis a *ſputo*, quod neque fluor ſanguinis ſputum dici poteſt. *Parvam* enim materiæ ſignificationem ſputus refert, fluor *plurimæ*: neque ſputus ſanguinis fluor eſt ſupradicta ratione. Parvam enim materiam ſanguinis ex gingivis, aut uva, aut faucibus emiſſam, ſputum magis, quam fluorem recte nuncupamus.

(*e*) contra artis regulas.
(*f*) promiſcue.

CAPUT X.

Quot, vel quæ ſint differentiæ fluoris ſanguinis.

D*Ifferentias* etiam fluoris ſanguinis veteres quæſierunt. Et quidem ajunt *unam ſolam* eſſe vel intelligi, hoc eſt vulnerationis, ut Themison libro Tardarum paſſionum. Alii vero *eruptiones*, ut Hippocrates, Euryphon. Sed Hippocrates ſolarum *venarum*, Eurypho vero etiam *arteriarum*. Alii duas differentias poſuerunt, (*a*) *eruptionis*, & (*b*) *putredinis*, ut Asclepiades. Alii tres, *eruptionis*, & *putredinis*, & *oſculationis*, quam *Græci* anaſtomoſin vocant, ut Erasistratus. Alii quatuor, adjicientes *expreſſionis*, ſive ſudationis, ut Bacchius, adſerens ex gingivis ſanguinem fluere ſine ulla vulneratione: & in curationibus fracturarum ſæpe faſciolarum ligamenta maculis ſanguinolentis adſperſa reperiri.

Demetrius Herophili ſectator, *duas* inquit eſſe principales *differentias* fluoris ſanguinis: unam *inciſuræ*, aliam ſine ulla inciſura. Speciales vero plurimas, quas principalibus ſubjiciendas ordinavit. Etenim quam memorat *inciſura* fieri, in *duas* diviſit partes: quarum alteram vocavit *eruptionis*, alteram *putredinis*. Eam vero, quæ *ſine* ulla diviſura eſt, in *quatuor* dividit partes: quarum unam raritate fieri dixit: aliam *expreſſione* ſive ſudatione: tertiam, defectione vel *debilitate* corporum,

(*a*) vi manifeſta.
(*b*) ex corroſione venarum.

quam *Græci* ἀτονίαν vocant: quartam *osculatione*: vult enim eam differre a supradicta, id est, expressionis, quam tertiam nominavit. (*c*) *Osculari* enim inquit corpora nimia plenitudine, sive virtute *medicaminum* osculantium, quæ *Græci* anastomotica vocant: & magis, inquit venarum ultimos fines: exprimi etiam sanguinem, sive excludi per venarum latera.

Alii ASCLEPIADIS sectatores unam esse dicunt (*d*) differentiam fluoris sanguinis, hoc est *eruptionem*. Siquidem omnem sanguinis (*e*) solutionem eruptione fieri ASCLEPIADES memoravit, negantes eam osculationis differentiam, siquidem sit impossibile, sanguinem crassum (*f*) tenera fieri per oscula, vel excludi. Item *putredinis* esse differentias negant, siquidem ex iisdem, non ex aliis locis acrior humor fieri videatur.

Alii vero eundem ASCLEPIADEM non (*g*) naturaliter putredinis differentiam ab ERASISTRATO constitutam expugnasse dixerunt: non enim ex aliis locis acriore veniente liquore (*h*) *pulmonem* fieri in putredine (*i*) accepimus, sed eundem quadam passione in putredinem, vel acerrimos transire liquores.

Nos autem juxta SORANI judicium hac quæstione nullis commodis curationes adjuvari probamus: sed dicimus *tres* esse differentias fluoris san-

---

[c] oscula venarum aperiri.
[*d*] speciem.
[*e*] fluxum.
[*f*] tenuia ferri.
(*g*) rationabiliter.
(*h*) pulmonis fieri putredinem.
(*i*) existimavimus.

guinis, hoc eſt, *eruptiones*, *vulnerationes*, & *putredinis*, ſive lacerationis ex tuſſicula venientis, ſicut operantium manus jugi fricatione, laceſſiti vulnerantur. (*k*) Item ſudatione ſine vulnere, ſive ex *raritate viarum* effectus fluor (*l*) oſculationis differentiam tenet, ſive expreſſionis, vel cujuslibet alterius cauſæ.

(k) At.
(*l*) ad oſculationem, ſive anaſtomoſin pertinet.

CAPUT XI.

Quomodo intelligamus differentiam fluoris ſanguinis.

QUæſitum etiam quomodo ſupradictæ *differentiæ* intelligantur, vel adprehendantur. Sed diſcernuntur hoc modo. Nam *eruptionis* eſſe intelligimus fluorem, quoties *repente* ægrotantes atque *limpidum* ſanguinem fluunt, nulla querela vulneris præcedente. Vulnerationis vero differentiam dicimus, ſive *putredinis*, vel (*a*) defricationis, cum adjuncto humore *purulento* ſanguis excluditur, & non repente vel coacervatim: præterea antecedente longi temporis, vel multorum dierum *tuſſicula*, vel catarrho. Item *ſudationis* dicimus eſſe, cum nullus fuerit vulneris ſenſus, aut acceptarum cibo vel potu acriorum materiarum mordicationis adfectio.

[*a*] corroſionis, lacerationis.

Qui ſunt *loci*, ex quibus ſanguis fluit? Loci ſunt plurimi, ſummitas *faucium*, arteria aſperior, quæ etiam *faux* nuncupatur, *pulmo*, *thorax*, & membrana, quæ interius latera cingit, a Græcis (*b*) *hypozygos* adpellata: item membrana, quæ thoracem a ventre diſcernit, a Græcis *diaphragma* adpellata, quam nos diſcrimen dicere poterimus: item *ſtomachus*, *venter*, & ſecundum aliquos *jecur*, ac *lien*, & *vena major*, quæ ſpinæ conjuncta eſt.

Quomodo intelligimus ex quibus locis ſanguis feratur? (*c*) Intelligimus locos, ex quibus (*d*) ſanguis fluor, vel lapſus fertur, (*e*) quod erit aptiſſimum, ob adhibendam curationem iiſdem, vel eorum vicinis partibus, & non, ut quidam exiſtimant, commutandæ curationis cauſa, cum generaliter eadem cunctis adhibenda probamus.

Iis igitur, qui ex ſupernis *faucium* ſanguinem fluunt, primo (*f*) *parvus* intelligitur ferri, aut ſi plurimus, *non ſpumoſus*. Præterea cum quodam *exſcreatu* deſpuitur: ipſæ quoque partes ſumpto cibo, vel potu, aut gargariſmate mordicantis materiæ, dolore pulſantur, & inſpicientibus nobis (*g*) expreſſa lingua, viſu *locorum* probatur *aſperitas*. Plerumque etiam, ut ERASISTRATUS ait, tubercula, quæ Græci *condylomata* vocant, viſibus occurrunt, quæ ſunt ſimilia hæmorrhoidis, ex quibus ſanguis fertur.

[*b*] pleura.
[*c*] diſcernimus.
[*d*] ſanguinis.
[*e*) quoniam eſt.
[*f*] paucus.
[*g*] depreſſa.

Iis vero, qui ex (*h*) *arteria* ſanguine fluunt, *parvus* atque *flavus* ſanguis ferri perſpicitur, & ſæpe *ſalivis* vel humoribus complexus, in imaginem (*i*) *capilli* unius, aut multorum. Sequitur etiam *pruritus*, ac mordicatio, & magis circa exſtantiam gutturis, cum quodam titillatu, & tuſſicula levi: tum deinde *plurimus* ſanguinis fluor: *vox* (*k*) hirta cum *dolore*, qui nunc (*l*) tactu movetur, nunc tuſſicula vehementi: plurimus, tenuis, & *ſpumoſus*, & plurimum *fervens* ſanguis excluditur, adteſtante thoracis gravedine, & aliquando dolore, cum voce hirta, & ſæpe *cibo* quodam, cum infracto ſonitu, eo tempore quo ſanguis excluditur.

Iis vero, qui ex *diaphragmate*, quod jamdudum diſcrimen vocavimus, & cætera (*m*) prædictos ſequentur communia. Sed dolor *inferius* a pectore fit, *rotunditate* quadam thoracem pungens. Eos autem qui ex *hypozygo* ſanguine fluunt, multa ſimilia ſupradictis ſequuntur: ſed *dolor* ſecundum *latera* vel pectus, aliquando etiam *inter ſcapulas* fit: ipſe quoque ſanguis minus flavus, (*n*) minus excluditur.

In (*o*) eos, qui ex *ſtomacho* ſanguinem fluunt, ſine ulla tuſſicula *vomitus ſanguinis* ſequitur, nigri, atque gelati, & nunc *ſolius*, nunc cum admixtione *cibi*, adteſtante dolore inter utraſque ſca-

---

(*h*) *ſc.* aſpera.
(*i*) tenuiſſimæ ſtriæ.
(k) rauca, obtuſa.
(*l*) titillatu.
(*m*) prædictis.
(*n*) & minus copioſus.
(*o*) iis.

pulas, ad (*p*) ſuperiores tendentem, & magis eo tempore, quo quædam remordentia tranſvoraverint ægrotantes. Accedit etiam animi deſponſio cum faſtidio cibi, & ſalivarum (*q*) fluor, & corpore frigido, & pulſu obſcuro, vel demerſo.

Iis vero, qui ex *ventre* ſanguinem fluunt, cum ſupradictis, quæ ſunt cunctis communia, & ſequitur etiam *dolor*, & mordicatio, vel tormentum inter *præcordia*, & aliquando ſanguinis particula per (*r*) *officium ventris* excludetur.

Item iis, qui ex *jecore* vel *ſplene* ſanguinem fluunt, vel ex *vena magna*, quæ ſpinæ conjuncta eſt, ut quidam memorant, ſenſu loca deſignantur. Nam in dextera parte præcordiorum *dolor* cum colore *auriginео* ſequitur eos, qui ex *jecore* fluunt.

Item in *ſiniſtrà* parte præcordiorum hæc accidunt, quoties ex *liene* ſanguis ferri perſpicitur: vel ſecundum *ſpinam*, quoties ex *majore vena* ferri dicitur. Sed SORANUS alta conſideratione ex iis (*ſ*) locis per *ventrem*, ac per ejus officium ferri ſanguinem magis quam per *os* poſſe credibilius adprobavit.

Iis vero, qui ex *gingivis*, vel *uva*, vel *faucium* lateribus, vel *tonſillis* ſanguine fluunt, ſupradictorum nulla ſequuntur, ſed locorum vulnerationem ore aperto oculorum adprobat viſus.

Item ii, qui ex *capite* ſanguinem fluunt acceptum primo, vel exceptum (*t*) *internis viſceribus*.

(*p*) ſuperiora tendente.
[*q*] fluore.
[*r*] anum.
[*ſ*] hepate, ſplene, vena magna.
[*t*] *ſubint.* ab.

(*u*) atque ita redditum, ſi in arteriam defluxerit, excludunt: deinde, cum *tuſſicula*, vehementi etiam, (*x*) quam de pulmone feratur, ſimilitudinem dabit. Sin vero in *ſtomachum* defluxerit, vel ventrem, commota *nauſea* vomitur, (*y*) etiam quam ex iiſdem locis ferri videatur ſimilitudinem dabit.

Sed diſcerni hoc facile poteſt, ſiquidem ægrotantibus *fervor igneus* ora (*z*) pertractans antecedat, & *capitis* gravedo, vel dolor, & extenſio *venarum*, & magis earum, quæ tempora vel frontem cingunt. Sequitur etiam *faucium* titillatus, & aliquando per (*aa*) *narium* quædam ſanguinis diſtillatio, vel per eas cavernas, quæ ad *fauces* ex capite deſcendunt, quod aperto ore, atque exſerta lingua viſu probatur, & vicina loca quoque ſanguinolenta adparebunt.

Aliquando etiam (*bb*) remeantis materiæ cauſa laxiora (*cc*) tranſvorationis efficiuntur loca, & ægrotantes *exſcreatu* quodam ſanguinem reſpuunt, accipientes ex ſupernis, adducto ſpiritu, ut ſæpe muculenta conſueverunt dormientes.

Præterea in *ore* collectus (*dd*) excitat ſanguis: vel tranſvoratus, & in *ſtomachum*, vel in ventrem veniens premit permanens ægrotantes, aut ejectus relevat: & ii, qui paſſione adficiuntur, acceptis

---

(*u*) ac poſtea.
(*x*) quæ veluti ſede.
(*y*) & etiam tanquam.
(*z*) perurens.
(*aa*) nares.
(*bb*) commeantis.
(*cc*) faucium.
[*dd*] *nim.* ad exſcreandum.

ceptis vel tranfvoratis remordentibus materiis, nullam interiorum mordicationem fentiunt, quod neceffario eos, qui ex ftomacho fluunt, fequitur.

Ac fi in àrteriam (ee) fluxerit, tufficula rurfum excluditur: quo rejecto, ægrotantibus tufficula mitigatur. Siquidem nulla ineffe videtur interioribus remanens caufa, quæ tuffire provocet ægrotantes: nifi forte, quod eft rariffimum, aliqua corpufcula *gelati fanguinis* inhæreant interioribus locis. Item de *pulmone* fluens difcernitur, quod jam præcedente tufficula, *in (ff) fluorem (gg)* veniant, inde tuffire non definant. Communiter autem, cæteris inter fe paribus fignis, ex *arteriis* veniens fanguis (hh) *tenerior*, ac *rubri* coloris, & *fpumofus* effe perfpicitur: ex *venis* vero *craffior*, & *atri* coloris. Hæc eft locorum fingulatim pofita fignificatio.

[*ee*] *fubint.* ex capite.
[*ff*] acrium humorum adfluxum.
[*gg*] *fubint.* ægri.
[*hh*] tenuior.

CAPUT XII.

De effectu, five exitu fupradictarum paffionum, quem Græci ἀποτέλεσμα *vocant.*

QUæfitum de eventu, five *exitu*, vel effectu paffionum. Nam ERASISTRATUS facile curabiles fucculentos homines dixit, atque fortes, & *parvicolles*, quos μικροτραχήλους adpellavit, hoc eft, qui minimæ longitudinis habent colla: *difficile* autem curari poffe *tenues*, ac debiles, & porrecta

collorum longitudine formatos. In his enim, inquit, ſumma cum difficultate (*a*) ſanguis & tuſſis plurimam per colli longitudinem (*b*) tractus, & quod obſident (*c*) *uvida* plurimo tempore (*d*) habitudinem gutturis, ſive cannæ, quam arteriam vocant, ob hoc graves atque (*e*) tardas tuſſiculas faciunt.

ASCLEPIADES difficile curabiles inquit *ſucculentos*, atque carnoſos, ob vehementiam ſpirationis. Eadem ratione etiam *ætates medias*, & *pueros* : celerius etenim inquit ſpiritum ferri, & in ſputis perficiendis offenſione carnium retardari. Plurimi deinde etiam (*f*) *adfectiones vitæ* quæſierunt, & *regiones*, & (*g*) *temporum* annales partes. Item per (*h*) *putredinem* factum *fluorem* difficile curabilem dicunt, (*i*) ab eo, qui (*k*) *eruptione* fuerit effectus : ſiquidem putrefactæ partes non coeant.

Nos vero juxta SORANI ſententiam fluores ſanguinis alios dicimus eſſe *novos* corporibus atque recentes, alios tardi temporis atque *inveteratos* : & alios *ſolos*, alios cum [*l*] *tumore*, alios etiam cum *febricula* & *tuſſicula*, & alios *juges*, alios dimiſſionibus *intercapedinatos* : ordine ſervato, aut

---

[*a*] ſanguinis.
[*b*] tractu eſt.
[*c*] ſputa tenacia.
[*d*] ſubſtantiam.
[*e*] diuturnas.
[*f*] ἐπιτηδεύματα, vitæ genera.
[*g*] anni tempora.
[*h*] eroſionem.
[*i*] præ eo.
[*k*] violenta diſruptione.
[*l*] phlegmone.

inordinatos, & ſuperpoſitionibus ac lenimentis magnis, aut parvis: & *detracta* virium fortitudine, [*m*] ac *ſervata.* Hæ ſunt enim urgentiores differentiæ, ſecundum quas diligentiam variamus curationis, ſive [*n*] ſervata, ſive incerto motu exſiſtente paſſione. Sed *difficile* curabiles fluores, præ cæteris dicimus *tardos* magis recentibus, ob jugem perſeverationem: item cum *tumore*, vel *febribus* [*o*] ab iis, qui ſoli eſſe perſpiciuntur.

Etenim ſupradicti ſpem futuræ conglutinationis negant, & ob [*p*] hoc *complexionis* contraria ſæpe adjutoria poſcunt, quæ ſint diverſis adverſa: item *juges* fluores ab iis, qui dimiſſionibus mitigantur. Etenim grave, atque minime tutum omne, quod nulla fuerit mitigatione variatum: item *inordinati* ab iis, qui ordine ſervato corpus adficiunt. Eſt enim *inſidioſa* curationi temporum inopinata varietas. Non aliter etiam [*q*] *ſuperpoſitione* aſperati fluores curatione difficiles ab iis, qui in lenimento conſtituti ſunt, judicantur, ob prædictam rationem vulnerum. Item ii, qui plurimum corpus adfecerint, atque *vires* ægrotantis inſumpſerint. *Dat* [*r*] etiam *adjutoriis medicinalibus fortitudo corporis* [*ſ*] *viam.*

Hæc denique etiam in *vulneribus* nudis, hoc eſt, in exterioribus partibus corporis conſtitutis fieri cernimus, cum *juvenibus*, vel, ut ſpecialiter

---

(*m*) aut.
(*n*) certe.
(*o*) præ iis.
(*p*) hanc complexionem.
(*q*) variis paroxyſmis efferati.
(*r*) enim.
(*ſ*) operandi facultatem.

dixerim, athletis & laborantibus hominibus *facilia* vulnera fieri videamus: *senibus* vero, & omnibus imbecillibus, *difficilia.* Quapropter etiam in [*t*] vacuis, vel exercitatis corporibus ASCLEPIADIS dicta minime conveniunt. Item *ulceratione* facti fluores difficiles curatione ab iis, qui *eruptione* fuerint effecti, judicantur. Siquidem transcenso, atque prætermisso initio, *novitatis* [*u*] *fructu* caruerint, quo facilis glutinatio fieri solet: negat enim *tarditas* [*x*] facultatem.

Item *eruptione* facti fluores ab iis, qui [*y*] *sine* eruptione fuerint, difficiles sunt curatione. Ejus enim factæ glutinationes alterius (*z*) *passionis* initium referunt.

Item ex partibus (*aa*) *multis* factos fluores, ab iis, qui *parvo motu* agitantur, difficiles curatione accipimus. Est enim motus cohærentium partium disjunctio.

Item ex *occultis* partibus venientes ab iis, qui (*bb*) *proprias* tenuerint partes. Etenim adhibita *adjutoria* occultis vel celatis partibus, vitiata suæ virtutis *sinceritate*, perveniunt, sanis primo locis excepta, ac deinde transmissa, ii vero, qui ex (*cc*) *primis* locis fluores veniunt, (*dd*) indomita adjutoriorum virtute curantur.

Denique a *stomacho*, vel *ventre*, aut *faucibus*

(*t*) nec plethoricis, nec cacochymis.
(*u*) beneficio.
(*x*) facilitatem.
(*y*) simplici transsudatione, vel anastomosi.
(*z*) infidæ cicatricis.
(*aa*) multum moris.
(*bb*) eas ipsas unde fluit sanguis, ut nares, gingivæ &c.
(*cc*) superficiariis.
(*dd*) nondum imminuta.

venientes, *facile curabiles* adprobamus. Etenim pota *medicamina* patientibus *primo* locis adveniunt, & non nimio, aut jugi naturæ motu exercitatis. Ii vero, qui ex *hypozygo* membrana fluores venerint, *difficiles* curatione judicantur: & magis si ex *diaphragmate*, quod nos jamdudum (*ee*) discretorium diximus: item ex *arteria*, hoc est pulmonis calamo. Omnium præterea *maxime difficilis*, atque gravior curatione ex *pulmone* fluens accipitur, ob juge spirationis officium. Iis enim, qui omnem fluorem de pulmone venientem *incurabilem* dicunt, adsentiendum non est.

Sed juxta SORANI sententiam difficilis est eorum curatio judicanda: quippe cum vulnerationibus thoracis sæpe *pulmo penetratus* non intulerit mortem, ut purgamentis exclusis vel exeuntibus, etiam *febre* oborta, adhibita curatio in *cicatricem* vulnerā fecerit convenire, ut omnes adprobant *Chirurgi*, memorantes in bello quemdam sagittatum penetrato pulmone convaluisse, sanguinemque a sagitta (*ff*) vomuisse, nec tamen mortem fuisse consecutam. Hæc sunt, quæ de effectu, sive de *eventu* fluorum credidimus ordinanda. Etenim ex *capite* veniens fluor generaliter est curatione *facillimus*: siquidem non multos sustinet motus.

Nunc nobis necessario dicendum remanet, (*gg*) ne cui *κοινότητι sanguinis* fluor adscribatur. Aliqui etiam THESSALI sectatores recenti *incisuræ*, sive *vulneris* passioni subjici dixerunt. Non enim (*hh*)

(*ee*) discrimen.
(*ff*) purum & copiosum exspuisse.
(*gg*) num alicui.
(*hh*) ex ASCLEP. sententia.

oportet *locorum* differentia κὀινωτήτων mutare virtutem. *Externam* igitur corporis eruptionem recentem dicimus *incisuram*, (*ii*) quo erit consequens, ut etiam *interiorum* eruptio huic κοινώτητι subjiciatur.

Sed his respondemus, quod (*kk*) passio non *chirurgia*, sed *diætetica* traditur curatione. Omne etenim adjutorium, quod adhiberi videtur supradictis fluoribus est diæteticæ partis, non chirurgiæ. Quapropter *diætetices scriptores* libris regularibus, quos diæteticos vocant, de *hæmoptyicis* scripserunt, quos nos sanguinem spuentes nuncupamus.

Chirurgi vero in chirurgumenis hoc memorare non ausi sunt. Ipse quoque THESSALUS secundo libro diætetico de *fluore sanguinis* scribens, nihil in *chirurgumenis* memoravit. (*ll*) Et improprium, quod sola *diæta* (*mm*) curetur, in adjutoriis adhibendis *chirurgiæ* κοινότητα scribere.

Nos vero juxta SORANI judicium, sive in *exterioribus*, sive *interioribus* corporis eruptionem factam *recentem*, divisuram recte dici probamus, atque etiam solutionem cognominamus, sed in exterioribus (*nn*) *adtentionem* recentis vulneris (*oo*) judicamus. Hæc enim nos necessario rapit, siquidem solutioni divisura dominetur, & (*pp*) fig-

---

(*ii*) quare.
(*kk*) de qua hic agitur, sanguinis fluxus.
(*ll*) Est vero improprium in eo quod.
(*mm*) curatur.
(*nn*) indicationem, ἔνδειξιν.
(*oo*) potius quam solutionis.
(*pp*) filamentorum, sive fibrarum.

mentorum vel fabularum (*) *conjunctionem* ex initio depofcat, atque hæc (*qq*) *divifuræ* aptiffima videantur, quæ non in omnibus funt congrua [*rr*] *folutioni*. Etenim [*ff*] *fagittarum* divifuræ laxativæ neceffario accipiuntur. *Interiorum* vero eruptionum divifura urgente folutionis κοινότητα ipfam magis cogimur [*tt*] judicare. Siquidem prior oculis occurrat [*uu*] *folutio*, ac deinde *divifura* ratione atque intellectu mentis adprehendi videatur.

Secundo, quod cum fint multæ *differentiæ* fluoris fanguinis, omnes uni fubjici *folutioni* videntur, hoc eft, eruptionis, & ulcerationis, & fudationis. [*xx*] Quæ non cogatur. Hæc caufa fluoris differentias quærere, aut [*yy*] aliæ κοινότητι *eruptionem* adfcribere, aliæ *ulcerationem*, & non eidem five ulcere, vel ruptione, vel [*zz*] emiffione emiffum fluorem.

Tertio, quod nullo adjutorio *chirurgiæ* uti cogamur, fed omnibus congruis folutioni, quæ fæpe [*aaa*] confequenter etiam glutinationem partium perfecerunt. Ad *fummum* quidem, eft recens *incifura* five vulnus κοινότης, fed ex medicaminum regula, quam Græci *pharmacian* adpellant,

---

(*) fragmentorum vel tabularum ALM. *Alii* ligamentorum vel fibularum.

(*qq*) vulneri inflicto.

(*rr*) ex caufa interna.

(*ff*) membris adhuc infixarum.

(*tt*) confiderare.

(*uu*) magis *fubint.* in internis confideramus folutionem quam divifuram.

(*xz*) Quare non cogimur hac caufa.

(*yy*) alii

(*zz*) fudatione.

(*aaa*) optime.

diæteticæ parti [*bbb*] ingeſta apte curatur [*ccc*] quibus etiam ſupradicta paſſio curatur, obtinente judicio ſolutionis. Hæ ſunt fluoris ſanguinis κοινότητες. Eas enim [*ddd*] qui iis cognominari atque conſcribi poſſunt, præſcripta lectione tradidimus. Nunc *curationem* neceſſario ordinamus.

(*bbb*) ſociata.
(*ccc*) diæta & medicaminibus.
(*ddd*) quæ in his nominari, eas nempe κοινότητας diviſura & ſolutionis.

CAPUT XIII.

De curatione.

OPortet igitur ex qualibet parte ſanguine fluentes jacere *loco* mediocriter *frigido*, atque *obſcuro*, *lecto* immobili, & *ſchemate* (*a*) declinato, ut paulo (*b*) promptius caput levatum habere videantur, *ſtramentis* non nimie cedentibus, neque calidis, & ut potuerint, uno atque eodem ſchemate perſeverantes, hoc eſt, *immobiles* : præterea *animi* intentionibus ſolutos. Vehementer enim (*c*) motibus corporis *animorum curæ* ſæpius turbationes addiderunt.

Erunt etiam *ſolo* conſternenda folia atque rami *lentiſci*, *vitis*, *mali Punici*, (*d*) *thalliæ*, *murti*, *ſa-*

(*a*) decliviori corporis.
(*b*) altius.
(*c*) humoribus an morbis?
(*d*) oleæ.

licis, *pini*, & horum ſimilium, quibus ſine capitis injuria *conſtrictivus* aer (*e*) adnatus, atque confectus congrue (*f*) ægrotantibus inſpiramentis inſeratur. Non enim *cibi* atque *potus* ratio, ac diligentia curanda eſt, quæ intervallis diſtantibus adhibetur, quo *conſtrictionis* faciant commodum, vel fluentia retineant, potius quam *aer*, qui (*g*) pauſabiliori inſpiratione adductus, omni parti atque particulæ corporis ingreſſu ſuo fluentia facit cohiberi, miti (*h*) *denſitate* perſuaſa.

Convenit præterea, ægrotantes elatiore lecti *ſeſſione* declinari, ut omnifariam immobiles curandi perſeverent: prohibere etiam occaſiones, quæ (*i*) poterint paſſionem (*k*) in *commemorationem* perducere, ut locutionis, vel *viſus*: ne aut eadem plurimis (*l*) fabulis revolvendo, aut inſpiciendo quæ excluſa ſunt, viſo admoniti commoveantur. Convenit denique etiam *ſanguineos colores* parietum, vel ſtraminum, ſive operimentorum declinare.

Adhibenda præterea *cibi abſtinentia* permittentibus viribus, uſque ad *tertium* diem, non ob relaxanda corpora, ſed quo (*m*) *altiora*, quorum eſt officium accepta digerere, immobilia perſeverent. Omnis etenim ciborum (*n*) *adpropriatio*

(*e*) inductus.
(*f*) ægrotantium.
(*g*) mitiori, leniori.
(*h*) vi adſtringendi.
(*i*) poterunt.
(*k*) irritare.
(*l*) multa oratione. & ſæpius repetita.
(*m*) viſcera.
(*n*) acceſſus adpulſus, vel etiam ὁμοίωσις adſimilatio.

motu quodam neceſſario (*o*) perſpicitur. Quo fit, ut ea, quæ ſunt aptiſſime (*p*) conglutinanda, motu reſoluta differantur. Quapropter ob acceptorum digeſtionem, cibum ſumi prohibemus, & *abſtinentiam* utiliſſimam judicamus.

Prohibendi denique ægrotantes ab officio *locutionis*, ut ſi quid voluerint, uſi nutibus, vel ſcriptura dari ſignificent: magis quando ex *pulmonis cannula*, quam *Græci* arteriam vocant, vel ipſo *pulmone*, aut thorace ſanguinis naſcitur fluor.

Convenit etiam articulorum tenacior *ligatura*, ſi fluor vehemens fuerit. (*q*) *Denſitati* etenim articulorum patientes conſentiunt partes: item *ſpongiarum* mollium, ac limpidarum, & levium, ex aqua frigida, vel aqua & aceto, vel decoctione mali Punici, vel rubi, aut lentiſci, aut myrti patientibus partibus adpoſitio, hoc eſt, ex quibus ſanguinem ferri adgnoverimus. Et erunt hæc jugiter *commutanda*, ne naturali corporis vapore tepeſcant. Ac ſi ſpongiæ viſæ fuerint ægrotantibus graves, erunt adponenda (*r*) *ptygmata* ex ſupradictis liquoribus infuſa, aut *ſucco* plantaginis, vel intybi, aut herbæ calicularis, aut uvæ lupinæ, quam *Græci* στρύχνον vocant: vel ſempervivæ, quam ἀείζωον adpellant, aut polygoniæ, & acaciæ ex aceto ſolutæ.

Ac ſi ex *capite* fuerit ſanguinis fluor, erit *pſilothro* (*ſ*) exſpoliandum: tum *fomenta* adhibenda ex oleo viridi, aut roſeo, aut lentiſcino, aut me-

(*o*) perficitur.
(*p*) conglutinata.
(*q*) arctationi & adſtrictioni.
(*r*) involuti panniculi & multiplices.
(*ſ*) capillus detrahendus.

lino, aut murtino. Sin vero plurimus fuerit fluoris lapſus, *radendum* caput, atque *gypſo* illiniendum, vel acacia ex aceto, & magis frontis atque temporum partes.

Perſeverante fluore *cucurbita* quoque adponenda, ſubjecta flamma plurima, occipitio. Si autem etiam per nares ferri videatur, erit [*t*] ϛυπτήρια immittenda ſicca, vel aceto infuſa, vel [*u*] alia qualibet ex liquoribus ſupradictis. *Ora* quoque ſpongia ex aqua frigida expreſſa jugi tactu detergenda. Tunc etiam *cataplaſmatum* adhibendus eſt uſus ex rebus conſtrictivis atque *epithematibus*, quæ paulo poſt cum ſuis nominibus ordinabimus. Danda etiam aqua frigida, vel puſca frigida, aut *gargariſmus* ſine ullo [*x*] percuſſu, quoties ex proximis partibus *gutturis* ſanguinem ferri viderimus.

Ac ſi per [*y*] *inferiora*, vel [*z*] *altiora* ferri ſanguinem viderimus, ſorbendos dabimus [*aa*] *cyathos* duos vel tres.

Quod ſi minime mederi valuerint, etiam *ſuccus* plantaginis, aut intybi, vel uvæ lupinæ, aut [*bb*] polypodii, aut herbæ calycularis, aut roſæ erit offerendus, & neque *plurimus* jugiter, ne ejus percuſſu partes noceantur, aut liquidorum [*cc*] influxio, quæ [*dd*] quidem ſint *conſtrictivæ*

(*t*) alumen.
(*u*) alio quolibet.
(*x*) odore gravi, & caput feriente.
(*y*) uterum, ſedem, urinæ vias.
(*z*) vomitum.
(*aa*) ex præſcriptis adſtringentibus.
(*bb*) polygoniæ ut ſupra.
(*cc*) ingurgitatio.
(*dd*) quamvis.

virtutis, redundantia tamen, laxare videatur: neque rurſum *longioribus* intervallis. Sic enim *frigus* a nobis illatum naturali [*ee*] vapore obtuſum parvi temporis medelam dabit vitiatam: tum *tertia die* tranſacta, hora acceſſionis ſolitæ *articulos* leviter ungimus frigido atque viridi oleo.

Dehinc detergemus *faciem* quoque, ſpongia aqua frigida expreſſa [*ff*] retangentes: *cibum* damus parvum, *conſtrictivum*, ut panem ex aqua frigida, vel puſca, aut alicam ſimiliter, vel oryzam decoctione Thebaicarum palmularum confectam, vel eaſdem ex aqua recenti confectas: aut ſi plurimum valere hæc voluerimus in aqua cœleſti tamdiu coctas, donec liquor mellis habeat craſſitudinem, aut ex [*gg*] malis Cydoniis. Tunc etiam danda *ova tremula* ex puſca, aut rhoe Syriaco adſperſa. Dandus etiam *panis* ſimplex, aut in his infuſus, tum interpoſito ſpatio temporis dandus potus aquæ frigidæ parvæ.

Dehinc permittentibus viribus *alternis* diebus æger nutriendus, etiamſi nondum repreſſus fluor videatur, uſque ad id tempus, quo cicatricem firmatam ſenſerimus. Quod quidem THEMISONIS atque THESSALI ſectatores uſque ad ſeptimum diem [*hh*] ſervari dixerunt, hoc eſt, trium *diatritorum* ſpatium. Ut enim ANTIPATER ait tertio Epiſtolarum libro ad GALLUM ſcribens, *Naturalis eſt ratio trini numeri, non ſolum in his diebus, ſed etiam in omnibus diatritis.*

(*ee*) tepore corporis.
(*ff*) ſæpe contingentes.
(*gg*) *ſubint.* aliquid.
(*hh*) ſervandum.

Sed est melius, ut SORANUS ait, quoniam non æquali tempore, nec dierum numero cunctis poterit *cicatricis* firmari soliditas, ob alias causas, & ob fortitudinem corporis, ac debilitatem, pro differentia naturali variatam, neque nos unum atque eundem [*ii*] signare poterimus finem.

Dehinc sequentibus diebus aliqua erunt *emplastrorum* adponenda, aut *epithematum* constringentium; atque frigidantium, quæ sunt plurima particulariter. Etenim *Thebaicæ* palmulæ vino [*kk*] acriori infusæ, vel aceto contritæ, admixtis malis *Cydoniis* decoctis, aut mali *Punici* corticibus, aut alumine vel acacia, aut hypocistide, aut galla, aut œnanthe, aut aloe, aut cerotario ex oleo roseo confecto, vel melino, aut myrtino, aut lentiscino, aut œnanthino, aut mixta etiam mastiche trita, aut melle decocto, galla contrita, [*ll*] aut aspera, aut pulvere mali Punici, vel mannæ thuris admixto alumine [*mm*] *Liparo*, quo malagmatis sumant omnia qualitatem, tum linteo, vel panno illinita patientibus partibus adponenda: vel illud medicamen, quod libris *Celerum passionum* memoravimus, de *cardiacis* scribentes, & adpellavimus *diarrhoos*, vel ex polento, & virgultis rubi, vel arnoglossæ, aut herbæ sideritis, vel uvæ lupinæ, aut [*nn*] calicularíæ, aut anulorum vitis, aut sempervivæ: item intyba cum pane ex aceto, aut palmulis, aut [*oo*] murtæ mollibus foliis, aut

---

(*ii*) determinate.
(kk) acerbiori.
(*ll*) & adspersa.
(*mm*) Liparæo, in insula Lipara confecto PLIN. cap. 15. lib. 35.
(*nn*) calycularis.
(*oo*) myrti.

ejusdem semine viridi, ante cibum offerenda: vel ante cibum dare oportet *elixum* aut non coctum *panem*, & plantaginem ex aceto coctam & viridi oleo, adsperso rhoe Syriaco: item *bulbi* ex aqua & aceto, & rhoe Syriaco confecti dari poterunt cibo.

Non aliter etiam *cochleæ* erunt offerendæ: habent enim quiddam glutinis naturalis utraque, & compaginandi virtutem, cum proficiente curatione. Danda etiam *pomorum* quædam, ut mala Cydonia cocta recenti mulso: vel (*pp*) torrida præsumpto tegmine, farina consperfa, aut sorba, aut mali Punici grana, aut (*qq*) *fabrilium* uvarum; item *volantium* non pinguia, ut sunt pectora turdorum, vel pullorum matrem sequentium, item columbarum, aut phasianorum, aut attagenarum, aut perdicum, quarum erunt murta pectora penetranda: tum etiam porcinæ carnes, cerebrum, pedes, auriculæ, ora, vel auricularum summitates, quæque fuerint nutribilia, nec tamen difficilia digestione.

Dandum etiam *catapotium* ex melle decoctum, sub lingua detinendum, singulare, aut admixto (*rr*) gummi, vel (*ff*) draganto. Etenim sufficienter decoctum *mel*, sicut in externis corporum, glutinat divisuras, non aliter etiam interioribus mederi necesse est, atque jam glutinata solidare proficiente curatione. Dabimus etiam *vinum*, & magis illud, quod non fuerit mordicantis virtutis, hoc est quodam sensu linguam remordentis,

---

(*pp*) tosta prædempto.
(*qq*) fabriles uvas *vide c. 3. lib. 4.*
(*rr*) *subint.* Arabico.
(*ff*) tragacantho.

tum ad summam paulatim erunt ægrotantes resumendi, cum *præcautione* vehementium commotionum. Sunt enim leviter atque sensim *movendi*, [*tt*] portatoria scilicet, vel cathedra longiore, & firmato corpore *lavandi*.

Etenim *lavacra* fervoris causa atque motus illati, quod corpora [*uu*] celerato spiritu agitant, recentium glutinationum atque mollium vulnerum *redulcerantia* [*xx*] probantur, Cum enim oporteat coherceri atque densari patientia loca *contraria qualitate*, necessario [*yy*] vexantur fervoris illati causa. Inflata etenim parva ex occasione, atque turgentia redulcerantur.

Præcavenda denique etiam *vehementia* exercitia, & magis retento spiritu peracta: tum utendum *peregrinatione* terrena atque maritima: & si corpus viderimus [*zz*] non adtestante fortitudine *augmenta carnis* accepisse, erit abstinentia cibi imperanda: tum sequentibus diebus parvus dandus est cibus vino detracto. Etenim *cicatricis novitas*, quippe ex venarum vasculis confecta, atque nondum fortificata, si carnis pondere fuerit prægravata, necessario rumpetur.

Semper autem oportet *ventrem* mitius emollire. Acriores etenim *clysteres* incongruis motibus lacerant cicatrices, atque recursum faciunt passionis.

At si vehemens atque plurimus fuerit *sanguinis fluor*, erunt extendendæ adjutorii virtutes. *Acetum* denique [*aaa*] syncere dabimus ore retinen-

---

(*tt*) *subint.* sella.
(*uu*) i. e. accelerato humorum & spirituum motu.
(*xx*) probabiliter creduntur.
(*yy*) vulnera *subint.*
(*zz*) absque viribus.
(*aaa*) syncerum.

dum, vel gargarizandum, aut ſorbendum, *ſpreto quorumdam judicio*, qui aſperum, vel tuſſiculam commovens, atque fluorem provocans acetum dixerunt, ſiquidem etiam *gelatum* ſanguinem ſolvit. Etenim aſperat, vel tuſſiculam commovet, ſi jugiter atque immodice fuerit datum. (*bbb*) Solvit autem ejus *percuſſibilem* virtutem diſtantia temporum, oblatione variata, quæ non ſenſibili tactu, ſed (*ccc*) remiſſibili quadam digeſtione longioribus actibus immoratur. Item quod *fluorem* non provocet, demonſtrandum non eſt, ſiquidem ſit manifeſtum, in externis corporibus *vulneribus* conſtitutis neceſſario feciſſe denſitatem, & propterea conducibilis atque glutinantis virtutis fuerit adprobatum.

Danda etiam *acacia* aceto ſoluta, aut *puſca*, aut ex ſupradictis liquoribus: non aliter etiam *hypociſtis*, vel *lycium* indicium, aut *omphacium*, vel *balauſtium*, aut *œnanthe*, aut (*ddd*) *polios* herba, aut *gentiana*, aut *macir*, aut (*eee*) *ponticum*, vel *Ægyptia ſpina*, quam acaciam vocant: quarum nunc ſunt radices infundendæ, vel decoquendæ, nunc earum ſucci vel lachrymæ admiſcendæ: ſiquidem ſint frigidæ atque conſtrictivæ virtutis convenientia obturamenta: item *corticis* vaſculi vetuſtiſſimi vini, exuſti, & triti pulverem aſperum tribus *cyathis* puſcæ frigidæ, aut decoctionis, quam ſupra diximus, bibendum (*fff*) dari, in modum

[*bbb*] minuit.
[*ccc*] leni.
[*ddd*] polium.
[*eee*] Rhaponticum.
[*fff*] dare oportet.

modum *cochleariorum* duorum. Etenim constringit cortex inveteratus, & magis antiquissimi vini, commutatus, tarditate temporis aucta virtute.

Utendum etiam *trochiscis* confectis ex supradictis speciebus, item ex *rosæ seminibus* trochiscis, quorum compositionem *Responsionum* libris, de medicaminibus dicentes, tradidimus: item eo, quod adpellatur (*ggg*) *dielectrum*, item eo, quod *œnocraton*, & alia similia, quorum compositionem, ut supradictum est, *Medicaminum* libris tradidimus.

Ac si coadcervatus perseveraverit *sanguinis fluor*, utendum etiam vehementioribus quibus obturentur altiora, (*hhh*) sua & teneritudinis causæ: tamen erunt *ocyus* adhibenda, ne passionis ipsius impetu in manibus nostris vitam linquere cogantur ægrotantes.

Prædicto igitur *periculo* eorum proximis aut ministris, vel quod producta vita spem sæpe vanam dederint sanitatis, erunt hæc adhibenda: supradicti *corticis* cinis exustus cum liquida *pice* spongiæ impressus: decoctio *lentisci*, & *rhois* Syriaci, & (*iii*) *clygmatium* supradictorum succorum. Nam hæc conficiuntur hoc modo. (*kkk*) Agmine *vitis* ustis virgultis, atque ex eorum cinere confecto (*lll*) *liquamine*, scilicet aqua imbriali admixta, quam vulgo *cisterninam* vocant, dabimus ex ipsa bibendos *cyathos* tres, vel quatuor, nullis aliis speciebus admixtis. Nam quidam in his, si *febribus*

(*ggg*) ex succino.
(*hhh*) suæ tenuitatis causa, quæ.
(*iii*) ἔκλειγμα.
(*kkk*) Fasciculo.
(*lll*) lixivio.

adficiantur, etiam *vinum* immiſcuerunt (*mmm*) vividum, vel *ſpongiæ* uſtæ cinerem, qui conficitur hoc modo.

Spongia expreſſa *aceto*, atque *pice liquida* madefacta, vaſculo novo includitur teſteo: tum circumtegitur luto, & uſque eo inuritur, donec carboneſcat: dehinc (*nnn*) trita in pulverem, ex quo *cochlearis* unius quantitas aquæ vel puſcæ frigidæ mixta datur bibenda: vel ſi virtutem medicaminis augere voluerimus, tinctam, ut ſupra diximus, ſpongiam (*ooo*) liquidæ picis pulvere *bituminis* adſpergimus. Decoctio autem *lentiſci* conficitur hoc modo: ejus *virgultorum* ſumentes ſufficientem modum, *aquæ* imbrialis infundimus *ſextariis* duobus: tum decoquimus: & cum ſemel, vel ſecundo (*ppp*) ſcatere viderimus, expreſſas detrahimus lentiſci comas: tum *liquorem* decoquimus, donec ad tertiam partem deducatur, cujus *cyathum* admixtum duobus cyathis *aquæ* bibendum propinamus.

Non aliter etiam electariorum decoctio conficitur. Ob *electarium* autem conficiendum erunt ſumenda *mala Punica* recentia & infuſa, niſi fuerint mollia, quibus contuſis atque compreſſis, aliquantum detrahimus ſuccum, atque decoquimus, donec *mellis* craſſitudinem ſumat. Et quantum *medicaminis* virtutem (*qqq*) tendere voluerimus, tanto valentius mala exſuccamus, quo expreſſa ulti-

---

(*mmm*) uvidum: humore multo dilutum.
(*nnn*) teritur.
(*ooo*) deeſſe videtur vox *vice*, aut *loco*.
(*ppp*) ſpumare.
(*qqq*) intendere.

mum atque craſſiorem ſuccum dimittant, ut etiam eorum *cortex*, ſi quid humoris habuerit, ſudet.

Convenit etiam medicamen, quod THEMISON ordinavit hoc modo. *Mali Punici* partibus duabus *aloe* admixta parvi cochlearis quantitate cum *aqua* frigida offerenda.

At ſi *ſolutio* perſeveraverit, addenda etiam conſtrictiva *cucurbita* patientibus partibus, tum (*rrr*) *diæteon* emplaſtrum, quod vehementer adſtringit ſuperimpoſitis ſpongiis aqua puſca infuſis, ut ſupra ſcriptum, *ciborum* conſtrictiva qualitate permanente. Dandum etiam noctis initio medicamen, quod (*ſſſ*) *diaporon* adpellant, vel *diaſycaminon*, ſive *catapotia*, quæ *Medicaminum* libris prædiximus. Nunc autem perficienda conſcripſimus hoc modo. *Gummi* & *acacia* æquis ponderibus, admixto *alumine* ſciſſo ad duplex pondus; ſunt colligenda decoctione papaveris, & danda quibuſdam in duplicem modum.

At ſi quiſquam non plurimum ſanguine fluxerit, nec tamen materia ferri ceſſaverit, convenit etiam tertia die *phlebotomiam* adhibere. Etenim ex eo, quod ſanguis ferri non quieverit, manifeſte conjicimus *glutinationem* non fuiſſe perfectam diviſuræ, ſive vulneris partium, & propterea in tumorem veniſſe perſpicimus. *Omne* etenim *vulnus*, *quod uſque in tertium diem glutinari non potuerit, neceſſario tumeſcit.* THESSALUM denique indigna accuſatione adpetitum SORANI ſententia recte purgavit. *Tertia* etenim die phlebotomandos ſanguine fluentes conſtituit, nutriens conſtrictivo cibo,

(*rrr*) διὰ ἰτεῶν
(*ſſſ*) διὰ ἀπωρῶν.

non (*ttt*) inconſequentia ordinans adjutoria, ſed tanquam complexis paſſionibus apta, ut contrariis contraria objicere videatur.

Ac ſi etiam intra *diatriti* tempus fuerit (*uuu*) adteſtata partium *gravedo*, vel dolor, aut *ſpiratio* difficilis, vel *tuſſicula* ſicca, phlebotomare convenit, atque *aerem* loci parviſſimi tepidare, & iiſdem partibus lanas oleo calido viridi expreſſas adponere, vel ob ſanguinis fluorem ea ordinare, quæ glutinare valent, ſed virtutis frigidæ non ſint, neque tranſvorationis aſperent loca, nec tumorem commoveant.

(*xxx*) Plurima dabimus etiam Samiæ terræ, quam (*yyy*) *ges aſtera* vocant, unciæ partem tertiam, cum duobus, vel tribus cyathis aquæ tepidæ: non aliter etiam *amylum*, vel (*zzz*) *argallici* radicem, atque foliorum ejus ſuccum. Convenit denique *ſub lingua* retenta ejus radicis particula, ſive amyli, ſive terræ ſupradictæ. Danda etiam ex *gummi*, ſive (*a*) *draganto*, & *thure*, & *opio*, & his ſimilibus confecta *electaria*.

Tunc tertia die accepta *diatriti* temporis obſervatione, non ſolius *fluoris*, ſed etiam *febrium*, erunt ægrotantes *oleo* calido atque plurimo, & viridi perungendi. *Facies* quoque aqua tepida fovenda. *Cibus* dandus complexioni paſſionis aptus, & *pultes* ex oryza vel alica frixa, ſive (*b*) ſimplici,

---

(*ttt*) incongrua.
(*uuu*) præſens.
(*xxx*) Plurimis.
(*yyy*) γῆς ἀςέρη.
(*zzz*) Symphyti. c. 2. *l.* 5.
(*a*) tragacantha.
(*b*) cruda.

vel milio, & decoctio *ptiſſanæ* calidæ, ſed non oleoſæ, ac potius ſiccæ, vel ex oleo viridi confectæ, aut cum palmulis, vel amylo, admixto (*c*) γῆς ἀςέρος, aut *argallici* radice incocta.

Cæteris vero *diatritis*, hoc eſt intervallis dierum trino numerum ſervatis, cogentibus doloribus erit utendum *fomentis*, atque *cataplaſmatibus* laxativis, tum etiam cum ſcarificatione *cucurbitis*, ſive *hirudinum* adpoſitione, quas ſanguiſugas vocant: tum *vaporatio* ſpongiarum adponenda.

Sin vero etiam fluor *periculoſius* fuerit ſanguinis, cum *tuſſicula* vel *aſperitate* gutturis, erit utendum quidem conſtrictivis *epithematibus*, ſed calidis: dandum etiam ſorbendum *mulſum* ex melle decocto, & a *vino* abſtinendum: danda denique aqua potanda calida, ſed parvo modo: tum ſorbilia, quæ paſſioni virtute apta mederi poſſunt, ut eſt *amygdala* (*d*) ex puſca, in mulſo decocta, quæ abjiciendæ, & (*e*) admittendum *amyli* quantum valeat mulſum in quandam craſſitudinem redigere.

Deinde ſimilibus electariis, atque ſub lingua continendis medicaminibus utemur tempore (*f*) *amiſſionis*, ut eſt mel Atticum admixto gummi, vel (*g*) tracanto decoctum, aut *glycyrrhiza*, vel ejus ſucco: niſi quiſquam ægrotantium hoc improbaverit, nauſea commotus, quo ejus ſtomachus facile ad vomitum moveatur: item ex *lini*

(*c*) *ſubint.* parum.
(*d*) expoliata paulo poſt.
(*e*) admiſcendum.
(*f*) remiſſionis.
(*g*) tragacantha.

femine trito, & *tracanto* drachmis duabus, & *amygdalis* expoliatis XXV, & (h) *ſtrobilorum* granis XXX, & *ovi* unius toſti vitello, & *amyli* drachmis duabus, infuſo *paſſo* ſufficientis quantitatis, quo medicamen *electarii* craſſitudinem ſumat.

Sin vero etiam *rauci* fuerint ægrotantes, erit *mel* decoquendum cum cæteris ſpeciebus ſingulatim, reſoluto tracanto, ex infuſione paſſi confecto. Terminatur enim hoc aſperitas faucium, & tranſvorationis partes leniuntur, & tuſſicula mitigatur, ſputaque ſanguinolenta reprimuntur.

Dandum etiam noctis initio, niſi *febrium* obſtiterit acceſſio, ſimplex (i) *Diacodion*. Continuum vero medicaminum uſum, quæ *tuſſicularia* ſunt adpellata, ſive eorum immodicam quantitatem neceſſario fugiendam mandamus. Eſt enim melius *ſimplicibus* atque conſuetis mederi rebus. Illa enim temporaliter quidem mitigare videntur tuſſientium motum, ſed paſſionem totam faciunt deteriorem. Ac ſi adteſtante *tumore*, fluor perſeverans produxerit tempus, in iiſdem perſeverare convenit, quæ ſupra memoravimus, admixto etiam *lacte*.

Si minui tumorem viderimus, dandum quoque *lac amylatum*, & panis *laganum* pultibus infuſum, ſed ex fermento confectum, quo panis habeat qualitatem, faciat etiam medelam meliorem. *Strobilus* denique cum ſuis fructibus, quod in ſemet habeat (k) *reſinale*, ptiſana decoctus. Dehinc profectu (l) cedente erit panis cum *malva* decoquendus, ſed non exquiſite conditus. Danda etiam

---

(*h*) pini nucleis.
(*i*) deſcribitur a PAULO.
(*k*) reſinale quidam.
(*l*) ſuccedente.

ptiſana cum *lenticula*, quam Græci (*m*) *ptiſanæon* vocant, & adponenda extrinſecus *cerotaria* ex murtino vel lentiſcino, aut melino oleo confecta: tum urgentius augenda *reſumptio* ut ſupra demonſtravimus: atque ita abſtento ſanguine, quoad fiet glutinatio perfecta.

At irruente tumore erit conjiciendum, vel advertendum, utrum glutinatio (*n*) fecerit *retentionem*, cum neque gravedo, neque dolor, aut *punctio*, vel *pulſatio*, vel ſaltus partium, aut extentio, vel febris cum *arida tuſſicula*, aut *ſtridor*, aut ſingultus, vel quæpiam (*o*) ſanitati impedita *ſaucietas* ægrum ſequi videbitur: ſed ſit æqualis, atque ordinata (*p*) aſpiratio perſeverans.

Tum ſi *tumoris* cauſa fuerit retentio ſanguinis (*q*) *temporaliter* effecta, quæ neceſſario *ſordidum* atque humectum vulnus efficit, *phthiſicorum* fluorem pronuntiamus.

Tum cum producto tempore ſanguinis fuerit (*r*) *ruptio* variata, erit *curatio* pro motibus temporum (*ſ*) varianda, ut (*t*) *ſuperpoſitionem* emergentem eadem curatione curemus. In *lenimento* vero leves atque quietos adhibemus *motus*, ſub magiſterio *aliptæ* vel *muſici*, quo etiam vocis exercitium artificis præcepta moderentur.

Cibus dandus ex mediæ qualitatis materia, adhi-

(*m*) φακοπτισσάνην.
(*n*) ſtiterit ſanguinis fluxum.
(*o*) ſanitate.
(*p*) reſpiratio.
(*q*) pro tempore.
(*r*) eruptio iterata.
(*ſ*) iteranda.
(*t*) paroxyſmum.

bitis *reſumptivis cyclis*, in quibus non erunt repentinæ mutationes faciendæ, ſed ex mediæ qualitatis materia *primus* ordinandus eſt cyclus, dehinc ex volantum *ſecundus*: tunc ex agreſtium *tertius*, atque ex porcinis carnibus *ultimus*, & conjunctis deinde duobus contiguis ordo dirigendus, atque ita omnibus, & ſingulis materiarum ſpeciebus erunt magis *conſtringentia* procuranda, ut in *oleribus* intybum, plantago: in *marinis* ſquillæ, mulli: in *volantibus* perdices, phaſiani, attagenæ: in *agreſtibus*, lepores, capreæ: & ſi celeriter ægros craſſificari viderimus, erit *abſtinentia* intercalanda: tum venter emolliendus.

Utendum præterea partiliter nunc *aquæ* potu, nunc *vini* leviter (*u*) remordentis: deinde veniendum ad *recorporativæ* curationis materiam, (*x*) latenti motu adhibita *drimyphagia*, ex piſce gobione, admixto melle.

Dandi etiam piſces, & ſuis cerebrum una tantummodo die: intervallatis diebus, adhibitis *localibus* adjutoriis recorporativis, ut *dropace*, partibus primo, quæ fuerint *remotæ* a patientibus, tum *vicinis*, ac deinde *ipſis*: addendus etiam ex *ſinapiſmo* rubor, quem *Græci* φοινιγμὸν vocant, atque ſicca *fricatio*: tum torrendum corpus *ſole*, quod *Græci* ἡλίωσιν vocant: adhibenda quoque (*y*) παρόπτησις, & aliquando (*z*) *ſicca* cibatio, aliquando cum pane palmulæ offerendæ: & (*aa*) imitanda conſuetudo (*bb*) frigida *lavacri*, atque *potus*

(*u*) adſtringentis.
(*x*) pedetentim.
(*y*) q. d. ad focum adaſſatio.
(*z*) abſque potu.
(*aa*) ineunda.
(*bb*) frigidi.

parvus, ſcilicet primo ac deinde auctus (*cc*) ſuggeſtione, quo poſſint etiam iis ægrotantes uti (*dd*) partiliter. Facit enim duriora corpora, atque valentia, acceptorum vel geſtorum differentia *contrariorum* mutatione variata, quanquam ſint ex eodem genere venientia.

Utilis præterea *navigatio* adprobatur, & *peregrinatio*: inde enim res ſalutares venient. Præcavenda etiam *venus*: facile autem hæc paſſio refricatur. Hæc eſt ſecundum *methodicos* ordinata curatio.

Apud *veteres* vero diſſonantia ſunt ordinata. Etenim de *ſchemate* jacendi, atque *phlebotomia*, & *ligatione*, & conſtrictivis, vel frigidis *cataplaſmatibus*, & *aceto* bibendo, varia diſceptatione pugnatum eſt. De *ſchemate* inquam jacendi: ſiquidem alii ſupinos jubent ægrotantes jacere, vel ſuper eas partes, quæ non patiuntur. ASCLEPIADES (*ee*) conſequenter adprobat ſupra partes, quæ patiuntur, eſſe locandos ægrotantes: ſiquidem cum ſcriberet neceſſarias eſſe curationes, adprehenſa cauſa, ſic fuerit elocutus, etiam ſanguine, inquit, fluentes ita eſſe locandos.

(*ff*) Siquidem ERASISTRATUS phlebotomari præcepit patientes. *Alii* vero ejus ſectatores etiam fieri principaliter damnaverunt hoc adjutorii genus, tanquam virium vexabile: item plurimi noſtrorum, tanquam laxativum, & propterea inconveniens fluori ſanguinis, ex ſolutione venienti, & (*gg*) indignum ad conſtrictionem.

(*cc*) potu largiore paulatim conceſſo.
(*dd*) viciſſim, & alternis.
(*ee*) inconſequenter.
(*ff*) At quidem.
(*gg*) non idoneum.

Alii adhibendum probaverunt, ut HIPPOCRATES de morbis ſcribens: DIOCLES libro, quo de paſſionibus, cauſis, & curationibus ſcripſit: PRAXAGORAS libro tertio de curationibus: item ASCLEPIADES libro, quo de clyſteribus ſcripſit; dehinc THEMISON ſecundo libro Tardarum paſſionum: & THESSALUS ſecundo libro regulari: ſed adjecta diſcretione. Etenim ſi tertia, inquit, die rurſum ſanguine fluxerint ægrotantes, atque plurimo: quo intelligitur tanquam in complexis paſſionibus, hoc eſt, ſtrictura obtinente, faciendum adprobaſſe.

Alii vero omnes ſtatim, atque ſine ulla dilatione, phlebotomandos dixerunt, & (*) magnis ſi ex *thorace*, vel *pulmone* ſanguis fluxerit, vel plurimus, avertendæ materiæ cauſa, quo patientibus partibus derelictis, aliorſum feratur, hoc eſt ad eas, quæ non patiuntur; vel ob educendam materiæ multitudinem. Denique ſæpe inquiunt faciendam *(hh) conſuetudinem*, ſi opportuerit, ſemel, & ſecundo, vel tertio, quo *(ii)* recurrens ex brachio, poſt *(kk)* abſtinentiam ſanguis, iterum avocetur, velut THEMISON ait, ſecundum ſe, & laxamenti eſſe, & minutionis, ne initium tumoris efficiat. Item, ut *alii* evacuandas *(ll)* venas, quo exeant late, celerius concedant, atque coeant diviſuræ, velut ASCLEPIADES, ad minuendum ſanguinis curſum, ſive *(mm)* ſpirationem, quibus paſſio adjuvatur.

(*) magis?
(*hh*) nimirum venam ſecandi.
(*ii*) in partem adfectam.
(*kk*) ſuppreſſa vacuatione, & clauſa plaga.
(*ll*) venas concedunt amplo vulnere, quo latæ exſiſtant, nec celerius coeant.
(*mm*) ſpirationis difficultatem.

Item de *ligationibus* pugnaverunt. Siquidem XENOPHON, & DIONYSIUS, & HEROPHILUS primo libro Curationum, & ERASISTRATUS, probant articulorum faciendam conſtrictionem. HEROPHILUS vero capitis, & brachiorum, & femorum: ERASISTRATUS magis inguinum & alarum. Etenim (*nn*) laxationem ſenſus ſanguinis (*oo*) adprobat fieri retentionem. ASCLEPIADES vero ad ipſum ſcribens libros *Paraſceuaſticos*, ligationem (*pp*) excludit, eamque (*qq*) neque ERASISTRATO congruam, dicens (*rr*) oſculari non poſſe ſub *diſcrimine* venulas, quod *Græci* diaphragma vocant, (*ſſ*) vel miſceri eas, quæ ſupra diaphragma eſſe videntur.

Omnes etiam noſtræ ſectæ principes id adprobaſſe videntur: (*tt*) impreſſa etenim, inquiunt, ligatura vexat; non impreſſa inutilis eſſe perſpicitur: item ANTIPATER tertio libro Epiſtolarum, ait, teneri materiam quidem ligatione, ſed cum fuerit indulta, vel relaxata, in repentinum atque immodicum fluorem (*uu*) veniat. Siquidem abſtinentiæ cauſa altiora (*xx*) pendendo latere potius, quam teneri videantur. Item de (*yy*) conſtrictis *cataplaſmatibus* plurimi diſſenſerunt. Nam ERASISTRATUS hæc adprobat: ASCLEPIADES exclu-

---

(*nn*) ligatione ſenſus, ſc. ſtupore.
(*oo*) putat.
(*pp*) reprobat.
(*qq*) negat eſſe.
(*rr*) occludi ligatione non.
(*ſſ*) nec vinciri.
(*tt*) arcta.
(*uu*) venire.
(*xx*) ſuſpenſa.
(*yy*) conſtrictivis.

dit, tanquam materiam imprimentia, vel coercendo in altum revocantia. Item *acetum* alii tanquam tussiculam vel fluorem commovens expulerunt, vel quod duras partes densando faciat.

Themison vero his repugnans adhibendum judicavit, adtestante etiam Thessalo. Alii ajunt ejus acrimoniam vel nimietatem temperandam admixtione aquæ. *Plurimi* vero contrariarum sectarum etiam *clysteres*, atque *urinales* ajunt virtutes adhibendas. Diocles taurinum gluten bibendum dicit, farinæ concoctum & rubo: vel cum nepeta amylum, vel marrubium, vel rosmarinum in aqua pusca dandum. *Motus* vero alii adhibuerunt, non solum fricantes, sed etiam deambulationem imperantes post cibum, ut Erasistratus. Asclepiades vero de communibus adjutoriis scribens, gestationem in *hæmoptyicis* prohibet.

Utuntur quidam præterea etiam *purgativis* medicaminibus ex papavere, vel helleboro, aut diagridio, quod Græci *scammoniam* vocant, ut Diocles: item sudorem moventibus & vomitum, ut Praxagoras, qui etiam plurima urinalia ordinavit. Sed hæc facile judicantur ex iis, quæ secundum *methodicos* tradidimus.

Demonstranda tamen eorum *contradictio*, & brevi ratione formanda. Peccaverunt igitur, qui supra patientes partes ægros jacere voluerunt. Omnis enim impressio, sive (zz) adfectio incongrua glutinationibus adprobatur. Ceciderunt etiam falsa intentione decepti, qui non addita discretione *phlebotomiæ* memoraverunt usum.

Non enim in omnibus oportuit prohiberi, cum

(zz) adflictio, *alii* adflixio.

fluorem ſæpe fecerit vehemens *ſtrictura* complexa: & ſi ſecundum ERASISTRATUM oſculatio venarum ex redundantia materiæ veniens, fluorem faciat, convenit uti detractione. *Facile* enim *corrigi*, vel *reparari parva virium vexatio poteſt* : plurima tamen ex adjutorio patientibus utilitas fuerit. Neque item in omnibus erit adprobanda phlebotomia. Nam nullo tumore adparente vexabilis judicatur. Etenim corporis (*aaa*) fortitudo neceſſario (*bbb*) depurgatur, & ſtomachus vitiatur, atque debilitate irruente difficile coeunt diviſuræ, & eadem patienti videbimur ingerere, quæ prohibenda ſuſcepimus.

Quippe cum non *averſio*, ſed potius (*ccc*) partitio ſanguinis fieri intelligatur, & duplici egeſtione celerata, nullam mortis habeat dilationem, Dehinc erit *anceps*, utrum (*ddd*) irruente rurſum tumore, phlebotomandi necne ſint ægrotantes : ſed phlebotomati apertiſſime interficiuntur : non phlebotomati magno adjutorio privantur. *Ligationes* vero non (*eee*) tantum ad divertendam materiam, ut ſupra memoravimus, (*fff*) quantum ad *denſitatem* faciendam adhibendas probamus : ſiquidem imprimendo coerceant : ſed *mediocriter* (*ggg*) adhibere, ne moderatione ceſſante, vexare potius quam curare (*hhh*) videantur.

Peccat etiam ASCLEPIADES, frigida vel conſtri-

(*aaa*) vires.
(*bbb*) labefactatur.
(*ccc*) geminata effuſio.
(*ddd*) de novo adfligente.
(*eee*) tam.
(*fff*) quam.
(*ggg*) adhibendas.
(*hhh*) videamur.

ctiva *epithemata* recuſando. Sunt etiam inconſequentia ERASISTRATI placitis, ſed officio congruæ curationis efficacia. Nam ſolutionem conſtringunt, diviſuras conglutinant, quod ex vulneribus in ſuperficie conſtitutis, & ſub viſum venientibus uſu adprobatur, quibus adpoſita apertiſſime profuerunt. Peccant etiam non aliter, qui bibendum *acetum* negant. Non enim in omnibus fluoribus ſanguinis dandum probatur, ſed in iis, qui (*iii*) adprobato atque *largiſſimo* fluore vexantur. In *parvis* enim aqua frigida ſufficere poteſt, aut admixto parviſſimo aceto.

At ſi *tumor* fuerit adteſtatus, ut *complexam* paſſionem demonſtret, procul dubio conſtringentia fugienda, quantum res pati, vel admittere poſſunt. Eſt igitur *improprium*, ut ea, quæ incongrue adhibita nocere demonſtrantur, etiam cum neceſſario convenire fuerint viſa, prohibenda exiſtimentur. Etenim *adverſantia ſolutioni* tuſſiculam ex fluore venientem mitigant, atque ipſum fluorem conſtringunt, & ſanguinem retinent cohibendo, & neque noxam inurunt. Siquidem ſæpe (*kkk*) reddita per *digeſtionis* vias, patientibus partibus adveniunt temperata, atque admixta (*lll*) *liquidis* in alto conſtitutis: & propterea obtuſa virtutis violentia perdurant.

Sunt etiam *clyſteres* contrarii. Siquidem commoveant corpus eo tempore præterea, quo conglutinationem (*mmm*) faciendam nitimur. Hac ratione etiam *urinalia* medicamina, atque *ventriflua*

[*iii*] valde manifeſto.
[kkk] delata per ventriculum & inteſtina.
[*lll*] ſanguini, & reliquis humoribus.
[*mmm*] facere.

magis noxia judicantur. Siquidem turbent atque vexent, & [*nnn*] vertant ſtomachum. Item [*ooo*] protervus omnibus *vomitus*, & propterea *contrarius* judicatur. Reſcindit enim vulnera, niſi quis cum jam ſolidatis cicatricibus ob *recorporationem* adhibendum probaverit. Eſt propterea adfectatio ſudorum, quam Græci ἀφίδρωσιν vocant, contraria. Cum enim ſuperflua, atque redundantia tollere videtur, laxativæ virtutis cauſa, coeuntia disjungit. Item *taurinum gluten* tenſionem atque duritiam facit.

Motus vero corporis neque excludendos generaliter probamus, neque [*ppp*] adprobandos. Siquidem prius quam paſſio declinaverit, requieſcere debeant ægrotantes, in *declinatione* vero ſint movendi, ſed non poſt cibum. Tunc enim ob digeſtionem celebrandam tempus eſt quieſcendi: quo fit, ut prius quam cibum ſumpſerint ægrotantes, *geſtatione* ſint movendi, [*qqq*] ſecunda etiam deambulatione. Etenim parva [*rrr*] adjectione neque ulcera refricantur, & in reſumptione virtus corporis excitatur.

(*nnn*) ſubvertant.
(*ooo*) abſque ulla ratione.
(*pp*p) admittendos.
(*qqq*) i. e. poſt cibum ſumptum.
(*rrr*) *ſubint.* motus.

CAPUT XIV.

De Phthiſica paſſione.

PHthiſis, ſive, ut plerique adpellant, *phthoë*, quod corporis faciat (*a*) *defluxionem*, ſive corruptionem, fit frequentius antecedente *ſanguinis fluore*, aliquando etiam longi temporis *tuſſicula*, ſive catarrho, quo thoracis (*b*) altiora lacerantur, & primo levius: tunc *ulcerata*, facientia collectionem intrinſecus, quæ cum ſiccata non fuerint, citius ſumat paſſio initium. Sed non ſecundum has *differentias* erit efficacia curationis mutanda. Siquidem antecedentes cauſæ, quamquam diverſæ, *unam* facere paſſionem videantur.

Sequitur autem ægrotantes *febricula* latens, & ſæpe, quæ initium declinante accipiat die, atque veniente luce levigetur, adteſtante *tuſſicula* plurima initio noctis, atque fine, cum *ſputis* ſanioſis, ac parvulis *primo*, in iis, qui non ante ſanguinis fluore vexantur: quæ quidem admixta ſaliva latere, (*c*) *ſecundo* autem, etiam plurima ferri videantur. Iis vero, qui ex *fluore ſanguinis* in iſtam veniunt paſſionem, primo ſanguinolenta ſputa efficiuntur, hoc eſt, *cruenta*, quæ *Græci* αἱμάλωπα vocaverunt: tum *feculenta*: dehinc *livida*, vel *praſina*: & in ultimo *alba*, atque *purulenta*, dulcia, vel

[*a*] diſſipationem σύντηξιν.
[*b*] profundæ & intimæ partes.
[*c*] deinde, deinceps, poſtea.

vel falsa, cum *voce* rauca, aut (*d*) acuta, & difficultate *inspirationis*, atque *genarum* rubore, & cæteri corporis cinereo colore: item sequitur *oculos* exoletus adspectus, & corporis *tenuitas*, quæ nudatis membris proditur magis, quam ex adspectu vultus. Quosdam etiam *sibilatio* vel (*e*) stridor thoracis sequitur, & crescente passione; *sudor* superiorum partium usque ad pectoris finem, *cibi* fastidium, & major adpetitus *sitis*, & quibusdam (*f*) *gravedo* vulnerati pulmonis, ut etiam ejus exspuant fibras, quibusdam *punctio*, ulcerato thorace: *pulsus* debilis, densus, ac deinde formicalis, quam *Græci* μυρμηκίζοντα vocant: *Digitorum* summitates crassescunt obuncatis unguibus, quod *Græci* γρύπωσιν vocant. Sequitur præterea *inflatio* pedum, & nunc *frigus*, nunc *fervor* articulorum: *nasi* summitas pallescit; atque *aurium* (*g*) laminæ frigescunt.

Tunc *pejorante* passione *ventris* efficitur *fluor* albidarum egestionum, & indigestarum, debilitatis naturalibus digestionis officiis. Discernunt præterea plurimi purulentum liquorem, *phlegmata* carbonibus imponentes, quo exusta probentur. Nam tetri (*h*) *odoris* esse necesse est omne, quod natura fuerit mutatum, velut ex (*i*) *defluxione* carnis veniens. Item in *aquam* mittunt ægrotantium sputamina. Etenim *naturalia* facile solvuntur, vitia-

---

[*d*] clangosa.
[*e*] ῥόγχον vocat *l.* 2 *de acutis* p. 115.
[*f*] gravis doloris sensus.
[*g*] fibræ: eadem voce utitur *sup.* p. 104;
[*h*] Aphor. 11. & 22. l. 5.
[*i*] colliquatione, putredine.

ta vero atque mutata, perſeverant, quadam (*k*) tenuitate coacta, & ſubſidunt: ſiquidem ſint gravia, & contra naturam ex defluxione carnis venientia.

Vicinæ atque ſimiles paſſiones ſunt phthiſicæ, σύντηξις, quam nos defluxionem dicere poterimus, & *atrophia*, quam nos nutrimenti ceſſationem vocamus; item *empyica* paſſio, ſive ἀναφορητικὰ, quam nos purulentam, ſive [*l*] vomifluam dicere poterimus, quod ex *vomica* interioris [*m*] collectionis purulenta per tuſſiculam excludunt ſputa. Sed hæc diſcernuntur. Siquidem ex his *atrophia* longo tempore faciat tenuari, nullis etiam adteſtantibus ſputis, ſæpe etiam ſine ulla tuſſicula. Etenim longo tempore febricitantes, atque tuſſientes, [*n*] limpidis adhuc ſputis adfecti, necdum *phthiſici* judicantur, in phthiſicam vero paſſionem proni ac declives eſſe noſcuntur.

Item *empyica* paſſio, ſive, ut ſupra diximus, ἀναφορητικὴ, diſcernitur a phthiſica, non aliter quam ulcerum collectione. Quippe cum empyicos ſæpe antecedat *pleuritis*, vel *peripneumonia*, & *tumor* immenſus, & *febres* vehementes cum horroribus frigidis & inordinatis. Dehinc, quod ſæpe *coacervatam* puris copiam excludant repente *empyici*, ac deinde egeſtione facta, febribus atque horroribus præteritis liberentur, ut aut omnino iis careant, aut ex parte adficiantur: in *phthiſicis* ea, quæ ſupra diximus, antecedant, & liquida *pau-*

[*k*] tenacitate: *ſic* & ALM.
(*l*) vomicofluam.
(*m*) abſceſſus.
(*n*) minime vitioſis.

latim, non coacervata excludantur, & pro modo auctæ passionis, etiam febres augeantur.

Communiter autem hæc passio *stricturæ* atque *solutioni* erit adscribenda, & subjacentibus passioni (o) temporalibus (p) *cœnotetis*. In quibusdam etiam *ulcerum* differentias monuimus (q) promovendas. Sunt enim necessario intuendæ. Siquidem complexa sit regulæ, quam *diætan* vocant, medicaminum ratio, quam *pharmacian* adpellant.

Denique si *tumens* ulcus fuerit, quod intelligitur ex *dolore* consequenti, & cæteris tumoris signis, convenit ægrotanti *calidus* locus, & *abstinentia* unius diei: tum *fomentatio* laxativa, atque *cataplasmata*, & *cucurbitæ* adpositio cum scarificatione, & *vaporationibus* spongiarum, & totius corporis *perunctione*: *cibus* quoque sorbilis, calidus, & magis (r) panosus, observatis temporibus singulorum adjutoriorum, ut sæpe docuimus: at si *tumens non* fuerit ulcus, ob purgationem sordis, erunt *aquæ mulsæ* cyathi duo vel tres offerendi ante cibum, vel *fœnigræci* sæpe (ſ) torti decoctus succus, sed non ita, ut viscosus fiat, quod (t) servabitur: si secundo vel tertio (u) mollius scatere cœperit, deponatur, (x) quod sit colore vinosus, ac deinde uni cyatho (*) liquato admiscetur *mellis* cochleare: habet enim virtutem *fœnigræci* se-

(o) pro variis morbi temporibus.
(p) κοινότησι.
(q) proponendas, considerandas.
(r) ex pane.
(ſ) tosti.
(t) cavebitur.
(u) lenius bullire.
(x) quoad.
(*) ligato.

men mitiſſimæ deterſionis : vel certe mulſum dabimus ex *lini* ſemine fricto atque trito, admixto pulvere, aut (*y*) liquato linteolo limpido, vel farina (*z*) meregmi.

Si autem *major purgatio* fuerit facienda, *irin* Illyricam atque (*aa*) *herbum* dandum probamus. Oportet etiam *herbum* rubrum aquæ infundere, donec infletur : tum teſta calefacta atque ignita molere, terere, ac deinde tum tenuiſſimo cribello ejus *pollinem* mulſo adſpergere in cochlearii quantitatem : vel ex melle decocto *electarium* facere, admixto ſcilicet polline ſupradicto. Sed propter *vehementiam herbi*, erit conjicienda *ſordis* magnitudo, ut ſi fuerit putroſa, quam *Græci* δυσώδην adpellant, tum ſolo herbi polline utemur : ſin vero non ita fuerit cogens cauſa, admixto *ſeſamo* (*bb*) iri Illyricæ æqualis ponderis, aut ſuperantis, pro paſſionis magnitudine.

At ſi plurimum *putruoſum* adparuerit ulcus, ex iis, quæ feruntur, non ſolum *per os* convenit *herbi* pollinem dari; ſed ex ipſo confectum etiam *cataplaſma* cum aceto, atque melle extrinſecus adponere. Tunc etiam *lenticula* ſimili uſu adhibenda probatur : & præterea purgativæ virtutis *ariſtolochia*, & dracontia herba, ſive quæ adpellatur *aron*. Ejus generis etiam *marrubium* adprobatur, quanquam ſit ſtomachi vexabile, purgativæ tamen virtutis. Oportet autem ejus *manipulum* tribus aquæ ſextariis decoquere, donec ad tertiam partem re-

---

(*y*) ligatio in linteolo.
(*z*) immerſa, an mera?
(*aa*) ervum, *& ſic in ſequ.*
(*bb*) iridi.

deant: tum marrubium detractum projicere, atque admiſcere *mellis* boni libram, & rurſum decoquere, donec ad ſuam veniat craſſitudinem.

At ſi *marrubium* viridius fuerit, tundendum atque (cc) exſuccandum, & in unum cyathum ſucci libra mellis miſcenda, & ita decoquenda: aut aquæ ſextarii tres decoquendi, ſive admiſcendi, donec mellis craſſitudinem ſumant. Faciunt etiam ex *ſtrobilis*, & *amygdalis*, & *lini* ſemine, vel ſupradictis, electaria: item ex *amygdalis*, & *ptiſana* cum *melle* & *lacte* ſorbile medicamen, & primo cum pane (*dd*) acceptum infuſo (*ee*) melle: tum etiam ſingulare ſorbendum, parviſſime, ad modum unius cyathi vel duorum: dehinc plurimum, longe ante tempus alterius cibi: quanquam ſit in quibuſdam hoc ſolum (*ff*) cibo ſufficiens. Etenim corpus nutriet, & vulnera reterget, & cruentos, vel purulentos juvat.

Dehinc cum *tenuia ſputa* ferri viderimus, facit etiam *ſtrobili* decoctio, quæ conficitur hoc modo. Viridem *ſtrobilum* ſumentes, (*gg*) fructuoſum, qui in ſemet habeat quædam reſinalia, (*hh*) quem tribus ſextariis immixtum decoquimus, donec pars dimidia liquoris inſumatur: tum detracto ſtrobilo, erit reſiduæ parti liquoris miſcenda *mellis* libra, vel *glycyrrhizæ*: tunc (*ii*) decoquendo donec craſſitudinem ſumat. Convenit etiam ex *ſquillitico* vino electarium confectum, ex quo erit ſextarius

(cc) exprimendus ſuccus.
(*dd*) accipiendum.
(*ee*) melli.
(*ff*) pro cibo.
(*gg*) nucleis plenum.
(*hh*) aquæ.
(*ii*) decoquendum.

unus libræ *mellis* admiſcendus, & *gummi* vino perſuſi ſelibra: tum decoquendum mel donec vinum inſumatur.

Poteſt præterea etiam *melilotum* linteolo ligatum tempore decoctionis immitti: item ſuccus *glycyrrhizæ* ſimili modo, atque eodem tempore miſceri probatur. Convenit etiam *Diocodion* medicamen cochlearis quantitate ſumptum, vel *butyrum* cum *melle* in electario datum, & præterea purgativæ virtutis atque ſiccativæ hoc medicaminis genus: *marrubii* ſucci viridis ſextarii tres, *mellis* libra una: quæ cum fuerint coctione craſſificata, *(kk) iris* Illyricæ immittendæ ſunt drachmæ duæ. Sed oportet neque ſemel, atque eodem tempore omnia hæc ægrotantibus dari.

Varias etenim materias poſuimus: ſiquidem jugis ſpeciei unius oblatio ſatiat ægrotantes, & propterea recuſatur, neque *acceſſionis* tempore hæc danda mandamus. Quapropter *(ll)* uni etiam cætera in curationibus monemus intuenda, quo purgato ulcere *(mm)* humanioribus cibis utamur, hoc eſt ex mediæ materiæ qualitate. Convenit interea *motus (nn) latens*, penſili primo lectulo, vel cathedra longiore, atque in vicina porticu. (*oo*) Adhibita etiam *perunctio* primo ſedenti, ac deinde recepta fortitudine *ſtanti*: purgato ulcere damus *vinum* album, atque lene, mediocriter remordens.

Tum *lavacrum* adhibendum, quando etiam *ſicca*

[*kk*] iridis.
[*ll*] unis.
[*mm*] liberalius.
[*nn*] blandus, vix ſenſibilis.
[*oo*] Adhibenda.

convenit *cibatio* ſingularis, vel cum palmulis Thebaicis: & *pulmento* in cibum dato: vel *arnogloſſa* herba, & *volantum* non pinguia: item ſub lingua *amylum* (*pp*) datum, quod retentum in defluxionem veniens ſubjectis partibus patientibus irruat, & paulatim adjuvet *cicatricem:* vel *mel* decoctum ſimili modo datum, aut parvo ex *amylo* admixto: tum etiam *trochiſcus*, qui adpellatur (*qq*) *trigonos*, vel *mel* vino remordenti admixtum, (*rr*) parti ſuæ quantitati, & decoctum, donec (*ſſ*) incoquatur vinum: tum etiam *antidotum*, quod adpellatur *theriaca* & *mithridatios*, quæ in ſemet habet ſiccandi atque recorporandi virtutem: item *zapirios* (*ſſ**): & (*tt*) *dieriſimus.*

Adponenda præterea extrinſecus *emplaſtra*, quæ in cicatricem ducere valeant, ut eſt *meliňon*, ac deinde ſiccantia magis.

Tum cum firmum adparuerit lenimentum, erit *amitaonion* imponendum, vel *polyarcyon* malagma, admixto cerotario, ex oleo *Cyprino* confecto, parte tertia: ſiquidem hæc ſingularia primo tempore ægrotantes ferre minime poſſint. Tunc *cyclica regula* adhibenda, ſed quæ non repentinas habeat ordinum mutationes. Denique nunc *vinum*, nunc *aquam* potare permittimus, juxta cycli rigorem. Danda etiam *drimyphagia*, quam deſpuentibus ſanguinem memoravimus.

Adhibenda etiam *localia* adjutoria, ſimiliter *cu-*

[*pp*] dandum.
[*qq*] *vide ſupra* p. 146.
[*rr*] pari.
[*ſſ*] inſumatur.
(*ſſ**) zopyria.
[*tt*] dieriſymum.

curbita; *dropaces*: & *ſympaſmata*: & *paroptesis*: & *ſinapiſmus*, & bibendum medicamen, quod *diapipereon* adpellatur. Valet enim *calloſitatem* ulceris tenuare, atque ſiccare.

Fugienda præterea bibendi medicaminis *ſatietas*, & eligendus conſuetorum uſus. Magis ſiquidem inſueta materia vexatus *ſtomachus*, atque faſtidio ſupinatus prodat ægrotantes. (*u*) Et propterea vehementer utilis *navalis geſtatio*, atque longa navigatio, *lectio*, vocis exercitatio, & omne quod dare corpori *fortitudinem* poteſt.

Veteres autem medici alii nihil de iſta paſſione memoraverunt. Sed DIOCLES libris, quibus de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, jubet initio *cibos* detrahi, nihil de fine abſtinentiæ ſignificans, aut quouſque ſint ægrotantes retinendi: tum *ſudores* commovendos, quibus neceſſario vires auferuntur, & neque hoc quemadmodum faciendum ſit, ordinavit.

Utitur etiam (*xx*) *anacœliaſmis*. quorum qualitates non memoravit, adjiciens verrendum, ſive deducendum a pulmonibus humorem, quando fuerat mitigandum potius ulcus quam repurgandum: item *vomitum* ex oxymelle adhibendum, quo corpus disjiciendo ulceratas lacerat partes: atque hoc jugiter, & poſt cœnam faciendum probat: dehinc proterva mentis cæcitate deceptus, etiam ψυχρολυσίαν imperat adhibendam, & *allium* dandum, quod neceſſario vexet ægrotantes inflando: tum *vino* flavo utendum, ſive nigro, & propterea duro, atque poſt prandium *deambulatione*

[*uu*] Eſt præterea.

[*xx*] ἀνακοιλιασμοις, i. e. medicamentis, quæ ſupra ventriflua dixit p. 191.

vexandos imperat ægrotantes, & nulli adjutorio ſua tempora reddenda perſpexit.

PRAXAGORAS ſecundo libro curationum, iis qui pulmonis ulcere adficiuntur initio *helleborum* probat, atque *ſitim* faciendam: tum reſumendos: non advertens *primo* reſumptione, *tum* helleboro utendum, quo poſſint ejus laborem perferre ægrotantes. Ad ſummam, non reſumto, & viribus deficienti *helleborum* non convenit, reſumpto autem, vel fortificato *excluſa phthiſica paſſione* comprobatur, & propterea uſus hellebori recte prohibetur.

At THEMISON ſecundo libro Tardarum paſſionum quædam recte, quædam caduca protervitate compoſuit, ex quibus eſt etiam (*yy*) *pendentis thori* geſtatio, quo plurima parte diei ac noctis motu exerceantur ægrotantes, cum neceſſario acceſſio veſpertino tempore aſperetur, atque luce ſurgente levigetur: quo non ſolum laborioſus, verum etiam intemporalis, & inordinatus motus ab eo adhibitus probatur.

Etenim initio lucis, & dimiſſionis tempore nutriri cibo convenit ægrotantes. Eſt etiam noxium *allium*, quod imperat dare: ſiquidem inflationem maximam facit. *Unctio* item ex ferventibus adhibita virtutibus, quam circa *veſperam* probat adhibendam, cruribus atque brachiis contraria judicatur: tunc enim *febres* ardeſcunt.

Imperat præterea (*zz*) inter duos vel tres dies ægros *lavandos*, cum corpus climatis viribus debilitet lavacri frequentia, & ſordidet atque hume-

(*yy*) pendente thoro.
(*zz*) ſecundo, vel tertio die.

ctet ulcera. Præterea (*aaa*) *herbum*, dehinc *intybum*, & *plantaginem* dat, cum ſit horum uſus differentia temporum (*bbb*) ſeparatus. (*ccc*) *Herbum* enim purgationis adhibetur cauſa: frigerantia vero *cicatricis* obducendæ. Item imperat *ulcera* facienda extrinſecus, iiſdem quibus intus ineſſe ſenſerimus, quod eſt *perniciosum*. Putat enim averſione humoris facta ad exteriores partes altiora ulcera præſiccari, & propterea diutiſſime differendam ait (*ddd*) ſanitatem exteriorum ulcerum, donec (*eee*) illa clauduntur. (*fff*) Imponenda namque ait *emplaſtra*, quæ humoris provocant defluxionem, cum humoris defluxio juxta (*ggg*) ſapientia placita nullius commodi teneat fidem: ſic etiam plurima *localia* adjutoria adhibenda conſcripſit, quæ multo tempore (*hhh*) *magnificas* ulcerationes, hoc eſt, quas nos extrinſecus infiximus, in cicatricem venire (*iii*) cohibeant, impediens plurima, quæ congrue adhiberi poſſunt, ut *defricationes*, *dropaces*, *cucurbitas*, *ſinapiſmos*, *paroptesſes*, & alia, quæ cum vehementiſſime proſiut, ulceratione cutis (*kkk*) præfecta adhiberi non (*lll*) poſſint.

(*aaa*) ervum.
(*bbb*) ſeparandus.
(*ccc*) Ervum.
(*ddd*) conſolidationem.
(*eee*) alteriora.
(*fff*) ulceribus extrinſecus factis.
(*ggg*) ſapientum.
(*hhh*) manificas, *ſic & Reines.* χειροποιητὸς.
(*iii*) prohibeant.
(*kkk*) ante facta.
(*lll*) poſſunt.

MORBORUM CHRONICORUM

LIBER III.

CAPUT PRIMUM.

De Suſpirio, ſive Anhelitu, quem Græci Aſthma vocant.

ANhelatio, ſive *ſuſpirium* ab accidenti nomen ſumpſit. Vocatur præterea ſecundum aliquos ſpirationis difficultas, quam Græci δύσπνοιαν vocant, ſive ορθόπνοιαν: ſiquidem ſeſe præfocari ſentiunt cum jacuerint ægrotantes, atque *erecti* facilius ſpirent. (*a*) Item, ut alii dicunt, *contrario* vocabulo ſuæ virtuti nomen accepit. Nam cum (*b*) ſui ratione (*c*) convertat ac depravet, tamquam corrigat, *orthopnœa* nuncupatur, quam nos ſpirandi dicere correctionem poterimus. Multa enim contrariæ interpretationis vocabulum (*d*) ſumpſerunt, ut *fella*, quæ Græci γλυκέα vocant, velut dulcia, cum ſint amariſſima.

Gravat autem atque premit hæc paſſio magis mulieribus *viros*, & juvenibus *ſenes*, atque *pueros*, & durioribus natura corporibus *teneriora*, *hyberno*, atque *nocte* magis, quam die vel æſtate: in quibuſdam ex *initio* generatur: in quibuſdam

[*a*] At ut.
[*b*] ex ſua natura.
[*c*] ſpirationem evertat.
[*d*] acceperant.

(*e*) *perfectis* irruit passionibus; sed magis ex profundo *frigore* sequitur patientes spirationis difficultas, & frequenter natura celerior magis quam tarda: item *præfocationis* sensus secundum thoracem, atque *gravedo*, & *fervor* igneus: item (*f*) ἐντέρων ad superiora conductio, & cum passio vehementescere cæperit, *stridor*, atque sibilatio pectoris, cum *vocis* debilitate: tum extensio *colli*, atque *vultus*, cum rubore, & *oculorum* suspenso (*g*) adtentu: *jacendi* potestas schemate supino: *tussicula* nunc arida, nunc uvida, cum *sputis* tenuibus, & spumosis, aut crassis, & viscosis, & *sudoribus*, & *calore* morbido, atque *pulsu* humili.

At si gravior impetus *superpositionis* fuerit, *ora* ægrotantium livescunt, & quidem excluso *per nares* humore mucilento, relevantur, atque præfocationis carent metu, quod non aliter cedit, etiamsi per oculos *lachrymarum* fuerit fluor. Variantur autem tempora passionis *superpositionibus* & *lenimentis*, & nunc limpidis atque synceris, nunc (*h*) sordidis, & passionis tractibus implicatis, ut etiam tunc levis difficultas inspirationis inesse videatur, quæ facile prodetur, si ægrotantes itinere *adscensibili* gradiantur, aut *ocyus* pergant, vel *indigestione*, aut usu *venereo* adfecti, vel *frigore*, atque *pulvere*, sive *fumo* graventur.

Differt autem hæc passio a *peripleumonia*, quod neque cum febribus necessario fiat, & semper *tarda* esse videatur. Item secundum aliquos discernitur ab *orthopnæa*. Siquidem hæc cum *stridore* at-

---

[*e*] præcedentibus.
[*f*] intestinorum.
[*g*] obtutu *alii* intuitu.
[*h*] i. e. cum aliquibus morbi reliquiis.

que *præfocatione* aſperatur : *orthopnæa* vero cum (*i*) *thoracis* everſione, atque *ſingultu*, aliquando etiam cum *ſanguinis* fluore. Item ſecundum aliquos *magnitudine* diſcernitur. (*k*) Vehementem enim dicunt *orthopnœam* ſupradictis paſſionibus. Sed eſt melius, ut uno atque generali concurſu, paſſionum potentiam judicemus, ut nunc *vehementem* paſſionem dicamus, & magis acceſſionis tempore, nunc *leniorem*, & magis dimiſſionis tempore.

Eſt autem paſſio *ſtricturæ*, quapropter convenit, ut mox corpus invaſerit, ſive cum repetendo ſuperpoſitionem aſperaverit, jacere ægrotantes *altioribus* ſtramentis, thorace atque capite ſublevato, loco *lucido*, atque *calido* mediocriter, adhibita *requie*, & *abſtinentia* cibi uſque ad tertium diem, ſi vires permiſerint : *pectus* tegendum lana, atque fovendum *oleo* dulci, calido : adhibita quoque *articulorum* blanda calidarum manuum fricatione, ut etiam tenendo medeamur *teporibus* admotis, tempore quo acceſſio vehementeſcit : & *cucurbitæ* leniſſimis raptibus detrahendæ.

At ſi *præfocatio* coegerit, & vires permiſerint ægrotantis, adhibenda *phlebotomia*, & diatriti tempore *unctione* antecedente : ſorbilis, atque calidus, & varius in dimiſſione offerendus *cibus*, atque alternis diebus, donec paſſio declinet.

Sin vero *imbecilles* viribus fuerint ægrotantes, diurnis diebus dabimus *cibum*; ſed ea die qua abſtinere oportuerat, *parvum*. Ea vero qua dare licebat, paulo (*l*) *plurimum*. Sin vero (*m*) offi-

---

(*i*) ſtomachi.
(*k*) vehementiorem.
(*l*) largiorem.
(*m*) *ſubint.* venter.

cium non adgnoverit, ſimplex *clyſter* adhibendus, & ante cibum mulſæ ex melle deſpumato duo vel tres cyathi (*n*) præbibendi: *cataplaſma* laxativum, *cucurbita* cum ſcarificatione adhibenda thoraci, & (*o*) in utraſque ſcapulas, ac magis paulo inferioribus locis, quo ſine ulla quaſſatione partium, ejus raptus efficiatur. Tum *vaporatio* ſpongiarum, atque *cerotarium*, & malagma quod *diachylon* adpellant, vel (*p*) *Mnaſeum*: atque ita *lavacrum*, & *vinum*, & *varius* (*q*) reddendus cibus.

In *lenimento* vero ſi paſſio tardaverit, erit adhibenda *reſumptio*, *geſtatione*, *vocis exercitio*, *deambulatione*, *unctione*, *fricatione*, corporis *retento ſpiritu*: tum *lavacro*, atque *cibo* ex pulmentis *mediæ qualitatis*. Dehinc ad *recorporativam* curationem tranſeundum. Adhibenda *drimyphagia*, atque cæterarum tranſitus mutationum, quas ſæpe *cyclos* ordinantes docuimus. Tum etiam *ex radicibus vomitus*, vel ſi paſſio coegerit, etiam *helleboro* provocatus.

Jubemus præterea acetum (*r*) *ſcillicitum* ægrotantes ante cibum ſorbere, vel cum aceto *nitrum*, ſive *laſer*, aut *hyſſopi* decoctionem cum fico contriti, vel nucleo *pineo*, quem Græci (*ſ*) *pityda* vocaverunt, admixto mulſo: item *abrotanum* tritum cum *ſulphure*, atque *aceto* ex [*t*] mulſo confecto, vel *urticæ* ſemine, aut [*u*] *radicum*, & ho-

---

[*n*] præbendi: tum.
[*o*] inter.
[*p*] deſcribitur a PAULO.
[*q*] dandus.
[*r*] ſcylliticum.
[*ſ*] πιτυίδα.
[*t*] melle.
[*u*] raphanorum.

rum similium *electariorum*, ut est melli admixta resina *terebinthina*, aut *cardamum*, quod nasturtium vocamus, aut *sesamum* cum aloe, & *amygdalis* amaris: aliquando etiam *pipere*, vel ovi *vitello*: vel illud electarium, quod [x] *diascylles* adpellamus, cujus confectionem de *Medicaminibus* scribentes tradidimus.

Tum etiam cucurbitæ *recorporativæ* adhibendæ thoraci, atque interscapulo: dehinc *dropax*, *paroptesis*, *heliosis*, *sinapismus*, *acopa*, recorporativa malagmata, ut est *Diadaphnicon*, vel *Dialoe*, vel *Diaeuphorbio*: dehinc *navigatio* atque *peregrinatio* terrena, & potio *theriacæ* antidoti, & aquarum *naturalium* usus, quarum præstant in Italia *Cutiliæ* adpellatæ, sive [y] *albæ*, vel *Nepesinæ*: tum etiam *cataclysmus*, hoc est, aquarum illisio superne, iisdem locis, qui patiuntur. Utilis denique *maritima*, & plurima mare tenus conversatio, atque consuetudo *frigidi lavacri*, quam ψυχρολουσίαν adpellant.

Aliqui autem adversarum *sectarum* principes etiam *dauco* cum *aceto* & *melle* ægros potaverunt, sive [z] *iri* cum mulso, & ventrem plurimum deduxerunt, dando de *diagridio*, quod scammonian *Græci* adpellant, obolos tres, cum duplici pondere *aloes* sive *hieræ*, quam catharticam vocant, vel *ammoniaci* salis obolum, sive *opopanacis* simile pondus, vel [aa] *cneoron*, aut *polion* herbam, vel *peplion*, aut *chalcanthum*, vel *thapsiam*, aut *asininum lac*, & *castoreum*, non solum leni-

---

[x] διὰ σκύλλης.
[y] Albulæ, circa Romam.
[z] iride.
[aa] thymelæam.

menti tempore, ſed etiam in augmento, ſive ſuperpoſitione paſſionis. *Alii* vero etiam urendum thoracem, vel caput crediderunt.

THEMISON quoque ſecundo libro *tardarum* paſſionum, in quibuſdam eiſdem [*bb*] compeccaſſe videtur, cum plurimum ventrem *purgandum* credidit ex diagridio, atque in ipſa acceſſione. Utitur præterea *conſtrictivis*, atque his acrioribus; & imperat dari *thapſiæ* ſuccum cum *opopanace*, aut *ſagapeno*, ex quibus ſtomachus neceſſario vexatur. Hic denique erit memorandum, [*cc*] quia potis medicaminibus non ſine cautionibus utendum eſt, ut neque eorum plurima *ſatietate* vexandi ægrotantes. Item in *impetu*, vel aſperitate, *paſſionis recorporativa adjutoria prohibenda.* Erit enim [*dd*] *cœnoteta* conſideranda, qua facile medicamina, qualitatis ratione accedente, [*ee*] correctius adprobamus.

[*bb*] συναμαρτάνειν.
[*cc*] quod potu medicaminum.
[*dd*] κοινώτης.
[*ee*] convenientiora.

CAPUT II.

De ſtomachicis.

A *Parte* corporis quæ patitur, ſtomachica paſſio nomen accepit, ſed non omnis *ſtomachi* querela illico paſſio nuncupatur, niſi fuerit ex multorum *concurſu* ſignorum, & *perſeverantia* confecta, atque corporibus *tardans* repetendo ſuperpoſitionibus lenimenta. Plurimi igitur ſingulatim

tim speciales *curationes* ejus tradiderunt, nunc de stomachi *duritia* dicentes, nunc de *ventositate*, de *rheumatismo*, & *debilitate*, & *horrore* ciborum, & fastidio.

THEMISON quoque *primo* libro tardarum passionum (*a*) solutionem circa stomachum adpellalavit *rheumatismum*, *secundo* libro *ventositatem*. THESSALUS secundo libro regulari curationem separavit soluti stomachi, atque inflati. Nos verò communiter sub *una propositione* de omnibus dicere curabimus, qua ventositatem, vel ex *tumore* duritiem confectam *stricturæ* jungimus: *fastidium* verò, sive horrorem ciborum, & *corruptionem* (*b*) ambiguam, utrisque principalibus passionibus subjicientes.

Antecedentes causæ, quæ stomachi passionem faciunt, cæteris quoque passionibus generandis communes esse probantur, sed magis istam jugis *indigestio* parit, sive post cibum (*c*) *gemitus*, & *perfrictio* profunda: item *mæstitudo*, & *medicaminis insueti* potatio.

Sequitur autem in passione constitutos accessionis tempore *animi defectio*, *articulorum* frigidus torpor, aut variatus per membra acrior naturali *fervore*, qui magis *medias* teneat *manus*: tum *roscidus sudor*, & animi angustia, jactatio, *anxietas* sive (*d*) concatenatio mentis, & *desponsio*, *coloris* mutatio, *pulsus* parvus, celer, imbecillus, *corporis* tabes, *cibi* fastidium, vel *major* ciborum *ad-*

(*a*) solutionem vocat Cœliacum morbum.
(*b*) i. e. tam stricturæ, quam solutioni.
(*c*) vomitus.
(*d*) contractio, constrictio.

petitus : tum *corruptio* acceptorum cum *acore* vel in (*e*) *bromoſam*, vel (*f*) *fumoſam* tranſeuntium qualitatem.

Quibuſdam etiam *vocis* amputatio, & *dentium* (*g*) confrictio (*), ſive concubitus : inſeparabilis *capitis* gravedo : *aurium* tinnitus, quibuſdam *ſitis* inſatiabilis, & cum in acceſſu tumor major fuerit excitatus, *oris* ſiccitas, & *ſaltus* ſub præcordiorum partibus : tum *dolor* in eadem parte, aut etiam inter palas tenens, ſive (*h*) latius, cum ſe tremor uberior (*i*) infuderit : dehinc tranſvorandi difficultas cum *præfocabili* ſenſu. Quo denique commoti quidam *noſtræ ſectæ* principes, Epiſtolarum libris hoc accidentiæ genus (*k*) *ſtomaticam ſynanchen* vocaverunt.

Dureſcente autem *ſtomacho*, ſine ullo fervore atque dolore, cætera communia *ſigna* ſequuntur : tum *ligneus* earumdem partium ſenſus, & magis inter palas, ſi omnis aruerit ſtomachus : ſin vero in *ſuperioribus*, erit tranſvorandi difficultas, donec ad ejus fundum accepta perveniant, aut ſi in (*l*) eodem *fundo*, quem Græci βάσιν adpellant, fuerit durities, erit tranſvoratio facilis, ſed poſt ejus perfectionem, *gravatio* ſequetur, tum *durities*, atque *exſtantia* in (*m*) interioribus præcordiorum.

(*e*) *cænoſam*, *putidam*.
(*f*) nidoroſam.
(*g*) contritio.
(*) confixio.
(*h*) latior.
(*i*) diffuderit.
(*k*) ſtomachicam.
(*l*) ejuſdem.
(*m*) an inferioribus?

At ſi *ventoſitas* fuerit ſtomachi, *tenſio* ſequetur inflatione conjuncta: tum *capitis* plenitudo cum (*n*) oppreſſis atque jugibus *ructationibus*, (*o*) teſtante gravedine, quæ magis accepto cibo ſentiatur. Tum *ſonus* in interioribus liquidorum tanquam ſemipleni folliculi, errante vento per inania: atque ita tenſione laxata erunt ructatione relevandi. Et ſi etiam *inteſtina* fuerint (*p*) conflata, *rugitus* interiorum ſequetur, quem *Græci* βορβορυγμὸν adpellant.

At ſi *ſolutio* fuerit ſtomachi, quam *rheumatiſmum* vocaverunt, ſequitur *ſalivarum fluor*, & quibuſdam jugis *ſputus*, & *oris* humectatio nauſeabilis, cum *mordicatione* interiorum: quibuſdam plurimus *vomitus* craſſioris, vel tenacis, aut fellei, & (*q*) praſini humoris, vel alterius cujuslibet ſubſtantiæ, circa ſupradictos colores.

Sin vero *occulta* fuerit ſolutio, quam *Græci* ἄδηλον adpellant, aut (*r*) immenſa ſigna videantur, quæ *Græci* λογοθεώρητα vocaverunt, ſequitur *debilitas pulſus* ægrotantis, & veluti ſtomachi *pendentis* atque *trementis* ſenſus, marcor ac defectio animi, quam *Græci* λειποθυμίαν vocant, quæ *ſumpto cibo* temporaliter depellitur, reſumptione ſuffecta, non tamen perſeverabili: nam rurſum in eandem (*ſ*) relabent defectionem, (*t*) in imagine ultimæ paſſionis. Quo fit, ut niſi quis celerius ſumpſerit cibum, ſumma defectione jactetur.

[*n*] retentis flatibus.
[*o*] adteſtante *ſic* & ALM.
[*p*] inflata.
[*q*] porracei.
[*r*] immanifeſta.
[*ſ*] relabuntur.
[*t*] ad modum ultimi paroxyſmi.

Sic denique plurimi (*u*) *impausabiliter* tota die atque nocte cibum sumpsisse veteribus traduntur. Namque ASCLEPIADES memorat PRAXAGORÆ *famulum* ternos bilibres panes per singulos dies accepisse : quibus comestis, non aliter passione adficeretur, quam si nihil (*x*) acciperet. Sed ab ista passione *phagedæna* discernitur : siquidem in ipsa non (*y*) insumantur, vel digestioni tradantur accepta, sed gravatione sequente evomantur. Hæc sunt, quæ de *stomachi rheumatismo* occurrunt.

Sed (*z*) circa *regulam methodicam* discernentes (*aa*) *superpositionis* tempore, contrariarum adjutoria passionum *stricturæ* ac *solutionis*, quæ suis speciebus & signis (*bb*) adprobantur, in *lenimento*, communi sæpissime curatione utemur, quam *recorporativam* dicere poterimus, a *Græcis* metasyncriticam adpellatam.

Cum igitur primo *stricturæ* passio corpus invaserit, atque nova *temporis causa* fuerit ægrotantis, sive in *superpositione* constituta, turbando, aut dolore, aut ventositate adfecerit patientem, convenit eum jacere *loco* lucido, atque calido mediocriter, adhibito *straminum*, atque operimentorum calidorum usu, & si vires permiserint, adjuncta *abstinentia* usque ad tertium diem, & accessionis tempore omnifariam *requie*, tum articulorum blanda convenit *defricatio*, cum quodam calidarum manuum amplexu, ut etiam tenendo medeamur.

[*u*] ἀδιαλείπτως.
[*x*] accepisset.
[*y*) consumantur, dissolvantur.
[*z*] secundum.
[*aa*] exacerbationis.
[*bb*] æstimantur.

Dehinc *vaporationes* inter ſcapulas, ſive palas adhibendæ: *pectori* quoque ſaccelli calidi ex cantabro confecti, ſive polline: [*cc*] nam *Græci* [*dd*] ἰμφακόμελι vocant, & harum ſimilium materiarum. Convenit etiam multiplicati *linteaminis* vaporatio, ſive pannorum, vel *plagellarum*, quæ *Græci* [*ee*] πτύγματα vocant, oleo tinctarum: *cucurbitæ* igni externo vaporatæ, atque leniter adpoſitæ, jugi atque frequenti mutatione: aliquando etiam [*ff*] *teſtea* vaſcula, quæ *Græci* amphoras vocant, ſive *vitrea*: tum *fomentatio* ſtudioſa ac jugis, ex oleo calido atque dulci, vel in quo malvæ agreſtis radices decoctæ ſunt: ſi *ſingultus* fuerit, [*gg*] ſicyonio: ſi *inflatio*, cum ruta vel anetho.

At ſi *vocis* fuerit *amputatio*, in [*hh*] acceſſionis adfectu decumbentibus erunt ſpongiis aqua calida expreſſis *ora* vaporanda, & diſtinctio *dentium* facienda digitis immiſſis, quibus lenius gingivas deprimamus: tum *capitis* fomentatio, & *reſumptionum* moderamenta adhibenda, ut panis calidus, vel cucumis, aut melo, vel *terræ gleba* aqua calida infuſa, & oris collutio ex aqua calida, & acceſſione urgente parva potatio. Ac ſi in *vehementiam* paſſio venerit, adhibenda *phlebotomia*, qua perfecta, ſi tertia fuerit dies, quam Græci *diatriton* vocant, erit ægrotans *unctione* curandus, calido ſcilicet ac dulci oleo: tum *oris* adhibenda collutio: *cibus* offerendus parvus, levis, calidus,

---

[*cc*] & quod Græci.
[*dd*] deſcribitur a PAULO & AETIO.
[*ee*] lintea complicata.
[*ff*] terrea, figulina.
[*gg*] *ſubint.* oleo.
[*hh*] acceſſione adfectus.

ſumptione facilis, ut ſorbile quidquam ex pane atque melle, & ſale, & anetho confectum, ſive pulticula mollis, velut ex pane, aut alica: & ova ſorbilia: tum *alternis* diebus, permittentibus viribus, æger nutriendus, donec paſſio declinet. *Potus* præterea dandus eſt plurimus, ſed neque majoribus hauſtibus hauriendus, neque coadcervatim atque eodem tempore, quo potius [*ii*] *ignotos* [*] impleri, quam relaxari faciamus.

Iis autem *partibus*, quæ fuerint in *tenſione* conſtitutæ, *cataplaſmata* conveniunt laxativa, ut eſt præ cæteris ex lini & fœnigræci pollinibus, & ſemine malvæ, ex ſolo melle, & parvo oleo admixto confectum, quo plurimo tempore corpori poſſit ſine ulla gravatione immorari: tum *cucurbita* adjuncta ſcarificatione, ſive *hirudinum* adpoſitio, quas vulgo ſanguiſugas adpellant: deinde *cataplaſma*, & *vaporatio* ſpongiarum expreſſarum liquoribus ſæpe memoratis.

Declinante paſſione, ſi ulla *durities* fuerit conſecuta, erunt *cataplaſmata* adponenda, ut nuper docuimus, admixta reſina, ſive in olei vicem liquida pice: vel radice hibiſci, & adipe porcino recenti primo, tum veterato, confecta, ſive ex hordei pollinibus, aut lolii ſemine, & arido fico, & hibiſco: tum etiam ex oleo calido *embaſis*, ſive [*kk*] ex varietate ejuſdem per diverſa virtutis, ut *fœnigræci* decoctione, vel radicis *malvarum*, aut *lini* ſemine.

Dehinc *cibus varius* dandus, ſed qui nullam fa-

(*ii*) inadſuetos.
(*) ægrotos.
(*kk*) ob varietatem, per diverſa ejuſdem.

ciat inflationem, neque digeſtione [*ll*] tardius [*mm*] adprobetur, ſed omni facilitate conveniens, ut cerebrum porcinum, piſces teneri, atque olera, quæ ventrem mollire valeant: tum *lavacra* convenit adhibere, atque *vino* ægrotantem reſumere leni. Utendum etiam malagmate, quod *diachylon* adpellamus, ſive *Mnaſeum*, vel *diamelilotum*.

Et ſi *ventoſitate* fuerit ſtomachus adfectus, adhibendum *diaſamſucum*, ſive *diaſpermation*: quorum compoſitiones de medicaminibus tractantes *Reſponſionum* tradidimus libris.

Si *rheumatiſmus* fuerit, quem nihil aliud quam *ſolutionem* accipimus, convenit ægrotantem jacere *loco* mediocriter *frigido*, ſupino *ſchemate*, adtritis ac [*nn*] teneribus ſtramentis utentem, adhibita *requie*, & *abſtinentia*, ſicut ſuperius diximus, permittentibus viribus: tum tenacior *ligatio* articulorum, vel ſi cauſa coegerit, conſtrictio facienda adpoſita *cucurbita* ſtomacho, plurima flamma ſubjecta.

Dehinc ſolutione cogente, *ſpongia* frigida, atque *odoramenta*, quæ percutere minus valeant caput, ut exhalatione ſui *frigus* ingerant ægrotanti, ut mala cydonia, pira, ſorba, mala punica, murta, lentiſcum, roſa, vel [*oo*] pulentum infuſum, & his ſimilia: *oris collutio* ex aqua frigida, ſive puſca.

At ſi plurimus fuerit *ſalivarum fluor*, exſpuere jubemus ægrotantem: ſiquidem retentus ſtomachum ſolvat: tranſvoratus autem humectet atque

---

[*ll*] tardior, an tardus?
[*mm*] comperiatur.
[*nn*] teneris.
[*oo*] polenta.

obducat, & propterea geminet *folutionem*. Sed hoc convenit facere urgenti tempore, ne meditatio potius exfpuendi, atque exinde provocatio fluoris augeatur.

Perfeverante paffione *gargarifmata* funt adhibenda ex fupradictis, vel ex aliquo fucco ad fluorem fanguinis præfcripto, qui valeat frigore atque propria virtute mederi, vel fi res coegerit, ex iifdem *fpongiæ* expreffæ, ficut in aliis docuimus, *gutturi* admovendæ, five *pectori*, & [pp] *interfcapulo*, Lenius autem atque idem faciunt *ptygmata* ex fupradictis expreffa liquoribus. Conftringunt enim falivarum fluorem, & naufeam relevant, quod non minus etiam mafticata *conyza*, atque exfputa, five *maftiche* contrita, & *lactucæ* albæ femen facere valent. Poffunt etiam [qq] *poto* dari ea, quæ congrue medentur, ut duobus *aquæ frigidæ* cyathis feminis *lactucæ* albæ adfpergantur cochlearia duo, five *maftiches* cochleare unum: vel plantaginis five mali Punici dulcis, vel acidi fuccus, cum particula *menthæ* parviffima, vel *cucumeris* femine contrito.

Dandum quoque medicamen confectum, quod [rr] *Dioporon* adpellamus, etiam [ff] *Diamoron*, five [tt] *diarhoos*, & his fimilia: quorum compofitionem Medicaminum docuimus libris. Cavendæ prætérea horrentium materiarum *fabulæ*, quæ quadam commemoratione *vomitum* commovere videntur: utendum *cataplafmatibus*, quæ nuper de fluo-

---

(*pp*) interfcapulo.
(*q*q) potui.
(*rr*) διὰ ὀπορῶν.
(*ff*) διὰ μόρων.
(*tt*) δὰ ῥοὸς, an διὰ ῥοάς, feu ex malo Punico.

re ſanguinis ſcribentes docuimus: & *diatriti* tempore adhibenda *perunctio* ex oleo Hiſpano, ſive lentiſcino, vel murtino, qua præcurato ægro, *ora* fovenda aqua frigida, vel ſpongiis ex ea expreſſis [*uu*] detergi: tum *cibo* reficiendi ægri conſtrictivo, ſicut de fluore ſanguinis conſcripſimus, atque ita parva interpoſita dilatione *frigidæ* parum *aquæ* paulatim bibant. Quod ſi quiſquam non valuerit ſuſtinere, *calidam* dabimus ſic ut [*xx*] nimio fervore conſtringat: imitatione enim velut *uſturæ* partium perficit *denſitatem*.

At ſi cibum ſibi in ſtomacho *natare* ſenſerint ægrotantes, convenit articulorum impreſſam *ligationem* facere, & ut in aquam ferventem *manus* ægrotantium mittere, vel ſi majora cogunt, etiam conſtrctivam adhibere *cucurbitam*, & primo ori ventris, dehinc inter ſcapulas, ſive palas, quod μετάφρενον *Græci* vocant, & aliquando tertiam inferius a prima convenit adhibere.

At ſi *cibus* fuerit *rejectus*, [*yy*] ſecundo nutriendi ſunt ægrotantes: & ſi [*zz*] permiſerit, ut diatriti rigorem ſervemus, erit alternis [*aaa*] plurimus parvus cibus offerendus: quo quidem diurnis diebus, ſed non ſimili modo ægri nutriri videntur. Sin vero ſtomacho collectus humoris fluor *mordicationem* ſecerit, illico excludendus, ſi plurimum ſuperare fuerit viſus: non quidem [*bbb*]

(*uu*) detergenda.
(*xx*) intenſo.
(*yy*) denuo eſt dandus.
(*zz*) vires permiſerint.
(*aaa*) plurimum: ſic ſuperiori §. dixit paulo plurimum cibum dandum eſſe.
(*bbb*) ſed naturæ ſpontaneo conatu.

digitis immiſſis, quo vomitum provocemus, ne magis influant acriora, & ex partibus ſanis, vel quæ paſſione contaminatæ non fuerint, patientibus advenire liquida faciamus, quippe cum conſuetudo ſæpiſſime tranſeat in naturam.

At ſi plurimum *edax* fuerit humor, nec tamen ita ſuperfluus, ut ſua ſponte per *vomitum* excludi videatur, ob [*ccc*] *facultatem* rejiciendi, quo minus everſio fiat ſtomachi, damus *potum*, & perſeverante ſolutione, cataplaſmatum, ſive medicaminum virtutes augemus.

Tum ſi ὄρεξις, ſive *adpetitio* cibi fuerit impedita, dabimus ea, quæ naturam valeant excitare, ut *intybi* thyrſum, vel *lactucæ*, & magis albæ, atque aceto tinctæ, tum albas *olivas*, & panem *puſca* infuſum, cum parvo pulegio, & ſale, & Hiſpano oleo: item *pultem* ex pane vel tragoptiſſana, atque puſca, & oleo, & ſale parvo confectam, & anetho, vel porro capitato, vel [*ddd*] *tragoptiſana*, quæ ex lenticula atque alica conficitur: ſed erit aſſanda lenticula. Tunc immittenda mala cydonia, vel orbiculata, ſive [*eee*] *ſcaudiana*, ut plerique vocant, vel mala, pira, aut ſorba, aut pira duracina, quæ *cruſtumina* vocant, vel folia plantaginis mollia, aut intybi. Adſpergenda etiam alicæ, ſive oryzæ, grana mali Punici, vel uvæ [*fff*] *fabriles*: dehinc etiam vina quædam infundenda, ut *murtinum*, [*ggg*] malinum, vel ex malo Punico confectum, aut *hydromel* inveteratum,

---

[*ccc*] facilitatem.
[*ddd*] tragophacoptiſſana.
[*eee*] ſcandiana, *ſic & ALM.* vel ſcantiana.
[*fff*] fumo ſiccatæ, c. 3. l. 4.
[*ggg*] melinum.

vel quod *melimelon* adpellant, aut *hydromelon*. Danda etiam pruna Damafcena, & melum affum, vel elixum, vel quidquam ex fupradictis.

Sic etiam *volantum* carnes, quæ nulla pinguedine accipientem gravent, ut *pafferum* pectora, vel perdicum, aut attagenarum: tum etiam *quadrupedum* levia, deinde porcina crura, item *maritima*, quæ non fint contraria folutioni, ut fquillæ, mulli, carabi, *(hhh)* bucini, *(iii)* fpondylia, conchylia. Ac fi cibus in *acorem* tranfierit, in iifdem erit perfeverandum, atque eodem potu, cui erunt adfpergendæ *coriandri* feminis drachmæ duæ: tunc etiam afperiori vino utendum, quod *Græci (kkk)* hypaufteron vocant.

Perfeverante fluore, erit etiam *trochifcis* utendum, quos *hæmoptyicis*, & *cœliacis* potandos fcripfimus. *Lavacrum* interea tardius ac ferius ordinandum, & multo, atque longo tempore prohibendi ægrotantes *bibere* priufquam cibum fumpferint, nifi aliqua forte major neceffitas intolerandæ fitis occurrerit. Erunt namque dandi cogentibus rebus ex *vino* afperiore *aqua* commixti duo, vel tres cyathi.

Sed fi forte *complexionis* paffionum aliqua fuerint *figna* perfpecta, erunt *urgentiora* conjicienda, quibus ordo magis ferviat curationum. Plurimi vero medici *ftomachicos* putant eos, qui *duritia* laborant, & *fingultu*, iifque dant *caftoreum* ex aqua mulfa folutum, quantitate pleni cochlearis, tribus cyathis aquæ mifcentes.

Eos autem, qui *fluore* ftomachi, hoc eft rheu-

(*hhh*) buccina, purpuræ fpecies.
(*iii*) fpondyli, f. carnes interiores oftreorum.
(*kkk*) ὑπαυςηρόν.

matiſmo laboraverint, *aqua* potant, miſcentes *aloes* cochlearis pleni quantitatem, vel infuſione *adſtringentium*, vel decoctione, vel ſucco. Sed erit præcavenda *medicaminum* dandorum *ſatietas*, ac magis (*lll*) inlocandæ qualitatis, quam non ſolum ægre perferant ægrotantes, verum etiam officio adpetendi cibi deſerantur, & propterea paſſionis augeatur pernicies. Hæc etiam de illo potando medicamine, ſive antidoto, quod *hieran* adpellant, dixerimus. Facienda etiam laborioſa atque dolore graviſſima *ignis* (*mmm*) uſtura.

Sed in *lenimento* (*nnn*) oportebat ægrotantium *fortificare* corpora, atque *reſumere* varia geſtatione, & pro modo virium, ſub divo *deambulationes* adhibere, ſive *lectionis* exercitium, ſi fuerit litteratus ægrotans, vel, ut communiter dixerim, *vocis*: tum *unctionem* ac *defricationem*, & eos motus, qui magis *humeros* valeant exercere, retento ſpiritu, & nunc *palæſtra* corpus agitare, tum *lavacro rariſſimo* uti in iis, qui fluore vexantur ſtomachi: *jugi* autem ac frequenti in iis, qui ſtrictura laborare videntur. *Vinum* vero, atque *varium* cibum *conſtrictivum* (*ooo*) prioribus, *laxativum* (*ppp*) ſequentibus ordinamus, ut piſces teneros, echinos, oſtrea, & olera mollia, accedente regula *methodicæ* diſciplinæ, minuendæ augendæque quantitatis.

Dehinc adhibenda *recorporatio*, quam *Græci*

(*lll*) injucundæ *ſic* & ALM.
(*mmm*) παροπτησις, quaſi adaſſatio.
(*nnn*) oportebit.
(*ooo*) qui fluore laborant.
(*ppp*) qui ſtrictura adficiuntur.

(*qqq*) metaſyncriticam vocant, ex acriori cibo, quem Græci *drimyphagian* adpellant, ex (*rrr*) aqua *capparis* (*ſſſ*) confecto, & aceto, & ſale, & *cepe*: ſed ex (*ttt*) depoſitis, quæ temporis requie, nullo accepto marcore, inflabilis virtutis careant qualitate. Dandæ etiam rapæ *ſinapi* madidatæ, atque (*uuu*) *ſalſum* ex aceto, & oleo conditum: vel aceto, & mulſo, & ſinapi: aut mulſo ex vino confecto: quæ quidem erunt varianda. Admiſcendum etiam *piper* pro ratione virium, atque paſſionis magnitudine, ut nunc uno, nunc duobus, nunc tribus acribus pulmentis utamur.

Convenit etiam ſicca *fricatio* cum (*xxx*) aſpergine (*yyy*) corporea facta. Tunc *frigidi* conſuetudo *lavacri*, quam ψυχρολουσίαν adpellant, & cibi *ſicciores*, magis in iis, qui fluore, hoc eſt *rheumatiſmo* laborant: tum *rubor cutis* faciendus inter ſcapulas, & in thorace uſque ad ventrem, nunc ex *ferventis reſinæ* linimento, nunc ex picis, nunc ex *dropacis*, primo communis ac *lenioris*, deinde compoſiti ac *vehementioris*: atque ita *nitri* fricamento utendum, & *ſole* torrendum corpus, quod Græci ἡλίωσιν adpellant: aut παρόπτησις adhibenda ex carbonibus, vel parietibus, ignitis, & (*zzz*) *ceromate*: aliquando etiam ex *fico* calefacto, tum *defricatio* ex nitro, atque oleo, & adarce.

(*qqa*) metaſyncriſin.
(*rrr*) muria.
(*ſſſ*) condito.
(*ttt*) conditaneis ſalgamis.
(*uuu*) ſalſamentum.
(*xxx*) His verbis deſignat τρίμματα, & συμπάσματα.
(*yyy*) pulveris alicujus.
(*zzz*) linteis cera oleoque incuctis.

Adhibenda quoque *acopa* ex euphorbio, & diagridio, & pyretro, & pipere, & ſinapi, vel ſucco *ferulaginis*, (*a*) quem *Græci* thapſian vocant: ungendaque iis *ſolis* corpora, vel admixta *cera* ea imponenda, donec ſufficienter (*b*) inflari vi medicaminis partes videantur. Convenit etiam *vomitus* arte adfectatus, quo corpora (*c*) diſſecentur: & primo ex aqua *mulſa*, vel ex aceto *ſcyllitico* melli admixto ſingulari, vel adjuncto ſemine *erucæ*, aut *cardami*, aut *urticæ*, aut *ſinapi*, aut (*d*) *ſalſamenti* multi ex aceto, & melle: tum etiam ex *radicibus*: ultimo quoque *belleboro* lenticulæ admixto: vel orizæ, in iis, qui *rheumatiſmo* fuerint adfecti: cum *ſorbilibus* vero ſuccis in iis, qui *ſtrictura*.

Adhibenda etiam *ptarmica*, quibus ſtomachus commotione capitis contremiſcat. Item ſorbendus, aut infundendus *rhinenchyto* ferramento naribus ſuccus cyclamini, aut erucæ, aut anagallidis herbæ: *gargarizandum* ſinapi ex aceto & melle, decoctio thymi, aut origani, vel pulegii, aut hyſſopi, aut (*e*) ſquillæ ſuccus cum aqua mulſa, & cætera ſimilia, ejus generis quæ fuerint, & magis cum (*f*) initia atque ſummitas ſtomachi *calloſa*, videbuntur vehementiore modo curationis indigentia. Tunc etiam adhibemus quædam acriora, vel horum *exhalationem* ægrotantes hauſtu ſuo

---

[*a*] quam.
[*b*] in tumorem rubicundum attolli.
[*c*] morboſum a ſano, veluti ſcalpello reſecetur: eodem genere locutionis utitur L. 4. cap. I. initio.
[*d*] ſalſamento multo.
[*e*] ſcyllæ.
[*f*] initium.

hortamur adducto ſpiritu recipere, quo etiam *altiora* agitatione medicaminis demutentur.

Sumpto igitur *fictili* vaſculo immittimus *puſcam*: tum admixto *nitro*, *origano*, (*g*) *cardamomo*, *maſtiche* chia, carbonibus ſubjectis decoquimus. Sed erit primo os vaſculi *prægypſandum*, immiſſo *calamo* utraque ex parte forato, cujus ſummitati *ovi* vacuati imponimus *teſtam*, ex utroque ſuo vertice perforatam: cujus *altera* caverna calamo inſeratur, *altera* vaporem fumet acceptum: tum ægrotantem jubemus *ore aperto* ſupradictam cavernam labiis amplecti, ſive ovi, ut ſupra diximus, verticem, atque ita ejus *exhalationem* excipere: cujus quidem fervor erit moderandus, ne nimietate partes exurat.

Atque ita, ſi plurima & perſeverans *mordicatio* adfecerit ægrotantem, erit mitiganda ſimplicibus *gargariſmatibus*, ut aqua calida, & oleo, ſive lacte, aut decoctione cantabri, aut ſucco ptiſſanæ, vel (*h*) *noxarum* decoctione, aut *amyli* cum aqua. Oportet præterea etiam partibus in paſſione conſtitutis adponere medicamen, quod *Polyarchion* adpellamus, vel (*i*) *Diadaphnion*, & horum ſimilium, quorum compoſitionem *Medicaminum* tradidimus libris. Dandum quoque medicamen *theriacum* bibendum, quod (*k*) *diechidnon* adpellamus: cujus quoque compoſitionem *Reſponſionum* dedimus libris.

Tunc ægrotantes maritima *natatione* exercendi,

[*g*] an cardamo, ſeu naſturtio: ſic vult REINES.
[*h*] myxarum.
[*i*] διὰ δαφνίδων.
[k] διὰ ἐχιδνῶν, ſeu de viperis.

atque *cataclyſmo* curandi, hoc eſt aquarum illiſione, ſuppoſitis partibus patientibus. *Animo* præterea ſecuro atque facili eſſe convenit curandos, & *aquarum naturalium*, uſum adhibere, ut quæ ſunt in Italia (*l*) *Cotiliæ* adpellatæ, & *Nepeſinæ*, quarum lavacro atque potu (*m*) aptiſſimo utendum; adhibita *aeris* mutatione longa, terrena & maritima: *exercitationibus* variis palæſtrarum, adhibito præceptore utendum, atque ita iiſdem reſumptionibus corpus convenit recurare. Sic enim *perſeveratione* & ventoſitas excludetur ſtomachi, & aliæ quoque ſupra dictæ paſſiones depellentur.

[*l*] Cutiliæ.
[*m*] aptiſſime.

CAPUT III.

De Phagedæna.

EST etiam *phagedæna* ex ſtomachi paſſionibus; qua adfectos ſequitur cibi *vehemens adpetentia*, quam *Græci* ὄρεξιν adpellant, & (*a*) coadcervati accipiendi cupiditas, & *immaſticata* tranſvoratio, tum *gravedo*, atque tenſio, & propterea *vomitus*, quem ſibi coacti atque oppreſſi provocant ægrotantes, corporis *macies*, *pallor*, aliquando etiam *vultus* inflatio, *oris* (*b*) paedor, quibuſdam etiam *gingivarum* putredo, cum ſcabro *dentium* detrimento

(*a*) coadcervatim.
(*b*) fœtor.

to (*c*) tritus, *visus* obtusio, (*d*) sed passioni genus philonii in *problematicis* daturos nos iterum pollicemur. Interposito enim tempore *digestionis*, rapiuntur accepta, atque repletis viis, quos *Græci* πόρους adpellant, obtunditur adpetitus.

Erit præterea curandum, tempore quo *cibamus*, ea ministrare, quæ *parum* nutriant, sed quanta vi queant, adpetentiam obtundant, ut sunt *olera* quæ non relaxent, ne vomitum moveant, sed constringant potius. Sic enim sui quantitate *famem* (*e*) sentiunt, atque virtute propria digestionem non gravando perficiunt. *Bibere* autem prius quam *solidus* sumitur cibus, iis, qui fame urgentur, utilissimum judicamus. Siquidem potu impleti minus solidos adpetunt cibos : *phagedænicis* vero hoc convenire negamus : *humectatus* etenim stomachus in *vomitum* facile provocatur, & liquefactus, atque supernatans cibus facilius *nauseam* provocat ægrotanti.

Erit igitur sensim *vomitus* differendus, atque ejus consuetudo mutanda, ut interpositis diebus (*f*) parum demus aliquando cibum, & adpositione *cucurbitarum* ejus adjuvemus descensum, qui solitis suis locis insertus teneatur. (*g*) Alia vero *vomitum* permittamus, ac deinde paucis interpositis diebus prohibeamus, vel iterum adhibeamus, sed in (*h*) *adjutorii* vicem, hoc est ex *radicibus*; tum etiam ex *helleboro* : quo regulæ curationis

---

(*c*) & adtritu.
(*d*) hic multa desunt, & sensus nullus est.
(*e*) satiant.
(*f*) parvum paucum.
(*g*) sc. die.
(*h*) adjutorii modo, specie, ratione.

adjutoria localia concurrant *recorporativa* virtute medentia, & partes ad *fortitudinem* naturalem ducant, quorum ufum ex fupradictis, atque in aliis paffionibus ordinatis accipiendum ducimus.

CAPUT IV.

De Jecorofis, quos Græci Epaticos vocant, & lienofis, quos fplenicos dicunt.

UTraque paffio a *locis* patientibus nomen accepit. Siquidem eft in *jecore*, vel in *liene* conftituta, (*a*) *tumore* fcilicet effecta, five (*b*) *collectione*. vel duritia, atque *faxitate*, quam (*c*) fchirrofin vocant. Sed de tumoribus libris *febrium* docuimus. De collectionibus vero, five *vomicis* fpecialiter (*d*) docemus. De duritia vero aut *faxitate*, (*e*) quæ cedente tumore efficiuntur, nunc profequemur.

Sequuntur enim quædam *communia* jecorofis atque lienofis, quædam fpecialiter *propria*: fed communia, *gravedo*, *fpirationis difficultas*, & magis in itinere & ambulationibus clivofis, tum *piger motus*, atque *anhelatio*, & *fitis*, & *oris ficcitas*, *coloris* mutatio, *pedum* inflatio, aliquando etiam *febricula* latens, & *hydropifmi* fuffufio, cum continua cibi corruptione.

(*a*) fc. inflammatorio.
(*b*) abfceffu, vomica.
(*c*) σκίῤῥωσιν.
(*d*) docebimus.
(*e*) quæ tumori fuccedunt.

Propria autem, vel ſpecialia *jecoroſos* hæc ſequuntur, exſtans *durities*, ſive ſcirrhoſis in *dextra* parte præcordiorum, ſchemate rotundo, coſtis ex aliqua parte ſubjecta, & propterea veluti decisa: ex alia vero parte circumſcripta, atque rotunditate terminata, *color* ſæpiſſime *æruginoſus*, ſive (*f*) arquati ſimilis, quem Græci *icteron* adpellant, *urina* turbata, velut *ſandarachæ* colore: & acceſſionis tempore *dolor* tendens uſque ad dexterum jugulum atque palam, & difficilis ſupra latus *ſiniſtrum* jacendi copia. Siquidem adducuntur dexteræ partes ſuo pondere pendentes, & propterea *gravedine*, atque doloris punctione ægrotantes adficiunt, tum fellosa *ſtercorum* egeſtio.

Lienoſis vero exſtans *duritia*, atque ſaxea ſub *ſiniſtra* parte præcordiorum invenitur, ſchemate longo porrecta, & veluti pectus invadens, vel umbilici ſæpiſſime tranſgrediens ſinem, atque latitudine ſuperans, nunc minime, nunc vehementer, ut omnia (*) *conata* videantur, & inſpicientes eo falluntur, ut *membranam* tumere, ſive exſtare putent, quam *Græci* περιτόναιον vocant, *color* plumbeus, atque *acceſſionis* tempore dolor tendens ad jugulum ſiniſtrum & palam, & difficilis ſupra *dextrum* latus jacendi copia.

Memorant plerique etiam multitudine *pediculorum* ægrotantes adfici, & graviore per ſomnum *ſudore*, adteſtante *veretri* (*g*) in officio ventris erectione, & adſiduo e *naribus* ſanguinis fluore. Præterea oris fœtor ægrotantes adficit, cum *gingi-*

(*f*) arquato.

[*) connata.

[*g*] dum alvus exoneratur.

varum putrefactione, & (*h*) defluxione. Sectarum *principes* meminerunt tenuari etiam cutem ventris, & (*i*) *venas nigras* adparere atque crassiores, & in cruribus *ulcera* difficile in cicatricem, vel indecenter venientia.

In his igitur communiter oportet *superpositionum* tempore, tanquam in tumore curando, *calidum* jacentibus providere *locum*: tum *fomentis* & *cataplasmatibus*, *cibis laxativis* uti tempore, quo sæpissime docuimus, sed tenuibus, ac sorbilibus. Tunc *cucurbitæ* atque scarificationes, & *sanguisugarum* convenit adpositio, quas hirudines adpellant, & *vaporationes*. Ac si vehemens passio fuerit, adhibenda *phlebotomia* iis omnibus anteposita; tum *clyster*, si venter officium non adgnoverit: (*k*) sed ex decoctio *fici* (*l*) singularis (*m*) impressi patientibus locis: (*n*) flectetur enim & (*o*) *exercitio* quodam durities resolvetur.

Conveniunt etiam frequentes *cyclorum* mutationes: denique inter paucos dies adhibenda *drimyphagia*: tum radicum *vomitus* cum aceto squillitico, vel certe *helleboro* erunt [*p*] disjiciendi. Tum alia mutatione resumendi ægrotantes, adhibito usu *aquarum naturalium*, atque *natatione* maritima, & *vaporatione* locorum natura spirantium, quo etiam sudores moveantur, non ob virium fatigationem,

---

(*h*) colliquatione.
(*i*) varices.
(*k*) sed &
(*l*) solius.
(*m*) impressa, adplicita.
(*n*) emollietur.
(*o*) jugi & perseverante adplicatione.
(*p*) commovendi sc. ægri.

ſed quo poſſit calida ſpiratione ac naturali [*q*] *corporatio* fieri patientium partium.

Convenit præterca etiam in littore ſicco ex harena ſole ignita παρώπτησς : tum *malagmata*, quæ corpus valcant [*r*] *papulare* : & primo leviora, ut eſt [*ſ*] *polyarthion*, ex *caphiſo fonte*, & *ſalibus* confectum, quod διὰ ἀλῶν adpellant : item ex tribus *reſinis*, quod [*t*] diaretiſmum vocant: tum etiam, quod adpellant [*u*] *diamyrepſicen balanum*; item [*x*] *Diaoriganum*, & [*y*] *Diacardamum*, vel [*z*] *Diathapſias*, & *Diasbeſtum*: quorum omnium compoſitiones Reſponſionum libris explicavimus. Sed iis, quæ ſunt vehementia, ut eſt Diathapſias, ita erit utendum, tanquam ſinapiſmo uti ſolemus. Hæc eſt ſecundum nos *curatio* eorum, qui duritiam, ſive *ſcirrhoſin* in *jecore*, vel in *liene* habuerint.

Apud *veteres* autem medicos plura, atque diſſonans & turbulenta *curationis* ordinatio invenitur. Alii enim *phlebotomiam* recuſarunt in lienicis, ut APOLLONIUS Citienſis : alii probaverunt. Atque horum alii ex *dextro* brachio jecoroſos, & ex *ſiniſtro* lienoſos phlebotomandos dicunt: alii ex *talo* ejus partis quæ patitur : alii ex medio digitorum, omnifariam variis [*aa*] extimationibus ten-

(*q*) recorporatio.
(*r*) in papulas ſeu puſtulas elevare.
(*ſ*) Polyarchion & Cteſiphontis, ut l. 2. p. 110 & 111.
(*t*) δια τριων ῥητινῶν.
(*u*) διὰ μυρεψικῆς βαλανυ.
(*x*) διὰ ὀριγάνυ.
(*y*) διὰ καρδάμυ, ſ. naſturtio.
(*z*) διὰ θαψίας, ſ. de ſucco ferulaginis.
(*aa*) opinionibus, exiſtimationibus.

tati. Sumunt enim atque depoſcunt ex iis partibus, quæ facile dividi poſſint, phlebotomiam faciendam, hoc eſt brachiorum venis, niſi forte ipſæ tumuerint, & ob hoc oporteat longe a patientibus partibus phlebotomiam adhibere, quo injuria lateat adjutorii.

Item alii *de uſtionibus* adhibendis certaverunt: & quidem ſolis aiunt *lienoſis* convenire, quidam autem *jecoroſis*, medicaminibus (*bb*) *ſcaroticis* adhibitis, ſive cauteribus: & horum *alii* urenda, *alii* perurenda probaverunt, atque altius in *lienicis* cauteres infigendos: quorum quidam *ſimplices* quidam *triſulcos*, quidam *ſerratos* adprobant (*cc*) frigidos, Tum uſtionis *ulcera* humectantes, atque in ea fluorem humoris longo tempore provocantes, *ſcyrrhoſin* defluxionibus auferendam crediderunt, ex quibus tumores, atque indignationes, & *conſenſus* cum vehementibus febribus neceſſario ſequuntur. Siquidem (*dd*) *peritoneos* membrana, quæ eſt natura nervoſa, ignis uſtione vexatur.

Fit etiam ſecundo (*ee*) *impoſſibile* plurimis atque vehementibus adjutoriis uti medicantem, ut *ſinapiſmo*, *cucurbitis* rapidis, forti raptura motis, *fricationibus*, *dropace*, & his ſimilibus, cum *cicatrices* (*ff*) cæcitate viæ, & (*gg*) hebetudine torpentes, tanquam mortuæ vim nullam medicaminum accipiant.

Diviſerunt præterea plerique etiam *curationis*

[*bb*] eſcharoticis.
[*cc*] figendos, alii rigidos.
[*dd*] peritonæum.
[*ee*] obſtat, prohibet.
[*ff*] ob denſitatem.
[*gg*] inſenſibilitate.

officium, & *alia* jecorofis, *alia* lienofis convenire probarunt. Hinc denique (*hh*) quafdam lienica vocaverunt. *Jecori* etenim cataplafmata aiunt adhibenda ex *abrotano*, & *fefamo*: item bibenda medicamina, ut *theriacam*, quam (*ii*) diofcoridian vocaverunt, (*kk*) *diapatorion*, vel *diapyrion*. Item anodyna, quæ nos *indoloria* dicere poterimus, ut ea, quæ fcribunt *diadion plpereon*, & *lexypyreton*, & *chamæpityn*, vel viridis *pini* decoctionem fingulatim, vel cum melle: item urinalia medicamina, quæ *diuretica* vocant, ut eft mulfum cum *dauci* decoctione, vel *fœniculi* radice, aut *petrofelini*: aut *abfinthii*, aut mali *cydonii* cum *œnanthe*. Utuntur etiam oleribus, ut *lactuca* cocta, vel (*ll*) incocta, *afparago*, radicibus *olufatri*. Ventrem quoque (*mm*) deducentes antidoto quod *hieran* vocaverunt. In *lienicis* vero epithema ajunt fpecialiter convenire ex *cappare* & *myrobalano*, & aceto, fale admixto, quod ὀξύκλμιν vocaverunt, & herba cui nomen *afplenos*. Dant etiam (*nn*) bibendam *aquam*.

Dicunt fpecialiter *lienem* deducere, vel defluxione purgare, ex quibus eft ad (*oo*) nutriendum noxiæ cuticulæ, & aquæ ex *lacu*, in quo fæpiffime candens ferrum fabricatores tingunt, de qua jubent dari cyathos tres cum aceti cyatho uno.

[*hh*] quædam.

[*ii*] διὰ σκορόδων an διὰ σκορδίυ?

[kk] Di Eupatorium, & zopyrion: zopyrium AETIUS defcribit.

[*ll*] cruda.

[*mm*] deducunt.

[*nn*] bibendas aquas medicatas, quas dicunt:

(oo) nutriendum corpus innoxia cuticulæ.

Item *polion* herbam, aut *hormini* semen in cotylæ quantitatem: aut *capparis* radicem cum *squillæ* drachma dimidia, aut *chamædryos*, vel (*pp*) *herpylli* acetabulum, ex (*qq*) aceto mulso cyathis tribus, vel *hipposelini* (*rr*) semen cotylas duas, cum vini cyathis tribus: aut *libanotida* herbam, quam nos rosmarinum vocamus, cum *fœniculi* semine in cotylæ quantitatem ex vino mixto: item *ammoniaci* guttæ drachmam unam, cum (*ſſ*) mulso ex aceto (*tt*) confecto cyathis tribus, vel *tamarisci* ligno: item cibum vel potum sumere jubent ægrotantes in *vasculis* ex tamarisci ligno confectis.

Quidam etiam *decidendum*, vel auferendum *lienem* ordinare ausi sunt, quod quidem voce dictum, non officio completum accipimus. Sequentibus autem atque diversis sese implicantibus potionibus medicaminum variorum *stomachum* vexant, *vesicam* commovent, atque totum corpus communiter in *cachexiam* mittunt, nescii, quod quædam ob acrimoniam propriæ virtutis, laceratione quadam, *communi* potentia medeantur, & non per quasdam (*uu*) *inerrabiles* proprietates: & quod neque alia *jecoris*, alia (*xx*) *venis* esse medicamina, recte senserint. *Omnia etenim omnium corporis partium sunt communia, quando simili fuerint adfecta passione.* Regulantur enim sive diriguntur eorum virtutes, non natura patientis loci

(*pp*) serpilli.
(*qq*) aceti mulsi.
(*rr*) seminis.
(*ſſ*) mulsi.
(*tt*) confecti.
(*uu*) inenarrabiles, specificas.
(*xx*) lienis.

ſed *genere paſſionis* extentæ, atque indultæ pro modo morborum. Hoc ergo eſt peccantium judicium, ſed eorum cauſa qui rerum [*yy*] magis *hiſtorias* amant.

Cætera quoque a quibuſdam probata, brevi atque concinna oratione ſubjiciam. DIOCLES igitur libro, quo de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, phlebotomat *jecoroſos* [*zz*] & dextero brachio, tum ventrem ſolvit *belleboro* nigro, atque [*aaa*] *papaveris* ſucco. Dat etiam cum mulſo *roſmarinum*, quem *Græci* libanotida vocant, & *murram*, & *pini* folia. Adhibenda quoque putat *cataplaſmata* ex phœnicobalanis cum vino, atque lini ſemine, & ſeſamo, & pollinibus, [*bbb*] quos *omphacomeli* adpellant.

Dat præterea *aquam* bibendam; in qua ſit [*ccc*] cantabrum prælotum, & [*ddd*] *ptiſana* ex tritico, quæ omnia ſunt inflantia, atque ſtomachi vexativa, & digeſtione difficilia. *Lienoſos* vero, quorum *gingivæ* ſudaverint ſanguinem, phlebotomat, & ſimiliter vexat medicaminibus *fellidncis*, quæ χολαγωγὰ vocant, atque *urinalibus*, quæ diuretica adpellant.

PRAXAGORAS primo libro Curationum jecoroſis adhibet *vomitum*, & *ventriflua* medicamina, & *ſudorem* moventia, & *urinalia*, & *phlebotomiam*, atque *fricationem*. Utitur etiam *vino* non aquato, & *uſtione* cauterum, & his ſimilibus. *Lienicos* ve-

(*yy*) vanas.
(*zz*) ex.
(*aaa*) *nimir.* corniculati.
(*bbb*) & eo quod, ὀμφακόμελι.
(*ccc*) furfures.
(*ddd*) ptiſſanam.

ro phlebotomat, & cataplasmatibus curat, utens digestibilibus cibis, & vino potat redolenti, & aceto, adhibita *fricatione*, atque *unctione*, & *lavacro*. Dat præterea bibendam mulsam aceto admixto cum *dauco*, aut hyssopo, vel thymo, aut *capparis* radice vel foliis, aut semine, aut ætheriæ herbæ semine, quam *eryngion* adpellant, aut *chamæleæ*, vel chamæpitys, aut absinthii, aut marrubii, adhibens etiam vomitum.

ERASISTRATUS *autem in jecorosis* præcedens superpositas jecori *cutes* atque *membranam*, utitur medicaminibus, quæ ipsum *jecur* late amplectantur, tum ventrem deducit, audaciter partem patientem nudans.

Aliqui ASCLEPIADIS sectatores gestationes, & lavacra, & vaporationes cataplasmatum, atque malagmatum excluserunt in *jecorosis*, suspicantes tenuissimorum corpusculorum fore *consensum*, hoc est spiritus, quem λεπτομερίαν eorum Princeps adpellavit, atque in [*eee*] egestorum constrictione, falsitate causarum, adjutoria magna recusantes.

THEMISON vero secundo libro Tardarum passionum plurima in his *methodico* rigore ordinavit; sed proterva atque caduca intentione, etiam ex *talo* ejusdem partis phlebotomari jubet ægrotantes, atque alternis vel interpositis duobus diebus sanguinis [*fff*] interea fieri detractionem. *Vulnerandam* quoque *jecoris* partem in superficie medicamine, vel cauteribus existimat: & concedit esse quædam *propria* lienis adjutoria, ob ejus [*ggg*] firmitatem, hoc est, quæ fuerint *vehementia*, ut

(*eee*) excernendorum retentione.
(*fff*) iteratam.
(*ggg*) sensus difficultatem & hebetudinem.

cataplaſmata, vel uſtiones, [*hhh*] eo concedens, ut etiam ipſum quoque lienem igneo *cautere* tranſpungendum probet, tribus vel quatuor locis, non advertens, (*iii*) quia pro magnitudine paſſionis, ac virium corporis, extenduntur adjutoria, & non pro ſpecie patientis partis. Siquidem quædam, quæ natura difficilem (*kkk*) habuerint ſenſum, & propterea non facile tactum accipiunt, morbo tentata, ſenſibiliora cæteris fiant, ut eſt *plantæ cavum*, quod tumore, dolidum, atque omnino ſenſibile & adtentum fiet.

Atque rurſum ea, quæ natura facile ſentiunt, difficiliores ſenſus paſſionis efficiuntur cauſa. Quo fit, ut ſit juxta regulam *methodicam* exploſam, ut qui intentione κοινωτήτων ducitur, (*lll*) corporis facile ne (*mmm*) aut difficile ſentiant curet, ſicut latius de κοινώτησι ſcribentes docebimus.

THESSALUS vero ſecundo Regulari libro omni ex parte (*nnn*) immutatam, atque eandem *jecoroſis* & *lenioſis* formam tradidit curationis. Sed quia plurimæ atque variæ his viſceribus irruunt ſpeciales paſſiones, ut *arquatus*, ſive aurigo, quam *Græci* icteron vocant, & *cachexia*, vel *atrophia*, atque *hydrops*, de his nunc ordinare curabimus.

(*hhh*) eouſque.
(*iii*) quod.
(*kkk*) habent.
(*lll*) corpora.
(*mmm*) an.
(*nnn*) non mutatam.

CAPUT V.

De Aurigine, sive arquato morbo, quem vulgo morbum regium vocant, Græci ἴκτερον *adpellant.*

PAssio vocabulum sumpsit secundum *Græcos* ab (*a*) animalis nomine, quod sit coloris fellei. Fit autem ex antecedenti jugi *indigestione*, vel medicaminibus *ventrifluis* (*b*) potu datis, atque permanentibus, & minime exclusis. Sequitur in passione constitutos mutatio *coloris* in fellis qualitatem, quæ primo adparet, ac magis videtur in albidis partibus *oculorum*, atque *plantarum* talis, vel venis, quæ sub *lingua* sunt: ventris quoque abstinentia, vel *egestio albida*, atque argillosa: *urina* etiam *crassior*, & *crocea*: oris *amaror*, & *sitis*, cibi *fastidium*, gravedo, & piger atque segnis *visus*, (*c*) insolitus *motus*, animi difficultas, *pruritus*, & ariditas corporis, & veluti exustione solis *aspera* cútis superficies: sæpe etiam *jecoris* tumentis inflatio, sive saxea *durities*, difficile autem ac rarissime *splenis*, vel *stomachi* (*d*) consensus etiam.

Ex his enim plerisque visum [*e*] & istam fieri passionem, quæ sit quidem facile sanabilis, cæterum neque ita felleum faciat corpus. Fit præte-

(*a*) *sc.* galbulæ.
(*b*) potui.
(*c*) inconsuetæ partium carnosarum palpitationes.
(*d*) est.
(*e*) συμπάθεια.

rea nunc *cum* febribus, nunc *ſine* febribus, & nunc *celeriter* circumſcripta, nunc corporibus *intardans*, & propterea chronia adpellata.

Convenit igitur [*f*] cum primum corpus invaſerit, ſive tardaverit, & in [*g*] *ſuperpoſitionem* veniens fuerit [*h*] adprehenſa, eam adhibere curationem, quam de [*i*] *tumoribus* in corporibus conſtitutis ſæpe memoravimus. Denique ſi *vehemens* fuerit, etiam *phlebotomiæ* uſus non reprobatur. In *lenimento* vero, corporis *exercitio*, atque *cibis* digeſtibilibus reſumendos ducimus ægrotantes. Tum ad *recorporativam* venimus curationem, providentes ut adjutoriis localibus, ſi qua *durities* in viſceribus fuerit, hoc eſt, in *jecore*, vel *ſtomacho*, aut *liene*, ſicut ſuperius docuimus, deſtruatur. Sic enim cum paſſionis [*k*] genus fuerit amputatum, etiam color naturalis corpori reddetur.

Conjicienda ſunt ejus præterea *accidentia*, quæ *Græci* ſymptomata vocant, cum generali congrua curatione, id eſt, ut *fel diffuſum* recorporatione adhibita detergentes, varie deducamus: nunc *clyſteribus* acerrimis, nunc *abſinthio* (*l*) poto dato, *intybi* agreſtis (*m*) ſucco uno vel duobus cyathis ſingularibus.

Ac ſi *declinationis* tempus permiſerit, etiam cum *vino* aliquando ipſa quoque intyba comedenda pro-

---

(*f*) *hic ſubint.* ſive.
(*g*) varios paroxyſmos.
(*h*) cognita.
(*i*) corporibus in tumore.
(*k*) i. e. cum id, ex quo icterus naſcitur, fuerit abdatum.
(*l*) potui.
(*m*) ſucci.

bamus, cocta, vel incocta, item *asparagum*, vel *daucum*, aut *fœniculum* : & ob plurimam oculorum infectionem erit *sternutatio* commovenda, medicaminibus scilicet, quæ Græci *ptarmica* vocaverunt.

Item *naribus* infundendum priusquam in *lavacrum* veniant ægrotantes, ut quidem probant, *struthium* cum lacte, & ad speciem referendo, asinimo vel humano, similiter etiam *elaterium* quod adpellant, hoc est cucumeris agrestis succum: item *cyclamini*, cum eodem lacte (*n*). Fertur enim statim per *nares*, quæ vultum tenuerat *fellis* infectio, & magis si æger ingrediens calidas cellas in fervens descenderit solium, atque requiescens diurno tempore aqua calida fuerit *vaporatus*, adhibitis aliquando etiam *apophlegmatismis*, quorum materiam sæpe memoravimus, item iis, quæ *superficiem* corporis lacessendo (*o*) jaculare (*) videntur, quæ adpellata sunt ἀνασυγκριτικά, & propterea recorporativa, in *sudorem* provocant fellis infectionem, hoc est, *dropax* jugiter adhibitus, vel *solis* fervor torridus, quem Græci ἡλίωσιν adpellant, item naturalium *aquarum* exhalatio, vel medicaminum *sudorem* moventium usus.

Adspergendum denique corpus *struthio*, *nitro* ; *sulphure*, & iis adspersionibus, quæ ob *pruritum* corporis adinventæ sunt, a *Græcis* συμπάσματα adpellata: ferventiore *aqua* fovendi ægrotantes. Sic enim servata *regula generali* etiam accidentia passionis curabuntur. Non enim hæc solis in *acutis*

(*n*) Defertur.
(*o*) osculare. A L M.
(*) papulare.

erunt paſſionibus obſervanda, verum etiam in *tardis*, quas *Græci* chronias vocant.

Utendum etiam *aeris* mutatione, & *geſtatione* varia, & littoraria moratione, *animi* quoque laxamento ac jucunditate, & *aquarum* naturalium voluptate, *natatione* varia, & adſiduo *vomitu*, ſimplici, atque radicibus commoto, item *drimyphagia*, in qua præ cæteris *capparis* magis uſus adprobatur, & acetum (*p*) *ſquillicitum*, in quo ſit infuſa *anchuſa* herba, & *bulbi*, & *ſquilla* igne torrida, id eſt ſubaſſata, cum melle in electario data.

Vinum præterea tenue probamus: (*q*) & perſeverante paſſione *hellebori* decocto corpus agitandum, vel ſi oportuerit, bibendum damus medicamen ex (*r*) *herbo* & *cervino cornu*, in cotylæ quantitatem cum tribus cyathis mulſæ, in iis, qui adjuncta febre vexantur, vel *conditi*, in iis, qui ſine febre adficiuntur.

Sed *vitandam* probamus frequentem, & variam medicaminum potationem, quæ *fella* deducere promittuntur, ſive *ventriflua*, ſive *urinalia*. Etenim *ſitis* (*ſ*) extenditur, & ſolidioris cibi *faſtidium* duplicatur, & corporis *fortitudo* minuitur, atque cibi accepti corrumpuntur, & omnis corporis (*t*) *materia* adulterio medicaminum deterior fit, cum habitudo, ut ſupra diximus, omnis fuerit immutata. Quod facere videmus eos, qui ſæpiſſime ac jugiter (*u*) *herpyllum* dari probaverunt, & *ab-*

[*p*] ſcylliticum.
[*q*] Sed *vel* at, *ut legit* ALM.
[*r*] ervo.
[*ſ*] augetur.
[*t*] tam partes ſolidæ, quam humores.
[*u*] ſerpillum.

ſinthium, & *aloen*, *diagridium*, & (x) *coloquintida*, vel ex aloe & colocynthide *Hïeram* confectam; item ex amygdalis, & abſinthio, & aniſo *trochiſcos* confectos, & decoctiones recentis mulſi ex vino confecti, cum hyperico, vel ariſtolochia longa, vel herba adianto, quam *Latini* capillum Veneris vocant, vel cicere albo.

Aliquando etiam hæ mandenda probaverunt, item (y) *rubea*, quam *Græci* erythrodanon vocant; vel *ſtruthium* tritum cum fico arido, vel palmulis: aut *ſulphure*, in ovis ſorbilibus in parvi cochlearis quantitate, aut certe *cervini cornu* elimatum pulverem ad drachmam unam, cum vini cyatho uno, & aquæ cyathis duobus, vel (z) *nepete*, quam *Græci* calaminthen vocant, aut radices (aa) *paſtinacæ*, quam (bb) ſtaphylen adpellant, decoctas in vini hemina, & dimidia, donec ad tertiæ partis liquor veniat quantitatem, ex quo dandum probant cyathum unum cum aquæ cyathis tribus, aut quinque cum *dauci* ſemine: aut *apium*, aut *zingiber*, (cc) *meu*, vel *aſarum*, aut radicem herbæ *bryoniæ*, item *ſeſeli*, & (dd) *libani* herbæ infuſionem, vel decoctionem, & *trochiſcos* ex herpyllo vel fœniculo confectos, vel ex ariſtolochia, quos *Diherpyllum*, vel *Diamarathrum*, & *Diariſtolochiam* adpellant. Horum enim varia multitudo, vel *uſus frequens*, cauſa ſæpe ipſius fuit

[x] colocynthida.
[y] rubiam.
[z] nepetham.
[aa] ſilveſtris, tenuifoliæ.
[bb] ſtaphylinum.
[cc] meon.
(dd) libanotidis.

fuit faciendæ paſſionis. Non enim *fellis* detractio facta illico curationis eſt cauſa, niſi totius quoque *paſſionis* fuerit deſtructio conſecuta. Sic igitur his utendum erit, ut ſupra demonſtravimus.

Item quidam *veneris* probaverunt adhibendum uſum, *laxationem* carnis faciendam æſtimantes; ex quibus eſt TITUS ASCLEPIADIS ſectator, & THEMISON. Sed eſt hoc nervoſitatis vexabile, quippe cum fortitudinem corporis tollat; quæ magis eſt ægrotantibus adquirenda.

Alii *aurum* jugiter adſpicere vel intueri ægrotos præceperunt, ſive aureos colores, his denique etiam (*ee*) *operimentis* utendum laudaverunt: ſiquidem ſimilia (*ff*) rapiantur, & propterea morbi, ſive colorem, aut fellis migrantia in alias poſſit tranſire materias earum concordantes colori: non (*gg*) conjicientes quod ſit magis credibile externa in ægrotum facilius tranſire.

Quippe cum *viarum denſitate* in ſuperficie corporis clauſa interiora teneantur: vel certe (*hh*) *ſimilitudo* paſſionis magis poſſit (*ii*) virtutem occultæ ſuaſionis admonitione ſuperata. Semper enim *memoratione* paſſionum triſtes ac mœſti neceſſario fiunt ægrotantes: quæ maxima cauſa eſt augendæ paſſionis. Eſt autem maximum *adjutorium*; & magis utilis ægrotantibus *animi* puriſſima *laxatio*, ſive ſerenitas. Erit præterea perſeverante paſſione etiam longa *navigatio* curanda;

[*ee*] ſtragulis aurei coloris.
[*ff*] *ſubint.* ad ſe invicem.
[*gg*] animadvertentes.
[*hh*] colorum *ſc.*
[*ii*] *i.* vim.

& *unctio*, adhibito præceptore, quo adſidua defricatione pleniſſima fieri *reſumptio* poſſit.

CAPUT VI.

De Cachexia.

CAchexia nomen ſumpſit a corporis habitu malo: κακίαν enim vitium vel vexationem *Græci* vocaverunt, ἕξιν habitudinem. Sed principaliter ejus *curationem* ante THEMISONEM nullus ordinavit. Ipſam namque ſecundo libro *Tardarum* paſſionum, itemque primo atque quarto *Epiſtolarum* memoravit, item THESSALUS, ſecundo libro regulari.

Fit autem, ſive naſcitur hæc paſſio *intemperantia* ægrotantis, vel *curatione mala* medicantis, aut poſt ægritudinem *tardæ reſumptionis* cauſa, item ex (*a*) *medicaminibus* ſæpiſſime potatis, vel ex ſaxea *duritie* jecoris, aut lienis, vel ex fluxu *hæmorrhoidis* longiſſimi temporis, aut *vomitu*, item ex *febribus* longo tempore corpore adfecto, aut (*b*) *collectionibus* aut *vomitu* poſt veſpertinos cibos, & his ſimilibus. Eſt autem ipſa quoque paſſio ſæpiſſime *hydropiſmi* antecedens cauſa, aut (*c*) *macularum* ſimili in ſuperficie corporis accidentium.

Sequitur cachecticos *pallor* ſubalbidus, aliquando etiam *plumbeus* color, debilitate tardus ac *piger* corporis *motus*, cum inflatione inani, aliquibus

---

[*a*] imprimis purgantibus.
[*b*] *nimir.* materiæ purulentæ.
[*c*] macularum & pilorum in.

etiam ventris *fluor* cum *febricula* in plurimis latente, quæ circa *vesperam* magis augetur, *pulsus* creber ac densus, cibi *fastidium*, & vini magis adpetentia, *urina* fellea, & extensio *venarum.*

Est autem passio sæpius *stricturæ*, sicut ex supradictis conjicimus, aliquando etiam *complexa* solutione ob plurimum ventris fluorem (*d*) simili quolibet fluxu. Quapropter convenit *complexa* passione (*e*) laborantis, primo (*f*) abstinere *fluentia*, & *intemperantiam* ægrotantis corrigere; vel curationes malas, aut medicaminum potationes prohibere. In *jecore* vero aut *liene* si qua fuerit durities, sive saxositas, destruere, ut nuper demonstravimus: aut si fluor *sanguinis* fuerit plurimus, abstinere: *hæmorrhoidas* vero auferre: *febres* quoque solvere, ut de febribus scribentes docuimus, *collectiones* congrua curatione, sicut de ipsis scribentes monuimus, sanare: & consuetos eis post vespertinum cibum *vomitus* paulatim detrahere.

Ac si (*g*) horum nihil fuerit accidens, & sola in *corpore* visa fuerit *cachexia*, erunt ejus superpositiones ac lenimenta providenda, & *vigilante* sine ulla ratione ægroto, aut (*h*) *cibo* corrumpente, animi adtestante difficultate, cum pigro ac segni corporis motu (*i*) *superpositionem* cognoscere: & propterea in *requie* retinere ægrotum, cum *abstinentia* cibi, quo turbatio corporis resolvatur.

[*d*] similem quemlibet fluxum.
[*e*] laborantibus.
[*f*] reprimere.
[*g*] fluoris sanguinis: febrium: hæmorrhoidum.
[*h*] cibos.
[*i*] paroxysmum.

Item ea, quæ fuerint (*k*) *extenta* lanis contegenda, atque *oleo* calido fovenda, ac ſi *venter* fuerit fluens, abſtinendus.

Item ſi plurima fuerit corporis *tenſio* cum gravedine, adhibenda *phlebotomia* ex brachio mediocriter, ſed non neceſſario in iis, qui *hæmorrhoidarum* cauſa inanes (*l*) videntur. Ac deinde *retentione* facta conſtricti, ſed non in omnibus, qui communiter tanta, ac tali fuerint ſtrictura poſſeſſi: tum *perunctos* convenit refici cibo digeſtibili, ac levi, uſque ad declinationis tempus, & ſervato genere accidentium, alia *cataplaſmatibus*, alia *cucurbitis*, recurare.

Cum vero *declinatio* adparuerit, plurimus ac varius cibus erit adhibendus. Similibus etiam ſuperpoſitionem urgentem adjuvare oportet, at *lenimento* veniente, quod facile adprobamus (*m*) exercentibus aſperitatibus paſſionis ſupradictis, hoc eſt, iis quæ ſuperpoſitionem deſignant, erunt corpora reſumenda, atque fortificanda. Tum *recorporativis* utendum curationibus, quo reformata corpora, vel ut ita dixerim, *reſectis vitioſis carnibus, ac renaſcentibus novis reparata, ad memoriam redeant ſanitatis.* Quapropter æger, *ſomno* diſcuſſo, ſemet in *lecto* continere jubendus: etiam jacere pauliſper: tum etiam neque repente conſurgere, ſed *prætentato* motu, diſcere, utrum ſe levem ac digeſtum ſentiat.

[*k*] inflata, tenſa.

[*l*] videntur, ſed ubi retentione illarum facta conſtricti ſunt ægri: nec eadem quantitate in omnibus communiter, verum prout tanta, ac tali fuerint.

[*m*] ex ceſſantibus.

Etenim ſi fuerit occurrens indigeſtio, erit *requies* adhibenda plurimo temporis ſpatio, donec gravedo digeratur: dehinc medioeri *geſtatione*, atque *parvo cibo* utendum, ſi non ex acceſſione, ſed ex aliqua cauſa *manifeſta*, temporalis acciderit corporis diſplicentia, quam *Græci* δυσαρέστησιν vocant.

At ſi nulla fuerit ægrotantis querela, erit a lecto levandus, & ob expugnandam *frigoris* injuriam *oleo* leviter perungendus: Tum *geſtatio* adhibenda, &, ſi vires permiſerint, vel aeris temperies, ſub *divo*, & magis intra muros, motu vehiculi. Si vero aliqua fuerit obſtans cauſa, erunt hæc ſub *tecto* adhibenda, & pro virium modo aut vehiculo manuali, aut ſella, aut cathedra exercendus ægrotus.

Tum geſtatione perfecta, parva *deambulatio* adhibenda, vel *vocis* exercitium, atque ad *unctionem* veniendum, ſed præcalefacto intra veſtes ægro. Quoties calidum habuerit corpus, tum depoſita veſte erit linteolis levi *defricatione* tergendus, atque ſtatim oleo parvo ungendus, & ſummo tactu fricandus: primo ab *alio*, poſtea a *ſemetipſo*, retento ſpiritu: ut etiam (*n*) alia teneantur. Dehinc rurſum ab aliis defricandus, *tenacius* quidem, ſed non impreſſius, quo poſſit *carnis inflatio* coagulari. Sed hæc erunt adhibito unctionis *præceptore* facienda, quo ſecundum proprias mutationes omnium partium motus *æqualiter*, ac totius corporis integret exercitium. Tum permittentibus viribus etiam *raptorio* machinamento

[*n*] ſpiritualia tendatur.

geſtetur, ac deinde (*o*) *recuſſabili fera*, quam Italicam vocant.

Aliquando etiam *harena* adſperſo corpore, quam ἄμμον adpellant, defricetur, per intervalla dierum adhibito *lavacro*. Convenit etiam *pſychroluſia* nullis obſtantibus cauſis, quæ eam (*p*) prohiberi permittant.

Tum *vinum* dandum auſterum album, leve. Dehinc jubendus (*q*) ſuperbire, atque *ſiccum* ſumere cibum, vel certe quartam partem panis ſiccam manducare, adhibito uſu *aſſorum* pulmentorum, & neque curioſe conditorum, (*r*) ut *piſces*, *clunes*, vel agreſtium leviora, & iis omnibus juxta regulam methodicam auctis aut minutis, interjecta *vini* abſtinentia, & cibi parva ſumptione.

Utendum etiam locorum, atque aeris *mutatione*. Tum ἡλίωσιν, quam nos corporis (*ſ*) torporem dicimus, item *dropacis* adhibendus uſus, & pulveris *nitri* fricatio, & *ſinapiſmus* ſpecialiter, & uſus *aquarum* naturalium, vel *natatio* maritima: item *harena* littoraria (*t*) ignita circumtecto corpore torrendi ſunt ægrotantes: nunc inter paucos, nunc inter plurimos dies, ut vires permiſerint: tum *naviculæ* exercitium atque *peregrinatio*, quemadmodum in præcedentibus ordinavimus.

[*o*] repercuſſibili ſphæra utatur.
[*p*] adhiberi prohibeant.
[*q*] parum bibere.
[*r*] quales ſunt.
[*ſ*] torrorem, ut cap. 4. lib. 5.
[*t*] quæ a ſole incaluit.

CAPUT VII.

De nutrimenti cessatione, quam ἀτροφίαν *Græci vocant.*

NUtrimenti cessatio, quam *Græci* ἀτροφίαν vocant, ab *accidenti* nomen sumpsit. Contingit in passione constitutis plurimus *cibi adpetitus*, tum *corruptio*, quibusdam *fastidium*: item tenues atque latentes (*a*) *tepore* sunt, (*b*) neque *febricula* (*c*) jugiter, & quibusdam inter plurimos dies soluta. Ducitur præterea quædam etiam per *urinam* corporis defluxio, quam (*d*) *syntexin vesicæ* vocaverunt, cum plurima fuerit poti liquoris egestio, atque corporis subinde per dies singulos extenuatio etiam.

Nunc (*e*) igitur convenit, sicut in *Cachecticis* diximus, providere, ne qua pars corporis principaliter patiatur: oportet etiam congrua eidem morbo *localia* adhibere adjutoria, ut *jecoris*, vel *lienis* duritiei, vel *fluori* ventris, aut intestinorum, vel vesicæ, vel *ulceri* in interioribus constituto, aut *collectioni*, specialiter vomicam diximus.

Ac si etiam *febres* fuerint consecutæ, iisdem quoque adhibenda medela. Si horum nihil in corpore viderimus, sed sola fuerit *atrophia* consecuta, convenit ægrotum fortificari rationabiliter,

[*a*] tepores.
[*b*] atque.
[c] jugis.
[*d*] σύντηξιν quæ & διαβήτης dicitur.
[*e*] Hic.

atque resumi *gestatione*, pro virium quantitate, scilicet quibus sæpe memoravimus generibus, & *unctionibus* ordinatis, plurimo oleo superfuso, adhibita *fricatione*, & ministris corpulentis & mollibus, quales esse *fricatores*, salutaribus præceptis docuimus, quo contactu corporum laxiora ægrotantis exercitata membra solvantur.

Tum temperato utendum *lavacro*, atque *vino* tenui, & *pane* limpido fermentato, & *pulmentis* ex media materia, atque juxta *cycli* regulam eorum augmenta ac detractiones (*f*) variare non repetitis, nec perfectis illico cyclis, sed unius tantummodo qualitatis, ut de *cataleptico* scribentes docuimus. Denique cum ex *volantibus* solis pulmentum adhibemus, initium ex parvulis ordinamus. Tum autem ex *agrestibus* tenuioribus, tum *porcino* & membrorum *summitatibus*.

Convenit præterea *locorum* atque *aerum* commutatio, & aliquando *drimyphagia*: vel simplex *vomitus*, tum etiam ex *radicibus* confectus, & *localia* aliis locis adhibenda, & magis medianis partibus. Non enim sine plurima vexatione partium, quibus digestio celebratur, inesse corporibus *atrophia* potest. Ipsis igitur frequentius adhibendus est *dropax*, & *cucurbitæ*, vel παρόπτησις, aut *sinapismus*, & συμπάσματα acriora, quæ a nobis *aspergines* nuncupantur: item *malagmata* ejusdem qualitatis. Utilis præterea littoraria *navigatio*, atque *natatio* maritima, vel naturalium aquarum: tum post cibum *animi laxatio* quam διάχυσιν vocant, & *articulorum* complexio adhibitis ministris, qui mollibus hoc manibus efficiant.

THEMISON secundo libro Tardarum passio-

[*f*] variandæ.

num plurima recte ordinasse probatur: aliqua vero caduca intentione dixisse intelligitur. Jubet enim ægros non æqualiter ægrotantes *duodecim stadiorum* spatium gressu conficere, æqualem modum cunctis definiens. Item *igneo in loco*, vel ferventi fricari jubet præfatigatos sudoribus ægrotantes: item *sole* (*g*) torrenti, atque ita per intervalla (*h*) leviter defricari, & in calida, atque oleo calido eorum *manus* infundi, ex quibus periculum (*i*) *perfricationis* necessario sequetur.

Item post (*k*) *interdianum* cibum deambulationem probat adhibendam, atque fricationem & lavacrum, tum post *vespertinum* cibum (*l*) jungenda crura, atque brachia, quod est dormituris anxiosum. Præterea post cœnam imperat *vomitum* prædato passio, aut vino dulci, vel succo ptisanæ. Tum (*m*) frequentato vomitu *ova* duo danda sorbilia, cum *panis* unciis duabus: ex quo (*n*) incensa altiora, atque exercitatis vomitu visceribus facile corrumpuntur accepta. Hæc igitur recusantes, alia quæ recte ordinasse perspicitur, amplectenda judicamus.

[*g*] torreri.
[*h*] leniter.
[*i*] perfrictionis.
[*k*] meridianum.
[*l*] inungenda: *sic* & ALM.
[*m*] peracto.
[*n*] incensis altioribus.

CAPUT. VIII.

De Hydrope.

HYdrops ab accidenti nomen sumpsit. Siquidem aquosus humor hanc passionem necessario comitatur. Nam *Græci* ὕδωρ aquam vocaverunt. Generatur autem ex accidentibus plurimis, atque diversis causis, ut *cachexia*, *febribus* (*a*) corpora tardantibus, item *duritia*, vel saxea densitate jecoris, vel lienis, aut stomachi, vel peritonæi membranæ, aut matricis: item *spirationis* difficultate, quam *Græci* δύσπνοιαν vocant vel *ventositate* stomachi, aut coli, aut *ventris* passione, quam *Græci* κοιλιακὴν διάθεσιν vocant: item longi temporis *dysenteria*, vel in feminis *menstrualis* fluoris retentione: item *hæmorrhoidarum* veterum repentina atque (*b*) incondita curatione, facta abstinentia, vel coacervata *bibentium* transvoratione, & magis si *salsa* fuerit aqua; item *medicaminum* frequentata potione, & horum similibus.

Græci igitur, vel aliarum sectarum principes ejus potestatem, *differentiam* nominibus variandam crediderunt. Vocant enim hanc passionem etiam ὕδερον vel παρέκχυσιν, origini locorum specialia nomina tribuentes. Nam *parecchisin* adpellant sensibilem, & manifestam liquoris (*c*) superfusionem, quæ fit inter *peritonæi* membranam, & intestina; *hyderon* autem, dispersum sive infusum

[*a*] in corpore.
[*b*] intempestiva.
[c] suffusionem, vel superfusionem.

per viarum raritatem, atque *carnis* ſpiramenta liquorem. Item dicunt *hyderon* ex renibus generari, *Hydropem* vero ex duritate jecoris.

Quod quidem nos juxta ſectæ regulam reprobamus. Etenim *infuſio*, ſive *ſuperfuſio* liquoris, eſt paſſioni communis: & neque antecedentes cauſæ paſſionis facere diſcretionem recte creduntur. Siquidem etiam ex plurimis aliis partibus patientibus *hydropes* generantur.

Ejus igitur differentiam HIPPOCRATES, & DIOCLES duplicem dixerunt; aliam enim (*d*) ὑπὸ σάρκα, vocaverunt, aliam *aſcitem*.

HERACLIDES *Tarentinus* ſecundo libro Internarum paſſionum *totius corporis* inflationem, ſive humoris infuſi (*e*) perforationem κατὰ σάρκα vocavit: inter peritonæum vero, & inteſtina ἀσκίτην, vel τυμπανίτην adpellavit. DEMETRIUS HEROPHILI ſectator undecimo libro de Paſſionibus ſcribens alium dixit *hydropem* conſtitui ſine ulla humoris infuſione, ſed ſola *inflatione* turgente: alium ex *humore* diffuſa, & cum nunc per *totum* corpus, nunc inter *peritonæum* & *inteſtina*, cujus differentiam nunc plurimo (*f*) vento tradidit. Et (*g*) eſt vanum atque intellectu carens, ſine ullo humore ſuperfluo laborantem hydropem vocare. Item plurimi *tres* differentias tradiderunt: aliam enim *cataſarcan*, aliam *aſciten*, aliam *tympaniten* vocaverunt.

ASCLEPIADES autem alium *celerem* dixit, ut eum qui repente conſtituitur: alium *tardum*,

---

[*d*] vel ἀνὰ σάρκα.
[*e*] penetrationem.
[*f*] inani vanaque opinione.
[*g*] Eſt enim.

ut eum qui tarda paſſione vexat: & alium *cum febribus*, alium *ſine* febribus. Hoc ſiquidem communiter etiam aliis ſpecialibus paſſionibus adſcribens, non advertit quoniam proprio nomine celer dicitur paſſio, non ſola quæ repente conficitur, verumetiam ea, quæ celeriter ſolvi poſſe monſtratur. *Hydrops* autem fit (*h*) quiſquam repente ex coadcervata *bibendi* tranſvoratione, vel *ſalſi* liquoris potu. *Celerem* autem paſſionis ſolutionem nullus ægrotantium (*i*) meruit.

PROCULUS THEMISONIS ſectator ſecundum plurimos inquit hydropis differentias *temporibus* paſſionis adſcribendas. *Initium* enim atque augmentum eſſe λευκοφλεγματίαν: *ſtatum* vero *tympaniten*, cum ſumma tenſio ſecundum *ventrem* fuerit facta: *declinationem* autem *aſciten*, cum quadam indulgentia fuerit inflatio relaxata, non ſecutus viri regulam, neque advertens (*k*), quia omnis ſpecies paſſionis ſua quæque tempora percurrit. Denique cum *cataſarca* uſque ad ſtatum, vel declinationem perſeverat, & *tympanites*, & *aſcites* ex initio facti in augmentum veniunt, & ſtatu ſumpto declinant.

APOLLONIUS Memphites alium dixit fieri hydropem cum (*l*) *retentione*, ut ſi quid biberit, ſine dilatione tanquam per fiſtulam tranſiens egeratur. Ejus autem quem cum *retentione* fieri dixi, ſecundum plurimos *tres* eſſe differentias adfirmat. Sed melius DEMETRIUS, Apameus ab

---

[*h*] aliquis, vel aliquando.
[*i*] obtinuit.
[*k*] quod.
[*l*] retentione urinæ, alium cum fluore, ut ſi quid ægrotus.

hydrope difcrevit eum, qui fine dilatione potum liquorem per urinam egerit, *diabeten* adpellans, ficut fpecialiter de ipfo fcribentes (*m*) docuimus.

Melius igitor, quantum ad *fpecies hydropis*, quanquam non generaliter, mutemus (*n*) curationem, *alium* dicere in toto corpore conftitutum, tanquam in papiro vel fpongia inter viarum raritatem infertum, a liquore vocari *leucophlegmatiam*, quam Latino nomine etiam *intercutem* recte diceemus: *alium* in parte corporis, inter peritonæum & inteftina, fubjecto *liquore* folo, vel admixto *vento* plurimo, vocarique alterum *afciten*, alterum *tympaniten*.

Sequuntur quædam (*o*) conctos præterea *communia*, quædam fingulis *propria*. Communia autem, ut *inflatio*, vel exftantia tumoris, & *piger* aut difficilis corporis *motus*, fpirationis difficultas, quam Græci *dyfpnœam* vocant, *fomnus* difficilis vel anxiofus; & magis poft cibum, *fitis*, & *urina* comparatione fumpti potus parvior, *faftidium*, & aliquando *febricula* latens in plurimis: item quibufdam etiam *veficulæ*, vel (*p*) fiftulæ, quibus (*q*) eruptus humor feratur, ac deinde (*r*) *vulnera* difficila (*f*) fufficiant, vel quæ in cicatricem ægre venire poffint.

Specialia vero, vel propria (*t*) fingulos fequun-

[*m*] docebimus.
[*n*] orationem.
[*o*] cunctis fpeciebus.
[*p*] puftulæ.
[*q*] erumpens.
[*r*] ulcera, *aphor.* 8. *lib.* 6.
[*f*] fufficiantur, &.
[*t*] fingulis.

tur, ut *leucophlegmatian*, vel intercutem, mollis atque humida *inflatio ventris*, ac *vultus*, & *crurum*, & (*u*) *folliculi genitalis*, vel *præputii*, relucente liquore per cutem albido colore, item cum oris, vel spirationis, sive anhelitus *fœtore*, totius corporis *gravedo*, & impressioni digitorum *cedens tumor*; ita ut paululum cava permaneant loca.

Aliquibus etiam alborum atque crassorum humorum *vomitus*, vel per ventrem egestio, unde etiam nomen passi sumpsisse a *Græca* derivatione videtur, λευκὸν enim albidum, φλέγμα humorem crassum vocaverunt: vel quod ægrotantis *color* albidioris pituitæ imaginem (*x*) ferat. Alii vero tanquam ex superfluo humore generata passione; penetrans humor singula quæque (*y*) *spiramenta* possederit, passionem dictam volunt, nos vero intercutem nominamus.

Ascitem denique sequitur *ventris* inflatio; vel exstantia, & pro corporis motu liquoris conlisi *sonitus*, vel ad concussum palmæ resonus, tanquam semipleni (*z*) *utris*, ex quo nomen sumpsit: item pro schematis (*aa*) mutatione, vel digitorum impressione demersio, vel resurrecti liquoris, & (*bb*) conclusio *superiorum* partium, atque *tenuitas* tanquam extentæ cutis secundum ora; vel colla, aut jugula, vel pectora.

Jacentibus præterea ægrotantibus diffusa, atque

[*u*] scroti.
[*x*] referat.
[*y*] carnium interstitia.
[*z*] ἀσκὸς utrem significat.
[*aa*] cum ex uno latere in alterum æger vertitur.
[*bb*] strictura, coarctura, angustiæ.

latior tumoris exſtantia fit, *ſurgentium* vero vel ſtantium major, atque extenta, & in creſcente paſſione corporis frigus atque torpor accedit, aliquando etiam *tuſſicula*, & *ſtercorum* vel *urinæ* abſtinentia, & per ventrem fluidior exitus; & adprehenſo (*cc*) *folliculo*, atque virili *veretro* exſtans inflatio (*dd*) reduplicata, & aliarum partium ſurgens tenſio, ſicut in leucophlegmatia. Vocatur autem hic *hydropiſmus*, ut DIOCLES, (*ee*) etiam *epatias*, aut *ſplenites* a patientibus partibus nomen ducens, hoc eſt, jecore vel liene. (*ff*) Item *tympaniten* ſequitur rotunda atque exſtans inflatio, ſecundum (*gg*) gaſtera, cum *tenſione* plurima, & ad percuſſum palmæ *reſonus*, velut tympani, unde etiam nomen accepit: item *ructationes*, & aliquando inteſtinorum *tormenta*, quæ (*hh*) incluſæ vento per podicem digeruntur; atque gravedinis detrahunt quicquam.

Eſt autem paſſio communiter *ſtricturæ* omnis *hydropiſmus*, ſed complexa aliquando *ſolutione* ex aliis (*ii*) accedentibus, ut ventris *fluore*. Præterea eſt naturaliter *tarda* paſſio: ſiquidem nunquam celeriter ſoluta, vel emota corporibus videtur: item generaliter *magna*: ſiquidem & difficultatem, & indecentiam, & periculum infert ægrotanti.

Denique ſemper *difficilis* curatione, nunc (*kk*)

(*cc*) ſcroto.
(*dd*) veretrum enim tanquam in nodum torquetur.
(*ee*) ait epatias.
(*ff*) At.
(*gg*) γαστήρ, venter.
(*hh*) excluſo.
(*ii*) accidentibus.
(*kk*) *Jubint.* tamen.

vehementer, nunc minime comprobatur. Etenim *magnitudine* vehemens, & varietate *accidentium*; & corruptione *virium*, magis *incurabilis* judicatur: *parva* vero magnitudine, comprobatione supradicta, atque paucis & simplicibus *accidentibus*, quæ *Græci* symptomata adpellant, & sine nimia virium læsione, *minime* curatione difficilis adprobatur: & quæ secundum aliarum *sectarum* principes de effectis vel exitibus passionum scripta sunt; etiam secundum *causas*, ex quibus efficiuntur, & patientes *locos*, & *naturas*, & *ætates*, & annalia tempora, ut *hyemis*, vel *æstatis*, & eorum (*ll*) mediis temporibus *generationes* passionis, alii *difficiles* curatione, alii *faciles* hydropes adprobantur.

Quæ quidem omnia magnitudini passionis adscribenda sunt, ne infinitus modus differentiarum videatur accidentium numero variatus. Etenim secundum *causas*, difficiles ajunt curatione hydropes, qui ex *saxitate* magis, quam ex duritia fuerint facti, item eos, qui ex *dysenteria*, vel *coli* passione, (*mm*) ab iis, qui ex coadcervato *haustu* bibendo vitium conceperunt: item secundum *locos*, difficiles inquiunt eos, qui ex *jecore*, faciles vero eos, qui ex *liene*; item secundum *naturam*, vel *sexum*, difficiliores inquiunt curatione semper *fæminas* maribus: item secundum *ætates*, faciliores inquiunt curatione *pueros*, vel (*nn*) pubentes, difficiles vero ætatis mediæ, vel *senes*: non solum quod (*oo*) natura crescere & augeri,

(*ll*) media tempora & generationem.
(*mm*) quam ii.
(*nn*) pubescentes.
(*oo*) naturæ illæ.

geri, aliæ minui vel declinare videantur, ſed etiam quod alii (*pp*) prohibeantur, alii cogantur, alii neque ſuaderi, neque cogi poſſe probantur.

Item ſecundum *annalia tempora*, quæ *Græci* horas adpellant, difficiles inquiunt curatione, *æſtatis* tempore laborantes, ſiquidem multa uti adficiuntur: alii vero e contrario faciles inquiunt curatione: ſiquidem *exitum* liquorum fieri provocat fervor æſtatis, & corporis præterea facit ſiccitatem: difficiles vero *hyemis* tempore, ob corporum denſitatem vel frigus: item *verno* tempore: ſiquidem humidiora, atque liquorum redundantia fiant corpora: *autumni* vero (*qq*) prima, ſimilia æſtati, (*rr*) ultima hyemi dixerunt.

Item ſecundum generationem, ſive *fabricationem paſſionis*, difficilem inquiunt curatione *leucophlegmatiam*, facilem vero *aſciten*, & horum medium *tympanitem*.

Diſſenſerunt præterea etiam de patientibus partibus, quæ principaliter adficiuntur.

ERASISTRATUS namque *jecur* inquit pati: in aperitionibus enim *ſaxeum* ſemper inveniri confirmat: alii vero *colum*, ſed conſentire *jecur*: alii *ſplenem*, ac *jecur*, & *colum*: alii etiam *peritonæum*: alii *renes* quoque, & *matricem* principaliter pati dixerunt: & adparet omnia neceſſario prætangi: quod quidem etiam (*ſſ*) latuerit, nullus timor curationis mutandæ medicantibus accedit; neque

(*pp*) perſuadeantur.
(*qq*) initium.
(*rr*) finem.
(*ſſ*) nos lateat.

etiam ob *localium* adjutoriorum ordinem quicquam obesse monstratur, (*) cum hæc eadem oporteat *ceromate* sole fervefacto (*tt*) jactari, vel *pellibus* sole ignitis involvi. Adhibenda etiam *acopa* ferventia, & *sudationes* ex (*uu*) naturali materia provocare; habet enim recorporandi virtutem ex quacumque *metallorum* materia exhalatio naturalis: item *harena* littoris sole ignita torrenda corpora. *Hyemis* vero tempore igne (*xx*) prætorrenda, atque ita corpori admovenda; ut ex ipsa, excepto capite, cætera corporis omnia contegantur. Item *sinapismus* usque ad cutis (*yy*) humorem adhibendus, qui maxime vehementem fortitudinem locis humore corruptis, atque, ut ita dixerim, (*zz*) habentibus admovet ac ministrat.

Item locorum & aquarum mutatio adhibenda, & *peregrinatio*, magis maritima: est enim lacerantior, atque corporis apertionibus efficax ob salsitatem maritimus aer. Conveniunt etiam *vaporationes* spongiarum ex aqua maritima expressarum, vel aqua salsa decocta. In *tympanicis* vero specialia, ut plerique volunt, juxta communem virtutem recorporativæ curationis, ordinanda, & decoctio *centaureæ* herbæ, & *absinthii*, & *origani*, & *hyssopi*, & *marrubii* adhibenda, & similis virtutis epithema, ut est quod adpellatur (*aaa*) *Dianitrum*, ex fico atque nitro, & absinthio confectum.

(*) *multa hic desunt.*
(*tt*) inungi, tractari.
(*uu*) i. e. thermis earumve limo.
(*xx*) harena.
(*yy*) tumorem.
(*zz*) tabentibus.
(*aaa*) describitur & a PAULO.

Tundendum igitur aridum ficum, ſed quod ſit pingue, ac ſuccidum, item ſingulatim abſinthium; & nitrum admiſcendum duabus partibus fici, & quarta pars (*bbb*) origani. Aliquando etiam *rutæ* admiſcenda particula.

(*ccc*) Facit (*ddd*) enim medicamen, quod adpellamus *diahyſſopum*: item *uva* paſſa cum *cumino*, vel *farre* cum adipe veteri, & vino. Hoc quidem plurimi magis intercutibus convenire probaverunt: item bubulo *ſtercore* ungendos cum *aceto* ægrotantes dixerunt. Adponenda etiam *malagmata*, quæ fortificare, ac recorporativa virtute mutare valeant corpora in meliorem habitudinem. *Intercutes* autem & *aſcitas* iis curandos probant, quæ ſiccare, atque exſiccare valeant corpus, vel ſudorem commovere. Sed erit *cavendum*, ne immodico uſu medicaminum corporis ſuperficies ulceretur.

Eſt autem noſtrum medicamen, quod ex herba *chamæleonte* nigro conficitur: item ex ſtercore *caprino*, quod adpellatur (*eee*) *diacapregias* (*): item *diacentaureum*, & *diaoriganum*, quæ ab herbarum nominibus vocabula ſumpſerunt, item *iceſion* emplaſtrum, quod magis poſt humoris detractionem adhibendum probamus, quo partes roborentur: item *diaiteon* emplaſtrum, & *diadictamnum*, & *barbara*, & *diaſycaminum*. Oportet autem interpoſitis quinque diebus, vel eo pluribus

---

(*bbb*) abſinthii.
(*ccc*) Confert.
(*ddd*) etiam.
(*eee*) διὰ κόπρȣ αἰγὸς ſ. ex ſtercore capræ.
(*) *lege* dia-copprægeias. REINES.

detracto jamdudum (*fff*) posito medicamine perspicere (*ggg*) profectum, ac rursum imponere omnibus locis, ex anterioribus ac posterioribus corporis partibus.

Singula (*hhh*) enim medicamina erunt illinienda *pellibus* teneris, atque ita corpori addenda, superposita *lana* molli cum levibus fasciolis colliganda, & pro viribus corporis adhibenda *gestatio*, atque *unguenta* congrua, & *defricatio*. *Tympaniten* vero *recorporativa* curandum probamus curatione, & (*iii*) conjicienda etiam inflationis (*kkk*) medela, quam *Græci* (*lll*) empneumatosin vocant: adhibenda denique (*mmm*) *reflantia*, ut est quod ad pellamus *Diaspermaton*, vel (*nnn*) *polyarcion*, aut (*ooo*) *Diaartymaton*, aut *Diasamsucum*, aut *Diamelilotum*. Hæc enim valent etiam ventositatem tollere. Adhibenda præterea in iis ea, quæ superius ordinavimus.

Tum profectu accedente, regula *cyclorum*, adhibenda *natatio* maritima, vel aquarum naturalium. Alii vero non absurde etiam aquæ marinæ *vaporationem* probant adhibendam, quo sudores provocentur. Inquiunt enim implendum *solium* *aqua* marina ferventi: tum quadrangulam (*ppp*)

[*fff*] adposito.
[*ggg*] effectum.
[*hhh*] autem.
[*iii*] adjiciendam.
[*kkk*] medelam.
[*lll*] ἐμπνευμάτωσιν.
[*mmm*] diaphoretica.
[*nnn*] Polyarchium.
[*ooo*] διὰ ἀρτυμάτων, f. ex aromatibus.
[*ppp*] arcam ligneam.

compaginem immittendam, præligatam loris, in quam erit includendus ægrotans : sed (*ppp**) præliganda compago *pelle*, ut aquæ prohibeat ingressum, quo *exhalatione* vaporis calefactus ægrotans in sudorem venire cogatur. Sed erit aqua calefacienda innovatione frequenti, ferri candentis immissione massarum.

Oportet autem semper ægrum adhibito *animi laxamento* curari, quam *Græci* διαχυσιν vocant. [*qqq*] Quærenda denique animi [*rrr*] *desideria*, quæ sine vexatione corporis præveniant [*sss*] voluntatem, & amicorum *convivia*, quæ cum ciborum parcitate, animi tamen [*ttt*] *lascivitate* [*uuu*] frequentent. *Utile* etiam, si longi fuerint dies, partiri modum sumendi cibi : facilius enim accepta digeruntur duorum temporum oblatione divisa.

Ac si juxta ordinem datum levigati indulgentia passionis, rursum fuerint *accessionibus typicis* ægrotantes adfecti, quo iterum aqua impleri videantur, erit melius uti prius radicum *vomitu*: dehinc ante diem radicum usus, album *veratrum* immittere, tunc sequenti die hoc detracto radices dare, vel certe *hellebori* decoctionem.

Sed horum usum vel confectionem dexteram, atque adhibendi modum, *Responsionum* libris de adjutoriis scribentes docuimus : & nunc inde hæc accipienda monemus. *Hæc* est *mundior*, *atque veræ hydropum curatio.* Etenim potui medicamina dan-

---

[*ppp**] prætegenda. ἐπιγενωμένη.
[*qqq*] Nimirum a ministris. & amicis.
[*rrr*] oblectamenta.
[*sss*] sc. ægri.
[*ttt*] hilaritate.
[*uuu*] frequentia sint.

da cavere decet: alia enim *veficam* commovent; alia *inteftina* lacerando ulcerant, vel dyfentericam faciunt paffionem: alia *ftomachum* [xxx] vertunt, & faftidium generant cibi, & *fitim* extendunt. Quapropter fi cogentibus rebus utendum viderimus quibufdam *aquiducis* medicaminibus, quæ *Græci* hydragoga vocaverunt, ea dabimus iis, qui plurimo humore [yyy] infufi, aquofo corpore laborare videntur.

Habere etiam convenit curam, ne rurfum corpora repleantur: ex quibus eft *euphorbium* mulfo commixtum poto datum, vel *ovis* forbilibus adfperfum, duorum vel trium cochlearium quantitate, vel decoctio *radicum*, aut [zzz] *Squilli*. Oportet autem *fquillæ* libras duas, omni purgamento abfolutas, quo ad unam libram [a] redigantur, concifas in vas *fictile* novum, prælitum mitti, cum adjectis *vini* fextariis tribus: quibus ad tertias decoctis, ex ipfo *liquore* erunt ad duo cochlearia ægrotanti danda: & proficiente curatione, ufque ad *unciæ* unius accedere modum oportet.

Sed hoc erit poft *geftationem* adhibendum, vel poft *perunctionem* corporis, & ante fumptionem [b] cum plurimo interjecto tempore. Ex decoctione autem *radicum* duos vel tres cyathos dandos probamus. Sin vero etiam *urinam* quis voluerit commovere, erunt omnia [c] *aromatica* pro-

---

[xxx] fubvertunt.
[yyy] fuffufi.
[zzz] fcillæ.
[a] redigantur.
[b] cibi.
[c] i. e. nimis.

hibenda, quæ non curiosa, sed magis *simplicia* esse videantur, ut est decoctio seminis *cucumerum*, vel *fœniculi*, aut *dauci*, aut *apii*, [*d*] *anesi*, *petroselini*, item *menthæ*, *asari*, *nardi*, [*e*] *squinanti*, *zinziberis*. Hæc singula, vel cum vino, vel ex ipsis [*f*] confecta erunt offerenda, ac si ex [*g*] his humor detrahi non potuerit, oportebit [*h*] tanquam alienum *paracentesim* auferre.

Sed nunc decet prius quam ipsius officii *usum* doceamus, iis respondere, qui istius curationis adhibendæ dissonantia judicia posuerunt. *Antiquorum* igitur aliqui *incongruam* paracentesin dicunt, ut EUENOR libro quinto *Curationum*, ERASISTRATUS libro, quo de *hydrope* scripsit, & ejus sectatores, THESSALUS secundo libro regulari. *Alii* vero ut *congruam* laudaverunt, ut ASCLEPIADES libro, quo de *hydrope* scripsit, & THEMISON secundo libro *Tardarum* passionum, quibus etiam nos juxta SORANI sententiam consentimus.

Adsertores tamen *primæ* sententiæ, hoc est, istius reprobandæ curationis, hæc dicunt. *Peritonæi* membrana a natura *nervosa* esse perspicitur, & est omne, quod nervosæ fuerit qualitatis, *punctionibus inimicum*, siquidem consensus ingerit. Præterea *spirationis* naturalis causa, qua nos aerem recipere, atque reddere haustu [*i*] potili necesse est, *intestina* quoque commoventur, quibus super-

---

[*d*] anisi.
[*e*] schœnanthi.
[*f*] composita.
[*g*] horum usu.
[*h*] quod alienum est paracentesi.
[*i*] quantum fieri potest.

fenes corporis consequenter (*k*) tangitur : & est periculum (*l*) hanc *paracentesi* (*m*) vulnerari loca: quippe cum non solum *corruptus humor* detrahi videatur, verumetiam *naturalis* sæpe *spiritus* excludatur, quod est vehementer corporibus noxium. Dehinc etiam post effectum punctionis, aliqui *ægri*, sua vulnera resolventes, voto (*n*) prius (*o*) corporis deponendi, *vitam* quoque liquerunt.

Item neque *tempus* sibi *conveniens* hoc genus adjutorii habere videtur. Etenim passionis constituta vel *superpositione*, vel *lenimento*, aliud tempus *mitigationem* demonstrat, (*p*) aut aliam *resumptionem*, vel recorporationem. *Paracentesis* vero conturbat, atque vires corporis tollit, & non recorporativa virtute medetur, sed usum recorporativum impedit. Ad summam, *nemo*, inquiunt, salvatus eorum, qui per *paracentesin* curati sunt: quapropter adhibenda negatur. Item ERASISTRATUS ait, quod *jecore* in duritia constituto, obesse *paracentesis* videatur, siquidem *gravatio* jecoris tumentis toleretur humoris substantia *sublevata*, atque natans in liquidis, quibus effusis, omnis gravedo partium, quæ *diaphragmati* sunt natura connexæ, atque *venæ* majori, quam *Græci* (*q*) quidem adpellant, adductione sui tumores ingerant vicinarum, ac deinde *celerem* faciant *mortem*.

[*k*] vicina & finitima est.
[*l*] hac.
[*m*] insigniter lædi.
[*n*] citius.
[*o*] infra paulo post, passionis deponendæ.
[*p*] aliud.
[*q*] κοίλην, i. e. cavam.

Item Ptolemæus Erasistrati ſectator ait *cauſam* paſſionis eſſe jecoris duritiam, (*r*) ſupercreatam vero *humoris* infuſionem. *Paracenteſis* igitur liquorem detrahens, paſſionem minime detrahere agnoſcitur. Siquidem non auferat *cauſam*, ex qua humor creatus eſſe videatur.

Sed ſunt hæc omnia facile expugnabilia. Tunc enim vulnerata *nervoſitas* in tumorem venire recte judicatur, quoties *naturali* habitu fuerit conſtituta. Nunc autem *morbo* vitiata *peritonæi* membrana contra naturam habere perſpicitur, (*ſ*) & non ſimilia, atque eadem ſequuntur naturaliter, vel contra naturam conſtituta. Item *inteſtinorum* vulnerationem metuere inanis timoris eſt. Etenim exercitatis atque *prudentibus* hoc genus officii committitur. Dehinc plurimum *peritonæi* membrana (*t*) diſtabit interjecta humoris cauſa ſubmota. *Spiritus* vero etiam phlebotomatis ſanguini junctus excluditur, nec illico tamen reprobanda *phlebotomia*, cum ſit ab omnibus rectiſſime adjutorium comprobatum. Ferendum eſt enim *leve damnum* naturalis officii, quoties *major utilitas* excludendæ paſſionis promittitur.

Solvere vero *ligationem* ægrotantes, & immoderato fluore (*u*) acuto deponendæ paſſionis in mortem venire, ſimile quiddam eſt tanquam phlebotomatum ligaturam medici ſolvere, ac deinde plurimo ſanguinis fluore vitam finire. Hæc enim non *adjutorii* eſt (*x*) curatio: ſed *ſtultitiæ* ægro-

[*r*] adventitiam
[*ſ*] At.
[*t*] diſtat interjecti: diſtat ſub. ab inteſtinis.
(*u*) ex voto, deſiderio.
(*x*) culpatio.

tantis. Habet præterea *paracentesis* etiam *aptissimum tempus*, quod illi inveniri negant, (*y*) sicut cucurbita scarificatione adjuncta, atque hirudinum appositio, quæ non in accessione, aut lenimento, sed in *dimissione superpositionis* recte adhibenda probantur, sicut in aliis docebimus, de adjutoriis specialibus scribentes.

Omnes (*z*) enim paracentesi curatos, ut ajunt, *mori*, apertissime mentiuntur: nos enim *quosdam* vidimus evasisse: *plurimi vero moriuntur*: siquidem medentium tardante (*a*) consilia (*) *serius* paracentesis adhibetur (*b*), utque alii adhuc *tumente* peritonæi membrana, & neque *usu dextero* operantes divisuram faciendo, *mortis* periculum [*c*] incurrunt. Ex quibus est etiam ASCLEPIADES, qui diviso loco *fistulam* relinquendam putavit, ex qua [*d*] *stipis* in modum impressa, perpuncta peritonæi membrana *graves consensus*, atque indignationes adfert. Quippe cum sæpe etiam *gelati sanguinis* corpuscula irruentia *vulnerum* divisuris, vel quæque externa, magnos *tumores* atque indignationes commoverint.

ERASISTRATO vero causanti, quod post detractionem humoris ex *jecoris duritia* in [*e*] passionem venerunt [*f*] superiores partes, ac [*g*] ma-

(*y*) non secus ac.
(*z*) autem.
(*a*) consilio.
(*) lege consilio.
(*b*) item quod male.
(*c*) accersunt.
(*d*) baculi.
(*e*) compassionem.
(*f*) ut diaphragma.
(*g*) minus morbosæ.

gis ſalutares, adductione quadam *ponderis*, [*h*] indignentur, erit reſpondendum, [*i*] quia plurimi [*k*] *hydropes* ſine ulla jecoris duritie in paſſionem venire probantur. Etenim ex aliis cauſis fieri poſſe ſuperius demonſtravimus. Pleriſque etiam, quanquam *jecur* duruerit, non neceſſario in *hydropem* venire contingit, [*l*] ac ſæpe adductione partium, vel indignatione ſuperiorum vexari perſpicimus, [*m*] quo ſæpe [*n*] *tumor* etiam perdiderit ægrotantes. Omitto quod juxta ejus ſententiam oportebat, *ſupinis* jacentibus ægrotis nullam querelam partium adteſtari. Siquidem *jecur* nullo pondere ſuperiora diſtendit, hoc eſt, *diſcrimen*, quod *Græci* diaphragma adpellant.

ASCLEPIADES vero repentinam effuſionem atque coadcervatam cum *periculo* fieri teſtatur. Siquidem *viæ*, quas *Græci* poros adpellant, [*o*] interjecta mora *blando* ſe tactu contingant, & propterea illæſi maneant ægrotantes: *detractione* autem facta liquorum, aſpero ſe tactu contingant, atque concidentes [*p*] anguſtentur: ac ſimili ratione etiam *ſpiritus vehementer irruens* carni dolorem faciat, atque inflationem, & tormenta inteſtinorum.

Eſt præterea facile expugnabile PTOLEMÆI dictum, quod *paracenteſis* humorem detrahens paſ-

O

[*h*] offendantur.
[*i*] quod.
[*k*] hydropici.
[*l*] nec.
[*m*] quos.
[*n*] inflammatio aut ſcirrhus hepatis abſque hydrope.
[*o*] interjecto humore.
[*p*] anguſtentur.

ſionem non auferat. Etenim primo, neque ex alio quolibet *adjutorio ſingulari* hæc paſſio ſolvi poſſe perſpicitur: quippe cum ſit magna, atque perſeverans: dehinc quædam adjutoriorum ob *relevanda accidentia* paſſionum, quæ *Græci* ſymptomata vocant, adhibenda probantur, quanquam non *totum* ſolvere morbum videantur, ut *phreniticis* luce commotis oculorum prætectio. Item alia *quædam*, quanquam nihil per ſe medeantur, aliis tamen adjutoriis *præparant corpus*, vel *patientem locum*, quo facile adjutorii beneficium ſumat, ut tonſura vel *raſura* capitis, fluore quolibet adfectis, quo detractis capillis illinienda medicamina conſtrictiva, vel epithemata, aut cucurbitæ adpoſitiones nullis obſtantibus medeantur, quanquam ſit detractio capillorum laxativa.

At vero *paracenteſis etiam per ſe plurimum medetur*. Relevat enim detractione *plenitudinem*, tenſionem, atque *ſpirationis* difficultatem, quam dyſpnœan vocant, & aliis adhibendis adjutoriis præparat partes. Non enim [q] potuerunt medicaminum *illinimenta* vel [r] adpoſitio, ſincera virtute ad *viſcera*, vel patientes partes pervenire, cum interjecto humore *peritonæi* membrana plurimum a cutibus diſtet: tranſeunt autem facile ad ea, ad quæ deſtinata erant, *humoris interjecti ablatione* permiſſa.

Quapropter *paracenteſin* adhibendam probamus, ſed non iis, qui viribus fuerint *fatigati*, aut adhuc in [ſ] *tumore* peritonæi membranæ conſti-

---

[q] potuiſſent.
[r] adpoſitiones.
[ſ] inflammatione ob diſtenſionem, & inde natos dolores.

tuti: addentes etiam, vel *prædicentes periculum*. Plurimi enim quanquam [*t*] alterius ſuperesse vitæ potuerunt, & ſine ullo dolore mortem capere, *paracenteſis cura celerem mortem* pertulerunt.

Eſt autem *venter* in paracenteſi uſque ad [*u*] inane penetrandus, ſicut in phlebotomandis facimus: ſed ab *umbilico* inferius iis, qui *levius* adficiuntur, præcaventes venarum diviſuras: ac deinde muliebri *cathetere* liquorem detrahimus qui ſæpe *aquoſius*, ſæpe *fulvus*, aut *ſanguinolentus*, vel *ſpumoſus*, excluditur, quod quidem etiam ante factam diviſuram plerique futurum ſignis adprehendere voluerunt. Quorum alii talem fore dixerunt, qualis *urina* fuerit ægrotantis: alii qualis *color* adparuerit *cutis*: alii quolibet viſcere patiente, *ſanguinolentum*: non patiente vero, ex cauſa avidiſſimi potus *hydropiſmo* concepto, vel [*x*] *ſalis* potu, mundum atque *perſpicuum* liquorem fore.

Sed hæc præter quod *falſiſſimæ* ſunt opinionis, etiam ad [*y*] *mutationem* chirurgiæ inutiliter quæſita videntur, niſi ſolum quod *recte* probamus, per *cathetera* liquorem, [*z*] ſi res patiuntur, *ſemel* atque eodem tempore *omnem* auferendum. Sin vero aliqua obſtiterint, poſt *primam* detractionem [*aa*] *motarium* aqua infuſum, ſupra diviſuram res [*bb*] *implicantes*, ſpongiam deſuper mollem adponimus: ac deinde levi *faſciola* [*cc*] am-

[*t*] ulterius.
[*u*] cavitatem.
[x] aquæ ſalſæ ut ſupra p. 255.
[y] mutandam paracenteſis operationem.
[z] ſi vires.
[*aa*] linteum carptum, quod vulneribus inditur.
[bb] ſanguinem ſiſtentes.
[cc] circumligato.

plexo loco paullulum (*dd*) differimus, quo *turbatio* corporis resolvatur: ac deinde resumpto ægrotante eodem die *residuum* detrahimus humorem: sin minus, alia *die*, manibus comprimentes subjectas partes, congrue ægrotante locato, hoc est schemate competenti.

Ac si forte *rursum* confluente humore fuerit *repletus*, vel virium *debilitas* prohibuerit eodem tempore totum detrahi, tunc interjectis *duobus* diebus, vel quantum vires permiserint, *residuum* detrahimus, sed *alio in loco* divisuram facientes: vel si rursum oportuerit, *tertio*. Etenim prima divisura (*ee*) servata *distans* aut *cohærens*, (*ff*) soluta tumores vel *consensus* ingerit vehementes.

Tum *perfecta* humoris *detractione*, neque *abstinentia* (*gg*) utemur, ut ASCLEPIADES, neque *plurimum* damus *cibum*, sed pro modo virium; etenim abstinentia omni ex parte adhibita vires vexat: quippe post plurimam detractionem; multi item oblatio cibi gravans opprimit corpus potius, quam resumit. Erunt autem *ante cibum* sensim perungendi, atque reficiendi facilibus, & (*hh*) poto sufficienti, ac si *dolore* aliqui emerserint, vaporationibus solvendi, atque cataplasmatibus mitigandi. Tunc indulgentia *relaxatis* doloribus, vel forte non emergentibus, adhibemus ea, quæ *tumorem* fieri non sinant, & superimpositis spongiis conligamus. Transacto tumo-

---

[*dd*] *subint.* humoris detractionem.
[*ee*] i. e. sive aperta sinatur, sive consolidetur.
[*ff*] diducta, cum in eam rursum adigitur catheter.
[*gg*] utimur.
(*hh*) potu.

ris metu, magis ventris (*ii*) *folliculum* & (*kk*) cutem *inteſtinis* cogimus (*ll*) adſerere, atque ſimiliter cætera, quæ in tumore fuerant conſtituta, ut nuper docuimus.

Ægrotantes præterea *navicula* exerceri hortamur, & paulatim *recorporativæ* ſubjicimus curationi. Ac ſi neque ita fuerint (*mm*) reſoluti, utemur *helleboro* iiſdem curationibus inſiſtentes, donec corpus repetat fortitudo, atque denſior, vel *coacta caro* noſcatur adteſtante rubore. *Hæc eſt ſecundum methodum hydropum curatio.*

Plurimi autem [*nn*] earum *ſectarum* principes, atque noſtræ veteres, nihil veri curantes, ac magis contemptu quodam [*oo*] *aſtructiones* corporum adſpernantes, ſolius detrahendi homoris intentione traducti, quoque modo id perficiendum crediderunt, immenſa *ſiti* atque *fame* ægros adficientes, corpore concavo [*pp*] *pectine* decurſo, & mille præterea *urinalibus* medicaminibus, quæ diuretica vocant, veſicam commovendam probant, & *ventrifluis* potionibus, quæ cathartica adpellant, ventrem provocandum dicunt, [*qq*] *cocco Cnidio*, atque [*rr*] *lepida Cyprina*, & *Chamælæa*, & [*ſſ*] *hyppophae* herba, & ex *crotonibus* confecto oleo

---

[*ii*] peritonæum.
[*kk*] epigaſtrium.
[*ll*] admovere.
[*mm*] *ſubint.* tumores.
(*nn*) aliarum.
(*oo*) recorporationes.
(*pp*) ſtrigile: ut ſup. p. 256. Sic decurrere capillum dixit lib. 1. p. 43.
(*qq*) fructu Thymelææ.
(*rr*) Squama æris Cyprii.
(*ſſ*) Rhamno cathartico oleæ folio.

cino, item [*tt*] *neoro*, ex quibus cunctis *ſtomachus* vexatur, atque cibi adpetitum amittit, *ſitis* incenditur, *corpus* defluit, *ſanguis* corrumpitur, atque *humor* detractus renaſcitur, *vires* auferuntur: ſiquidem neque poteſtas moderandæ detractionis eſt in artificis manu. *Quidam* tanquam [*uu*] ſiccabilem humoris *ophiten* lapidem ligaverunt expertis [*] ægrotum ſalutem credentes.

Singulatim denique *nobilium medicorum* hiſtoriam ordinemus. HERODICUS igitur, ut ASCLEPIADES memorat, ventris adhibet *purgationem*, atque poſt cœnam *vomitus*, qui ſunt implebiles potius, quam ſiccabiles: tum *vaporationibus* tepidis aceti decocti exhalatione confectis utitur, vel aquæ marinæ, admixta [*xx*] *thalia* herba, atque hyſſopo, & his ſimilibus, veſicis bubulis repletis, corpus vaporandum probat, vel aliis quibuſque majoribus [*yy*] inflatis tumentia loca pulſari jubet.

Sic etiam antiquiſſimus EURYPHON. HIPPOCRATES vero libris, quos ad ſentitatias CNIDIAS ſcripſit, magis utendum dicit [*zz*] *egeſtate* atque *vaporatione*, & *continentia*, & danda ſicca vel *arida* quæque, & *acriora* mandenda.

Si [*aaa*] enim æquibilis æger fiat, hoc eſt, urina facilior, ac ſi ſpiratio difficilis fuerit, quam *dyſpnœan*

(*tt*) Cneoro, planta thymelææ adfini.
(*uu*) ſiccandi vi præditum.
(*) experimentis.
(*xx*) fronde oleæ.
(*yy*) i. utribus.
(*zz*) ταλαιπωρίης: πυρίης: ἐγκρατείς.
(*aaa*) Sic enim validiſſimus æger fit, & urina facillima. At ſi ſpiratio οὕτω γὰρ ὀρηλιακώτατος εἴη, καὶ μέγιστα ἰσχύει.

ſpnœan vocant, & tempus [*bbb*] *æſtatis*, & æſtas media, dicit ex brachio *phlebotomandos*, & poſt detractionem factam dat panem calidum *vino* infuſum atque oleo, & carnem ſuillam ex aceto decoctam. Dat etiam *cantharidas* tres detracto capite, & pedibus, & [*ccc*] pinnis in tribus cyathis aquæ contritas: ſed neque quo tempore *exercitio* utendum ſit, manifeſtat, neque uſque quo mandenda ſint *acriora*, vel quando *vaporationes* adhibendæ. Dehinc ſi phlebotomare oportuerit, non ſolum æſtivo tempore, ac media æſtate, ſed etiam omni tempori atque ætati convenire *phlebotomiam* probamus. Eſt præterea *importunum vinum*, ac repugnans eo tempore commodis phlebotomiæ. Item *cantharides* humorem commovent: *carnis* quoque offerendæ tempus ſignificare neglixet.

DIOCLES libro, quo de paſſionibus & cauſis, & curationibus ſcripſit, *ſiccandos*, inquit, ac mediocriter *vaporandos*, & *deambulationi* tradendos ægrotantes, & plurimos *ſudores* commovendos, vel [*ddd*] *vomitum* & *urinam* [*eee*] provocandam diagridio, & apii ſemine reſoluto ſucco herbæ ſalviæ. Item *cardamomum* (*), quantum ventrem valeat ſemel deducere, & in aceto panem ſolutum, & piſcem ſalſum dandum, vel piſces elixos & aſſos, vel *ſilurum* piſcem, olera, radices, allium, origanum, ru-

---

(*bbb*) vernum, & ætatis vigor, & virium robur, dicit è Græco.

(*ccc*) alis.

(*ddd*) ventrem.

(*eee*) provocandam: ac ventrem diagridio, vel quantum valeat ſemel deducere vomitum cardamo: urinam apii ſemine reſoluto ſucco herbæ ſalviæ. Et in ac.

(*) Cardamum potius H.

tam, ſatureiam, vinum album, & non aquatum, & ferarum carnem: in *deambulationibus* [*fff*] ventrem jubet contineri, cæteras corporis partes defricari, exceptis cruribus.

Sed hic quoque communi cæterorum ſubjicitur [*ggg*] *acceſſioni:* ſolum prædamnamus, quod *humorem* detrahens purgativis, atque urinalibus medicaminibus, & vomitu, & ſudoribus provocatis, quibus ex rebus ſudor movendus ſit *tacuerit*, vel vomitus. Item deambulatio ſæpe laborioſa, & piſcis ſilurus *bromoſus*, & allium *inflabile*, & plurimæ *ferarum* carnium malos habere ſuccos probantur. Inde item, quæ ſint *olera* deligenda memorare neglexit, & neque fortificari [*hhh*] ventrificationem, vel crura, aut totum corpus recte poteſt, [*iii*] cum nullum modum vel tempus memoravit.

PRAXAGORAS ſecundo libro Curationum *cataplaſmatibus* utitur, & *malagmatibus* ſudorem moventibus, & *urinalibus* medicamentis aliis atque aliis, & *ventrem* deducentibus. Similiter [*kkk*] *cono*, & foliis hederæ, & ſemine [*lll*] *coliculi* agreſtis, aut naſturtii, aut centaurea, vel allio, pipere, & pſeudodictamno, aut dauco, & *chamæpity* herba, & petroſelini ſemine, vel radice *graminis*, vel quolibet horum ſimilium, & *ſudorum* [*mmm*] diurna provocatione corpus [*nnn*] deducit. Uti-

(*fff*) ægrum.
[*ggg*] *accuſationi.*
[*hhh*] venter fricatione.
[*iii*] cujus.
[*kkk*] pini fructu, ſ. ſtrobilo.
[*lll*] braſſicæ ſylveſtris.
[*mmm*] diuturna, quotidiana.
[*nnn*] tumorem & habitum corporis minuit.

tur *vomitu* non ſolum jejuno, verum etiam poſt *veſpertinum* cibum, & ægros plurimum potat, ex quibus [ooo] *ſenſuales viæ* implentur.

Utitur etiam cataplaſmatibus *aromaticis*, quorum ſpecies non deſignat, ſed ſolum cum [*ppp*] *moromeli*, vel lini ſemine adhiberi jubet, vel malis cydoniis, aut caricis, vel adipe, & aqua, aut *uvæ lupinæ*, vel apii ſucco: equidem virtutis *repugnatione* omnia confundens: ſiquidem alia ſint *conſtrictiva*, ut [*qqq*] mala, alia *laxativa*, ut plurima cæterarum ſpecierum. Deinde poſt oris collutionem ſorbiles dat *cibos*, quibus ventrem *facilem* ſe facere pollicetur. Item [*rrr*] potum repugnante mordicativo: dat enim *acetum* vel puſcam, vel his rurſum contraria, ut *mulſum*, quibus confuſa regula etiam ſecundum ipſum adprobatur.

ERASISTRATUS libro, quo de hydrope ſcripſit, *deambulationem* ordinat adhibendam prius, quam aeris æſtus ardeſcant, tanquam in æſtate ſolum curans. Sed ſi *ventris*, inquit, *facilitas* non fuerit, prohibenda medicamina, atque legumina, & *olera*; cum ſint plurima olerum, quæ molliant ventrem, ſine ulla corporis vexatione. Item [*ſſſ*] *plurimo cibo* ægros nutriendos probat, cum ſit ex parvo ſæpe indigeſtionis metus: ac ſi neque, inquit, venter fuerit motus, adhibendum *clyſterem* ſimplicem, hoc eſt, qui nulla ſit acriori materia

---

[*ooo*] excretoria.

(*ppp*) omphacomelite.

(*qqq*) *ſc.* cydonia.

(*rrr*) Item in potu repugnat: dat enim mordicativum acetum

(*ſſſ*) Idem.

confectus: *cibum* partitur [*ttt*] cibo vel cœna, & ante vesperam ægros *deambulatione* moveri jubet.

Tunc *initio noctis* reficit, quando etiam sanis metus est digerendi. Post cibum præterea *perungit* in lectulo, & certo numero utitur fricationum: dat *catapotia* medicaminum ante utramque cibi refectionem in [*uuu*] favi modum pro viribus ægrotantis, neque plus *decem*, neque minus *quinque* numero, & eorum materiam tacet, solum memorat quod *jecorosis* hæc catapotia congrua videantur, atque ad urinales partes venientia plurimum faciant mictum: Tum post *catapotia* dari jubet cibo *panem* ex farina sesami, & [*xxx*] salsum, obdulcatum, ne sitim faciat, non discernens tempus *drimyphagiæ*.

Tum inquit, dandos pisces, atque carnem gallinarum, vel ferarum, & agnorum, & hœdorum, & sorbilia plurima cum *melle* vel *lacte*, non advertens lactis & mellis qualitatem in *corruptionem* facile venire: [*yyy*] nunc dat *potum* parvum, & non post prandium, sed post vespertinum cibum hoc convenire dicit, ut etiam similiter memorat PHILISTIONIS frater. Probat etiam ante alios cibos accipienda [*zzz*] *aridi fici* pinguia duo vel tria, mox contusa, atque oleo tincta. Sed hæc omnino digestione difficilia judicantur. Prohibet præterea *lavacrum*, vel plurimo temporis intervallo permittit, & non designat, quod illud, vel quantum sit tempus.

(*ttt*) prandio &.

(*uuu*) fabæ magnitudinem.

(*xxx*) sale obdulcatum i. e. conditum, ut l. 4. cap. 1. *fine*.

(*yyy*) dat etiam potum.

(*zzz*) arida fica pinguia duo vel tria.

Utitur etiam *malagmatibus* & cataplaſmatibus, cum *ſomno* cubaverint ægrotantes, nec tamen deſignat eos, qui coacervatam ac vehementem humoris detractionem reprobant, quam *Græci* κένωσιν vocant, & propterea etiam *paratenteſin*, quod quidem [*a*] congrue dictum ſuperius docuimus. Item tumore in *jecore* conſtituto, adteſtantibus febribus ob tumoris medelam *cataplaſmatibus* utitur ex malis cum vino, conſtringens ea, quæ *laxamentum* poſcere videntur, & ob *digeſtionem* faciendam ex ficu atque chamælæa & chamæpity utitur cataplaſmatibus. Item ad eliciendum quicquam in [*b*] locis conſtitutum utitur [*c*] *Diapegano*, quod ex ruta conficitur, & nihil de temporibus memorat adjutoriorum.

ASCLEPIADES etiam libro, quo de *hydrope* ſcripſit, parvo humore collecto, ſive plurimo, necdum tamen pedibus aut cruribus infuſo, *athletarum* regulam adhibendam probat, ex plurima *deambulatione*, atque *curſu*, & [*d*] *refricatione* retento ſpiritu: Tunc cibo dandum *panem* diligenter elaboratum atque [*e*] exercitum, cum *piſcibus* natura duris. At ſi *inferiores* humor occupaverit partes, plurimos prohibet motus, & medicamina ventriflua atque urinalia.

Utitur autem *paracenteſi*, ſed omnino ex anguſto, atque parvo foramine. In *leucophlegmatia* vero fricationes adhibet, & *cataplaſmata* frige-

---

(*a*) incongrue.
(*b*) locis interiorioribus conſtrictum.
(c) *διὰ πηγάνȣ*, ſ. ex ruta.
(*d*) defricatione: ut paulo poſt: *recte ſic legi* DALECHAMP.
(*e*) ſubactum.

rantia ex malo cydonio, & [*f*] murra, & vitis anulis, quos ἕλικας vocant, & malo punico, & lenticula, & [*g*] herbo, atque pulento veteri, & alumine, vel ruta, & bulbo, & melle, & origano, & thymo, & nitro, & caricis; & ex *veſicis* illiſionem adhibendam probat. Laudat etiam *punctionem* quatuor digitis a talo diſtantem, faciendam ſuperius, ab interiore parte, ſicut in *phlebotomia* ſervatur, ut per eandem punctionem humore effuſo corpora releventur: ſi minus, *ſcarificatione* altiore utendum referens: ſcilicet vehementiore atque efficaci adjutorio, & neque declinans *vulnerationes*, quæ neceſſario in hujuſmodi paſſionibus *difficiles* curatione probantur.

SOCRATES *Chirurgus* omni ex parte diviſuras faciens eaſdem [*h*] aduſſit, exemplo corporis ingerens raptum, quem *Græci* σπασμὸν adpellant.

THEMISON ſecundo libro Tardarum paſſionum utitur *geſtatione*, & *defricatione*, atque *exercitio*, vel communiter regula exercibili, ſalibus ac nitro *fricans* corpus, & *frigida* perfundens: ex quibus non æqualiter adficit: quippe cum membra interpoſitis etiam tribus, vel quatuor diebus *aqua marina* ferventi perfundat.

Item jubet poſt geſtationem tribus vel quatuor cyathis *vini* mixti ægrotantes potari ſumptis nutrimentis digeſtione difficilibus. In *ordine*, inquit, medicaminum, non deſignans quem eſſe velit ordinem medicaminum, aut quæ nutrimenta digeſtione difficilia. In *veſpertino*, inquit, ci-

---

(*f*) myrto.
(*g*) ervo.
[*h*] adurit.

bo utendum mediocri *potu*, ut nec ſitis ægros adficiat, neque plurima liquoris [*i*] ingeſtio, ſed *vinum* [*k*] eligat acrioris virtutis, & [*l*] neque confuſum. Sed *temperandi* moderationem tacet, [*m*] ut mediocriter quidem dicat, quod eſt improprie dictum: etenim (*n*) extendit temperandi moderatio *nervos*, nocet, & ingerit *ſitim*.

Prohibet præterea idem *ventriflua* medicamina atque *urinalia*, quæ cathartica, atque diuretica vocant, & per ſingulos *menſes* ternos radicum ordinat *vomitus*. Sed erat regulæ medicinali conveniens ad *lenimentorum* latitudinem, ſive ſpatium, vomituum deſignare quantitatem. Utitur etiam in utroque talo *ſcarificatione*, ut ASCLEPIADES. In *aſcite* vero initium ex *vomitu* ſumit, quem *helleboro* faciendum probat, ſi, inquit, metuerit quiſquam radicum vomitum: (*o*) & eſt præceps, atque, ut ita dixerim, *periculoſum* non (*p*) medicatum corpus magno adjutorio (*q*) diſcere. (*) Aliam (*r*) quoque regulam ſimilem dicit ordinandam, ſed paſſionis *initio* neque (*ſ*) ungentis tangi, neque fricari ventrem permittit.

Cæteras autem corporis partes ſi multa, inquit,

[*i*] infuſio, ingurgitatio.
[*k*] eligendum.
[*l*] *Quidam legunt* aqua confuſum.
[*m*] licet.
[*n*] vini temperandi neglecta moderatio nervis nocet.
[*o*] quod eſt.
[*p*] præparatum.
[*q*] dijicere.
(*) diſſecare: lege disjicere.
[*r*] Aliis quoque, *ſubint.* hydropis generibus.
[*ſ*] unguentis.

fuerit humoris infusio, (*t*) defricandus, initium ex *ventris* finibus augendum curationis modum: sed oportebat, ob æquandum corpus, *totum* fricatione curari. Item interpositis quatuor, vel quinque diebus *aqua calida*, & magis marina, tribus vel quatuor vasculis foveri *ventrem* jubet, sed neque hoc æqualiter. Item ante unctionem utitur *sinapismo*: post singulas gestationes lambendam dicit (*u*) *scillam* in electarii vicem: &, si plurima fuerit humoris infusio, utitur *paracentesi*. Sed primo die, si vires patiuntur, *abstinet* cibo. Quod si minime ferre potuerint ægrotantes, partem *tertiam* panis solitæ quantitatis aquam infusam offerendam dicit.

Tum alia die *articulos* ungens, atque *ora* lavans, simili panis reficit modo, cum pulmento volantum, cæteris quoque diebus omni æqualitate augens, atque ægros resumens.

THESSALUS autem secundo libro Regulari plurima THEMISONIS similiter probat, sed quinque vel tribus cyathis *vini* aqua temperati, ante cibum potat ægrotantes, & *paracentesin* prohibet: tanquam *Apollophanion*, aut *Diaeuphorbium*.

[*t*] defricandas initio, & ventris frictionibus.

[*u*] scyllam.

(*) Videtur aliquid deesse, ut fortasse sit legendum: Utitur etiam emplastris tanquam Apollophanio, aut Diaeuphorbio; quod utrumque describitur a Galeno lib VII. κατὰ γένη

MORBORUM CHRONICORUM

LIBER IV.

CAPUT PRIMUM.

De Elephantiasi.

. . . . . Deest principium capitis, . . .

. . . . *heliosis*, *dropacismus*, & *lixivii* calidi perfusio, & (*a*) *psychrolusia*, atque *cataclysmus*, hoc est, aquarum e superius illisio, *natatio* maritima, & aquarum naturalium, & magis frigidarum, quæ *aluminis* naturam exhalant, quas (*b*) stypteriazas vocaverunt, sive (*c*) *ferrugineas*, quas (*d*) siderizasas adpellant. Item adhibenda (*e*) *smegmata* alia, donec maculæ albescant, quas supra memoravimus, vel *cimoliæ* terra subassata, cum hordei polline, & nitri quippiam: vel alia, quæ lacessere valeant magis, ac (*f*) levius, ut est cinis ustarum *buccinarum*, vel *halcyonium*, aut cum eodem *pumex* assatus, vel *sulphur* vivum, vel (*g*) *sepiarum* testa exusta cum

[*a*] ψυχρολυσία.
[*b*] στυπτηριαζούσας.
[*c*] ferruginearum.
[*d*] σιδηριζούσας.
(*e*) σμήγματα, i. e. sapones.
(*f*) gravius.
(*g*) sepiarum ossa.

pumice & nitro, & cimolia ſubaſſata, atque gummi, & *galla*, æqui hæc omnia ponderis.

Item *acopa* & malagmata mediocriter laceſſentia, (*h*) præter cutis *ulcerationem*, & his unguenta ſimilia, ut *myrobalani* cum aceto, aut vinum cum *ammoniaci* gutta, & alumine. Ac ſi *ulceratio* fuerit locorum conſecuta, erunt congrua pro differentia ulcerum adhibenda. Quapropter ea, quæ *ſerpere* per corpus viderimus, amputamus: *tumentia* vero mitigativis temperamus, & laxativis virtutibus: item *humecta* atque fluida denſamus, & ſordida purgamus, *cava* replemus, & *æqualia* in cicatricem ducimus, ſicut *Reſponſiorum* libris chirurgiam ſcribentes monuimus. Ea autem, quæ in *cicatricem* venerunt, ſinapiſmis roboramus, prælatis *metaſyncriticis* cyclis, & radicum *vomitu*, & cæteris, quæ (*i*) ſua ſunt.

Tum *reſumpto* corpore, vehementer utilis *hellebori* albi datio probatur, quo corpora diſſecentur, quæ non ſemel adhibenda, ſed etiam *ſæpiſſime* per intervalla, præroborato corpore: item *navigatio*, & in *aeres* meliores tranſitus. Sic enim paſſio ſolvetur, aut non ex ea deformatus ægrotans ad finem vitæ perveniet.

Veterum autem *medicorum* nullus iſtius paſſionis curationem ordinavit, excepto THEMISONE, atque ex philoſophis DEMOCRITO, ſi vere ejus de *elephantiacis* conſcriptus dicitur liber, quo ſanguinis corruptionis cauſas conſcribens, *phlebotomandos* imperat ægrotantes, & (*k*) dotandos decoctione *herbæ*, quam in *Syria* memorat naſci

(*h*) citra.
(*i*) congrua.
(*k*) potandos.

& in *Cilicia.* Sed neque hanc dicere possumus, neque passio tam difficilis his duobus (*l*) adjutoriis solvi, creditur posse.

THEMISON vero secundo libro *epistolarum*, ad DIMANTEM scribens, phlebotomari jubet, recte quidem, sed non (*m*) *scricturam* considerans potius, quam (*n*) convitantem *causam* sanguinis (*o*) detrahendam: quod est aestimabile, atque ut ita dixerim, dogmaticum, sicut secundo libro de *cœnotetis* scribens SORANUS docuit. Utitur praeterea *vomitivis* jejunus, itemque radicum, eorum confundens tempus. Oportet enim *superpositionis* tempore adhibere phlebotomiam, in *lenimento* vero vomitum. Item *ventrem* inter paucos dies leviter deducendum jubet, atque *superficiem* corporis constringi unguento myrobalani, cum aceto, & oleo rosaceo parvo, vel myrtino, & ammoniaci gutta cum alumine.

Deponit etiam aegrotantes in *decoctione* frigida ex herba (*p*) *perdicia* confecta, vel plantagine, aut murta, aut rubo, bis in die, atque sufficienti tempore quadam tarditate aegrotantes imperat immorari. Dat *cibos* facile reflabiles, & (*q*) *potu* magis aquam, quae sunt incongrua. *Phlebotomia* (*r*) similiter *laxativum* genus est, & cibus reflabilis: at singula *unguenta*, quae imperat adhiberi, constringunt: item *embasis*, quam fieri ex decoctione herbarum jubet supradictarum, item

(*l*) adjutoriis.
(*m*) stricturam *sic* & ALM.
(*n*) continentem, conjuvantem, *vel* comitantem.
(*o*) detrahendi.
(*p*) perdicio, *vid.* PLIN. lib. XXI. c. 17. & 30.
(*q*) potui.
(*r*) de genere laxativorum est.

unguenta condenſant corpora. Sed hoc paſſus eſt cum nondum limpide *methodicam* perſpiceret diſciplinam, ASCLEPIADIS ſecta (*ſ*) circumſeptus, paſſionis cauſam (*t*) *in extaſin* (*) æſtimaret, quam (*u*) præſtabat fieri per enſem ſive cutem: & ob hoc quærebat materiam a ſuperficie ad altiora, velut latius patentia, revocare. Utitur ideo *conſtrictivis* extrinſecus, & rapit ad *interiora* ea, quæ fuerint adpoſitorum virtute depulſa.

Provocat etiam *ventris* fluorem & *vomitum*, & utitur hellebori purgatione, adhibito *pſilothro* in tres vel quatuor dies, vel alio quolibet urenti medicamine uſque ad *cutis ruborem*, quo magis perſeverantem faciat paſſionem. Adhibet præterea *catapaſmata*, in quibus etiam ſucco (*x*) adhibuit *arnogloſſæ*, vel *perdicii* herbæ. Item malagmata adhibet *conſtrictiva*, ex quibus nunc plurimi laudant (*) *argagation* (†) adpellatum medicamen.

Item *exercitium* probat, & defricans cutem, (*y*) declinat ungere. ſed adhibet (*z*) *Græcum*, non conjiciens hoc quoque eſſe laxativæ virtutis. Adhibet etiam *ammoniaci* guttam cum aceto, vel vi-

---

(*ſ*) occupatus.
(*t*) intrinſecam.
(*) in extas ſitam, *vel* extus ſitam. REINES.
(*u*) quam præſtare putabat non fieri per extrinſeca ſive.
(*x*) addidit.
(*) fortaſſis legendum, laudant ex Achate medicamen, ut emplaſtrum Polletis ex Achate nos intelligamus deſcriptum ab Aetio pag. 840.
(†) archagathum REIN.
(*y*) vitat.
(*z*) picem Græcam.

no, quæ ſunt intra ſe contrariæ qualitatis. Item poſt exercitium *ſudationem* facienda in igne vicino, ſed aqua fovendos imperat ægrotantes, uſum *helleberi* geminum probat. Quæ ſunt quidem vera adjutoria, ſi tempora quoque ſerventur, ut *Reſponſionum* docuimus libris.

Quidam THEMISONIS ſectatores initia quoque paſſionis prævifa coercentes, pronos ac declives, vel *venturos* in eandem, quos viderint, phlebotomant, & helleboro purgant: eos autem, quos jam *poſſeſſos* acceperint, iiſdem negant curandos adjutoriis. Siquidem corruptione quadam & *laxatione* extremæ cutis in corporibus hæc paſſio generetur, & ſit (*aa*) arifica carnis, atque *mollifica* corporis phlebotomia. Quapropter inquiunt eſſe frigerandam & *ſiccandam* corporis ſuperficiem, quo poſſit ejus humor ad *inteſtina*, vel ventrem recurrere, ac deinde *clyſteribus*, vel purgativis medicaminibus, quæ *cathartica* vocant, educi, detrahendo cibum.

Præterea potandos probant ægrotantes ſucco *nepetæ*, ſervata moderatione quantitatis, quæ neque minuenda, neque ſuperanda ſit a tribus cyathis uſque ad ſex: *cibum* etiam dandum frigidum, atque *conſtrictivum* & parvum: *potum* frigidum, ſed [*bb*] meratum ex *vino* vehementioris acrimoniæ; atque albo, & veteri: & ſæpe [*cc*] tenendos ægrotantes, ac *ſiccandos* abſtinentia bibendi: & ſiccioribus reficiendos cibis: quæ ſunt utraque *incongrua* ac diſſonantia ſiccandæ cuti, ſecundum eo-

---

[*aa*] rarifica.
[*bb*] meracum.
[*cc*] continendos.

rum intentionem. Sic enim, ut ajunt, e *superficie* tranfmittendus eft humor ad *altiora*, atque eo provocandus, ut clyfteribus ac purgativis medicaminibus excludatur per ventrem, erit *contrarium*, fiti atque ficcioribus cibis, & vino fupradicto, altiora ficcare.

Item aliqui [*dd*] *horum* multitudinem intuentes frequenter adhibendam *phlebotomiam*, atque *clyfteres*, & *ventriflua* medicamina, quæ cathartica vocant, jubent: & [*ee*] magis *diacameleos* adpellant, quibus neceffario corrumpentes ægrotos in pejorem habitudinem corporis vertunt, quem Græci *cachexian* vocant.

Alii corruptione hoc fieri, atque mutatione ex [*ff*] *venenis* effecta æftimantes, *temperativis* uti medicaminibus decreverunt: ex quibus [*gg*] magis *afinino* lacte ægrotantes potandos imperant fimplici, vel adcurato, quod [*hh*] σχιστὸν adpellant: item *vini* dulci, & cibis fimilibus, quibus [*ii*] fœda digeftione corruptis major efficitur corporis corruptio.

Ordinant præterea theriacam dandam, quam cuncti MITHRIDATIUM adpellamus: quæ quidem *recorporativa* virtute mederi poffe perfpicitur. Dant etiam *viperas* mandendas, fed amputato *capite* atque *cauda*, menfura digitorum quatuor, cætera coquentes atque [*kk*] obdulcantes *fale*, &

[*dd*] humorum.
[*ee*] magis quod Diachamælæas.
[*ff*] venenatis humorum qualitatibus.
[*gg*] potiffimum.
[*hh*] i. e. ferum.
[*ii*] vitiofa.
[kk] condientes.

oleo, ægris adferunt comedendas. Alii etiam *aqua* ex labris, quibus candens tingitur ab operantibus *ferrum*, potandos dicunt, cum ſit hæc paſſio ſecundum plurimos ſcriptores, ex aqua gravi, quæ aut natura, aut aliqua corruptione fœdata ſit, ſæpius generata.

Alii quoque etiam *cutis vulnerationem* adfectandam probant, qua corpus exhumoretur: neque cunctis commune judicium, & ignaris cognitum providentes, quod pejorante paſſione ſuperficies corporis ulceretur.

Alii ægrotum in ea *civitate*, quæ nunquam fuerit iſto morbo vexata, ſi fuerit *peregrinus*, [*ll*] cludendum probant, *civem* vero longius exulare, aut locis *mediterraneis*, & frigidis conſiſtere, ab hominibus ſeparatum, exinde revocari, ſi meliorem receperit valetudinem, quo poſſint cæteri cives nulla iſtius paſſionis *contagione* ſauciari. Sed hi ægrotantem deſtituendum magis imperant, quam curandum, quod a ſe alienum humanitas adprobat medicinæ.

[*ll*] excludendum.

CAPUT II.

De [*a*] *Phthiriaſi.*

ANtecedente *cachexia* etiam hoc ſymptoma generatur, quod nos accidens dicere poterimus. Sumpſit igitur *nomen* non a genere, ſed a

(*a*) φθειρίασις, i. e. morbus pedicularis.

multitudine *pediculorum.* Plurimi etiam [*b*] creantur nunc per *totum* corpus, nunc per eas partes, quæ *capillatura* [*c*] conceptæ ſunt: & nunc *conſueti* atque ſimplicis formæ, nunc *ignoti*, hoc eſt latiores, & duri magis, ac ſævientes morſibus vehementer, quos quidam [*d*] *ferales* adpellant. Nam ſæpe etiam ſub capillis inveniuntur corpora penetraſſe.

Sequuntur autem ægrotantes *vigiliæ* & *pruritus* corporis, atque *pallor*, cibi *faſtidium*, & ſtomachi debilitas, & *calvities:* & eſt paſſionis *ſolutionis*, [*e*] choleræ rubeæ egeſtione plurima pertenues vias emergente, qua hæc animalia generantur.

Denique *ſuperpoſitionis* tempore jacere oportet ægrotos *loco* mediocriter frigido, atque *cibis* conſtrictivis, & temporibus jam ſæpe demonſtratis, refici. *Fomenta* vero & *perunctiones*, & *cataplaſmata* membratim erunt adhibenda, qualia THEMISON elephantiacos curans ordinavit. Sed ea loca, quæ *capillatura* veſtita ſunt, erunt præterea radenda.

In ſuperpoſitione *reſumptio* adhibenda, atque *recorporatio*, & elephantiacis ordinavimus, ſed jugia adhibenda σμήγματα, quæ nos laceſſentes, atque purgativos pulveres nuncupamus. Item *unctiones*, magis cum mox fuerit capillatura deraſa, *præfotis* partibus aqua marina, vel aceto ſalſo.

(*b*) generantur.
(*c*) copertæ.
(*d*) *morpions.*
(*e*) ichoris.

ſalſo. Sunt denique plurima *ſpeciatim* [*f*] poſita, ut *bulbi* cum nitro atque oleo contriti, quo mellis [*g*] faciat craſſitudinem, ex quibus corpus erit illiniendum.

Item *ſtaphysagria* cum aceto atque oleo trita; vel infuſa aceto & oleo, tum contrita cum ſalis flore, quem *Græci* ἁλὸς ἄνθος vocant, donec liquidi mellis ſimilitudinem faciat: tum etiam *ſulphure* vivo atque aceto: vel [*h*] ita ponderibus compoſita medicamina: *ſtaphysagriæ* drachmas duas: *ſandaracæ* drachmas duas: *nitri* obolos duos: admixto *oleo* & *aceto*, donec in mellis craſſitudinem veniat: vel *ſandaraca* cum oleo: & *ſtaphysagria*, & *abrotanum* æquis ponderibus, admixta *calce*, quam *Græci* κόνιν vocant, & his [*i*] ſimilibus.

Palpebris autem erunt adhibendi ſicci pulveres, atque *collyria*, quæ *Græci* βλεφαρικὰ vocant, nos *palpebraria* dicere poterimus, ex *ære uſto*, atque [*k*] *aneſo* aſſo, ſed & *lapide ſciſſo*, & *pipere*, & *ſtaphysagria* confecta.

Hæc etiam in iis, qui præter phthiriaſin *pruritu* vexantur, ſunt adhibenda, adjectis magis ferventioribus aquis in uſu lavacri, & *aſperginibus* pulveris ex *thure* & *nitro*, & *ſulphure* confecti. Item [*l*] *ſolicationes*, quas *Græci* ἡλιώσιας vocant, adhibendæ ſunt: *dropaces* quoque & *vomitus* radicum, & ea, quæ jam ſæpe de aliis me-

(*f*) oppoſita, i. e. ſpecifica.
(*g*) faciant.
(*h*) iſtis.
(*i*) ſimilia.
(*k*) aniſo.
(*l*) ſolationes.

moravimus ſcribentes paſſionibus, quæ corpus *recorporativa* virtute fortificare, atque in meliorem habitudinem commutare valeant.

Sic enim detracta corporis *cachexia*, quam nos malam habitudinem dicere poterimus, ejus quoque [*m*] comitantia depellentur.

(*m*) ſymptomata.

CAPUT III.

De Ventriculoſis, quos Græci κοιλιακους *vocant, & de cæteris defluxionibus.*

VEntriculoſa paſſio, quam *Græci* κοιλιακὴν vocant, a parte corporis, quæ patitur, *nomen* accepit. Generatur ex antecedenti *indigeſtione* continua, vel *tumore* vehementi, aut *dyſenteria.*

Sequitur in hac paſſione conſtitutos varia *ſtercorum* egeſtio, qualitate, atque colore, nunc *tenuis* ac ſoluta, nunc *aſpera*, & inæqualis vel conſtricta, & nunc *alba*, nunc ſimilis *urinæ camelorum*, nunc *flava*, & *ſpumoſa*, nunc *praſina* vel *livida*, aut *nigra*, aut *purulenta*, aut *ſanguinea*, cum gravi *fœtore* & *rugitu* inteſtinorum, quem *Græci* βορβορυγμον adpellant, atque in exitu ſonitum: & poſt effuſionem factæ velut (*a*) ſcatentis ſtercoris *veſiculæ*: & nunc jugiter nocte atque die, nunc *coacervatim*, ſed interjecto ſpatio, ut per diem bis, vel ſemel, aut interpoſitis uno vel duobus diebus, aut eo amplius: & nunc cum *ten-*

(*a*) bullientis.

ſione, atque ventoſitate, & *tormento*, vel dolore aut *ſingultu*, conſidente atque *conducta cute* quæ ventrem circumtegit, adteſtante *ſiti*, & ipſius ventris *fervore*, & levi in interioribus *torpore* frigido.

Sequuntur etiam *vigiliæ*, *faſtidium* cibi, & aliquibus *plurimus adpetitus*, virium *debilitas*, *pallor* ſubalbidus, & nunc *febres*; dehinc corporis *odor* teter plurimus, ut etiam quæ ſuis manibus tetigerunt, computreſcant, & difficile (*b*) careant odore concepto: tum vultus *inflatio* atque pedum: quibuſdam etiam *dyſenteria* congeneratur, cum facile fuerint inteſtina ulcerata ob defluentium acrimoniam.

Eſt autem paſſio *ſolutionis*, & aliquando *ſtricturæ* complexa. Siquidem aliqua ejus videantur eſſe (*c*) *conjuncta*, ut ex ſupradictis conjicitur: ſed diſcernitur a ſpeciali *rheumatiſmo* ventris. Siquidem plurimæ in ipſo fiunt egeſtiones: ſed non variatæ ſupradictis concurſibus.

Quapropter cum adhuc *nova*, vel emergens fuerit paſſio, nec plurimi temporis, ſed in *ſuperpoſitione* conſtituta, quam *Græci* ἐπίτασιν vocant, erit eo tempore (*d*) locandus ægrotans *conſtrictiva* ratione, ut ſæpe docuimus, adhibita *requie*: & quantum vires permiſerint, *abſtinentia*: (*e*) etenim ad perferendum atque corpori (*f*) adpropriandum *cibum* ſumptum, (*g*) nunc venter patiens indignatur, tanquam *oculi* patientes viſus officio

---

(*b*) liberentur.
(*c*) ſc. ex ſolutione & ſtrictura.
(*d*) regendus.
(*e*) Nimirum.
(*f*) aſſimilandum.
(*g*) ſc. in paroxyſmo.

(*h*) in qua ætati: *fomnus* etiam plurimus curandus, atque *fitis*, & lanis mollibus *venter* contegendus leviter *oleo* Hifpano (*i*) prætactus, vel melino, aut rofaceo, aut murtino, aut lentifcino oleo.

Ac fi *ventofitate* quoque, vel tormento adfecti fuerint ægrotantes, dulci oleo *dimiffionis* tempore lanæ tingendæ funt. *Perunctio* vero ex oleo viridi adhibenda: *facies* quoque aqua tepida (*k*) relevanda: tum *cibus* dandus, ut alica ex aqua frigida, ita curata, ut fua (*l*) caruerit difficultate, quod fiet ex *farris* (*m*) tepore, aut decoctione *palmularum* Thebaicarum. Dandus etiam *panis* folus, aut cum eo *ova* ἁπαλά, item *pultes* ex oryza, vel alica, aut farre, aut milio, ex parvo Hifpano oleo confectæ, & parvo falis grano. Vel fi *dolor* admonuerit, adhibenda *cucurbita* longior: procurandum tamen, ut fi quid partis fpongia ceperit folitæ, damnum moderationi non fit.

Tunc leviter (*n*) oppreffo liquore, quo (*o*) *folliculi* reflatio fiat, erit tentandum ne clyfteris (*p*) *caverna* fuerit claufa: dehinc adponenda *podici* fiftula dextera manu, ufque ad ejus (*q*) *verticulum*, quem Græci ἀσπίδισκον vocant, impulfu levi, & neque recto ductu contra oppofitas partes, neque

---

(*h*) inquietati.
(*i*) præunctus.
(*k*) lavanda.
(*l*) careat.
(*m*) torrore ut cap. 4. l. 5.
(*n*) manibus compreffo.
(*o*) veficæ refrigeratio.
(*p*) fiftula.
(*q*) partem latiorem,

(*r*) ſuperiora repentino, vel cum plurimo conatu, (*ſ*) *tumores* enim exinde atque collectiones efficiuntur. Quapropter *ſenſim*, atque paulo *inferius* inclinato ductu, injectio fieri debet ad illam partem, in qua conſtitutum eſt *os ſacrum*, quod *Græci* quoque vocant ἱερὸν ὀστέον. Illic enim ſpatium latius (*t*) *longaonis*; adpoſitione facta erit (*u*) *digitis* detrahendus, quo caverna fuerat obſtruſa, atque *ſiniſtra* manu continenda, immobilitate ſervata, clyſteris fiſtula, & *dextra* comprimendus folliculus leniter ac moderate, quoties inferiora inteſtina ulcerata noſcuntur. Erit (*x*) denique parvæ longitudinis, atque (*y*) altioris cavernæ *fiſtula* procuranda, quæ poſſit facili effuſione *patientibus* locis medicamen tradere, ne (*z*) ſuſpenſum iis, quæ patiuntur, non ſolum nihil adferat commodi, verum etiam *ſanis* irruens officiat. Erit autem folliculi impreſſio *vehementius* facienda, atque fiſtula longior procuranda in iis, quibus *ſuperiora* inteſtina fuerint ulcerata, quo medicaminis liquores eo valeant pervenire. Et hortandus *ægrotans*, ne retento ſpiritu, quodam recurſu referiat medicamen.

Ac ſi magna fuerit *putredo*, quam (*aa*) νομὴν adpellant, non erit (*bb*) immodicum etiam ex

---

(*r*) *ſubint.* verſus.
(*ſ*) inflammationes.
(*t*) inteſtini recti.
(*u*) digitus retrahendus.
(*x*) i. e. in modo dicto caſu.
(*y*) cum lateralibus.
(*z*) in ſuperioribus coli cellulis.
(*aa*) ulcus depaſcens.
(*bb*) incommodum.

utraque parte, clyſteris fiſtulam cavernare, quam *Græci* ἀμφίτρητον vocant, quo poſſint medicaminum liquida per utramque partem *inteſtinorum* lateribus advenire.

Tum cum omnis fuerit folliculus *complicatione* vacuatus, ſive oppreſſione manus (*cc*) refuſus quo medicamina perveniſſe (*dd*) ſentiamus, erit detrahenda fiſtula ſuſpenſa manu, & diſtentis cruribus ægrotantis, *ſpongiæ* (*ee*) commodandæ (*) podici, expreſſæ ex decoctione calidi liquoris, in quo præcocta ſint *mala punica*, quo conſtrictione quadam virtutis herbarum, quam *Græci* ςυψιν vocant, atque fervido tactu denſatis partibus *longaonis*, injecta teneantur.

Tum modico temporis ſpatio intermiſſo, erunt etiam illa, quæ *clunibus* fuerant ſuppoſita, detrahenda: & ſi fuerit æger (*ff*) in ventris officium provocatus, in *inferioribus* ulceratione conſtituta, & magis ſi in *longaone* fuerit perſpecta, erit hortandus pauliſper reſiſtere, & injecta continere, tangentibus nobis eaſdem partes, quæ pati noſcuntur: quoties provocari ægrum in egeſtionem medicaminis viderimus.

Ac ſi in *ſuperioribus* fuerint ulcera, erunt permittendi egerere cum volent. Etenim medicamen jam recurrens atque defluens ad inferiora, *longaonem* ſanum inutili virtute adficiendo exulcerat. Nam quibus (*gg*) *alienatæ ſordes* detrahuntur,

---

(*cc*) infuſus cum.

(*dd*) ſentiemus.

(*ee*) adponendæ.

(*) accomodandæ.

(*ff*) alvum exonerandi ſtimulum ſentiat.

(*gg*) nimis induratæ, quas etiam alienitatem CÆLIUS vocat.

iifdem non ulcerata vitiantur *exuſta*, cum admotæ corporibus (*hh*) tardius fuerint moratæ.

Exclufis igitur cum medicamine poſt ſufficiens temporis intervallum *muculentis* humoribus atque *ramentis*, & variis defluxionibus inteſtinorum, ſufficienter operatum medicamen accipimus, quanquam non de perfecta *curatione* tuto pronunciare poſſimus, cum ſæpe *ulcerationis* particula in ſuperioribus conſtituta minime valeat medicamen accipere, & propterea non omnibus commodata curatio videatur: vel ſi commixtum putredini *medicamen* cuncta purgaverit, hoc adprehendimus, eum *ſolum*, præter aliqua purgamenta, *fuerit excluſum*.

At ſi hoc *egeſtio* ſecuta fuerit quædam *aliena*, minus quidem, purgata tamen accipimus ulcera, & propterea ſanitatis ſpem pollicentia. Item ſi *nihil* fuerit excluſum, neque ipſius *injectionis* quidquam, erit credendum neceſſario medicamen inhæſiſſe, quantum ſua valuit potentia, & propterea ſui operis integraſſe virtutem, quamquam non perfeciſſe videatur. Nec recte culpanda (*ii*) virtus eſt, quæ una injectione non dederit ſanitatem, cum plenam fecerit futuræ perfectionis fidem, *perſeverationem* ſui perſuadens.

Unde ſi omnino *nullum* fuerit redditum, medicamen erit *impavide* accipiendum: atque e contrario, ſi ejus nulla particula retenta, nullum ſui demonſtraverit effectum, omnia *deſperanda*. Eſt enim plurimæ debilitatis, atque (*kk*) alienatarum,

(*hh*) diutius.
(*ii*) efficacia.
(kk) occupatarum gangræna.

vel *mortuarum partium signum.* Conjiciendum præterea, ne, ut sæpe contigit, *vetustate* medicaminum efflata virtute nullus sequatur effectus, & propterea sicut injecta sunt, (*ll*) limpide revocentur. Quapropter etiam hoc intuendum esse mandamus.

Tum *post* egestionem factam *spongiis* erit (*mm*) postea detergendus, vel si nihil fuerit exclusum, interjecto spatio unius horæ *perunctum* reficere ægrotantem oportet *cibis* congruis, atque stomacho aptissimis, ut *lactucæ* thyrso, vel *intybo* cum aceto, quod sit (*nn*) ex murta confectum, aut *olivis* fractis, vel natantibus, quas κολυμβάδες adpellant, & *ovis* hapalis, & *volantibus* nuper memoratis, quæ sint nutrita constrictivis, ut murta, rosa, lentisco. Etenim eorum *pinguedo* sic [*oo*] defluxit, atque *caro* constrictiva sufficitur, magis in eorum pectoribus, quorum plus ossibus vicina aptiora probantur: sunt enim teneriora [*pp*] cæterorum.

Danda etiam *pomorum* quædam constringentia, atque *olerum* cocta, quorum superius de aliis scribentes passionibus memoravimus: *potui* dabimus aquam frigidam: quod si minime toleraverint ægrotantes, dabimus ferventem plurimum aquam cisterninam: & si sine febribus fuerit ægrotans, dabimus *vinum* (*) exercitioris paulo virtutis, ut su-

---

[*ll*] sicut injecta sunt excernantur.
[*mm*] podex.
[*nn*] myrti baccis adfusum.
[*oo*] absumpta est.
[*pp*] cæteris.
[*] *excitantioris*: vinum id supra *remordere* dixit l. 2. p. 184. Alii legunt *exercitatioris*, ut infra cap. 8. dixit *exercitatius cataplasma.*

pra docuimus. Omnino enim invitantes *adpetitum*, five fufcitantes, quem *Græci* ὄρεξιν vocant, ftomachi robur debemus cuftodire, nifi cum naufea etiam venter fuerit refolutus. Oportet [*qq*] enim curare, ne rurfum *plurimum* cibum demus aut potum, vel priufquam folidum cibum fumpferint ægrotantes bibendum credant. Nam convenit neque *gravata*, neque *humecta* inteftina fervari.

Si igitur medicaminis injectio aliquo fuerit *peccato* vitiata, ut non [*rr*] omnibus adjutorii partibus informata videatur, mox medicamenti monftrabit *errorem*. Nam *quidam* [*ff*] injectione aliqua ex parte vomuerunt: *aliqui* ftomachi ac ventris dolorem fenferunt, *fingultibus* atque naufea adfecti, cum *anxietate*, ac fiti, & immitigabili *ardore*, & articulorum frigido *torpore*, & *pulfu* maligno, atque fudore vel [*tt*] *defectu*; aut *preffura* capitis, five gravatione, quam κάρωσιν vocant, fiquidem fit nimiæ virtutis medicamen injectum, in *febribus* vel viribus vitiatis, aut in alto *tumoribus* conftitutis.

Vomitus autem medicaminis injecti fi ex *tumore* ventris fuerit factus, vel [*uu*] teneriorum inteftinorum, tanquam in *iliaca* paffione, fæpius ægrotantibus intulit mortem. Si autem *nullo* tumore fubjecto fuerit effectus, ingerit *vexationem* atque metum: aut, ut fæpe contigit, *paffionis* fignificat *depulfionem*. Siquidem nulla pars ulce-

---

[*qq*] etenim *fæpe pro* etiam.
[*rr*] proficua.
[*ff*] injectionem.
[*tt*] animi deliquio.
[*uu*] tenuiorum.

rum in inteſtinis a medicaminis contactu videtur immunis.

Tardante paſſione etiam *recorporativis* convenit uti rebus. Quapropter oportet ea, quæ feruntur per *ventris officium*, celeriter auferre, & *ora* ægrotantium ſpongiis ex puſca frigida (*xx*) ſiccatis reficere, *articulos* ligare, & *ſtomacho* cataplaſma conſtrictivum imponere, quod (*yy*) διὰ δαφνίδων dicunt, vel ſimilis virtutis. *Odoramenta* quoque reſumptiva adhibere, & frequentius *cibo* nutrire ex ſupradicta materia. Ac ſi *accepta* non tenuerint, erunt ſecundo offerenda, adhibita *articulorum fricatione*, *cucurbitaque* ori ventris infixa, & ſi fieri potuerit, etiam a tergo inter ſcapulas.

Ac ſi *dolor* occurrerit & *ſingultus*, ob ardorem atque ſitim, *fomentis* utendum eſt, & *cataplaſmatibus*, & ſpongiarum vaporatione, & olei injectione, quo poſſit (*zz*) medicaminis vexatio celerius obtundi. Perſeverante incendio etiam *calida*, (*aaa*) & oleo & lacte ſunt injiciendi.

Et ſi nulla fuerit (*bbb*) *humoris* ſignificatio, eorum *frigidus* adhibendus eſt uſus: & ob mitigandam *ſitim* jugis adhibenda oris collutio: dandus interea potus. Item propter *articulorum frigus* adhibendi tepores, cum blanda manuum tenacitate, quam (*ccc*) *diacertoſin* vocant: item *unctio*.

[*xx*] expreſſis.

[*yy*] AETIUS ex ARCHIGENE in hoc morbo valde probat malagma ex baccis lauri.

[*zz*] medicaminibus.

[*aaa*] & oleum, & lac ſunt injicienda. At.

[*bbb*] tumoris.

[*ccc*] διακήρωσιν, ob manus ceræ adfrictas.

Sudores autem ſi ex (*ddd*) *preſſura* & (*eee*) *diaphoreſi* fuerint adparentes, erunt detergendi, & *aſperginibus* cohibendi, & congruo cibo, & cæteris, quæ de (*fff*) *caroticis* ſcribentes docuimus: quibus depulſis, hoc eſt a præſentibus periculis evadentibus ægrotis, ſi forte rurſum in priſcam *dyſenteriam* venerint, erit tentandum multo tempore ſimplicibus uti (*ggg*) *injectionibus*, hoc eſt, iis, quæ ſine *calce*, quam (*hhh*) ἄσβεστον vocant, vel *auri pigmento*, quod arſenicon adpellant, conficiuntur.

Tum ſi perſeveraverit paſſio, ad vehementiora tranſeundum, ſed ex (*iii*) *ſimplicibus* rebus confecta, (*kkk*) *ſollicitam* habentes calcis, vel auri pigmenti injectionem. Oportet (*lll*) enim *putredini* etiam cataplaſmatibus occurrere; quorum ſunt *ervi* pollines puſca decocti, & lentiſcinum oleum, *acacia* immixta, donec mellis ſumat craſſitudinem, item *lenticula* molita, cum melle, vel roſaceo, vel lentiſcino oleo decocta.

Ac ſi putredinis cauſa *ſanguinis effuſio* fuerit conſecuta, erunt *ſpongiæ* expreſſæ ex aceto calido pubetenus, vel ſub umbilico, & coxarum ſummitatibus, quas *Græci* ἰσχία vocant, admovendæ: dehinc iiſdem locis etiam *cucurbitæ* (*mmm*) ferve-

---

[*ddd*] alto ſopore.
[*eee*] colliquatione.
[*fff*] cardiacis.
[*ggg*] clyſteribus.
[*hhh*] i. e. vivam.
[*iii*] tutis.
[*kkk*] periculoſam, ſuſpectam, minime tutam.
[*lll*] autem.
[*mmm*] igne multo.

factæ adfigendæ, *articuli* ligandi, dandus digestibilis cibus, & qui facile corpori insinuetur, tum *vinum*, quod sit præcoctum in cortice mali *punici*. (*nnn*) Injiciendum autem *acetum*, nunc solum, nunc cum *thure* masculo, vel ejus manna contrita, vel quod ex confectione (*ooo*) superat (*ppp*) *diatheon* emplastri, cum sibi ejus materiæ miscentur. Imponenda etiam similis virtutis *emplastra*: vel acacia aceto soluta.

Tunc donec (*qqq*) scatere tentet coquenda, aut in amplo mali punici cortice supra tepentem cinerem sensim calefacienda, & ex ipso liquore partes contegendæ. Dehinc *cerotaria* adponenda ex oleo *murtino*, aut *melino*, aut viridi, contrita *acacia* atque consoluta, vel ex omphacino, aut œnanthino, cum (*rrr*) *ruta*, aut *balaustio*, aut aliquando his omnibus: vel ut THEMISON composuit, *acaciæ* partem unam, *rosæ aridæ* partem unam, *ammoniaci* guttæ partem dimidiam, *ceræ* partes quatuor, & *olei rosacei* quod sit sufficiens. Hæc contrita in vino *Amineo*, cum rosaceo oleo & soluta cera miscenda.

At si *sanguis* fuerit retentus, quod fit aliquando cum (*sss*) gelatu, aliquando (*ttt*) *densitate* putrescentis venæ, erunt discernendæ causæ hoc modo. Nam *densatam* intelligimus venulam, quoties *pulsus* exsurgit, atque *frigus* corporis resum-

---

[*nnn*] Imponendum.
[*ooo*] superest, remanet.
[*ppp*] διὰ θείȣ, ex sulphure.
[*qqq*] ebullire.
[*rrr*] murra, sc. myrto.
[*sss*] venas divisas sanguinis thrombus obturat.
[*ttt*] conglutinata vena, quæ putredine dehiscebat.

pto fervore mitefcit, ægrotantis *animus* melior, atque fpiratione corpus facillime relevatur. At fi *gelatus* obftiterit fanguis, quod *Græci* θρόμβωσιν vocant, & propterea fuerit fluor celatus, fupradictis contraria fequuntur, ut *pallor*, *jactatio*, pulfus parvitas, vel amputatio, quam *Græci* ἀσφυξίαν vocant, *gravedo*, inflatio, frigidus *torpor* pubetenus, ac paulo fuperius: tum *defectio* cum fudore. Quapropter erit *aceti* injectio facienda, tunc cum *fluor* fuerit abftinendus, diurnis diebus *cibo* reficiendus ægrotans.

Si autem plurima ex parte retenta *putredine* parva excluferint ægrotantes, quæ fint *fanguinolenta* & *ramentofa*, & propterea profectu adparente melior effe videatur curatio, adjuncto tamen metu ne (*uuu*) *retenta* folvantur, oportet etiam fecunda vel tertia die eundem *trochifcum* injicere, fed (*xxx*) folita, vel certe fuccum *plantaginis*, aut *acaciam* cum aqua.

Sin vero quibufdam diebus *fine officio ventris* fuerint ægrotantes, ac rurfum injectionibus (*yyy*) afperati, conjicimus in his non *cicatricem* ulceris factam, fed medicaminum fupraducto *cortice* fuiffe (*zzz*) obtrufa, & propterea poft (*a*) effectum ventris [*b*] nuda atque *fordidata* rurfum humore fluere: ordinabimus autem tribus diebus *lenticulæ* [*c*] coctionem craffioris fucci injiciendam. Ete-

---

[*uuu*] retenta partes folvant, i. e. ulcerent.
[*xxx*] folutum.
[*yyy*] afperandi.
[*zzz*] obtrufum *fubint.* ulcus.
[*a*] officium.
[*b*] nudatum & fordidatum.
[*c*] coctionis craffiorem fuccum injiciendum.

nim *inteſtina* vi propria medicaminis coercentur; quam *Græci* στύψιν vocant, & ulcerum miteſcit aſperitas, & ex [*d*] anterioribus medicaminibus facta *conglobatio*, ſive cortex in ſaniem provocatus cadit, & ſubjecta ulcera in *cicatricem* venire coguntur.

Ac ſi plurimo tempore *ulceratio* perſeveraverit cum corporis debilitate, atque faſtidio, erit *frequentia* medicaminum evitanda, ſive injectionum, ſive potionum. Major enim ex ipſis *vexatio* fit, cum cibi *adpetitus* exſtinguitur, & in faſtidium veniunt ægrotantes, niſi [*e*] parva inſuetorum multis fuerint *conſuetis* admixta. Decoctionem autem *lenticulæ* ſecundo vel tertio per ſingulos injiciemus dies. Ex ipſa enim ſufficienter inteſtina coercentur, & *latenter corpus nutritur*, cum [*f*] quadam particula *digeſtione* uſurpata viribus profecerit ægrotantis. Tum cum *limpida* ulcera ſenſerimus, erunt [*g*] cohibenda ea, quæ vehementius ſiccare valeant, quæ Græci στύφοντα vocant, & injicienda mediocriter conſtringentia.

Ac ſi quiſquam eorum non tulerit virtutem, erit *diachylon* medicamen oleo roſeo ſolvendum, ac diligenter liquefactum injiciendum, vel *plumbeo* mortario, plumbeo piſtillo [*h*] circumducto, immiſſo oleo *roſaceo* conterendum, donec in ſuccum veniat, atque *craſſius* fiat. Horum quoque ſimilibus utendum monemus. Tunc *vino* leni, atque carne *volantum* vel *marinorum* utendum, ut

(*d*) antea adhibitis.
(*e*) pauca inſueta.
(*f*) quædam.
(*g*) prohibenda.
(*h*) circumductum.

ſquillæ, mulli, [*i*] carani: & pro modo virium, *geſtatione*, reſumptionis cauſa.

Dehinc quum omnia *tuta* viderimus, *lavacrum* adhibemus, ſed non properanter, & magis, quum forte injectio fuerit facta trochiſci, niſi primo *ventrem* egeſſerint ægrotantes. Tardante paſſione, *ſuperpoſitionis* tempore, iiſdem uti convenit. In *lenimento* vero erit fortificatio adhibenda corporibus per variam *geſtationem*, & vocis atque corporis *exercitium*.

Poſt ſingulas *egeſtiones*, adhibenda ſpongia ex oleo, & aqua calida, & decoctione lini ſeminis, aut fœnigræci, aut malvæ agreſtis, iiſdem partibus, hoc eſt *ſeſſioni*, quam *Græci* [*k*] hedram vocant, & ſpecialiter admovenda *vaporatio* ex pollinibus, cataplaſmate calido, vel ſaccello. Dehinc etiam radix *agreſtis malvæ* decoctæ atque contritæ, calida teſta calefacta erit adponenda.

Ac ſi jugis fuerit *dolor*, immittendus digitus uſque ad altiora, præunctus *adipe anſerino* cum fœnigræci ſemine cocto atque contrito, aut aliquo medicamine ex iis, quæ adpellamus [*l*] λιπαρά. Ac ſi hæc minime fuerint [*m*] inventa, erit hoc *cerotario* faciendum ſimplici atque limpido: & quum tempus cibi dandi occurrerit, adhibenda *perunctio* ſtricturæ congrua: tum nutrimento dandus *panis* ex aqua calida, aut *alica* lota, aut *pulticula* ex melle confecta, aut *ova* ſorbilia cum pane. *Potui* autem aqua calida offerenda.

(*i*) carabi.
(*k*) ἕδραν.
(*l*) i. e. pinguia.
(*m*) *nimir.* digito eo non pertingente.

Perſeverante autem [*n*] tumore, adhibenda *cucurbita* adjuncta ſcarificatione locis tumentibus & *vaporatio* ſpongiarum. *Declinatione* occurrente adhibenda cerotaria, & reſumptio cauta. Sic enim ſedantur jugis egerendi ventris [*o*] *delectationes*, quum tumor mitigatione conquieſcit, atque ille qui putatur *rheumatiſmus*, indulgentia tumentium facilius abſtinetur.

Ac ſi æqualis tumori *fluor* occurrerit, utriuſque erit [*p*] conjicienda curatio. Quapropter ſi *fomentum* ex oleo Hiſpano, vel melino, aut murtino, aut lentiſcino adhibuerimus, & *cataplaſmata* erunt ex aceto atque melle, vel *ſtymmatibus* præinfuſis coquenda. Item præſcriptis jamdudum *injectionibus* concoquenda quædam *conſtrictiva*, ut murta, vel roſa, aut mala punica: [*q*] *lacte* autem & cæteris admiſcendum *amylum*, & [*r*] *enatis matibus* aliqua decoctio ſtymmatum adjungenda, aut mali punici, & adponenda rurſum *ſeſſioni* vaporatio ſtymmatum, aut [*ſ*] *cantabri* conligati, vel in aceto decocti, vel quam ὠμὴν λύσιν vocant, ex *pollinibus* panno conligatis, atque ex ſtymmatibus confectis.

Perungenda etiam digito interiora *longaonis* ex cerotario [*t*] oleo roſeo confecto, aut adipe cum oleo roſeo: tum poſt perunctionem *ora* lavanda aqua tepida: *cibus* dandus pulticula calida, ut de ventri-

---

[*n*] *ſc.* partium ano vicinarum.
[*o*] irritationes.
[*p*] conſideranda.
[*q*] lacti.
[*r*] enematibus.
[*ſ*] furfuris ſacculo.
[*t*] *ſubint.* cum.

ventriculosis scripsimus, quos Græci *Cœliacos* vocant, ex alica, vel farre, aut oryza, aut milio, aut olyra, aut pane *Alexandrino*. Hæc singularia danda, vel aliquando amylo admixto, aut lacte, aut melle ex favo expresso. *Potus* parvus dandus, sed *calidus*. Tum effecta declinatione resumptio adhibenda.

Ac si *solutio* fuerit urgentior, vel *sola*, frigidus convenit *locus* ægrotanti, & *supina* jacendi positio, paulo (*u*) levius *capite* locato, & suppositione lanarum, *clunes* vel inferiores longaonis partes sublevandæ. Adhibenda etiam *requies*, & (*x*) impressus articulis manuum amplexus, vel *ligatio* paulo tenacior. Deponenda etiam omnis *animi* intentio, & magis cogitatio passionis avertenda. Admonet enim (*y*) *egestionem*, ac provocat inquietudinem in *memoriam* reducta conscientia.

Erit denique persuadendum, ne quoties fuerint ægri in egestione commoti, illico ventrem (*z*) facere festinent, sed quantum potuerint *resistendo* differant (*aa*) motu. Fit enim quædam *meditatio* atque frequens egerendi *consuetudo*, & oportet effugere *laborem* motus, ac (*bb*) nudandi corporis *frigus*, nisi forte acrior, aut incendiosa fuerit defluxio. Retenta enim sessionis in locis, quam *Græci* hedran vocant, *longaonem* exurit.

Convenit denique, si possibile fuerit, ægros ad

[*u*] levatius.
[x] arctus.
[y] egestionum.
[z] exonerare.
[*aa*] motum.
[*bb*] nudati.

ſeſſionem egeſtionis *deportari*, aut (*cc*) humilius e lecto (*dd*) *ſcaphia* poſita ad egeſtionem produci faciendam, vel ſi plurima fuerit corporis *defectio*, qua jacentes non valeant fluentia retinere, erunt egeſtiones *ſpongiis* ſuppoſitis excipiendæ, & (*ee*) *mediis partibus* adponendæ *lanæ*, vel oleo conſtrictivo prætinctæ, vel decoctione buxi, vel murtæ, aut mali punici, & horum ſimilium ſtymmatum, vel ſuccorum conſtringentium, vel aſperſo (*ff*) *rutherginario*, quem *Græci* βυρσοδεψικὸν vocant, vel trita *galla* erunt media ſiccanda: hæc enim conſtrictionem ſine ullo frigore fore promittunt.

Dehinc adponenda ex palmulis *epithemata*, & malo cydonio, & balauſtio, & alumine, & horum (*gg*) ſimilium, ſicut de *cœliacis*, vel *ſanguinem ſpuentibus*, aut *ſtomachicis* ſcribentes docuimus. Injiciendus etiam per *clyſterem* ſuccus plantaginis, aut polygoni herbæ, vel intybi, aut uvæ lupinæ, ut herbæ (*hh*) caricariæ, vel ſempervivæ, aut meſpilæ, (*ii*) malvæ, aut orizæ, aut decoctio mali punici, vel ejus (*kk*) *caduci*, quod Græci κύτινον ῥόας adpellant, nos *ampullagium*.

Et aliquando hæc ipſa erunt conterenda, vel roſa, aut rubus, quam Græci baton adpellant, aut lentiſcus, aut galla, aut thalia, aut rubi vir-

---

[*cc*] humiliori lecto ſcaphia adpoſita.
[*dd*] pelves.
[*ee*] *ſc.* ventri & lumbis.
[*ff*] rhoe coriario.
[*gg*] ſimilibus.
[*hh*] calycariæ, f. umbilici veneris.
[*ii*] palmæ.
[*kk*] floris cum parvulo fructu.

gulta, vel vitis anuli, quos ἕλικας vocant, aut ſalicis folia ex vino (*ll*) *bunito* iis, qui ſine febri adficiuntur: ex *aqua* vero iis, qui febricitant: item (*mm*) *ros Syriacus*, aut omphacium, aut acaciæ ſuccus, vel hypociſtidos herbæ, aut balauſtii drachmæ duæ, in quatuor vel quinque (*nn*) cyathis conjiciendæ. Eſt enim ea quantitas injectionis (*oo*) redundans, hoc eſt, ſiquidem plurima, *gravedine* quadam provocat ventrem.

Item lenticulæ decoctio: aut *lycium* Indicum cum lacte. Sint autem *amyli* drachmæ quatuor; *lycii* drachmæ duæ, *lactis* cyathi ſeptem vel octo. (*pp*) Extendenda enim hæc ſingula atque minuenda ſunt pro magnitudine (*qq*) *ſolationis*, ac virium ægrotantis.

Ac ſi plurimus fuerit in ulceribus (*rr*) *ſenſus*, ut medicaminum *conſtrictione* laceſſita indignentur; erunt injicienda ea, quæ cum *dulcedine* admota partes valeant præſiccare, quo neque ulcerationem provocemus, neque fluorem negligamus: ex quibus eſt in febricitantibus ſuccus *ptiſanæ*, cum *adipe caprino*, contrito atque commixto (*ſſ*) *tracanto*, vel gummi, aut (*tt*) *gillirici* radice. Sed illa duo infuſione præmollienda: radix autem coquenda; aut roſaceo oleo *ovum* commixtum, aut

---

[*ll*] vino ex bunio, Græcis βουνίτης dicto. DIOSC. lib. V. c. 56.

[*mm*] rhus Syriacus.

[*nn*] cyathos.

[*oo*] ſatis abundans.

[*pp*] Augenda.

[*qq*] ſolutionis.

[*rr*] dolor.

[*ſſ*] tragacantho.

[*tt*] ali gallici, i. e. ſymphyti majoris.

lac coagulatum, vel cum *amylo* concoctum ad tertiam partem.

In iis vero, qui ſine febribus fuerint, *paſſum* convenit *Creticum*, & vinum (*uu*) *ſquillicitum* ſupradictis ſpeciebus. Tum refectionis tempore *unctio* adhibenda ex oleo Hiſpano : ac deinde *oræ* lavanda puſca tepida. *Cibus* autem ſpecialiter, ut in *cœliacis* ordinavimus, dandus. Similiter etiam *potum* convenit dare. Lac quoque bibendum præcoctum, quod adpellant (*xx*) *diacoeleon*, ſive ſingulare. Etenim *fluores* craſſificando cohibet, & *ulcera* deterget, & acrimoniam humorum temperat, & ſine ullo labore corpora nutrit.

Eſt autem *coctionis* hic modus. *Lac* ſumendum ex *agreſti* paſtu perfectum. Etenim in civitate nutritorum animalium reprobamus: ſiquidem *capræ* e ſalſiore [*yy*] puſcua ſitientes, plurimum atque coadcervatim bibant, & multum lac, ſed *aquatum* faciant, quod eſt *conſtrictioni* ventris incongruum. Quapropter magis ex capra, quæ *lentiſci* paſcua, vel *murti*, aut *rubi*, aut *vitis* foliis, vel *quercus*, aut *ſalicis*, vel *hederæ*, aut *terebinthi*, aut herbæ caliceris, vel polygonii, aut plantaginis, & horum ſimilibus fuerit nutrita, erit lac accipiendum. [*zz*]

Confluxit enim conſtrictiva qualitas *herbarum* in lactis qualitatem. Nam ſæpe [*aaa*] *diagridium* vel *helleborum* mandentes purgativæ virtutis efficiunt [*bbb*] lactem, ſicut *procicolium* comedentes

---

[*uu*] ſebennyticum.
[*xx*] διὰ κοχλήκων, cum lapillis ignitis coctum
[*yy*] paſcuo.
[*zz*] Confluit.
[*aaa*] ſcammoneam.
[*bbb*] lac.

lac generant, quod *visum* præstat accipientibus abunde. Denique erit primo probandum atque eligendum, quod sit *albidius*, atque sine ullo *odore*, & neque globosum, hoc est *frustis coagulatis* variatum, quod Græci θρομβῶδες adpellant, neque in urinæ similitudinem [*ccc*] mutatum, quod iidem [*ddd*] οὐρῶδες adpellant, sed quod possit unguibus [*eee*] destillatum manere sua tenacitate collectum.

Boni igitur, ut diximus, *lactis* quatuor vel quinque sextarios oportet in vas *fictile* mittere, sive æneum: immittendæ & [*fff*] *cochleæ*, quas nos lapides marinos, vel fluminales accipimus: non marinæ igitur ob salsitatem, sed *fluminales*, inustæ primo, [*ggg*] quo sint *igne pellucidæ:* tum auferendæ: & exsufflatis omnibus, quæ de se forte admiserint, ac depurgatis, supradicto vasculo immittendæ, ac *ferulis* lac cum iisdem [*hhh*] cochleis movendum, donec ad *mediam* veniat partem, sive *tertiam:* dehinc refuso lacte projiciendæ priores [*iii*] cochleæ, atque *aliæ* innovandæ similiter exustæ, sed per profectum, numero atque forma minores, longa per intervalla. Hæc confectio lactis [*kkk*] *diacocleon* adpellatur.

Sine iis vero confectio erit longe simplicior, quam Græci ἀπεριέργον vocant. Vas enim *lactis*

(*ccc*) serosum.
(*ddd*) sic valde serosum adpellat, τὸ ὀῤῥῶδες.
(*eee*) instillatum.
(*fff*) κόχλακες.
(*ggg*) quoad.
(*hhh*) κοχλαξι.
(*iii*) κόχλακες.
(*kkk*) διὰ κοχλάκων.

erit imponendum igni molliori, & immissa *ferula*, metienda mensura totius, ac dimidiæ, & tertiæ quantitatis, quo non conjectura, sed verade mensione coctionis quantitatem sumamus. Tunc ipsa *ferula* circumlato ductu movebimus coquentes, ne lateris vel fundo jugi mensione [*lll*] insidant. Dehinc ultimo coctionis tempore plurimus detrahendus est ignis, & cum ad partem *dimidiam*, vel *tertiam* venerit, erit in aliud vas refundendum, exinde ægro dandum, non frigidum, sed leviter [*mmm*] *gelatum*, quod γαλακτῶδες adpellant.

Ac si forte *stomachi* fuerit eversio commota, cum accipere ægrotantes horrescunt, erit *frigidum* dandum, prætecto vasculo nivibus; ut enim *mel* decoctum fit *constrictivum*, sic etiam *lac* deposito atque excocto tenuissimo liquore, quem *Græci* ὀῤῥόν adpellant, & vapore concepto *constrictivum* fieri necesse est. Convenit denique etiam supra dictus ex [*nnn*] *regula* motus. Est enim virtute constrictiva, & sui corporis raritate, tenuitatem lactis, vel aquatum a [*ooo*] liquore ebibens. Accipere autem ægrotantem debent pro *passionis* magnitudine, & sumendi voluntate, quam *Græci* ὄρεξιν vocant, quidam *plurimum*, quidam *parvum*, & primo ex ea decoctione, quæ fit ad *dimidiam* partem redacta: tum ex ea, quæ ad *tertiam* venerit partem: siquidem fit paulo plus constricti-

---

(*lll*) insidat.
(*mmm*) egelatum, tepidum, instar lactis ex uberibus prodeuntis.
(*nnn*) regula modus.
(*ooo*) liquorem.

væ virtutis. Sed erit ejus uſus comparatione prioris minuendus.

Tunc poſt bibitum *lac* nullum potum ſumere debent ægrotantes. Eſt enim ratione carens lac decoctione conſtrictum, ſuper permiſſo liquore in aquam vertere. Præterea in iis, qui *ſufficienter*, vel quantum voluerimus, ſumpſerint, nihil erit omnino ſuperdandum, iis vero, qui *minus* accipiſſe videbuntur, ſicut de *cæliacis* ordinavimus, erit ſuperdanda *pulticula* ex lacte confecta, ut deſtinatus impleatur modus.

Tunc poſt [*ppp*] *intermiſſionem* mediocrem ſi quiſquam nauſeaverit, erunt danda *mali punici* grana, vel [*qqq*] acinæ *uvarum* ſiccarum, quas fabriles adpellant, aut *meſpila*, vel *ſorba*. Quidam igitur [*rrr*] *primam* decoctionem probaverunt *ſecundæ* præponendam. Siquidem lac in ſemet velut *calcis* qualitatem accepiſſe videatur, qua poſſint *putredines* ulcerum abſtineri: *alii* vero ſecundam magis probaverunt, quibus etiam *nos* conſentimus. Non enim admixta ſupradicta qualitas cauſa eſt abſtinendæ paſſionis. Poteſt enim etiam quidam [*] *calcis vivæ*, quam *Græci* ἄσβεςον adpellant, lacti admiſceri.

Sed [*ſſſ*] eſt incoctio ſive *inſumptio* aquoſi liquoris, quo amiſſo, ſyncerior lactis qualitas fit, quæ neque curioſa confectio, neque *nidoroſa*, vel fumoſa ſufficitur, ſi *ſimplici* coctione fuerit procurata. Cum enim *lac* ſe a ſuo humore ſepara-

---

(*ppp*) *ſc.* ſecundam lactis per ſe cocti, & ferula moti.
(*qqq*) acini.
(*rrr*) cum lapillis ignitis.
(*) quiddam.
(*ſſſ*) i. e. requiritur.

verit, [*ttt*] quam *Græci* ὀῤῥόν adpellant, craſſius effectum ac [*uuu*] *viſcoſus*, inſidens ventri, atque *inteſtinis*: & multo tempore immoratum, liquida concraſſat, & *ulcera* mitiganter amplectitur.

Alii tertiam partem *aquæ* lacti miſcentes decoquunt, adſerentes quod ſit decoctio melior, [*xxx*] ne ullo *nidore* ſive fumo, aut *uſtione* lacti natura vitiatur ob aquæ admixtionem. Hi autem ſi uſque eo coquendum jubent, donec ad modum præmixti redeat lactis, qui fuerat priuſquam aqua miſceretur, & liquidius conficiunt, & non ſine ſuo [*yyy*] *naturali liquore*, quem *Græci* ὀῤῥόν adpellant, ægrotantibus dabunt, priſca lactis quantitate ſervata. Sin vero ad partem *dimidiam* vel *tertiam* decoquent, non ſolum plurimum decoctionis tempus inſumunt, verum etiam tarditate coquendi diutina, *fumoſum* faciunt medicamen.

Hæc ſunt, quæ in ipſorum *erroribus* reſpondemus. Ejus autem (*zzz*) *datio* erit diſcernenda. Nam primo (*a*) *gelatum* bibi debet, ſive tepens, quod *Græci* γαλακτῶδες adpellant: tum *fervens*: ſed cum primo fuerit profectus aliquis ex ante dato. Hinc enim perfecta paſſioni fiet abſtentio.

At ſi quiſquam ægrotantium *lac* ſumere noluerit, aut horrido viſo, aut *ſtomachi* (*b*) *ſupinatione* recuſans, erit aliis adjutoriis adjuvandus: & ſi *ulcus* fuerit in *ſuperioribus* ac (*c*) denſioribus inte-

---

(*ttt*) quem
(*uuu*) viſcoſius.
[*xxx*] quia nullo.
[*yyy*] ſero.
[*zzz*] dandi modus.
(*a*) egelatum.
(*b*) debilitate.
(*c*) tenuioribus.

ſtinis, utendum medicaminibus potis, quæ *Græci* (*d*) ἀνωτερικὰ vocaverunt. Etenim quæ, *clyſtere* injiciuntur, hæc magis patientibus apta ſunt *inferioribus*. Et cum in cibi fuerint *adpetentia* ſervati, nec ullo faſtidio ægri videbuntur adfecti, erit medicaminum *conſueta* magis eligenda materia: at ſi *faſtidium* fuerit, (*e*) ſola probanda. Sed eorum compoſitionem atque ordinem ex iis, quæ de *cœliacis* ordinavimus, ſumi mandamus.

Licet præterea cum iis etiam *acaciæ*, vel *œnanthes* ex aqua ciſternina contritæ, donec collyriorum faciat craſſitudinem, (*f*) *rotundata* fruſtra (*) dare bibenda, aut reſoluta cum *vitello* ovi aſſi in quantitate dimidii cochlearii, aut *aqua* reſoluta: in iis, qui *febre* adficiuntur, tribus cyathis: in iis vero, qui *ſine* febribus ſunt, cum *vino* erit (*g*) offerendum. Præterea communiter etiam, quæ *ſanguinem exſpuentibus* dantur, probamus, quorum eſt ſuccus *plantaginis*, vel una die ac nocte (*h*) *rhus ſyriaci* infuſus vino vehementiori: quo detracto *oryza* immiſſa vino coquemus: dehinc *lenticulæ* pulmentum decorticatæ, atque ſubaſſatæ, in pulticulæ modum (*i*) conficere.

Item *ova* aceto cocta danda, vel ovorum *vitella*, quæ ſint carbonibus aſſata. Item decoctio ex *plantagine*, aut (*k*) *agreſta*, & intybo, quod *ci-*

(*d*) opponuntur a GALENO ad GLAUC. τοῖς ὑπηλάτοις, alvum ducentibus.

(*e*) ſimplicia.

(*f*) in paſtillos formata.

(*) fruſta.

(*g*) *ſubint.* medicamen.

(*h*) rhus ſyriacus.

(*i*) conficiendum.

(*k*) omphacio.

chorion Græci vocant. Sed hæc ſingula erunt *duplici coctione* curanda. Nam poſt primam coctionem erunt in aliam aquam transferenda cum aliis nondum coctis: quorum coctione perfecta priorum [*l*] ſecundum probamus effectum. Erunt præterea hæc condienda *oleo* viridi, & *aceto*, & parvo *ſale*, vel quod eſt melius, [*m*] *rhos*.

Quod ſi *ſordidum* tardaverit *ulcus*, in injectione mulſi perſeverandum probamus, niſi *ſolutio* fuerit adjuncta: vel [*n*] *decoctione* corticis mali punici etiam, ſi crebræ temporaliter ventris egeſtiones, [*o*] quæ quidem erunt terenda: item corticis *pini*, aut ſubaſſatæ interioris tunicæ, ſive corticis *glandis*, quam [*p*] *ſardianam* vocant, aut [*q*] *pulenti*, aut cujuslibet materiæ vehementius adſtringentis.

Ac ſi quiſquam harum virtutum recuſaverit uſum, horrens oblata: ſiquidem ſenſu torquent acriore, erunt hæc *mellis* decocti atque durati [*r*] latitudine [*] cingenda, quo ſub dulcedine lateant acriora, & nihil eorum virtuti derogetur: ſiquidem etiam mel coctum conſtringit.

Item malorum *punicorum* trium mediæ magnitudinis *corticem* ſumentes, admixto *vino* lymphato, hoc eſt, aqua temperato coquemus, in iis, qui ſine febribus adficiuntur, vel declinante cau-

---

(*l*) & ſecundorum.
(*m*) rhoe.
(*n*) *ſubint.* bibenda.
(*o*) qui quidem erit terendus.
(*p*) caſtaneam, vid. PLIN.
(*q*) polentæ.
(*r*) quaſi lamina inde facta.
(*) latitatione i. e. occultatione.

ſa melius habere videntur. Cum *ciſternina* vero aqua, ad *heminas* ſex, quas cotylas *Græci* adpellant, in iis, qui etiam febribus adficiuntur, donec ad tertiam partem liquor deveniat, tum ex ipſo duos vel tres cyathos ante cibum dabimus ægrotanti, vel eadem *mala* omnia contuſa atque colata, *vino* aut (*ſ*) *aqua* immixta erunt offerenda non plus cyathis duobus. Item mala *cydonia* cum malis *punicis* decocta in vino dulci, aut (*t*) *ſquillitico*, tunc (*u*) fricatione ſiccata atque craſſificata cum *lacte* data conveniunt, vel *aquæ* cyathis ſex. Item γῆς ἀστὴρ cum aqua (*x*) ducta curationi convenit. Alia quoque plurima ſimillimæ virtutis, infinita ſpecie (*y*) concurrunt.

Item cibo danda *alica* cum vino *melino*, aut *murtino* aqua temperato: tum plurimo *profectu* accedente dandi *turdi*, atque *pulli* gallinacei, vel columbarum, atque volantum quæque ſicciora, ut phaſiani pectora, vel perdicis, aut attagenis agreſtis: quæ ſingula erunt apte coquenda, aut mediocriter *aſſanda*, ne lignoſa fiant, & digeſtioni officiant. Aliquando etiam erunt hæc animalia recluſis pectoribus *virgultis murtæ* penetranda, aut eis magis replenda. Tum mediocriter coquenda, ac deinde *farina* conſperſa tegenda, & cinere calido maturanda.

Item *maritima*, quæ ſunt denſioris carnis. *Agreſtium* quoque, hoc eſt, leporis vel capreæ conveniunt pulmenta, vel *pomorum* (z) quæque vivida

(*ſ*) aquæ.
(*t*) lebennytico
(*u*) frixione.
(*x*) datus.
(*y*) occurrunt.
(*z*) quæ.

virtute conſtringere valent, ut mala cydonia coꝺta, vel aſſata. Item (*aa*) pira, ſorba, meſpila, quæ nondum fuerint maturitate dulcia, pruna agreſtia, mali punici grana cum exterioribus membranis exſiccata: Item *uva*, & magis fumi vapore ſiccata, quam *fabrilem* adpellant. Omnis præterea cibus erit diligenter *maſticatione* exercendus, quo digeſtibilis ſiat, ne venter debilitate ſegnior plurimo laboret nixu, adpropriando corpori, quæ ſumpſerit.

(*bb*) *Melius* autem partibus erit adponendum (*cc*) *diatheon* medicamen, & omne quod fuerit *ſiccativum* malagma, vel aceto confeꝺum. Tunc etiam *vinum* dandum, quod fuerit natura plurimum *conſtringens*, ac pro regionibus cognitum, ut in Italia *Præneſtinum* adpellatum, vel (*dd*) *Surentinum*, & magis *Signinum* ac *Marſicum*: eo quo oportet etiam *alicam* (*ee*) myro curatam dari. Ac ſi forte hoc *vini* genus minime fuerit repertum, erit quidam *aquæ calidæ* admiſcendum, quod eandem valeat imitari virtutem, ut *rhaponticum*, vel illud quod *Græci* adpellant, inter corticem *quercus* inhærens, (*ff*) *pertetam* nervorum fila teneriora.

Item *rhus* linteo ligatus, vel *galla* viridis, quæ adpellata eſt omphacine, aut *vitis* (*gg*) amyli, quas ἕλικας adpellant, aut virga rubi, aut ceraſia, aut mala punica, aut *fabæ Græcæ* folia. Non

(*aa*) pyra.
(*bb*) Mediis, i. e. præcordiis.
(*cc*) διὰ θείον.
(*dd*) Surrentium.
(*ee*) mero: *alii* myrto.
(*ff*) νευρωνίνας.
(*gg*) annuli, quos

hæc quidem erunt jugiter adhibenda, ſed medicaminis vice. Tunc adparente magis profectu, adhibendum *lavacrum*, & corporum *motus* per geſtationem, vel deambulationem inſinuandus.

Ac ſi paſſio perſeveraverit *tranſacta ſuperpoſitione*, erunt iiſdem, quæ ſupra memoravimus, reſumendi ægrotantes, adjecto *vocis exercitio*, cum corporis vehementi *defricatione*, & magis, ventris in locis: item *cyclus* juxta regulam, quæ aut *qualitatis* ſolius habeat ductum, ut æquali *quantitate* ſervata deſcenſus, vel tranſitus ad parvi nutrimenti mutationem veniat; ut a (*hh*) tardis vel parvis volantum animalibus ad palumbos vel perdices, & his ſimilia: aliquando per *quantitatem* ſolam, ut eodem pulmento ſervato, exempli cauſa, perdicis, (*ii*) & parvo modo veniant ad plurimum.

Tunc erunt *utraque*-jungenda, ut etiam qualitate variatus formetur cyclus, cum vires ægrotantis valentes viderimus. Quo modo autem *initium* ſumendum ſit, vel *panis* fieri debet partitio, vel (*kk*) quia in pulmentorum mutationibus *vinum* vel *lavacrum* detrahimus, jamdudum dictis accipiendum probamus. Sed *lavacra* rara atque calida magis, invenimus aptiſſima.

Tum *confirmato corpore*, ac reſumptis viribus, *vomitum* convenit adhibere: (*ll*) & primo ex ſimplici aquæ *mulſæ* potu: ſecundo ex *radicibus*, quo partiliter locale adjutorium ventri præſtemus, & quodam vehementi motu, veluti purgatione per

---

(*hh*) teneris &
(*ii*) ex.
(*kk*) quo modo.
(*ll*) vide l. 3. p. 222.

vomitum effecta, omni impedimento digestionis officii liberetur. *Tum* transeundum ad *mediæ qualitatis* pulmenta, & cæterea (*mm*) *cyclorum* ordine suo (*nn*) reddenda usque ad porcinæ pulmentum. (*oo*) Itaque *agrestium*, hoc est, leporum atque capreæ danda jamdudum docuimus. Dehinc adjungenda *drimyphagia*, que sine vomitu erit adhibenda uno vel duobus diebus, ac deinde cæteræ *cycli* partes integrandæ.

Convenit præterea *olivas* nigras aceto decoctas; cum mali punici cortice contritas; admixto *pipere* albo, & oleo *Hispano* modico, atque recenti; jejuno ægrotanti dare: nunc nulla addita alia specie, nunc adjuncto *pane*. Ordinanda etiam cætera *resumptiva* atque *recorporativa* virtute medentia, ut gestatio varia, deambulatio, vocis exercitium, perunctio, *defricatio*, quæ exercitii tempore, atque nunc *uncto* corpore; nunc arido, vel *sicco*, erit aptissima: item *sicca* cibatio, & *cucurbita* recorporativæ virtutis secundum medias partes, *dropax* illitus usque ad ventris confinia, atque vertebrorum, *psilothra*, *sinapismi*, & *paroptesis* usque ad cutis ruborem, cum *defricatione* ex *oleo* atque *nitro*: item *arena* sole ignita, *acopa* acriora, ut ex euphorbio, & opobalsamo, & simili virtute medentibus confecta; item *malagma* secundum ventrem, quod adpellatur (*pp*) *diathasias*, vel (*qq*) *diacapaneos*, & (*rr*) *diaeuphorbium*;

(*mm*) cycli.
(*nn*) danda.
(*oo*) Namque.
(*pp*) unguentum diathapsias describitur ab AETIO.
(*qq*) an διάκαππάρεως.
(*rr*) Dscribitur a PAULO inter Acopa.

& aliquando parva ſumptio medicaminis poti, quod adpellamus *diatrion-pipereon.* Et ſunt hæc cuncta medicamina libro conſcripta Reſponſionum : item *peregrinatio*, atque *natatio* maritima, & naturalium aquarum.

Ac ſi fortificatum corpus rurſum fuerit humoris *fluore* tentatum, quod Græci *rheumatiſmum* vocant *hellebori*, convenit (*ſſ*) dati decocti, vel radicibus inſerti, quod (*tt*) *catapaſton* adpellant. Diſſecat enim corpus, & quadam *novitate* confirmat.

Culpandi præterea etiam nunc *veteres* medicinæ conditores. Hippocrates enim libro quem (*) ad ſententias *Cnidias* ſcripſit, *helleborandos* principio ægros ordinavit, ultimum adjutorium cæteris anteponens. Dat præterea *panem* ita curatum, ut neque ab hominibus recte valentibus poſſe digeri facile videatur: Item *pulentum*, atque *fœnigræci* ſemina, cum ſint hæc qualitate *contraria:* alia enim adſtringunt, alia relaxant, & nulli adjutorio tempus adjunxit.

Diocles quoque libro, quo de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, providens ſiccandum corpus, *urinalibus*, medicaminibus (*uu*) utendum jubet, quibus non ſolum humor ventris ſiccari minime poſſe perſpicitur, verumetiam *veſica* in morbos cogi invenitur.

Erasistratus tertio libro de ventre prohibet *cibos* digeſtibiles ac nutribiles, æſtimans hæc facile poſſe corrumpi, non conjiciens (*xx*) quoniam

(*ſſ*) datio : *ut ſupra.*
(*tt*) καταπηκτον.
(*) Nuſquam opere citato, apud Hippocratem id legitur.
(*uu*) uti.
(*xx*) quod.

omni ægrotanti digeſtibilium rerum uſus convenire perſpicitur: quo minime in laborem *mediæ partes*, quibus digeſtionis celebrantur officia, cogi videantur. Prohibet præterea ſpecialiter *lenticulam*, atque mala *cydonia*, & ſi quæ ſimilis fuerint virtutis, (*yy*) quo una voce omnem congruam videtur recuſare curationem. *Nutribilia*, (*zz*) etenim, quæ ob reſumendas vires principalem (*aaa*) tenuerunt locum, ſuperfluum eſt, ut æſtimat, adhibere.

LISIUS (*aaa**) etiam quarto libro tardarum paſſionum principio adhibendum *vomitum* poſt cibum probat; ſed cum nova ac *recens* in corpore fuerit paſſio, ſine dubio dupliciter *nocens*: primo quod *intemporaliter*: etenim novellæ paſſiones (*bb*) *ſuaſu* quodam, & non agitatione vehementi ſunt depellendæ: dehinc quod *incongrue:* ſiquidem ſit vomitus poſt cibos *gravabilis* capiti. Inquit præterea: ſi humoris perſeveraverit fluor, atque *longo* tardaverit *tempore*, & (*) typico motu ventrem fecerit humectari, occurſibus *periodicis*, tribus vel quatuor interpoſitis diebus, ventrem convenit provocare.

Unde plurimi etiam *lac* offerendum probant, quod σχιςὸν adpellatur, ſive *catharticum*, quo in acutum potius, ac periculoſum veniant morbum, & exinde poſſit medicina tanquam *celerem* facilius curare paſſionem.

(*yy*) *ſc.* præcepto.
(*zz*) etiam.
(*aaa**) LUCIUS.
(*aaa*) tenent.
(*bbb*) i. e. blande.
(*) an topico, an typico? V.

CAPUT.

CAPUT IV.

De Ventris debilitate.

ETiam hoc quidam ſymptomatis genus, quod nos accidens adpellare poterimus, ſcripſerunt: & aiunt *debilitate ventris acceptum cibum plurimo tempore in eodem permanere:* aliquando *corrumpi:* & magis cum inteſtinum, quod Græci νῆστιν vocant, fuerit quoque debilitate vitiatum. Fieri etiam *inflatione* ſecundum ventrem exſiſtente, adteſtante parvo *dolore* & *rugitu* inteſtinorum, quem (*a*) βορβορισμὸν vocant, cum plurimo *ſputu*, ac *ructatione* jugi. Sed erit accipienda *curatio* ex iis, quæ cum dolore, atque, inteſtinorum tormento ægrotantibus adhibenda ſcripſimus.

(*a*) potius βορβορυγμόν.

CAPUT V.

De Ventris tumore ac duritia & ventoſitate, inflatione, ac ſaltu.

TUmorem ventris *exſtantia* ſequitur ſecundum præcordiorum media: reſiſtens atque *doloroſa*, adteſtante *fervore*, & jugi *ſaltu*, & aliquando *febricula*, cum *faſtidio*, & *ſiti*, *anxietate*, & *jactatione*. Sequuntur etiam *vigiliæ*, & *cibi corruptio*. Sed diſcernitur a *ſuperiorum* tumore, hoc

eſt peritonæi, ſive (*a*) cutis ſuperpoſitæ. *Primo* quod tranſvoratus *cibus* velut *percuſſus* (*b*) præſtet circa ſtomachi finem, vel ventris initium. *Secundo* quod adducta cutis digitis, conduplicata ſequitur.

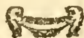
Duritiam vero (*c*) *ventris* ſequitur exſtantia, plurimum reſiſtens, ſine ullo fervore, atque pulſu, vel dolore, ſed ſola *ſpiratione difficili*: & digeſtionis impedimento parviſſimo.

Item *ventoſitatem* ſequitur tenſio cum rugitu inteſtinorum, quæ facile relaxatur, ac rurſus colligitur: & ſi palma fuerint partes pulſatæ, ut *tympani* reſonum fingunt: impreſſæ vero receſſum faciunt tardum, & detracta manu facilius ſurgendo concava replent loca.

Inflationem vero, quam *Græci* οἴδημα vocant, ſequitur exſtantia partium, ſed facile atque plurimum impreſſioni cedens, & neque *tympani* reſonum fingens, neque *fervoris* ingerens ſenſum.

Item *ſaltus* commotos jugis ſequitur, ſicut etiam *cor* ſalire perſpicimus, cum nimio vel *timore*, vel *gaudio* adficimur. Sequitur etiam *ſenſus* tanquam (*) *volantis* interius (*d*) ab iis omnibus, adteſtante inani *tuſſicula* longa per intervalla, & thoracis pungente tenſione. Sed erit accipienda *curatio* ex iis, quæ de *ſtrictura ſtomachi* conſcripſimus.

(*a*) cum muſculis.
(*b*) præſtat.
(*c*) *ſubint.* integumentorum.
(*) flantis venti ab inteſtinis.
(*d*) avis omnibus.

CAPUT VI.

De Dysenteria.

A Difficultate officii passio *nomen* accepit δυσεντερία. Est autem *intestinorum rheumatismus cum ulceratione.* Sed fit antecedente *fluore*; quem *Græci* diarrhœan vocant, aut *cholera*, aut *tumore* ventris.

Et est (*a*) *difficile celer*, frequentius tamen *tardans* passio. Sequitur in passione constitutos *muculenta* ventris egestio; atque e *ramentis* (*b*) innexa, & humore crasso: *primò*, cum naturalis intestinorum defluit (*c*) *corpulento soliditas*: dehinc *varia* atque *sanguinolenta*, & *fellosa*; aut *saniosa*; atque *feculenta*, aut cum *gelati sanguinis* corpusculis, quæ θρόμβους adpellant, & *livida*; aut *carnosa*, & *membranis* plurimæ longitudinis innexa; adtestante gravi *fœtore*, cum dolore ulcerum, & *fastidio*, & *siti*, atque interiorum *ardore*.

Sequuntur etiam *vigilliæ*, & aliquando *febricula*, *anxietas*, *jactatio*, *hebetudo*, & aliquibus intestinorum *rugitus*, & *tensio* cum ventositate, & impedimento *urinæ* reddendæ, in quibusdam etiam *vomitus*, & *saltus* præcordiorum, aut *torpor* frigidus, *lingua* humecta, aut plurimum sicca, aut aspera, *colore* cinereo, aut livido: item corporis *defluxio*, & accepti *corruptio* cibi fervens, cum jugi atque incessabili egerendi ventris *desiderio*, &

(*a*) difficilis ac celer, interdum.
(*b*) iconnexa.
(*c*) mucus intestinalis.

in eadem admonitione *mordicatio* inteſtinorum omnium, vel *podicis*, aut vicinarum partium.

Fit autem *ulceratio* aut in tenuiſſimis inteſtinis, ut (*d*) *pyloro*, (*e*(*neſtidi*, (*) *typhlotero*: aut in craſſioribus, ut in *colo*, vel (*f*) *longaone*. In omnibus enim eodem tempore fieri, vel eſſe ulcerationem minime poſſe accipimus: ſiquidem mors præveniat ægrotantes.

(*g*) *Interioribus* igitur inteſtinis factam ulcerationem adprehendimus ex *doloris* ſenſu *ſupra umbilicum* conſtituto, ſive ex eodem loco initium ſumente, & *egeſtionibus* ventris ſemper *tenuiſſimis*.

At ſi in *craſſioribus* inteſtinis fuerit ulceratio conſtituta, ſenſus doloris (*h*) *ſecundum* umbilicum efficitur, & egeſtiones ventris *carnoſæ* adparent, & frequenter coagulata magis atque coacta ſtercora egeruntur, cum ſolus fuerit paſſione *longao* vexatus, & magis ejus inferiora. Prævenit enim *tenuium* ulceratio, atque non ſinit cibi digeſtionem in *ſtercoris* venire qualitatem.

Aliquando denique *ultimo* egeſtionis tempore ulcerum (*i*) tactu *ſanguinatio* fit, ut guttarum diſtillatio adpareat, & (*k*) inſignia *teneſmi* demonſtret, quo juxta *ſeſſionis* finem quam *Græci* ἕδραν adpellant, longaonis pars ulcerata intelligatur, manifeſtis

(*d*) *ſub.* duodenum.
(*e*) neſti, i. e. jejuno.
(*) Τυφλῷ ἐντέρῳ, i. e. cæco: verum male hic collocato; eſt enim primum craſſorum inteſtinorum. Ejus loco reponendum eſt ileon.
(*f*) recto.
(*g*) In tenuioribus.
(*h*) infra.
(*i*) a ſtercore contactu.
(*k*) ſigna.

atque promptis concurrentibus ſignis.

Nam (*l*) *delectatione* frequenti ægrotantes adficiuntur ventris egerendi, atque ipſa egeſtio cum quadam *volutate*, & *labore* nimio efficitur: *tenſioque* clunium, & pectinis pubetenus, cum ſenſu, tanquam quiddam corporis *ſolidioris* ineſſe putetur. Ipſa quoque *ſtercora*, vel eorum egeſtio *parva*, atque leviter *muculenta* videtur, & humore craſſiore confecta. Excluduntur enim primo *pinguia*, dehinc *ſanguinolenta* cum ſtercore coagulato. Nos denique *teneſmon* dyſenteriæ adjungendum probamus; ſiquidem ſit *ulceratio* partis inteſtini, niſi quis voluerit ante ulcerationem ſolum *tumorem* adpellare teneſmon.

Quod eſt quidem inconſequens omnium ſcribentium dictis, quibus *teneſmus* neceſſario fuit (*m*) providendus, ut (*n*) ſola protervitate medicamina (*o*) pota danda, alacri temeritate confingant: ſed etiam nobilium multi, ut DIOCLES libris, quos de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, *lac* ordinat cum *melle* bibendum, ventrem provocans in *fluorem*, item, (*p*) *murrham* cum ovis atque *vino* commixtam, cum neceſſario *ſtomachum* murrha evertere videatur: item utitur *ptiſana* cum *adipe* ſorbenda: item *galla* cum *opio*, neque diſcretionem qualitatum, neque temporum memorans uſum.

PRAXAGORAS libro primo Curationum ſtatuit *ventrem deducendum* peplio & lacte plurimo, cum mulſo, potans & *aqua ſalſa*, & ſucco *betæ*, & oleo

---

(*l*) irritatione, ut ſub.
(*m*) deſcribendus, explicandus.
(*n*) ſolita.
(*o*) potui: *multa hic deſunt.*
(*p*) myrrha.

cum mulso. (*q*) Hoc condimento injiciens, & oleo, & liquido *cerotario* cum aqua, quibus venter magis in *fluorem* provocatur. Item nutrit *bis cocto* pane, qui (*r*) sit necessario digestione *difficilis*, (*ſ*) cum plurimum torretur: item *piscibus* saxatilibus, & *carnibus* teneris, cum debuerit densioribus magis obstringendam solutionem. Dat etiam *aquam* bibendam, & *vinum* dulce, quod etiam sanos inflare perspicitur. Offert *farinam* cum *lacte* coctam, quæ indigestibilis probatur: sic etiam *tritici* ptisanam cum *cantabro*. Ordinat etiam (*t*) *secundam* & *tertiam* curationem, nullam adjiciens discretionem.

ERASISTRATUS secundo libro de ventre plurima recte componens, solis utitur *constrictivis*, cum sint plurimi dysenterici *laxatione* indigentes.

THEMISON primo libro Tardarum passionum plurima *recte* memoravit, aliqua vero *correctione* indigentia. *Laxamenti* enim causa, atque (*u*) lapsus faciendi, aquæ, & (*x*) *arnoglossæ* succo injectionem faciendam probat, & hoc aptum etiam *tumoribus* memorat, quod ob constrictionem siccare perspicitur. Adhibet etiam *naribus* atque *auribus*, & *angulis* oculorum sanguinis detractionem, nihil propositis profuturam, & *post cibum* unctionem, quo tempore *quies* est adhibenda, ob digestionis perficiendæ facilitatem. Dat etiam *vinum asperius*, cum fluorem ve-

---

(*q*) hoc etiam condimentum injiciens, & oleum, & liquidum cerotarium.

(*r*) est.

(*ſ*) quia.

(*t*) i. e. resumptivam & recorporativam.

(*u*) ut facile descendant: & labantur, quæ intestina continent.

(*x*) *ſub* ex.

hementescere viderit atque febrem. Et (y) *meratum* probat offerendum, quo tempore ob augmentum passionis *aqua* (z) *vino infecta* convenit, maxime cum (*aa*) merata potio vexare *nervos* adprobetur, quos *Græci* (*bb*) κρεμαστῆρας vocaverunt.

(*y*) meracum.
(*z*) cum vino pocisimo, ut eo tantum tingatur.
(*aa*) meraca.
(*bb*) an musculos ani ?

CAPUT VII.

De colicis passionibus,

Principium hujus capitis deest.

Concurrit præterea *gravedo*, *sitis*, *fastidium*, & incessante passione, sive accessionis tempore *articulorum* frigidus torpor, & livor, adtestante [*a*] *sudore*, & *mentis* hebetudo, cum *pulsus* parvitate, ac densitate: item sequitur *singultus*, & *ventris* abstinentia, aut cum dolore egestio, *urinæ* reddendæ difficultas, *capitis* gravedo, *intestinorum* rugitus scatens, quem *Græci* βορβορυγμὸν vocant, & augmento passionis *vomitus* humorum crassorum, quos *Græci* φλέγματα vocant, tum [*b*] *felineorum*, cum tensione membranæ, quæ ventrem intra cutem circumtegit, & adpellata est [*c*] *peritonæos*, quæ perseverans facit

[*a*] *sc.* frigido.
[*b*] felleorum.
[*c*] περιτοναιον.

inflationis causa *resonum tympani*, cum palma fuerint loca pulsata: tum *exstantia* cum rugitu plurimo, & *dimissionis* tempore *venti* per podicem egestio cum magno sonitu. Ac si *tumor* fuerit insidens atque roboratus, erit ex stantia *durior*, ac [*d*] pulvoso adtestante *fervore*, cujus [*e*] circumspectio simplex, sed, [*f*] inæqualis esse videbitur: quo discernitur a *jecoris* ac *splenis*, vel *peritonæi* tumoribus, qui in peritonæo sunt æquales, in jecore vero ac liene quadam circumspectione finiti. Est autem passio aliquando *continua*, ut plerosque tanquam [*g*] *ileicos* interficiat: aliquando *deficiens*, ut sæpe tarditate perseverans difficile curabilis fiat.

Sed ejus *curatio* etiam nunc *stricturæ* conveniens probatur. Quapropter si acuta, vel *celer* fuerit passio, vel in *superpositione* constituta, convenit ægrum jacere *loco calido*, contectis partibus in passione constitutis *lana* limpida, atque calida. Adhibendus etiam fotus olei dulcis calidi, & sæpe memoratæ *vaporationes*: *cucurbitæ* adponendæ leves, quas *Græci* κέφας apellant: item vascula, quæ ἄμβικας vocant, & sunt materia [*h*] *testea*, vel *vitrea* confecta. Tum *requies* atque *abstinentia* cibi usque ad tertium diem, & si causæ poposcerint, adhibenda *phlebotomia*.

Ac si sumpto cibo quisquam dolore fuerit adfectus, vel nausea, erit *vomitus* provocandus sumpta primo aqua tepida, vel aqua & oleo, quibus potis, immissis *digitis* accepta reddantur. Vexatione enim vomitus, sumptorum perseverans pondus atque ten-

---

[*d*] an pulsuoso? i. e. pulsante.
[*e*] circumferentia.
[*f*] propter spasmos.
[*g*] εἰλεούς.
[*h*] terrea.

ſio, & mordicatio tumentium, gravior vexatio judicatur. Adhibenda etiam *clyſteris* injectio ex *olei* calidi cyathis quatuor, admixto & conſoluto *adipe* anſerino vel gallinaceo, vel ovorum *vitellis*, aut decoctione lini ſeminis, vel *hybiſci* radicis: aut *malvæ* uſualis, aut *fænigræci* ſucco. Injiciunt autem aliarum ſectarum principes etiam [*i*] *rutatium*, aut *anethinum*, aut *panacinum*, vel ex *cymino* atque *caſtoreo*, & *bitumine*: ſecundum THEMISONEM vero, etiam cum *abſinthio*. Caſtorei namque vel bituminis duæ drachmæ cyathis olei quatuor miſcentur. Ruta vero & anethum, & abſinthium, & cyminum linteolo illigata oleo [*k*] coquentur. Sed ſunt hæc *acerrima*, & propterea tardis paſſionibus congrua, quas Græci *chronias* vocant, vel ventoſitate laborantibus, & non cauſa tumoris dolentibus. *Bitumen* autem ſæpe etiam *faſtidium* ingeſſit everſo adpetitu, quem *Græci* ὄρεξιν vocant. *Cibus* dandus conveniens *dimiſſionis* tempore, atque alternis diebus, donec paſſio declinet, & ſorbilis, levis, calidus. Dandus etiam *potus* non plurimus, ne inteſtina graventur, etiam ipſe *calidus*.

Tum poſt fomenta *cataplaſma* adhibendum ex *lini* atque *fænigræci* ſeminibus, & *polline*, quod *Græci* μακτὸν apellant, aqua mulſa coctum, vel decoctione fici pinguis, & hybiſci radicis, & malvæ uſualis, vel orum ſimilium: *cucurbita* adponenda adjuncta ſcarificatione: vel *hirudines* admovendæ omnibus partibus in tenſione conſtitutis, ac deinde *vaporatio* ſpongiarum expreſſarum in aqua calida, & oleo, & decoctione fænigræci, & malvæ. Tunc poſt *unctionem* ex iiſdem etiam ἐγκαθίσματα [*l*] adhibent.

[*i*] rutaceum.
[*k*] incoquuntur.
[*l*] adhibenda.

Quidam *medici* in iis, qui vento fuerint inflati, ex decoctione *ſtercorum* cum *aromatibus* coctorum vaporationem adhibendam probaverunt, [m] ex quo liquorem etiam *oxymelitos* miſcuerunt, cataplaſma conficientes, admixtis etiam tunc aromatibus, vel *nepeta* herba, aut *pulegio*, aut *hyſſopo*, aut *cymino*. Sed hæc in *tardis* paſſionibus, adjuncta ratione, locum ſumunt perſeverante morbo. Convenit in acceſſionis ſtatu etiam bibere *aquæ tepidæ* cyathos duos vel tres, calido *oleo* diligenter admixto. Etenim incendia hoc levigat, & ventrem mollit, & tumorem mitigat. Quapropter hoc melius mulſo magis probamus: ſiquidem ſæpe [*n*] conflammet atque inflet.

Dantur etiam plurima alia bidenda compoſita vel ſimplicia, ut eſt *Zenonis* (*) *diaſticon* adpellatum, [*o*] codicum medicamen: item CASSII ex gingibere confectum, quod *diagingibereos* adpellant: & *mille* præterea, quæ [*p*] concurrenti tempore *laceſſendo* medentur: præter tempus vero *gravationem* ingerentia aliquos in periculum graviter mittunt, aliquos errore [*q*] *relevationis* fallunt, ob præſentis temporis perditum ſenſum, quod *Græci* ἀναισθησίαν adpellant, *hebetudine* partium ſuffecta.

Item *ſimplicia*, ut decoctio apii, vel nardi [*r*] Celtibericæ, aut herbæ ſalviæ, aut polii, aut cymini *Ægyptii*, vel rutæ, aut dauci, magis Cretici

---

[*m*] cum qua.

[*n*] inflammet.

[*] Dia ſtœchados. *Actius* in hoc morbo efficaciſſimam illam compoſitionem tradit.

[*o*] colicum.

[*p*] congruo.

[*q*] Narcotica ſignificat.

[*r*] Celticæ.

aut petroſelini tribus cyathis aquæ calidæ admixto cochleari, vel adſperſo ſucco polii, aut cymini Ægyptii, aut petroſelini, aut cochleari caſtorei, itemque fœniculi. Sed eſt ſemper *horum datio in tumoribus vitanda.* Siquidem ſunt *acria* & laceſſentia virtute.

Convenit præterea cum totius paſſionis fuerit *ſtatus*, ſolio oleo calido pleno ægros dare, & firmata declinatione *geſtationem* adhibere, aucta moderatione ciborum: tum *vinum*, atque communiter reſumptionem, & mediis partibus *cerotaria* ex oleo ſabino, vel cyprino, vel glaucino, aut amaracino, aut laurino, aut panacino, aut rutino, aut anethino, ſamſucino: vel quod [ſ] *diateſſaron* adpellatur, reſina *terebinthina*, *cera*, *iri Illyrica*, *hyſſopo*, omnibus æqualibus ſive quod [t] *diapente* vocant, *pice*, *nitro*, *alumine*, *ſulphure*, *cera*. Sumendæ denique *picis liquidæ* heminæ duæ, & *ceræ* libra: quibus ſolutis, atque leviter refrigeratis aſpergendum *nitrum rubrum* tritum, & *alumen* ſciſſum, & *ſulphur* vivum [u] ſingulæ ſelibræ.

Cum autem in *lenimento* tardaverit paſſio, conveniunt ea, quæ fortificare valent corpus, [x] ſine *recorporatione* demutare, ut varia *geſtatio*, & deambulatio, *vocis* exercitium, atque *perunctio*, adhibito monitore, ſive *fricatio* cum retentione ſpiritus, & *ſphæræ* luſus, vel *curſus*, & humerorum additus motus.

Item *cibus* qui inflare minime poſſit ex mediæ materiæ qualitate: & tenue *vinum*, atque *lava-*

[ſ] διὰ τεσσάρων.
[t] διὰ πέντε
[u] i. e. ſingulorum.
[x] ſive.

orum, longa per intervalla: hinc enim facile corpora perfrigefcunt: item *rubor* [*y*] faciendus *ventris* in partibus, atque inter fcapulas, & clunes, ex *dropace*, vel *fole*, & *flammæ* paroptefi, vel [*z*] *parietibus*, vel ceromate aut pellibus, vel arena littoris fole ignita: item *ftrigilis* rafio adhibenda corporibus, & *ficca* defricatio ex afperis pannis, & *cucurbita* recorporativa adponenda.

Item unctio *acoporum* ferventium acriorum, ut funt *diaeuphorbium*, aut [*aa*] *cacritum*, nitri fricatio, & finapifmus, & *vaporatio* fervens ex aqua marina, vel falfa, vel fupradictarum acriorum virtutum *decoctionibus*, vel *faccellis* fale repletis: quibus præftitis, vel corpori admotis, erunt aliquando cauteres, [*bb*] fuperponendi, & circumvolvendi. Item [*cc*] *farina* circumclaudendus *locus* in paffione conftitutus, & implendus item *oleo*: tum immitendi *cauteres* igniti, fenfim, non ufque ad loci [*dd*] fcarificationem, five uftionis effectum, fed ufque ad *ruborem* faciendum: Tum *malagma* quod adpellatur *Diafpermaton*, vel *polyarchyon*, aut *Diadaphnidon*, *Diachylon*, aut *Diaeuphorbium*: item [*ee*] *aquarum* illifio patientibus locis quam κατακλυσμὸν *Græci* vocaverunt: & injectio *clyfteris* rutacii aut anethini, aut panacini olei, vel [*ff*] extenta virtute, aquæ falfæ.

[*y*] phœnigmo *fc.*
[*z*] calfactis, & ignitis, ut l. 3. p. 216.
[*aa*] cachryos &: *vel* Diacachryos, &.
[*bb*] ex quadam diftantia admovendi.
[*cc*] *fc.* fubacta, f. maffa, veluti in ifchiade juffit.
[*dd*] percuffionem: alii impreffionem.
[*ee*] naturalium, ut fupra.
[*ff*] aucta, i. e. firmiore ac robuftiore ægro.

Et cum olim futuram *ſuperpoſitionem* viderimus, *vomitus* jejunio adhibendus ex *radicibus* : tum perſeverante paſſione, etiam ex *helleboro* radicibus inſerto : tum infuſo, ac deinde conciſo, juxta ordinem partium cæterarum cycli. Dandum etiam potui medicamen, quod *Græci* θηριακὴν antidotum vocant, vel *diagingibereos*. *Peregrinatio* quoque adhibenda, & longa *navigatio*, & uſus *aquarum* naturali virtute medentium, & magis *ſulphuris* ac [*gg*] *medicaminis* virtutem redolentium, item maritimarum, & primo ferventium, tum frigidarum.

Ac ſi *retentio ventris* fuerit, ob egeſtionem faciendam adhibenda injectio ex *melle* atque *ſale*, quæ ſi minime compleverit effectum, etiam ex *aloe*, admixto ſucco [*hh*] *coliculi* agreſtis vel uſualis, vel [*ii*] *lapatii* erunt [*kk*] *catapotia* facienda in ervi magnitudinem, quorum quatuor vel quinque dabimus [*ll*] tranſbibenda. Item [*mm*] *marini coliculi* offerendi. Erunt præterea præcavenda magis, quæ paſſionem valeant refricare, ut *frigus*, *indigeſtio*, *libido*, vel quæ *inflare* valeant cum ſumuntur : item *frigida* plurimo ſcilicet tempore. *Veteres* autem, & magis ERASISTRATI ſectatores ventrem movere medicaminibus certaverunt *ventrifluis*, quæ cathartica vocant, vel *peſſulis*, quos βαλανισμοὺς dixerunt.

[*gg*] bituminis : alii aluminis.
[*hh*] braſſicæ.
(*ii*) lapathi.
(*kk*) pilulæ.
(*ll*) tranſvoranda.
(*mm*) ſoldanella.

CAPUT VIII.

De Lumbricis.

ITem (*a**) alii ad acriores *clyſteres* confugerunt ex initio adhibendos, velut ASCLEPIADES: & aliquibus etiam *fluor ventris* efficitur ſine lumbricorum excluſione, aliquando adteſtante *faſtidio & debilitate*, & *pallore*, cum [*a*] *tenacitate* corporis: & nunc *tuſſicula arida* levi ex occaſione commota: nunc [*b*] *ſolutio*, atque defectus corporis & animæ, quem λειποθυμίαν adpellant. Pueris vero *dormientibus* turbatio membrorum efficitur *gemitu* adteſtante, cum jactatione, & *ſtridore* dentium; & ſæpe contra ſolitum morem *prona* poſitio jacendi. Tum *clamatio* ſine [*c*] manifeſtatione, exſiliente cum vocibus ægrotante.

Quibuſdam etiam repentinus *caſus* occurrit, ut oppreſſi *obmuteſcant*, nunquam ſimiliter adfecti. Item aliquando *conductione* vel contractu membrorum rapiuntur. Quidam per intervalla conticeſcunt, & in febribus (*d*) demerſione *lethargorum* ſimili premuntur: Item totius *vultus* paulatim nimia (*e*) inſinuatio: ac detracto rubore mutatio, aliquando cum articulorum frigore fit, & cum difficili reſponſione, ſiquidem interrogentur: *manibus* elatis ægri etiam jactantur, adteſtante

(*a**) videntur multa deeſſe.
(*a*) tenuitate, extenuatione.
(*b*) exſolutio.
(*c*) manifeſta ratione, ut p. 336.
(*d*) ſomnolentia.
(*e*) veluti in ſinu excavatio.

ſudore. In pueris vero *lumbricorum* (*f*) *converſio*, ſive connexio ſæpe occurrit, ut etiam tactu ſentiatur *durities* in ea inteſtini parte, quæ fuerit magis in ultima tenuitate. Tum denique eorum (*g*) *everſione* ægrotantes interficiuntur.

Pulſus vero, ut etiam THEMISON libro nono *Epiſtolarum* deſignat, eſt *inæqualis*, ac plurimum deficiens. Excluduntur autem nunc per *ventrem*, nunc per *ſtomachum* atque os, vel *nares*: & aliquando *ſponte* connexi in ſphæræ ſimilitudinem, aliquando *plurimi* amplexu mutuo vinculati, aliquando *ſingulares*: idem *ſanguinolenti*, vel *felloſi*, aut cum ſtercore per podicem, vel humore felleo, *vivi* aut *mortui*, *pleni* aut *inanes*: & omnes, aut ex parte *albi* vel *fulvi*.

Alia denique plurima ſequuntur ægrotantes, quibus deſignari ſupra memorata neceſſe eſt: & nunc parva, nunc plurima pro quantitate animalium; ac forma: vel quod nunc *plurimum*, nunc *parum* noceant, *locorum* differentia variante, cum nunc ad *ſtomachum* adſcendunt, nunc in *inteſtinis* perſeverant, & ægrotantium vires nunc *debilitate*, nunc *fortitudine* (*h*) habituantur, & nunc cum febribus, nunc ſine febre.

Sed quoniam multa ex accidentibus, *aliis* quoque ſimilia paſſionibus inveniuntur, ut *alienatio* mentis furori, atque phrenitidi: *vocis* amputatio, lethargo, & præfocationi matricis, & *apoplexiæ*, & *epilepſiæ*, atque adprehenſioni ſenſuum, qui certe ex *lumbricis* patiuntur, nunquam *ſpumas* ex-

---

(*f*) conglomeratio.
(*g*) converſione.
(*h*) naturæ præditæ ſunt.

cludunt: *præfocatio* vero ex *matrice* cum adſcenſu matricis efficitur, quem *Græci* ἀναδρομὴν vocant, & magis in *ætatibus perfectis*, antecedente matricis ægritudine; ex *lumbricis* vero facta vocis oppreſſio magis *ætatibus imperfectis* adſcribitur, antecedente ventris atque *inteſtinorum* querela.

Item a *catalepticis* diſcernuntur lumbricis laborantes, ſiquidem illi in *febribus* obtumeſcant majore atque percuſſibili *pulſu* teſtante: qui autem a *lumbricis* id patiuntur, etiam *ſine febribus* vocis amputationem ſuſtinent, cum *pulſu parvo* atque crebro. Item ab (*i*) *ileicis* diſcernuntur, qui lumbricorum tormento vexantur, ſiquidem neque *ventris* officium in (*k*) iis abſtinetur, & *pallor* antecedit, aut contra conſuetudinem jacent *proni*, vel dormiunt cum *gemitu*, & irrationabili exclamatione.

Item a *ſtomachicis* diſcernuntur, cum nullus fuerit *humor* in ſtomachi partibus inventus, & inteſtinorum *tormenta* ſuſtineant. A (*l*) *ſyntecticis* vero diſcernuntur, quod nulla querela tormentorum, vel (*m*) *converſionis*, aut doloris in inteſtinis, vel ventre adficiantur, quod neceſſario *lumbricis* laborantes ſequitur. Item ab iis, qui naturaliter, vel ex *multitudine cibi* per ſomnum *labia* conducunt in ſimilitudinem ſorbentium, vel ſine ulla ratione exſiliunt, quod moderatione accedente, atque cibi facta deductione relevantur; ii vero, qui *lumbricis* adficiuntur, magis vexantur parci-

(*i*) iliacis.
(*k*) qui lumbricos habent.
(*l*) συντηκτικοί, i. e. tabidi.
(*m*) τῶν στρόφων.

tur parcitate ciborum. Hæc eſt *ſimilium diſcretio paſſionum*.

De excluſione vero, ſive *egeſtione lumbricorum* veteres medici præſciam ſignificationem poſuerunt, & adpellaverunt *prognoſin*, in quo diverſa ſenſerunt. Nam HIPPOCRATES libro Prognoſtico ſignificare inquit lumbricos *interfectionem* ægrotantis, quoties *mortui* fuerint excluſi omnibus in morbis. Item quidam communiter *mortuos* lumbricos aiunt *gravia* denuntiare, ſiquidem oſtendant ineſſe corpori (*n*) ruptionem.

DIOCLES libro Prognoſtico, *evomitos*, inquit, lumbricos nihil alienum ſignificare, nec eſſe abſurdum: per *inferiora* vero excludi quoque lumbricos, non admirandum, ſed *mortuos* & inanes, eſſe *melius* ac ſalutare, *vivos* vero, atque plenos, & ſanguinolentos, *pernitioſum*. Idem libro de egeſtionibus ſcripto, *vivos* vel plenos, ac *ſanguinolentos* febribiles dixit.

HEROPHILUS vero libro, quem ad HIPPOCRATIS Prognoſticum ſcripſit, ſive *vivos*, ſive *mortuos* excludi negat incongruum.

APOLLONIUS GLAUCUS libris, quos de Interioribus ſcripſit, rejectos *rotundos* lumbricos initio ſignificare ait *indigeſtionum* frequentiam, ultimo vero ægritudinis (*o*) properare *judicium*, quod κρίσιν adpellant, item *vivos*, ac plenos, & ſanguinolentos, *non recta* portendere.

APOLLONIUS Memphites peruncłativo, ſive univerſali modo, quem *Græci* καθολικὸν vocant, *omnia*, inquit *in inteſtinis animalia nata in morbis*

[*n*] corruptionem.
[*o*] properans.

gravia ſignificare, & magis mortua, quam ſi viva excludantur.

ANTIPHANES libro, quem *Panopten* adpellavit, melius eſſe, inquit, per *inferiora*, quam per *vomitum* lumbricos excludere, & *ſolos* magis quam cum ſtercoribus.

CHRYSIPPUS, ASCLEPIADIS ſectator, libro tertio de lumbricis, ſolis in *celeribus* cauſis, ſive periculoſis, *mortuos*, inquit, lumbricos egeſtos *interfectionem* ægro portendere. Oſtendunt enim (*p*) *mortui* (*q*) aciem vehementem ineſſe, (*r*) quando magis ægri periclitantur. Sic inquit denique HIPPOCRATEM (*ſ*) ferri, dicentem ſuo libro, eos qui in ægritudinis *declinatione* cum *ſtercoribus* egeruntur, nihil grave ſignificare. Sed neque inquit DIOCLEM HIPPOCRATI contrariam protuliſſe ſententiam, dicendo *mortuos* vel inanes eſſe *meliores*: ſiquidem hic in *febribus* (*t*) *ſolutionum* hoc dixiſſe videtur, HIPPOCRATES autem mortem ſignificare, in febribus *ſtrictura*.

Nos vero *communiter* ſignificari aliquam ex lumbricis dicimus *corruptionem*, quam *lientericis* irruentem bonum quicquam portendere judicamus, ut de ipſis ſcribentes docuimus, in omnibus vero cæteris noxiam.

Item *ſanguinolentorum* excluſio etiam (*u*) de-

[*p*] *nim.* lumbrici.

[*q*] maciem, quando in ægri corpore nihil eſt quo nutriantur: *alii legunt* perniciem.

[*r*] i. e. quo caſu.

[*ſ*] fari.

[*t*] cum ſolutione

[*u*] coctionis, ob quam materia corrumpitur.

bilitatem ſignificat. *Albi* (*x*) etenim, (*y*) & *nondum mutata* aut corrupta materia nutriuntur; *ſanguinolenti* vero vellendo ex ipſo *ſanguine* nutriuntur.

Item in *augmento* acceſſionis febrium excluſi *turborem* altiorum partium oſtendunt; & magis ſi fuerint ſanguinolenti: in *declinatione* vero, *laxamentum*, ſicut cætera, hoc eſt ſtercorum vel urinæ, vel quorumlibet officiorum egeſtio. Etenim *laxatis corporibus* reddi videntur. Quippè cum quorum adjecto gravat, eorum detractio neceſſario relevet.

Hæc eſt lumbricorum ſignificatio, ſed ob *curationem* in iis, quos *aſcaridas* vocavimus, ſi tumor in *longaone* fuerit conſtitutus, oportet injectionem *olei* adhibere, quæ cum fuerit reddita; erit infuſio aut decoctio *centaureæ*, vel *abſinthii* injicienda.

Ac ſi *ramenta* fuerint excluſa ſanguinolenti coloris, decoctio *mali punici* corticis, vel *gallæ* convenit injectioni, ac ſi perſeveraverit, *chartæ* exuſtæ, & *auripigmenti*, quod Græci *arſenicon* vocant, (*z*) æquali pondere, quod ſit in quantitate drachmarum ſex, cum ſucco *arnogloſſæ*.

At ſi *putredo* adparuerit, quam *Græci*, νομὴν adpellant, erit *aqua ſalſa* injicienda, atque congrua medicamina ſicut nuper docuimus. Ex his enim & *animalia* interficiuntur, (*aa*) & alii trochiſci prohibentur, & *ulcera* (*bb*) cicatricantur.

[*x*] Alii, *ſc.* lumbrici,
[*y*] ex.
[*z*] æquale pondus.
[*aa*] alia pronaſoi.
[*bb*] cicatrizantur.

Ac ſi *rotundi* fuerint lumbrici, qui nunc *ſtri-ctur*æ accidunt, nunc *ſolutioni*, nunc *ulceribus* inteſtinorum, & nunc in *celeribus* paſſionibus, nunc in *tardis*, quas chronias vocant, nunc ex (*cc*) ſupradictis, nunc ſua in corpore *alienitate* (*dd*) vacantes ex *corruptione ciborum* (*ee*) effecta, oportebit *curationem* pro ſupradicta (*ff*) curari differentia. Nam ſi ipſa animalia (*gg*) *corrumpenda* viderimus, erunt medicamina adhibenda, ut tanquam *aliena*, atque indigentia detractione, auferantur. At ſi paſſionibus fuerint *adpenditia*, quæ ſæpe generandorum animalium fuerunt cauſæ, erunt congrua iiſdem *paſſionibus* adhibenda. *Iis* enim *convictis etiam animalia interficiuntur.*

Quapropter ſi *ſtrictura* fuerit in corpore, *fomentatio* competens eſt adhibenda, atque *cataplaſma* laxativum, & ſi ratio coegerit, *phlebotomia*, quæ ſingula ſuis temporibus aptanda probamus: tum *cucurbita* adjuncta ſcarificatione (*hh*) *medianis* partibus admovenda. His enim *laxatis*, ſine ulla (*ii*) medicaminum virtute, atque facile *animalia decidunt oleo poto*, aut aqua calida & oleo, vel decoctione (*kk*) *noxarum*, aut *glycyrrhizæ*, cujus libra infuſa in aquæ heminas ſex, uſque ad tertiam partem erit decoquenda.

Et his præterea cibi tempore dari poteſt *ſor-*

[cc] cauſis & morbis.
[*dd*] vagantes.
[*ee*] effecti.
[*ff*] fieri.
[*gg*] corruptione ciborum genita.
[*hh*] abdomini & pectori.
[*ii*] anthelminticorum.
[*kk*] myxarum.

bile quicquam, ut illud, quod *Græci* adpellant ἐλαιοπτίσανον. Ex his enim & tumentia relaxantur, & animalia, quæ ineſſe videntur, lapſu quodam ac deſertione tumentium dimiſſa [*ll*] fundentur. At ſi *ſolutio* fuerit in corpore, erunt *conſtringentia* adhibenda, & *exercitatius* cataplaſma, ex *lupini* pollinibus confectum: [*mm*] & *aceto* cum *melle*, tribus vel quatuor cyathis aquæ commixtis, cum *cervini cornu* ſerragine adſperſa, quam *Græci* ῥίνημα vocant, in cochlearis pleni quantitatem, ſi *tarda* fuerit paſſio, quam *Græci* chroniam vocant, quoniam indiget *recorporatione*, atque *laceſſentium* medicaminum virtute. Sed in *lenimento* conſtituta [*nn*] erit varia *conjectura* facienda, quo animalia excludantur.

Quapropter adhibenda medicamina, harum partium *fomentatio* ex oleo veteri, & adponenda *unctio fellis taurini ægrotantis umbilico*, vel lanæ ex ipſo tinctæ particula: tum *cataplaſma* ex polline *lupini*, [*oo*] conſperſo decoctione *abſinthii* aut *ſantonici*. Admiſcendus denique etiam *ſuccus* earundem herbarum. Si vero *vehementius* oportuerit animalia [*pp*] alia ſauciare, convenit etiam tanquam acriores cibos, & propterea aptos, velut in *drimyphagia*, dare *cepam* & *allium*, quæ nunc mediocriter cocta; quo [*qq*] minima eorum virtus pereat, erunt offerenda. Tunc enim

---

[*ll*] excernentur.
[*mm*] eſt & acetum dandum.
[*nn*] erunt varia tentanda.
[*oo*] madefacto.
[*pp*] talia.
[*qq*] minime.

urgente lumbricorum exclusione iis uti cogimur rebus.

Facit idem *sinapi* [*rr*] exuccatum, vel adjuncto pane commestum, item *nasturtium* cum aceto contritum, sive ut Græci vocant, *cardamum*, immisso atque infuso pane: item *laser* aceto solutum, sive *sinapi*, quo comedenda tingantur, vel *ovo* sorbili admixtus iste liquor detur in ervi [*ss*] modo: item *absinthium* cum vino [*tt*] poto datum.

At si *ulceratio* fuerit intestinorum, congrua probamus adhibenda pro ulcerum differentia. Ac si *febres* non fuerint, neque alia quælibet passio lumbricis [*uu*] consuerit, nihil oportet [*xx*] conjicere, sed ex medicaminum varietate eorum *interfectionem* atque *detractionem* efficere: sunt enim nocentes bestiolæ, quæ *Græci* θηρίδια vocaverunt, sed producenda atque extendenda erit magnitudo curationis pro accidentium modo.

Et quoniam aliquando sunt in [*yy*] *ventre* constitutæ, quod probatur ex ægrotantium querelis, cum locorum sensu tanguntur, aliquando in [*zz*] *intestinis*. Necessario quæ in *ventre* sunt, celerius adficit, quam injecta medicamina, *cibus* ac *potus*; in *intestinis* vero, quæ per *clysterem* fuerint injecta: nam & ex ventre ad intestina hæc sæpe animalia, & ex intestinis ad ventrem refugiunt.

[*rr*] recens expressum.
[*ss*] quantitate.
[*tt*] potui.
[*uu*] simul adfuerit.
[*xx*] curationem producere, differre.
[*yy*] ventriculo & intestinis ei vicinis.
[*zz*] nim. colo & recto.

Erit *sanabilius* ergo, ut, ubi adprehenderimus esse *copiam* lumbricorum, usum primo adhibeamus congrui *cibi* ac *potus*, similiter *epithematum* convenientium usum servantes, & *cataplasmatum*, deinde *clysterem*.

Oportet igitur [*aaa*] potum dari absinthii *pontici* decoctionem, sive marini, aut *santonici*, usque ad modum duorum cyathorum vel trium: & nunc nulla alia admixta materia, nunc *oleo* adjuncto, vel decoctione *lupini*, aut [*bbb*] *noxarum* cum cornu *cervini* serragine: & *laser* aqua solutum, vel aceto, & admixto *sinapi*, aut ovo sorbili transvoratum. Item alica, in qua fuerit infusa *aloe*, sive [*ccc*] ipsa transvorata: nec non etiam *trochiscus* dandus, qui adpellatur πικρὸς, vel illa hiera, quæ *dialoes* adpellatur: quorum compositiones *Responsionum* libris de [*ddd*] medicamine scribentes tradidimus.

Item *cardamum*, quod nasturtium vocamus, torridum ac tritum cum aqua, vel mulso, aut cum melle in electario datum: item *lupini* sicci decorticati atque transvorati cum melle *quindecim* numero, vel *viginti*: quod si minime quisquam transvorare valuerit, eorum [*eee*] *polline* conspersum atque tritum, quantum tres digiti capere potuerint aquæ, bibendum admiscemus, sive mulso aut decoctione [*fff*] noxarum: aut pro *electario* admixto melle dabimus: item *gentianæ* succum

---

[*aaa*] in potu.
[*bbb*] myxarum.
[ccc] *sc.* aloe sola.
[*ddd*] medicaminibus.
[*eee*] pollinem aceto.
[*fff*] myxarum.

in cochlearii modum cum mulſo convenit dare, atque horum ſimilibus uti virtutibus: item *abſinthium* cum vino, & *caſtoreum* cum mulſo. In parvis vero *pueris*, quo latere poſſit, *naſturtium* frixum, ſive tritum, cum *melle* atque *lacte* dabitur potui, vel commixtum *pani*.

His igitur rebus erunt cibi [*ggg*] ponendi: pultibus enim atque ſorbilibus convenit abſinthium concoquere, vel ſimiles herbas. Hoc etiam [*hhh*] ſi ſicco *fico* atque pingui, vel *palmulis*, quas patetos adpellant, quæ conciſæ atque immiſſæ, & cibo datæ mederi valebunt. Faciunt præterea *mora* cibo data, quæ vulgo [*iii*] *celſa* Latini vocaverunt, Græci vero *ſycamina:* item ex amygdalis *amaris* ſorbilia confecta, quæ *Græci* τροφήματα vocaverunt, & communiter cuncta, quæ ventrem deducere valent. Hinc [*kkk*] denique etiam *pinnæ* aridæ [*lll*] *veluti* atque tritæ ſufficientem modum miſcuerunt. Convenit etiam *urtica*, ſive ſola, ſive cum aliqua decoctione confecta.

Nam [*mmm*] ob celebrandam curationem vehementer utilia probamus *catapotia* ex *ſquilla*, atque *chamælæa* confecta. Sumpta igitur *ſquilla* erit acriori *aceto* concoquenda, ne fluida fiat: tum terenda diligenter, ac deinde *chamælæa: anchuſa* atque *creta* admiſcenda *ſquillæ*, quantum res patiuntur, ut ad *emplaſtri* veniat qualitatem. Tum facienda *catapotia* in fabæ magnitudinem, & pro viribus ægrotantis danda, ut *fortibus* octo vel

(*ggg*) parandi, condiendi.
(*hhh*) fit.
(*iii*) ut diſtinguerent a fructibus rubi.
(*kkk*) *ſubint.* Alii.
(*lll*) vulturis.
(*mmm*) Nos.

novem, *imbecillis* ſex vel ſeptem : *pueris* vero [*nnn*] tres vel quatuor ex aqua calida.

Poteſt etiam ipſius *chamelææ* conciſæ atque contritæ cum mulſo quippiam dari transbibendum, vel cum lenticulæ parvo modo ſorbendum: ſed *pueris* obolus unus, *majoribus* vero oboli duo ſunt dandi: item *fortibus* tres. Perfecta tamen potio *drachmæ* unius continet modum. Utendum præterea *epithemate* circa medias partes ex *lupini* pollinibus, aut [*ooo*] *melanthio*, & decoctione *abſinthii*, aut [*ppp*] fulvo *liliorum*, aut *cerotario* cedriæ admixtis lupinis tritis, aut *abſinthio*, aut agreſtis *peponis* [*qqq*] interiora, quæ *Græci* colocynthida vocant, cum melle atque lupinis, aut *centaureæ* vel *aloes* partibus duabus, & *diagridii* parte una cum melle & *felle* taurino.

Erunt præterea omnia, quæ potui ordinavimus danda, etiam per *clyſterem* injicienda, & magis adjuncto, vel admixto *oleo* plurimo calido, & ſuccis præſcriptis, quo plurima *mordicatione* inteſtina adficiantur.

Ac ſi *lati* fuerint lumbrici, etiam adhibendus *vomitus ex oleo*, non ex radicibus, & alia die *clyſtere* utendum, admixta *nitri* parte, vel *ſalis*. Danda etiam aqua *ſalſa* potui, aut *glycyrrhizæ* radicis decoctio, aut ſimiliter incocta glycyrrhiza. Alii vero tres drachmas *glycyrrhizæ* cum *nitro* probaverunt. Alii *diagridii* obolos tres, cum *polypodii* herbæ drachmis duabus. Alii ex [*rrr*] *pinnis*

(*nnn*) tria.
(*ooo*) nigella.
(*ppp*) bulbo.
(*qqq*) interioribus, quem.
[*rrr*] vulturis, memoratum p. 344.

medicamen confectum, Sed erit semper tentandum, ubi res patiuntur, ut iis utamur medicaminibus, quæ minime stomachum adficiant.

Tum cum sensum acceperint ægrotantes *animalium* [*sss*] *carendorum*, ut interpellatione ventris admoneantur, subjicienda erit *aqua calida*, quo & loca relaxentur, & animalia procedant, ne *frigore* percussa fugiant. Erit præterea curandum, ne frequenter hæc *animalia* renascantur, ut *unctione* regulari corpora fortificemus, adhibito *præceptore*, adhibita etiam *recorporatione* cyclica, quæ fit *vomitu* radicum, & *drimyphagia*, & *dropace*, & *sinapismo*, & *paroptesi*, & horum similibus virtute rebus.

[*sss*] prodituorum.

CAPUT IX.

De Mollibus, sive subactis, quos Græci μαλθακοὺς *vocant.*

MOlles, sive subactos *Græci* μαλτακοὺς vocaverunt, [*] quos quidem esse nullus facile *virorum* credit. Non enim hoc humanos ex *naaura* venit in mores, sed pulso pudore, *libido* etiam [*a*] indebitas partes obscœnis usibus subjugavit. Cum enim nullus cupiditati modus, nulla satietatis spes est, singulis *Sparta* non sufficit sua:

(*) ægros.
(*a*) aliis usibus dicatas.

[*b*] Nam ſic noſtri *corporis loca divina providentia certis deſtinavit officiis.* Tum denique volentes adliciunt *veſte* atque *greſſu*, & aliis *femininis* rebus, quæ ſunt a paſſionibus corporis aliena, ſed potius *corruptæ mentis* vitia.

Nam ſæpe [*c*] tumentes, vel quod eſt difficile, verentes quoſdam, quibus forte deferunt, repente mutati parvo tempore *virilitatis* quærunt *indicia* demonſtrare, cujus quia modum neſciunt, rurſum *nimietate* ſublati, plus quoque quam virtuti convenit, faciunt, & majoribus ſe [*d*] peccatis involvunt. Conſtat itaque etiam noſtro *judicio*, [*e*] hos vera ſentire. *Eſt* enim, ut SORANUS ait, *malignæ ac fœdiſſimæ mentis paſſio.* Nam ſicut feminæ *Tribades* adpellatæ, quod utramque *Venerem* exerceant, mulieribus magis quam viris miſceri feſtinant, & eaſdem [*f*] *invidentia* pene virili ſectantur: & cum paſſione fuerint deſertæ, ſeu *temporaliter relevatæ*, ea quærunt *aliis* objicere, quæ [*g*] pati noſcuntur, [*] juvamini [*h*] humilitate duplici ſexu confecta, velut frequenti *ebrietate* corruptæ in novas libidinis formas erumpentes, conſuetudine turpi nutritæ, ſui *ſexus injuriis* gaudent, [*i*] *illi* comparatione talium *animi paſſione* jactari noſcuntur.

(*b*) Tametſi.
(*c*) timentes.
(*d*) erroribus.
(*e*) qui hoc prodiderunt.
(*f*) æmulatione.
(*g*) i. e. muliebria.
(*) juvandi.
(*h*) voluptate ex.
(*i*) *ſc.* cinædi.

Nam neque ulla *curatio corporis* depellendæ paſſionis cauſa recte putatur adhibenda, ſed potius *animus* coercendus, qui tanta peccatorum labe vexatur. Nemo enim *pruriens* corpus [*k*] feminando correxit, vel virilis *veretri* [*l*] *tactu* mitigavit, ſed communiter querelam ſive dolorem [*m*] alia ex materia toleravit.

Denique etiam a CLODIO hiſtoria curationis data *aſcaridarum* eſſe perſpicitur, quos de lumbricis ſcribentes vermiculos eſſe docuimus *longaonis* in partibus natos. PARMENIDES libris quos de natura ſcripſit, eventu inquit *conceptionis* molles aliquando, ſeu ſubactos homines generari. Cujus quia Græcum eſt *epigramma*, & hoc verſibus intimabo: *Latinos* enim, ut potui, ſimili modo compoſui, ne linguarum ratio miſceretur.

Femina, virque ſimul Veneris cum germina miſcent
Venis, informans diverſo ex ſanguine virtus
Temperiem ſervans bene condita corpora fingit.
At ſi virtutes permixto ſemine pugnent,
Nec faciant (*n*) *unam, permixto in corpore diræ*
Naſcentem gemino vexabunt ſemine ſexum.

Vult enim *ſeminum* præter materias eſſe *virtutes*, quæ ſi ſe ita miſcuerint, (*o*) & ejuſdem corpo-

---

(*k*) ſe viris ſubjiciendo, & proſtituendo: *alii* effœminando.

(*l*) tractu, maſtupratione.

(*m*) animi vitio, & fœda conſuetudine.

(*n*) i. e. vim, virtutem.

(*o*) ut.

ris (*p*) faciant, unam, *congruam ſexui* generent voluntatem. Si autem permixto ſemine corporeo *virtutes ſeparatæ* permanſerint, *utriuſque Veneris* natos adpetentia ſequatur.

Multi præterea ſectarum principes (*q*) *genuinam* dicunt eſſe paſſionem, & propterea in *poſteros* venire cum ſemine, non quidem *naturam* criminantes, quæ ſuæ *puritatis* metas aliis ex animalibus docet: nam ſunt ejus *ſpecula* a ſapientibus (*r*) nuncupata: ſed *humanum genus*, quod ita ſemel recepta tenet vitia, ut nulla poſſit (*ſ*) *inſtauratione* purgari, nec ullum novitati (*t*) liquerit locum, ſitque gravior *ſeneſcentibus* mentis culpa, cum plurimæ *genuinæ*, ſeu adventitiæ paſſiones (*u*) corporibus infractæ conſeneſcant, ut *podagra*, *epilepſia*, *furor*, & propterea ætate vergente mitiores procul dubio fiant. Omnia etenim *vexantia* validos effectus dabunt *firmitate* oppoſita ſubjacentium *materiarum*, quæ cum in *ſenibus* deficit, paſſio quoque minuitur, ut *fortitudo*: ſola tamen ſupradicta, quæ *ſubactos* ſeu molles, efficit viros, ſeneſcenti corpore *gravius* invaleſcit, & infanda magis libidine movet, non quidem ſine ratione.

In aliis enim *ætatibus* adhuc valido corpore, & naturalia (*x*) *ventris* officia celebrante, gemi-

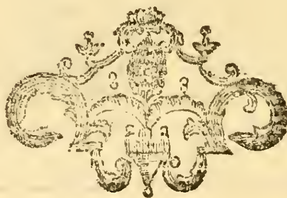

(*p*) vim unam faciant.
(*q*) nativam hæreditariam.
(*r*) *ſubint.* bruta animantia.
(*ſ*) ſui correctione.
(*t*) linquat.
(*u*) i. e. una cum corp. quaſi ſenio quodam infringantur.
(*x*) veneris, vel viri.

na *luxuriæ* libido non dividitur, (*y*) animorum; (*) nunc faciendo, nunc facie jactata: in iis vero, qui *senectute* defecti virili *veneris* officio caruerint, omnis animi *libido* in contrariam ducitur adpetentiam: & propterea *femina* validius venerem poſcit.

Hinc denique conjiciunt plurimi etiam *pueros* hac paſſione jactari. Similiter enim ſenibus virili indigent officio, quod in ipſis (*z*) nondum eſt illos deſervit.

(*y*) animo nunc patiendo, nunc faciendo jactato:
(*) animos eorum.
(*z*) nondum eſt, at illos jam deſeruit.

MORBORUM CHRONICORUM

LIBER V.

CAPUT PRIMUM.

De Iſchiadicis & (a) Pſœadicis.

A *Partibus*, quæ dolore vexantur, hæ paſſiones *nomina* ſumpſerunt. (*b*) Nam (*c*) vertebrorum ſummitas (*d*) *ipſorum* initio terminatur, Græci *iſchia* vocaverunt. Item *muſculos* clunium ſub ſpinæ finem ex interioribus atque exterioribus adhærentes *pſoas* vocaverunt.

Generantur iſtæ paſſiones nunc ex manifeſtis, nunc ex occultis cauſis, ut eſt (*e*) *perfrictio* profunda, vel terrena cubatio, aut *caſus*, vel repentinus *percuſſus*, aut jugis atque immodicus *uſus veneris*, aut quilibet, longiſſimi temporis morbus: item vehemens *abductio*, vel raptus in exercitio factus, aut longiſſimi temporis *hæmorrhoidarum* (*f*) fluoris tentus, vel inſueta (*g*) humi *foſſio*, aut cujuſdam *ponderis* levandi ex (*h*) interioribus co-

(*a*) Pſoadicis ſ. lumborum dolore laborantibus.
(*b*) Nam ubi.
(*c*) femoris caput cum ſui trochanteribus.
(*d*) coxarum.
(*e*) frigoris ſuſceptio.
(*f*) fluor retentus.
(*g*) telluris.
(*h*) inferioribus.

natio. Fit præterea in omnibus *ætatibus*, ſed frequentius in mediis.

Sequitur *iſchiadicos* dolor vertebrorum, quam paſſionem multi (*i*) *duplicem iſchiada* vocaverunt, adteſtante *gravedine*, & *difficili motu*, contra ſolitum morem, & quibuſdam cum levi torpore ac *formicatione*: quibuſdam cum vehementi atque pungenti, & *fervido dolore*, & ad ſenſum patientis, tanquam ſerpentis (*k*) convolutus motus: aliquando etiam cum *febribus*, ut neque in lecto ſuam (*l*) conventionem ferre valeant ægrotantes, & primo, in *vertebro* dolor ſentitur, dehinc [*m*] partis ſuæ penetrans loca, uſque ad mediam *natem*, ac ſuperius ad *inguen*, vel ad [*n*] *ancalen* perveniens atque *ſuram*, dehinc etiam *talum*, & *pedis* ſummitatem.

Tum cum paſſio tardaverit, ceſſante nutrimento, *cruris totius tenuitas* fit, quam *Græci* atrophian vocant, incipiens a clunibus, ſive ab inferioribus locis, adteſtante *debilitate*, & ſæpe conductis partibus *brevitate* cruris, aut ultra naturam, longitudine paſſionis, [o] *diſtenſione* ſuffecta, ut in paralyſin veniat, aut ipſius *vertebri* duratæ partes exſtantiores fiant.

Conſtringitur præterea ſæpe ac retinetur *ventris* officium, aut cum plurimo dolore perficitur, ob tenſionem, atque *ſpiritus retenti percuſſum*, & in (*p*)

(*i*) in utroque coxendice.
(*k*) convoluti motu.
(*l*) poſitionem.
(*m*) articulationis.
(*n*) ἀγκάλην, i. e. poplitem.
(*o*) extenſione.

in [p] itineris pressu, quibus [q] forte [r] permittitur, ut initia motus impediantur, *fervore* partium adtestante: ac si perseverans fervor fuerit, motus facilior fit. Tum rursus (*ſ*) subsidunt; vel (*t*) intenti resistunt repente, tanquam fuerant (*u*) necdum gressu tentato. Tunc magis vehementem dolorem sentiunt: & ambulant quidam, *capitibus digitorum* gradientes, alii (*x*) extenti quidem, sed (*y*) *sinuatis* clunibus, ut neque se pronos inclinare valeant: alii *contracti* atque conducti, qui *pejus* omnibus habere noscuntur: siquidem passio adprehendit etiam *spinæ musculos*, & propterea duritia quadam hæc invasisse videtur loca.

Patitur autem principaliter *membrana*, quæ ossa circumtegit, quam Græci *periosteon* vocant: item *musculorum* capita, vel summitates. Denique augmento passionis (*z*) *intercreatus* humor, & frequenti dolore corruptus, in *saniem* transiens partes aliquas (*aa*) collectionibus adficit.

Sed quoniam plurima supradictorum sequuntur etiam eas, quæ *matricis* vexatione adficiuntur, & magis cum ejus fuerit *inclinatio* facta, quam παρέγκλισιν vocant, facienda est *discretio* passionum: & primo, quod *matrice* patiente, in eadem potius causæ inveniantur, atque ex ipsa initium sumant.

(*p*) itinere pressum.
(*q*) valide.
(*r*) premitur, initio motus impediuntur.
(*ſ*) sedent.
(*t*) subito gradum detenti sistunt.
(*u*) nondum.
(*x*) recti.
(*y*) sinum cum spina facientibus.
(*z*) intercollectus.
(*aa*) abscessu.

Psoadici vero *clunium* dolore adficiuntur, & *tardo motu*, ut se renitente dolore nec inclinare valeant, ac difficilius & dolentius (*bb*) subrigant.

Plurimis igitur dolor *cito* conquiescit: aliquibus vero *perseverat*: partes durescunt atque conducuntur: his denique (*cc*) usque ad pene *cutem* unicus sequetur gressus.

Si itaque *exteriores* musculi fuerint in passione constituti, etiam *tactu* tentati dolescunt, *interiores* autem ex interioribus dolorem accipiunt, tanquam in *nephriticis* contingit: quos propterea denique similes discernimus: siquidem alia multa eisdem propria concurrunt, quæ de ipsis scribentes memoravimus.

Psoadicis autem, atque *ischiadicis*, quorum nunc curationem scribimus, dolor efficitur nunc *deficiens*, ordinatus aut inordinatus, ac *longis* vel *parvis* intervallis recurrens, ac puris & *limpidis* lenimentorum variatus spatiis, aut mediocres *reliquias* servans. Utilem inquit HIPOCRATES ischiadicis dysenteriam: Habet enim imitationis quiddam *recorporationis* faciundæ, quamquam plurima vexatione corpus adficere videatur: Item *hæmorrhoides* vel *varices*, ut alii dicunt, laxamenti causa. Sunt autem *difficiles* curatione magis, qui plurimo tempore fuerint passione vexati, & multis atque variis accidentibus & signis affecti.

In ordine itaque *curationibus* hæc erunt intuenda, ut cum recens fuerit passio vel veterata, sed in *superpositionis* tempore constituta, jacere faciamus ægrotantem *mollioribus* stramentis, *calido* in loco, adhibita *abstinentia*, & *requie* usque ad

---

(*bb*) suberigant.
(cc) pene usque ad cutem dolorificus sequitur.

primam *diatriton*. Tunc *lanis* mollibus, ac (*dd*) limpidis *oleo calido* dulci prætinctis dolentia loca contegenda. Adhibenda etiam *fomentatio* jugis ex oleo dulci calido: item *vaporationum* commutatio, ſicut in multis docuimus ſcribentes, & *phlebotomia* tempore conſueto, atque ex brachio *dolenti parti contrario*, vel plurimum dolenti comparatione alterius.

Ac ſi æqualis in utraque fuerit parte dolor, ex eo, in quo fuerit *facilior* vena, erit detractio facienda. Si neque hoc occurrerit: ex *ſiniſtro* brachio adjutorium adhibendum: ſiquidem minus officiis domini neceſſaria pars eſſe videtur, niſi forte ſiniſtri, hoc eſt σκαιοὶ fuerint ægrotantes. Tum tertia die adhibenda *perunctio* ex oleo dulci atque calido: dehinc *ora* lavanda, *cibus* dandus nutribilis, calidus, tener, tanquam *ſtricturæ* conveniens, & *potui* aqua calida uſque ad declinationis tempus. Servanda etiam cibi (*ee*) *alterna* dierum oblatio: tum ceſſante dolore *reſumptio* adhibenda.

Perſeverante vero (*ff*) alia *diatriti* tempore, adhibenda (*gg*) *injectio* decoctione fœnigræci ſeminis, aut lini, aut hibiſci, quam Græci *althæan* vocant, quo pariter ſota atque vaporata *interiora* laxamento conſentiant. Admiſcendum denique oleum calidum: item ſuccus alicæ, vel ptiſanæ, vel *oleum* ſolum, aut admixto *adipe* anſerino, vel *gallinaceo* injiciendum, vel iis quicquam ſimile conſolutum.

(*dd*) non ſuccidis.
(*ee*) alternis diebus.
(*ff*) alius.
(*gg*) clyſter.

Ac si venter fuerit abstentus, erit *mulsum* injicendum. Tentanda denique & (*hh*) properanda sequentibus diebus *facilitas ventris.* Quo convenit, si hoc minime perficere valuerimus, etiam (*ii*) λινόζωστιν herbam nunc solam cibo dare, nunc adjuncta *malva*: item [*kk*] agreste *coliculum.*

Sed fugienda prædicimus quæcumquæ fuerint vehementiora, quantum quidem res admittunt, ut *diagridium helleborum nigrum*, chamælææ semen, quod Græci *coccum Cnidium* vocant, *agaricum*, *agrestem peponem*, quem colocynthida dicunt, singularia vel conjuncta, item ἱερὰν, quam διασκαμμωνίας adpellant, ne plurima vexatio pro parva commoditate sequatur. Nam post fomenta convenit *cataplasmata* adhibere, quorum confectiones atque species sæpe conscripsimus.

Ac si permanserit dolor, adhibenda *scarificatio. Hirudines*, etiam adhibendæ, quas *Græci* βδέλλας adpellant. Hoc quidem secundo vel tertio faciendum, si causæ poposcerint. Tunc *vaporatio* spongiarum ex aqua calida, vel aliqua decoctione (*ll*) laxativa virtute mitigantium materiarum adhibenda, quarum jam sæpe species memoravimus. Ex ipsis quoque (*mm*) ἐγκαθίσματα facienda. Item *cerotaria* dolentibus adponenda partibus ex oleo pingui, vel cyprino, aut sicyonio, vel ex radice hybisci confecto, aut irino, aut malabatrino, singularibus, atque commixtis.

(*hh*) procuranda.
(*ii*) mercurialem.
(*kk*) agrestem.
(*ll*) laxativæ virtutis
(*mm*) i. e. balnea ad umbilicum usque.

Ac ſi *duritia* emerſerit, (*nn*) admiſcendum *adipem*, aut *medullam* cervinam, vel bubulam, aut melilotum, aut hibiſci radicem percoctam in mulſa, ac diligenter contritam, aut decoctionem ejuſdem hibiſci, *vel fœnigræci*, & *lini* ſeminis triti, in mellis craſſitudinem confecti.

Ac ſi difficile paſſionem declinare viderimus, erit ἔμβασις adhibenda ex oleo, & aqua calidis. Tum cum fuerit plurimum *minutus* dolor, varius offerendus eſt cibus, ex mediæ qualitatis materia. Adhibendum etiam *lavacrum*: dehinc lene *vinum*: tum *malagmata* partibus in paſſione conſtitutis, ut *Diachylon*, vel *Mnaſeum*, aut (*oo*) *Dioxelæum*, vel (*pp*) *nileos*: item *unctiones*, quæ mitiganter emolliant, & neque perfrigeſcere partes permittant. *Cerotaria* quoque limpida, aut *Diaſamſucum* acopum, aut *irinum* oleum aut ſamſucinum.

Ac ſi paſſio fuerit tarditate *inveterata*, & plurimo tempore perſeverans, & in *lenimento* conſtituta, ſi hoc limpidum viderimus lenimentum, erit pro modo permanentis doloris *curationis* facienda moderatio. Tunc enim convenit *motus* quidem, ſed fertorio lecto, dehinc cathedra vel *ſella*. Utile plerique veteres huic paſſioni etiam *Macerinum* emplaſtrum memorant, item *Iceſion* uſque ad quinque dies impoſita linquentes, laudaverunt. Convenit *recorporationi* etiam (*qq*) *ſolis* igniti vaporatio. Oportet autem *ſaccellum* lineum implere ſale torrido, & adponere patientibus partibus. Tunc ſuperaſpergere *aquam ſalſam* calidam, & ſuperim-

---

(*nn*) admiſcere oportet.
(*oo*) deſcribitur ab *Aetio* p. 829
(*pp*) *Nilei.*
(*qq*) ſalis.

ponere *cauteres* latos, aut igne repletum vas congruæ latitudinis.

Sic enim calefacto faccello inftillans humor, & cum fervore acerrimo decedens, atque (*rr*) *artus* fingulos invadens, quos *Græci* poros adpellant, laceffendo demutant, recorporativa fine dubio virtute. Facit enim tanquam de finapifmo partium *ruborem*, quem *Græci* φοινιγμὸν adpellant. Prodeft denique etiam ex oleo *rubor* effectus hoc genere. (*ff*) *Farina* confperfa, atque manibus exercitata, quo facilior fiat, erunt *partes* in paffione conftitutæ *circulatim* ambiendæ, cujus fpatium, five *medium* oleo replendum.

Tunc *cauteres* longi atque ignitì immittendi, qui quidem *cutem* tangere minime debent: Hoc faciendum (*uu*) alterna vice, donec oleum calefactum *fervorem* corpori tradat. Jubendum præterea ægrotanti ut fe immobilem præbeat, cum oleo fummo fervore (*xx*) coierit, ne fe mutando adurat. Tentandum denique etiam *cauteres* fine olei motu (*yy*) fubmittere, atque (*zz*) lavare fuppofita fpongia ftatim, ne diftillatione *cauteris* vicinæ partes adurantur. Tum cum *mediocrem* fenferit æger *uftionem*, ei vas erit fupponendum, vel adjungendum, ut fe repente inclinando unam faciat (*a*) *olei refufionem*: ne vicinantia ufta puftulentur.

(*rr*) meatus.

[*ff*] modo.

[*tt*] Maffa farinacea.

[*uu*] uno cauterio refrigerato, aliud candens adhibendum.

[*xx*] caluerit.

[*yy*] fubmovere.

[*zz*] levare.

[*a*] *fub.* in ifto fcrobiculo ferventis.

Alii *caccabuli*, vel vasis fictilis *fundum* perforantes, labia vel ora pertusuræ patientibus locis adfixerunt, supradicto more *farina* [*b*] conspersa circumdantes, sic *oleo* caccabulum impleverunt, cætera supradicto ordine gerentes: *Alii* usque ad ustionem *vaporibus* igneis usi sunt: *Alii* diversis generibus *pustulationem* locorum faciendam probaverunt, vel extemplo *escharas* patientibus [*c*] ingesserunt partibus, aliquando solo *sinapi* cataplasmantes, quo superficies cutis pustulescat: item sinapi admiscentes glebæ *calcis* æquis ponderibus & *sulphuris* partem, atque simul conterentes, parvo *oleo* & *aqua* admixto linteolo illita, [*d*] prostrato alio linteolo tenui, ei parti, quam curamus, superimponemus illitum, quo sensim atque per *triplicem* materiam transiens vis medicaminis *pustulationem* faciat loci.

Item non aliter etiam ex *cinere salicis* hæc facere poterimus. Ejus enim corticem inurentes, atque ex ejus cinere [*e*] *pulvisculum* facientes in umbra [*f*] siccari sinimus, tunc locis [*g*] præulceratis adponimus, super distillantes [*h*] *liquefactam calcem*, quam vulgo colatam vocant, sed paulatim: cum enim fuerint humectati pulvisculi, cutis superficiem pustulabunt. Quod si quisquam plurimum perseveraverit, etiam *altiora* inusta [*i*]

[*b*] aqua subacta.

[*c*] inusserunt ut varii generis cauteriis immediate adplicitis.

[*d*] parti prius instrato.

[*e*] κονίαν, lixivium.

[*f*] exhalare.

(*g*) antea scarificatis: alii præceratis.

(*h*) lixivium cui addita calx est.

(*i*) in tabum colliquantur.

putrefcunt, &, ut *Græci* adpellant, efcharam faciunt.

Alii denique ex *radice* herbæ, quam *ftruthium* vocant, loca ulcerari præcipiunt: *Ufta* etenim radix, concepta flamma, cuti adpofita *puftulationem* neceffario facit. Sed *alii* hanc uftionem tanquam imbecillem reprobantes, *cauteribus* ajunt faciendam: quos quidem primo *tepidos* probant adponendos, donec cutis puftuletur, tum *igneos*: fed iis omnibus interjecto fpatio trium digitorum loca dicunt inurenda, & effe *cauteres* femper aduncos in modum [*k*] *gamma* literæ. Sed alii hanc adpofitionem metuentes [*l*] *anchiftris* ex utraque parte cutem [*m*] prætendunt, & inter [*n*] eos cauteres imponunt, ne ulla uftione *nervi* tangantur.

Alii *ligneos fungos* inferius ac fuperius anguftos formantes, patientibus adponunt locis, quos *fummitate* accenfos finunt concremari, donec cinerefcant atque fponte decidant. Eft enim hæc uftio leni penetratione moderata. Alii *linteolum* aqua tingentes partibus refimplicatum adponunt. [*o*] Tunc tabulæ tiliari adponentes *ftruthium* herbam concidunt in breves *particulas*, ac deinde ferramento [*p*] igneo fingulas partes *oleo* tingentes accenfas imponunt tabulæ fcilicet [*q*] tiliæ, hoc fecundo vel tertio facientes per intervalla: donec materia carbonefcat, atque puftulas cutis efficiat.

(*k*) Γ.
(*l*) hamis.
(*m*) i. e. prius tendunt, an prehendunt.
(*n*) ea *fubint.* anchiftra.
(*o*) reduplicatum.
(*p*) Tum tabula tiliarem.
(*q*) ferramento prehenfas fingulas partes, oleeque tinctas, & accenfas.

Alii, ex quibus sunt DEMETRII sectatores, ejus partis, quæ patitur *manum*, inter pollicem & demonstrativum digitum, quem *Græci* [r] lichanon sive dicticon adpellant, juxta *inferiorem articulum* [ſ] involutis inurunt cauteribus, quos quidem nunc *nudæ* cuti adponunt, nunc præmisso *linteolo* oleo tinctos: [t] *modum* autem ustionis constituunt, cum in alia manu, hoc est, quæ sit contraria parti patienti, *sudor* emergens adparuerit, tum post supradictas ustiones imperant *ulcera* [u] reservata in saniem provocari. *Alii* denique [x] statim lana succida eadem contexerunt loca.

Alii marrubii coma contrita cum sale vel oliva nigra, aut [y] sesamo infuso, sive nucibus: tum tertia die *lenticula* multa, atque *mulso* decocta, donec ulceris cadat eschara. Tunc οἰνόμελι ajunt imponendum, vel ea, quæ valeant lacessendo *puris exitum* provocare: item *florem æris* cum *nigro helleboro* adponunt. Et quidem aliqui relevantur intervenientis recorporationis causa. Sed quoniam istiusmodi ustionibus plurima *vexatio* conjuncta est, erit melius adjutoriis mederi.

Ausi sunt præterea quidam etiam *Venerem* adhibere, in iis, qui non ex usu venereo *ischiadici* facti videntur, quo magis vexata nervositas geminet causam. Alii *cantilenas* adhibendas probaverunt, ut etiam PHILISTIONIS frater idem

---

(r) tiliari.
(ſ) λιχανὸν καὶ δεικτικόν.
(t) ignitis. Alii involutam.
(u) signum sufficientis.
(x) referata.
(y) ut facta est ustio.

memorat *libro* XXII. de adjutoriis, ſcribens quendam *fiſtulatorem* loca dolentia [z] decantaſſe, quæ cum *ſaltum* ſumerent palpitando, diſcuſſo dolore miteſcerent. Alii denique hoc adjutorii genus PYTHAGORAM memorant inveniſſe: ſed SORANI judicio videntur hi *mentis vanitate* jactari, qui modulis & cantilena paſſionis robur excludi poſſe crediderunt. Item plurimi ex *talo* atque [*aa*] *ancala* ejuſdem partis quæ fuerit paſſione poſſeſſa, *venam* dividentes ſanguinem detraxerunt: ſed magis partes impletæ gravantur, cum repente vacuata loca in ſemet materiæ fluxum invitant.

Nobilium vero principum HIPPOCRATES libro, quo de *locis* conſcripſit, *cucurbitam* jubet ſine ſcarificatione adponi. Utitur etiam *ferventibus* medicaminibus potis, quæ ſi eſſent vere congrua paſſioni, minime tamen ad [*bb*] excludendam vetuſtatem valere crederentur.

DIOCLES libro, quo de paſſionibus, atque cauſis & curationibus ſcripſit: item ſecundo libro de curationibus, [*cc*] *regulam* dixit *ſiccam*, & *frigidam*, & *nutribilem* ægris convenire, cum humida atque calida prodeſſe huic paſſioni demonſtraverimus.

Utitur etiam *urinalibus* medicamentis, quæ diuretica adpellavit, & probat *conditum* bibendum, quod plerique *Latini* mulſum vocant. Utitur etiam cibo e *viſceribus aſinorum*, & *clyſteribus* ſanguinem provocantibus, & *vino* nunc albo, nunc nigro,

---

(z) incantaſſe.
(*aa*) poplite.
(*bb*) ſanandam paſſionem inveteratam.
(*cc*) diætam.

neque ordinis, neque temporum, neque congruæ qualitatis memor.

THEMISON ſecundo libro Tardarum paſſionum in quibuſdam peccare perſpicitur, *phlebotomans* talum vel ancalen, atque lanis ſuccidis cum *oleo* & *aceto*, & *ſale* ſtatim patientia contegens loca, *articulos* adſtringens, & *inteſtina* per clyſterem [*dd*] exulcerans, & os ipſum quod ισχίον Græci vocant. Ante hæc omnia; & *equitare* imperat ægrotantes, quo magis ob vehementiam motus partium faciat vexationem: item alternis *ſinapizat* diebus, quod eſt immoderatum, & in omnibus ulcerationem cutis exiſtimat faciendam, qua plurima congrua prohibentur adjutoria adhiberi: cum partes ulceratæ adpoſita tolerare non poſſint.

THESSALUS vero *vaporationem* faciendam improbe recuſavit. Eſt enim *recorporativæ* virtutis, neque initio recte conſtrictiva probat adhibenda. Etenim *iſchiadica paſſio vehementi atque difficili ſtrictura confecta perſpicitur.*

(*dd*) & eos ipſum exulcerans

CAPUT II.

De articulorum passione, quam Græci ἀρθρῖτιν vocant, & de pedum dolore, quem podagram adpellant.

UTraque passio a *parte* corporis, quæ patitur, *nomen* accepit: altera communiter ab *articulis* omnibus, altera specialiter a *pedibus*. Sed podagram *Græci* etiam ab impedimento, vel *retentione* pedum aiunt nominatam, vel a *ferali* dolore; siquidem omne, quod immite fuerit abusive *agreste* vocamus. Earum denique passionum *discretio* promptissima atque manifesta esse perspicitur. Nam *podagra pedum tantummodo dolor* est. *Arthritis* vero etiam *cunctorum articulorum*, sive *multorum*: & aliquando a *pedibus* sumens dolor exordium, *cæteros* articulos implicavit, aliquando in *aliis* incipiens *pedes* invasit.

Igitur quidam medici arthriticam passionem *genus* vocant, podagricam vero *speciem*. Etenim quod Græcis *hamarthritis* recte nuncupatur: siquidem sit in *articulis* dolor, quanquam in pedibus constitutus, *arthritis* vero non ilico *podagra* dici potest, siquidem genua vel manus tenens γονάγρα aut χειράγρα dicitur, vel τενοντάγρα, si majores tenuerit nervos. Sed de his *nominibus*, quæ locorum causa discreta videntur, unius tamen esse virtutis intelliguntur, in *curationibus* certandum non est.

Sunt (*a*) enim harum passionum *antecedentes*

(*a*) autem, igitur.

caufæ variæ, ut *vinolentia*, *frigus* profundum, (*b*) *cruditatio*, libido *venerea*, *labor immodicus*, vel repentina *defertio* folutæ exercitationis (*c*) in ante actum morem: aut rurfum non ex infantia, fed fecunda & fera ætate (*d*) adfecta, cum mollibus nervis atque infuetis fuerit illata *quaffatio*: item percuffio antecedens ex *palæftra*, (*e*) forti *exercitio*. Frequentat autem in *viris* magis atque mediis ætatibus, difficile vero in *mulieribus*, atque in (*f*) *eunuchis*; & *pueris*; & juvenibus fieri invenitur.

Videtur præterea plurimis antiquis medicis etiam (*g*) *genuino curfu* in pofteros migrare cum *femine*, & propterea fuccedentes invadere, de qua re principaliter *Refponfionum* docuimus libris. Item per aliquas probatur frequentare regiones, ut *Cariam*, & *Alexandriam* Ægypti vicinam; nec non *temporibus* certis nafci, item magis afperari videtur, ut primo, (*h*) *verno*, fecundo, autumno, tertio, hyeme, æftate vero difficile.

Siquitur autem paffione articulari tentatos, *torpor*, atque *formicatio* eorum articulorum, qui tanguntur, & difficilis *flexio*, atque rurfum *extentio*: item *gravedo* & (*i*) vacandi dulcedo, & ad parvum motum vehemens *labor*, atque *dormientibus* fenfus quidam *refonantium* articulorum, & cum de fomno furrexerint, veluti *faltu* ea-

(*b*) cruditas.
(*c*) ante acto more.
(*d*) effecta, nata.
(*e*) *Alii* vel forti exercitio.
(*f*) Aphor. 18. & 29. lib. 6.
(*g*) hæreditario.
(*h*) Aphor. 20. l. 3.
(*i*) otii, quietis.

rumdum partium adficiuntur; tum *horror*, vel rigor, atque *tremor* sine ulla manifesta ratione partium sequuntur.

Dehinc cum passio se extollere cœperit, in *podagricis* dolor alterius *pedis*, aut utriusque cum *punctionibus* nascitur, incipiens a vestigio aut *plantæ* cavitate, vel sæpius a *majore digito*, adtestante *torpore*, & gravedine, & *difficili motu*, cum *horrore* rigido, atque inæquali per membra, & aliquando plurimo *fervore*, ut alii refrigerantia, alii calida desiderent ægrotantes, & propterea quidam alteram *calida*, alteram *frigidam* podagram putaverunt nuncupandam.

Item *initio*, ut sæpe contigit, similis *color* patientium atque sanarum videtur partium, adtestante æqualitate, nullo emergente *tumore*. Dehinc *inflatio* partium fit cum rubore. Quapropter relevatio altiorum sæpe (*k*) sequetur.

Tum *pejorante* passione arthritica sufficitur passio, cum in unum omnium cogitur articulorum *consensus*, & facile ex *articulo* in *articulum* venit dolor, nec desinens priusquam cunctos invaserit nodos. Sæpe denique prioris *articuli* dolore declinante *secundus* invaditur, atque eodem similiter mitescente *tertius* sumit exordium, consentiente etiam *vesica*, atque spinæ majoribus *nervis*, quos τένοντας adpellant: & in stomacho etiam *nausea* vel vomitu jactantur ægrotantes.

Tunc articuli tumentes *inflantur*, ac deinde *durescunt*, & solidati saxeam faciunt qualitatem: tum etiam *nigrores* efficiuntur, atque *contorti*, ut in obliquas partes *digiti* vertantur, aut reflexi supinentur, aut vicini adfixi incumbant, & ali-

---

(*k*) sequitur.

quando humore *purulento* vel *mucilento* collecto, aut viſcoſo generent (*l*) *poros*, quos nos tranſitus dicere poterimus: dehinc etiam *lapides* (*m*) ſufficiant, qui quidem articulos ſolvant, & cutem diſtendant, atque erumpentes promineant, & *chirurgia* detrahantur: aut exſilientes (*n*) *cyathis*, (*) cum ferramento tollantur, quod nos (*o*) *laureolum* dicere poterimus, & rurſum renaſcantur.

Tum *membra* dolentium partium, ceſſante nutrimento, *tenuata* langueſcunt, & *arida* efficiuntur. Erunt præterea *ægrotantes* parvis ex cauſis mobiles atque *iracundi*, ſiquidem motum vel actum non ſine querela accipiant.

Principaliter autem hæc paſſio conſtituitur in *nervis*, vel eorum (*p*) *colligationibus*, (**) tum cætera morbo conſentiunt, atque contiguos vel ſuperpoſitos *lacertos*, & majores nervos pati demonſtrant. Eſt præterea paſſio *non facilis* curatione, & aliquando magnitudine *inſanabilis*, non ut plerique putant (*q*) *naturæ*.

Cauſæ autem difficillimæ curationis vel, ut ſæpe contigit, impoſſibilis, *manifeſtæ* atque plurimæ reperiuntur. Eſt enim paſſio in *nervis* conſtituta, qui (*r*) ſint natura *denſiſſimi*, & inter articu-

---

(*l*) tophos; legiſſe videtur AURELIANUS *πόρες*, non *πώρες*.

(*m*) ſufficiuntur.

(*) cyathiſco REINES.

(*n*) ambiente articulum membrana.

(*o*) Scalpreolum *σμίλιον*.

(*p*) i. e. ligamentis & tendinibus.

(**) *adde* membrorum.

(*q*) natura.

(*r*) ſunt.

lorum *nodos* conſtituti, quorum *anguſtia* comprimuntur, & ad omnem motum aſperantur, magis in *pedibus*, hi enim plurimas *conligationes* nodorum naturaliter habent, & totum corpus ſuſtinendo (*ſ*) laborat.

Præterea hæc paſſio initio *parvitatis* cauſa negligitur, & contempta convaleſcit: quippe cum e (*t*) multis minime credatur emergere. Alii denique *digiti* luxati, aliqui *pedis* verſionem, aliqui cujuſdam rei calcatæ, vel offenſæ *duritiam* aut (*u*) *fervorem* queruntur, tum neceſſitate coacti augmenti temporibus in *confeſſionem* veniunt ægrotantes. Ob hoc igitur paſſio perſeverare, atque corpora poſſidere meditatur. Non autem minus etiam longorum *lenimentorum* cauſâ, quibus receſſiſſe putatur, cum ſanos ægrotantes fingendo promittit, adjuvante etiam *intemperantia*, quæ cum ſæpe concipi paſſio perſpicitur, manere poſſe non dubitatur.

Quod (*) *dicam* diatrito. Si venter officium non adgnoverit, *clyſter* adhibendus ſimplex, *atque ita totius paſſionis* ſtatu *accepto ut inflata vel* tumentia *loca videantur*, *ſcarificatio* adhibenda: & ubi permiſerint partes *cucurbitâ* figenda, vel *hirudines* admovendæ. Eſt autem omnium (*x*) levior (*y*) præter cucurbitam *ſcarificatio*. Siquidem nulla quaſſatio partium fiet; quæ neceſſario cucurbitæ

(*ſ*) laborant.
(*t*) aliud quid eſſe putantibus.
(*u*) a feriendo: ictum.
(*) *initium eſt mutilum.*
(*x*) leviſſima.
(*y*) ſine cucurbita.

cucurbitæ conjuncta est. Item *hirudinem* morsibus consensus adjungitur, & propterea, ut supra dictum est, simplex (z) *conflatio* lenius probatur.

Adhibenda etiam *vaporatio* spongiarum, tum aquæ calidæ *fomentatio*, vel (aa) aqua & oleo, aut decoctionis fœnigræci, aut lini seminis, vel hibisci. Item *cataplasma* mitigativum, quod jamdudum minime posse adhiberi videbatur, siquidem tumentia *pondere* gravari non debeant. Sit igitur *panis* diligentius emollitus, *solus*, aut admixta radice (bb) *argallici*, quod *Græci* σύμφυτον vocant, vel *hibisci* decocta, vel cujusquam similis virtutis quorum probavimus adhibendas vaporationes.

Tum cum firma *declinatio* fuerit constituta, adhibenda *lavacra*, atque *varius* cibus, & *aqua* (cc) potu danda, & propter passionis *nequitiam* adhibenda etiam *cerotaria* ex oleo dulci, vel cyprino, aut ex *adipe* confectum medicamen, quod *Græci* διὰ στεάτων vocant, tunc malagma *Diachylon*, vel *Mnaseum*, aut quod adpellant *Diateleos*, vel *dioxelæum*, vel (dd) *diathalassestum*.

Paulatim fortificandum corpus *deambulatione* liberis calceamento pedibus, & cum *cautione* adversantium rerum, ut *ne quid nimis*, maxime *vini*, aut *indigestionis*, aut *veneris*.

Arthriticis vero convenit etiam digitis *ceræm*

(z) scarificatio lenior, *alii* difflatio.

[aa] aquæ & olei.

[bb] Ali gallici, ex mente C. B. consolidæ majoris.

[cc] potui.

[dd] διὰ ἁλὸς ἄνθος describitur pag. 624. a Paulo: Dioxelæum vero pag. 829. ab Aetio.

emolliendam dare, vel (*ee*) *manipulos* tenendos, quos *palæstritæ* ἀλτῆρας adpellant, tum movendos, cereos, vel ligneos primo, cum parvo plumbo interfuso: tum pro modo profectus graviores: & in *tardante* passione, *superpositionis* tempore supradicta servanda *simplicitas* curationis. In *lenimento* vero adhibenda *fortificatio*, tum *recorporatio*.

Sit igitur primo *gestatio* pro modo virium, tum *deambulatio* molli stramine coæquato solo, adjecto *vocis* exercitio, cum corporis *unctione*. Etenim (*ff*) *vacatio* crassificat corpora, adeo etiam (*gg*) & in iis, qui ex aliis forte plurimo tempore jacuerint causis, hac ratione *articuli* (*hh*) commoveantur, cum *nervi* non exerciti (*ii*) *validiores* efficiantur.

Adhibenda etiam *lavacra* per intervalla dierum, & *varius cibus* ex mediæ materiæ qualitate: *vinum* parvum, lene, & semper post cibum: tum *dropax* simplex, atque compositus: *paroptesis* ex igni, vel ex sole, atque pellibus fervefactis, & ex arena littoris: tum *aspergines*, quas Græci συμπάσματα vocant, ex nitro, & adarce, & euphorbio, & sæpe memoratis speciebus tum *unguenta*, & *acopa* ex squilla confecta, & agresti cucumere, item euphorbio, & adarce.

Dehinc *malagma* adhibendum, ut est quod adpellant (*kk*) *Diabalon*, aut *Diadaphnidon*, aut

---

[*ee*] vide cap. 1. lib. 2.
[*ff*] *sc.* a motu.
[*gg*] ut in iis.
[*hh*] vexentur.
[*ii*] invalidiores.
[*kk*] διὰ τῶν ἁλῶν GAL. κ. γ. lib. VII.

Diadarces aut (*ll*) *Diastactes conias*, vel quicquam similium: item rubor cutis ex *sinapi* faciendus, quem *Græci* φοινιγμὸν adpellant: item *drimyphagia*, & *cyclorum* regula, & radicum *vomitus*, & hellebori, & *embasis* facienda, sicut de *ischiadicis* scribentes memoravimus: vel *fomentatio* ex decoctione artemisiæ herbæ, aut marinæ ferventis aquæ, dehinc *natatio* fervens, vel frigida.

Item usus adhibendus *aquarum* naturalium: calidarum tum frigidarum, ut sunt in *Italia*, quæ adpellatæ sunt *Albulæ*, vel (*mm*) *Cotiliæ*: & omnium supradictorum adfectanda *repetitio*, dabit enim curatio *integram sanitatem*, aliis raram doloris *admonitionem*, ne jugi superpositione vexentur.

Veterum quidam *annalia* medicamina potanda probaverunt, ut est quod adpellant *Diacentaurion*; item *Diascordeon*, bibendum anno continuo judicantes, & iis, qui non plurimo tempore fuerint passione vitiati, hoc est intra *quinquennii* [*n*] temporis constituti, adjicientes quod bibi debeat medicamen [*o*] *prædigesto* corpore, & omnino nullo obstaculo impedito. Sin minus, repræsentandum *numerum* dierum, quo *integer* compleatur *annus*, quanquam longo tempore porrectus.

Secundum nos autem juxta SORANI judicium est metuenda *diuturna* medicaminis sumptio, cum neque soliti cibi juges, atque iidem utiles, recte probentur. Sic denique legimus quosdam vete-

---

[*ll*] ex resina strobilina.
[*mm*] Cutiliæ.
[*nn*] tempus.
[*oo*] i. e. nullis cruditatibus aut obstructionibus impedito.

res memoraſſe ex *jugi medicamine* poto in celeres, vel *acutas* veniſſe paſſiones, & alios *apoplectos* alios *pleureticos*, alios *peripleumonicos* interiiſſe item quibuſdam continua difficultate ſpirationis adfectos, quam *Græci* δύσπνοιαν vocant. Alii vero, qui ſe iſto medicamine profeciſſe teſtantur, non advertunt ſervatæ (*pp*) *digeſtionis* cauſa id fuiſſe (*qq*) permiſſum: quippe cum cæterarum rerum *exceſſus* declinando, quidam ſervaverint *ſanitatem*, cum interrumpere (*rr*) metuerint ſumptionem medicaminis ſui: & propterea his intentionibus occupati alias ſibi neſciverint profuiſſe rationes.

Item alii *uſtionem* nodorum faciendam probant, quam nos reprobamus: ſiquidem conſenſus faciat *tumorem*. Item *alii* tranſeundum ex aliis in alia probant (*ſſ*) *ungenta* & *cataplaſmata*, nunc ſpecie, nunc genere differentia, donec ægrotantes releventur: ſiquidem alia pro aliis corporibus videntur convenire, & propterea doloris mitigatio ſequitur.

Ordinaverunt denique etiam *contrarias* virtute materias laxativas ſimul, atque conſtrictivas, & recorporativas, ut *Mnaſeum* malagma, vel *diachylon*: item e contrariis vehementius conſtringentia, ut (*) *dyateon*, & *cyzicenem*, & (*tt*) *Eraſiſtrion* emplaſtrum: item ex panici polline, & lini ſemine *cataplaſmata*, & ex coliculo agre-

[*pp*] bonæ & ſeveræ diætæ.
[*qq*] factum.
[*rr*] metuerent.
[*ſſ*] unguenta.
[*] Dia iteωn.
[*tt*] Eraſiſtratium.

fti, vel herba (*uu*) *erigeronte*, & (*) *bramite*, & *mandragora*, & *alterco*, & lenticula, & citri medio, vel peponis, & origani, vel thymi, aut *uvæ lupinæ*, aut portulacæ, aut betæ, aut mali punici foliis viridibus, vel ejus caduco, quod Latini (*xx*) *ambulacium* vocant, decocto cum aceto, aut ruta agrefti cum aceto, fingulari, vel cum (*yy*) fimplici alica, aut aceti fedimine, cum opio: aut *vitis* folia, cum fimplici pulento, vel (*zz*) *herbi* polline, aut fabæ, vel hordei, aut *lolii*, aut lupini, cum *fece* vini, vel aceti, vel ex fico decocto cum aqua & vino, & contrito, donec mellis fumat craffitudinem.

Ex (*aaa*) quo detractis (*bbb*) durioribus partibus imperant coquenda rurfus refidua: Item ex *papaveris* (*ccc*) coliculis, quas *Græci* κωδίας vocant, vel eorem foliis, & *malis* cydoniis & punicis in vino decoctis, & *bulbis* cum melle, vel (*ddd*) *alterci* radicem cum *ftyrace*, vel (*eee*) *iaquintio*, & *marrubii*, item *calce* melli concocta & *opio*, [*fff*] ftoraci, & amygdalis amaris, cum cyprino

---

[*uu*] fenecione.

[*] Stratiote: ftratiotis fluviatilis folia Diosc. refrigerant, tumoribus & ignibus facris medentur: quæ inflammationem minantur, tumefcere non finunt.

[*xx*] Ampullagium. lib. 4. p. 306.

[*yy*] fimila, aut alica.

[*zz*] ervi.

[*aaa*] emplaftri adparatu.

[*bbb*] fimplicium lignoforum, quæ teri commode non poffunt.

[*ccc*] folliculis, capitibus.

[*ddd*] hyofcyami radice.

[*eee*] hyacinthi radice, & foliis.

[*fff*] ftyrace.

oleo, & aceto jugiter coctis partes ungendas docent: ex *dissimilibus* rebus sine ullo ordine materias admoventes, & *insanabiliter* simul atque indocte [*ggg*] descensum ab aliis in alias species faciendum [*hhh*] jubent, donec, ut æstimant, [*iii*] judicia reperiantur. Siquidem sit pro corporibus alius ex alia specie liberatus. Et est hæc *experimenti tentatio*, quam Græci σχεδιαστικὴν πεῖραν vocant, quæ non destinata passionibus adhibet adjutoria, sed *probanda*.

Fit præterea ut *accessiones* tempora percurrant, & *sua sponte* levigentur, atque ita occurrens declinatio, vel paulo proximius lenimentum, eventum curationis adferat. Quod si forte vere profuisse putaretur *declinationi* adhibitum, rursum *initiis* noxium necessario comprobatur. Siquidem non suo tempore videatur admotum.

Alios igitur ex aliis relevatos rebus existimant. Sed hoc *temporum* fieri causa respondere debemus, quæ corpora urgentius obtinere necesse est. Conveniunt enim [*kkk*] *in istis* mediocriter constringentia: *augmentis* vero, atque *statui*, mitigantia vel laxantia: *declinationibus* emollientia: *lenimentis* fortificantia, atque recorporativa: *frigida* vero vel coercentia, quæ [*lll*] agrostica vocant, etiam igne sacro vexatis, admixta congrua efficiuntur.

Sed aiunt aliqui nunc quoque tanquam laxativa [*mmm*] incensos [*nnn*] *frigerantia* relevare.

[*ggg*] transitum.
[*hhh*] jubentes.
[*iii*] medicamenta morbo congrua.
[*kkk*] initiis.
[*lll*] ἀποκρουστικά.
[*mmm*] inflammationes.
[*nnn*] frigiditate sua juvare.

Fervori etenim ex *tumore* venienti admota ejus [*ooo*] tactu tepefacta conveniunt, & tunc *temperata* mitigant, tanquam aquæ ferventi admixta frigida. Sed eſt hoc *falſa* concluſione collectum, quam *Græci* ſophiſma vocaverunt. Oportebat enim, quantum ad hanc, ut putant, rationem, omni tumori frigidas convenire materias. Igitur ſecundum paſſiones ac *tempora* nos [*ppp*] diſcretas aptamus.

Alii vero *acopum* ex rana [*qqq*] *rubea* in podagricis admirantur, alii *marini* [*rrr*] *vituli*, alii pedes unxerunt, ex ejus tergo *calciamenta* facientes: alii viventem *beluam* oleo coxerunt, alii *lupum*, & ſpecialiter unctionis genus hoc convenire probaverunt. Multa enim *ficta* ſine ratione creduntur, cum forte paſſio non fuerit *inſidioſa*, & cum [*ſſſ*] corpus tardaverit, non in uno atque eodem tempore perſeverans.

Item plurimi *vomitum* poſt cibum laudaverunt, ſecundo, vel tertio, per *menſes* ſingulos adhibendum: ſiquidem & materia [*ttt*] redarguit, & indigeſtos eſſe non ſinit, non advertentes quod magis vexabilis adprobatur, cum hoc adhibito *gingivæ* putreſcant, *dentes* moveantur, *oculi* confundantur, & totum impleatur *caput*, *ſtomachus* quoque graviter adficiatur, & propterea omnes conſentiant *nervi*. Eſt igitur conveniens magis

---

[*ooo*] contactu.
[*ppp*] i. e. diverſas medic. materias.
[*qqq*] Rubeta.
[*rrr*] vituli adipe pedes.
[*ſſſ*] in corpore.
[*ttt*] ab articulis avertit.

parva cibatio, atque initium ex abſtinentia ciborum ſumendum curationis.

Multi autem medicinæ ſcriptores *purgativis* & acrioribus [*uuu*] pollent *clyſteribus*, & *urinalibus* medicamentis, quæ diuretica vocaverunt. Sed oportet cavere *ſtomachi* vexationem, quæ *varietate* facile medicaminum fit, item *veſicam*, quæ [*xxx*] ſit nervoſæ qualitatis, provocare. Tradit enim neceſſario univerſo corpori vexationem per cibi cognatam *nervorum* qualitatem.

Specialiter autem *veterum* pertranſiendo errores, vanum puto, atque prolixum quod de *podagricis* ſcripſerunt, & propterea faſtidioſum maxime, cum ſufficiat communis materiarum memoratio ſupraſcripta, tacitis [*yyy*] *dominis*, qui nunc dicentur. DIOCLES libris, quos de paſſionibus atque cauſis & curationibus ſcripſit: PRAXAGORAS tertio libro de morbis: ERASISTRATUS libro, quo de podagra ſcripſit, prohibens tamen *purgativa* adhiberi, quæ cathartica vocaverunt, *malagma* vero PTOLEMÆO regi promittens, cujus ſcripturam non edidit: quanquam quidam ſibi viſum ERASISTRATI nominent medicamem.

Item HEROPHILI ſectatores multi, atque ASCLEPIADES libris ad ERASISTRATUM ſcripſit, & HERACLIDES Tarentinus, & THEMISON ſecundo libro Tardarum paſſionum, aliqua ut *methodicus*, aliqua ut *non* methodicus decurrit: phlebotomat enim ex *pedibus*, & (*)

[*uuu*] uti ſolent.
[*xxx*] eſt.
[*yyy*] earum auctoribus.
[*] vinum adprobat. REIN.

nihil adprobat, & *cataplaſmatum* qualitates confundit, non diſcernens a conſtrictivis laxativa. Quibus reſpondere quid oportet? cum *vinolentia* nervos amputet, *phlebotomia* patientes impleat partes. THESSALUS autem ſecundo libro *Regulari*, imperfecte quidem, ſed (zzz) conſequenter methodicis intentionibus *curationem* ordinavit,

---

CAPUT III.

De Renali paſſioni, quam Græci νεφρῖτιν *adpellant.*

RENalis paſſio a patientibus partibus *nomen* accepit. Eſt autem (*a*) intellecta paſſio *tarda* renis aut renum: paſſio, inquam, tarda: ſiquidem cum inſidenti atque *perſeveranti querela* renalem intelligimus paſſionem, & non ex novello atque *recenti* tumore, ſicuti neque cujuſquam oſſium *coxæ*, ni fuerit perſeverans, *iſchiada* intelligere poterimus. Item adjecimus *renis*, aut *renum*, ſiquidem nunc alterum, nunc utroſque tenet renes *tumentes*, ac duratos, & in *ſaniem* ſæpe venientes, & ulceratos, & (*b*) *humore* fluentes.

Igitur de cunctis purulentationibus, & *vomicis* communiter (*c*) ſecundo dicimus: nunc de cæteris ſupra memoratis ſcribemus, & primo de *tumore*. Antecedentes itaque *cauſæ*, quæ renalem faciunt paſſionem, aliæ *manifeſtæ*, ut perfrictio,

---

[zzz] congrue.
[*a*] de qua hic agitur.
[*b*] ſanguine aut ſanie.

indigeſtio, *percuſſus*, caſus vehemens ſuper clunes, *acres cibi* plurimi contra conſuetudinem, *libido venerea* vehemens, vel *urinalia* frequentata medicamina, aut *venena*, quæ ſpecialiter ipſas (*d*) adficiant partes, ut ſunt ex (*e*) *cantharidis* confecta.

Adficiuntur autem hac paſſione, juvenibus magis (*f*) *graviores*, atque ſenes, & (*g*) viri *mulieres*, & habitudine plenis (*h*) *tenſiores*: ſiquidem ſit in iis gravior, & generaliter curatio difficilis, ob *anguſtiam* locorum, quæ paſſione vexantur, & ob *acrimoniam* urinæ, quæ inſuete aliquando renibus immorata in veſicam tranſit.

Sequitur autem patientes, cum adhuc *levis* fuerit tumor, *dolor* levis, & magis cum *proni* fuerint inclinati, ſecundum (*i*) *clunes*, & circa *ilia*, alterius aut utriuſque partes, & priorum in clunibus nodorum.

Cum autem tumor *vehementeſcere* cœperit, dolor etiam plurimus fit cum *gravedine* & *fervore* clunium omnium, atque *iliorum*, & *pubetenus*, vel umbilico cum *conſenſu* uſque ad veſicam tendente, ob tumorem *urinaliam* viarum, quas *Græci* (*k*) ureticos poros adpellant: quæ quidem a renibus uſque ad veſicam ſunt porrectæ, adteſtante *urina* tenui, & aquata, & ita *ſubalbida*,

---

[c] poſtea.
[*d*] adficiunt.
[*e*] cantharidibus.
[*f*] grandiores.
[*g*] viris. (Nonne viri mulieribus? H.)
[*h*] tenuiores.
[*i*] lumbos.
[*k*] *πόρυς ὐρητικύς.*

ut colaturæ liquidæ colorem fingat, (*l*) quam *Græci* (*m*) χαρωπὸν vocant, & primo *parva*, dehinc *plurima*, aut coacervatim effuſa, quæ nullam faciat (*n*) relevationem, pejorante tumore, in *feculentum* colorem veniens, cum nimia tenſione tenuiſſimæ *venulæ* fuerint ruptæ: item in *vini* tranſiens qualitatem viſcoſæ craſſificationis cauſa: tum (*o*) *oleoſum* veluti adipis qualitatem ſimulans, cum renum *fluor pinguis* (*p*) acceperit.

Dehinc per incrementa etiam *febres* accedunt, cum conſenſu *jecoris*, ut quidam etiam fellis colorem ſumant, adteſtante *ventris* abſtinentia, cum tormento, & ructatione, inflatione cogente. Tum *hebetudo* ſequitur, & *articulorum* frigus & *vomitus*: & tardante paſſione, corporis *tenuitas* nimia, adeo ut quidam [*q*] *uncati* permaneant, & ſemper *proni* ambulare cogantur, nec unquam ſe erigere poſſint.

Eſt præterea ſignum *declinationis*, ſupradictorum in contraria mutatio, ut *urina* aquata in craſſitudinem veniens: craſſior vero vel viſcoſa in tenuitatem: item, quæ paulatim atque cum *mordicatione* ferri ſolebat, ſine labore adveniens, & ſi plurima, mediocris effecta, & ad ſummum omnia cum naturæ ſolita, vel ſimilia fuerint viſa.

Aiunt aliqui eos, qui ex *caſu* vel percuſſu, aut vehementi *libidine* fuerint, tormenta, irruiſſe videantur; *colicos* vero major interior, vel ventri

---

(*l*) quem.
(*m*) i. e. cæruleum.
(*n*) ἐνκιώρημα.
(*o*) oleoſa, aut.
(*p*) acciderit.
[*q*] curvi.

vicinarum partium dolor ſequatur, atque inde ſumat exordium, conſentientibus vel compatientibus clunibus. Item *renali* vitio extemplo *difficultas* urinæ conjuncta eſt. *Colicis* vero per conſenſum, atque *ſecundo* concurrit. Hæc eſt ſimilium paſſionum diſcretio.

Accidunt hæc item ſimilia etiam in [*r*] *urinalibus viis* vitio conſtituto, ex renibus quæ uſque ad veſicam ducunt, quibus eadem, quæ ſupra diximus, recte concurrunt, ſed *dolor* vel ejus ſenſus erit *inter renes* & inteſtina, & *veſicæ fundum*, nulla inflatione vel exſtantia in externis renum partibus prominente.

Hæc eſt omnis atque perfecta ſignificatio. Sed oportet *ſanguinis mictu* adfectos ſimiliter curari, tanquam ſanguinem *ſpuentes*. Non vero, qui cæteris fuerint paſſionibus adfecti, ſicut de veſica ſcribentes demonſtrabimus, pro ſuis concurſibus vel accidentibus, quæ *Græci* ſymptomata vocant, partita curari ratione. Non enim ſola *generalis*, ſed etiam *ſpecialis* eorundem convenit adjutoriorum curatio, ſolum differens, quod ea, quæ *localia* ſunt adjutoria in iis, qui *renalibus* laborent vitiis, magis clunibus adhibeantur. Illis vero, qui [*ſ*] *veſica*, pectini, vel *pubetenus*, quod *Græci* perineon vocant.

[*r*] ureteribus.
(*ſ*) *ſubint.* vitiis laborant.

CAPUT IV.

De tardis veſicæ paſſionibus.

In veſica *ſpeciales* plurimæ paſſiones eveniunt, *tumor*, *collectio*, *ulcus*, *durities*, φθειρίασις, item ψωρίασις, quam *ſcabiem*, vel ſcabrum adpellant, [a] *capillatio*, *debilitas*, *paralyſis*, *calculatio*, quam λιθίασιν vocant, *ſanguinis* fluor, ſive effuſio, quam αἱμοῤῥαγίαν adpellant, *mictus tarditas*, aut difficultas, aut in toto *guttæ* aquatiles, quas ὑδατίδας vocant.

Sed ne porrecta longitudine, faſtidioſa curatio videatur, una præceptione omnia adprehendere feſtinandum. De *paralyſi* igitur ſuperius docuimus, cum de ea ſpecialiter diceremus. De *collectionibus* vero & *ulceribus* ſecundo dicemus, cum de *ſingulis* corporis partibus communem trademus curationem.

Tumente igitur veſica, ſequitur *dolor* ſecundum *pectinem*, atque *veretri* radicem, & *ilia*, & *clunes*, & magis initio ac fine urinæ reddendæ: item *fervor* incendioſus: item *pulſus* & *exſtantia* partis in paſſione conſtitutæ, cum *jugi* ac frequenti urinæ reddendæ *deſiderio*, & repentina *ceſſatio*, ac rurſum egeſtio fit cum dolore intolerabili per ſingulos mictus, ut extenti ægrotantes etiam *ventum* per podicem reddant, aut ipſe *podex* præcadens

(a) τριχίασις.

excludatur; & præterea ægrotantibus [*] *ſupinus* exitus urinæ facilior.

Quidam denique neceſſitate coacti *defixo capite* [**] ſuper [*b*] latus pedibus ſeſe locaverunt, ut *lapis* anguſta deſerens loca, atque *veſicæ aditum* repetens mictus, tribuat facultatem. *Mulieres* denique etiam *digitis* immiſſis, in muliebrem ſinum ſibimet ipſæ, hortatione quadam lapidem provocando [*c*] dimiſerunt. *Pueris* autem magis prominens *veretrum* fit. Sæpe etiam *exſtantia* quædam ægrotantibus occurrit; ſi ſuo digitum injecerint *podici.*

In ipſa præterea urina *ſedimina* inveniuntur, aliquando [*d*] *craſſiora*, & [*e*] *calida*, aliquando *arenoſa* & ſaxoſa. Item quibuſdam *aſper lapis*, aut ſanguinolentus excluditur, & ſanioſus.

Sed quoniam *ſigna communia* ſequuntur *ulceribus* veſicæ atque *lapidibus* generatis, & iis, qui *gelato ſanguine* impediti mictus difficultate adficiuntur, confirmabitur adprehenſio *lapidis* generati; adhibita [*f*] *melotide*, cujus rationem atque uſum Reſponſionum libris, *chirurgiam* ſcribentes pleniſſime tradidimus. In quibus etiam auferendi lapides opus docuimus. Nunc enim correctionem demonſtramus eujuſdam in corpore *morbi*, quo veſica *lapidum* generatione vexatur, & non ut alium *maſculum* adpellemus lapidem, alium *fœminam*,

(*) ſupinis ALM.
(**) ſublevatis pedibus ALM.
(*b*) latis ſedilibus.
(*c*) emiſerunt, excluſerunt.
(*d*) Aphor. 31. lib. 7. & 77. lib. 4.
(*e*) pallida.
[*f*] cathetere ſolido, non fiſtuloſo, Græc. μηλωτρὶς.

veluti quidam levium mediocrum, ſed quodam *corporis* vitio, non adhibita *recorporativa* curatione, cum ſolius auferendæ [g] *alienitatis* intentione medici [h] capiantur: [i] cujus plurimæ ſunt differentiæ.

Eſt præterea urinæ reddendæ impedimentum, quod Græci *ſtranguriam* vocant, mictus officium retardatum. Difficultas autem, quam iidem *dysuriam* adpellant, quæ id adjuncto dolore [k] ingeſſerit. Impoſſibilitas autem, quam [l] *urian* vocant, perfecta ejus officii negatio. Sed hæc *tria* accidentia, quæ *Græci* ſymptomata vocaverunt, nunc *ſtricturæ* ſunt adpendicia, cum tumor veſicam tenuerit, ſive durities, aut paralyſis, vel tenſio, ut quidam volentes urinam uſu ſolito ac naturali deponere, obſtantibus cauſis, longo tempore continentes *officii dilatione* vexentur: aliquando [m] *alienitatis* obtruſione veſicæ impedito meatu, ut *lapidis*, aut *arenæ* aut *capillorum*, aut *ſquamularum* [n] cantabri ſimilium, vel quocunque ſedimine craſſiore.

Fluor autem *ſanguinis* per veſicam, quam *Græci* hæmorrhagian [o] vocantes manifeſtus, cum acervatim per urinæ meatum ſanguis excluditur. Sed quoniam non (*p*) ſolo ex *ambitu* veſicæ fluor

---

[*g*] ut lapidis, ſanguinis grumi &c.
[*h*] non autem recorporationis deinceps faciendæ.
[*i*] Nam ejus.
[*k*] ingerit.
[*l*] iſchuriam.
[*m*] rerum alienarum, & præter naturam in corpore genitarum.
[*n*] furfuris.
[*o*] vocant; eſt.
[*p*] ſolum.

iſte fit, ſed etiam ex *collo*, vel *mictualibus* (*q*) viſco acervatus ſanguis excluditur: aliquando etiam de *renibus*, erit locorum diſcretio facienda. Nam *renibus* patientibus dolor in *clunibus* demonſtratur. (*r*) *Veſicæ* autem ambitu patiente, ſub umbilico, vel *pubetenus* adparet dolor, & ſæpe urinæ commixtus ſanguis excluditur. Item *collo* veſicæ patiente, circa *veretri* initium, quod *Græci* perineon vocant, dolor ſentitur.

Mictuali autem *via* patiente, ipſam *veretri* radicem dolor adficit, adteſtante ſanguinis *puritate*, cum jugi ac non intercapedinata emiſſione, etiamſi digitis loca, quæ juxta (*ſ*) *ſeſſionem veretri* ſunt, preſſerimus, quo in loco eſt ultima mictualis via, quam, ut ſupra diximus, (*t*) *uræam* Græci vocaverunt. Nam ſi ex aliis locis ſanguis feratur, *digitorum* impreſſione magis abſtinetur, cum ſupradictis locis, hoc eſt, *perineo*, vel *podici* vicinis renititur impreſſio. Tunc (*u*) ex veſicæ *collo* (*x*) impedimento repreſſus feretur: ex *ſuperioribus* vero abſtinetur. Aliorum autem medicorum *ſigna* de his deſcretionibus conſcripta *Reſponſionum* libris chirurgiam ſcribentes elogiavimus.

Sunt autem *veſicæ* vitia, vel paſſiones generaliter *curatione difficiles*. Eſt enim natura *nervoſa*, & altioribus inſita locis, atque *celata*, & quæ corporis

[*q*] viis urethra.
[*r*] Aphor. 39. lib. 7. & 80. lib. 4.
[*ſ*] infimam partem.
[*t*] urethram.
[*u*] enim.
(*x*) impedito preſſu, referetur ac in ſuperioribus viis abſtinebitur.

poris (*y*) *ſuperflua* ſuſtineat acriora. Sed ne *Methodi* rationem variare videamur, erit demonſtrandum, quoniam *fluori* ſive ſolutioni veſicæ, quam *Græci* ῥευματισμὸν vocant, ſunt adſcribenda plurima, quæ ſpecie diſcrepare videntur, ut plurimus mictus cum (*z*) *arenoſo* vel (*aa*) *capilloſo* ſedimine. Item *ſanguinis* fluor: *ſtricturæ* autem adſcribendus *tumor* eſt, atque *durities*, vel ſaxea duritas: quam *Græci* σκίῤῥωσιν vocant.

Horum *duplicem* generaliter in ſuperpoſitionibus *curationem* demonſtramus. Fluente igitur veſica, hoc eſt, *ſolutionem* patiente, locandus æger in *frigido* mediocriter loco, adhibita *requie*, cum *abſtinentia*, & articulorum tenaci *ligatione*: & ſi *ſanguinis* fuerit fluor, *clunibus* prominentius ſublevatis: & officio *mictus* admonente, quantum datur, imperandum ægro, ut neque id *retento* faciat *ſpiritu*, neque *vi* quadam, vel conatu, excludi cogat aliena. Adponenda etiam *ſpongia* nova aceto tincta, ſecundum *clunes*, vel *umbilicum*, ac pubetenus, quod *Græci* ἦτρον adpellant, uſque ad *veretri* initium, quod initium *perineon* vocant, addita tenaci cum amplexu *ligatione*. Tum *epithemata* iiſdem locis, atque *cucurbita* conſtrictiva adhibenda.

Potus dandus frigidus: parvus *cibus*. (*bb*) Species, de ſanguinis fluore & ſputo ſcribentes, docuimus. Similiter etiam, quæ (*cc*) præbibenda,

---

[*y*] excrementa.
[*z*] Aphor. 79. lib. 4.
[*aa*] Aphor. 76. lib. 4.
[*bb*] cibi, potus, epithematum.
[cc] *ſc.* medicamina.

confcripfimus, ejufdem fcilicet qualitatis. (*dd*) Et *feffionem* ex vino (*ee*) vehementiori confecta, quam ἐγκάθισμα vocant, in qua fint præcoctæ *murtæ* bacculæ, cum *rofis:* vel in pufca, aut aceto facta decoctio herbæ [*ff*] *taliæ*, vel *rubi*, aut mali *punici* corticis, & horum fimilium, vel per *ferramentum*, quod *Græci* καθητῆρα vocant, *injectio* [*gg*] fecunda, quæ fimiliter medendo conftringant, *acaciæ*, *hypociftidis*, aut *plantaginis* (*hh*) fucco, vel *polygonii* herbæ, aut *intybi*, vel *pufcæ* frigidæ, fingularis, aut adjuncta *thuris* drachma una, cum æquali pondere *hypociftidis*, vel *gallæ*, cum nigro vino, vel (*ii*) *taliæ* herbæ aqua cœlefti concoctæ: quæ cum fuerit expreffa & adjecta, erit aqua (*kk*) coquenda, donec ad mellis veniat craffitudinem.

Mulieribus vero etiam *peffaria* adhibenda, quæ ad fluorem matricis *Refponfionum* confcripfimus libris: muliebria vitia curantes. Eft autem *curatione* (*ll*) correctior, ac facilis *eruptione* factus, vel (*mm*) *ofcitatione* fanguinis fluor, vel percuffu, aut faltu confectus. Etenim (*nn*) *influxio* abftinetur, & rupta conglutinantur: *difficilis* vero correctione ex *putredine* effectus fluor. Retento

---

[*dd*] Prodeft & feffio.
[*ee*] aufteriori.
[*ff*] furculorum oleagineorum.
[*gg*] facienda eorum, quæ.
[*hh*] fucci.
[*ii*] thaliæ.
(*kk*) recoquenda.
(*ll*) ac correctione facilior.
(*mm*) ofculatione.
(*nn*) effluxio.

enim *ſanguine*, vel abſtento, *ulcus* (*oo*) permanebit.

Eſt præterea ex *putredine* ſanguis *ater*, & male redolens, atque *purulentus* ex ulcere præfecto, & *dolore* antecedente, qui putredinis cauſa advenisse videtur. In *eruptione* autem flavus, & non (*pp*) antecedentibus ſupradictis, ſed (*qq*) *excuſſu*, vel ſaltu, aut percuſſu effectus.

Solent præterea ſicut in podice, vel fœminarum ſinu, aut matricis collo, etiam in veſica *hæmorrhoides* generari, quæ fluorem ſanguinis præſtant, quibuſdam *intervallis* variatum, quod oportet adprehendere prudentem, cum non coadcervata primo fuerit effuſio, ſed augmentis quibuſdam promota, interjectis defectionibus, ac ſæpe retento ſanguine *doloris* pubetenus admonitione (*rr*) ceſſante (*) cum tenſione *inguinum*, & gravedine *clunium*, vel *renum* conſenſu: & cum *ſanguis* eruperit, ſupradictorum (*ſſ*) *relaione* (**) ſequente, ſiquidem aliquando inflatæ ac tumentes *hæmorrhoides* difficultatem, vel abſtinentiam faciunt mictus, quam Græci *dyſuriam* vocant, vel (*tt*) *uriam*.

Hæc ſunt, quæ de his neceſſario dicenda credidimus. *Declinante* autem paſſione, convenit adhibere *cerotaria*, ex murtino, vel viridi oleo,

(*oo*) permanet.

(*pp*) nigredine: fœtore: pure: dolore.

(*qq*) lapſu ex rheda aut vehiculo.

(*rr*) adteſtante; quidam *ceſſare* exponunt, cum ſanguis fluere deſinit.

(*) vexante. REINES.

(**) relaxatione REINES.

(*ſſ*) relevatione.

(*tt*) iſchuriam.

& alumine, *cibum* varium dare, atque *vinum*, ac deinde *lavacrum* adhibere.

As si *strictura* fuerit ventris, vel vesicæ, convenit jacere ægrotantem *loco* mediocriter *calido*, atque *lucido*, adhibita *abstinentia* usque ad tertium diem, cum *requie*. Item *locis* in dolore constitutis *manuum* calidarum, cum blando amplexu *vaporatio* adhibenda: vel *pubetenus*, ac *veretri* initio, & *clunibus* calida *linteamina*, aut *vascula* ex aqua calida, vel *saccelli* ex pollinibus calidis, aut *vesicæ* oleo calido plenæ admovenda, ac si *vehemens* fuerit dolor, *phlebotomia* adhibenda: & partes in passione constitutæ *lanis* (*uu*) limpidis oleo calido ac dulci infusis contegendæ, ex eo etiam *totum corpus* ungendum: tum *ora* fovenda.

Adhibenda etiam *encathismata* ex aqua calida, vel aqua & oleo, aut decoctione laxativa ex iis, quæ sæpe memoravimus. Tunc *cibus* dandus sorbilis, & *potus* aqua calida, moderatione dominante; & usque ad *declinationem* passionis, intervallis dierum, nutrimenta offerenda. Ac si *dolor* minime cessaverit, convenit usus *cataplasmatis* laxativi, & *cucurbitæ* adpositio levis, quam *Græci* κoυφην adpellant, cum adjecta scarificatione, & *vaporatione* spongiarum aqua calida expressarum. Ac si *venter* retentus fuerit, *clyster* convenit simplex: & secundo *cucurbita* clunibus adhibenda, ac pubetenus (*xx*) præraris capillis.

Tunc *hirudinum* adpositio, quas sanguisugas vocant, atque *embasis* adhibenda ex calida & oleo: sic enim laxatis *tensionibus*, non solum dolores sol-

(*uu*) non succidis.
(*xx*) prærasis.

ventur veficæ, fed etiam confequens *urinæ* difficultas, vel abftinentia. Cavendus præterea ufus *urinalium* medicaminum, quæ diuretica *Græci* vocant. Etenim *veficam* provocant, & propterea tumores faciunt commoveri.

Ac fi minutis doloribus urinæ (*yy*) fuerit *retentio*, vel in toto conquieverit dolor, tanquam (*zz*) factis fuperpofitionibus repetant *lenimenta*, adhibenda *fortificatio* per variam *geftationem*, & *vocis* exercitium, *unctionibus* quoque ac *defricationibus* admotis, quæ fuperiora corporis magis exerceant, interjecto *lavacro*, & vario *cibo*, *ac vino*: & juxta methodicum modum adjectiones *cyclicæ* ac detractiones faciendæ.

Tum ad *recorporativa* atque vehementia redeundum adjutoria, ut ex *refina*, vel *dropace*, ac *paroptefi*, & folis torrore, vel arena ignita, & adpofitione (*aaa*) *cucurbitæ*, forti raptu atque tractu quodam circumducto remota, corpora roboremus, morborum pulfa (*bbb*) *fegnitie*, adhibito ufu *afperginum*, quæ συμπάσματα *Græci* vocaverunt. Tum *malagmata* atque *acoporum* laceffentium ufus adhibendus, adjecto etiam *finapifmo*, & *fricatione* partium, quæ paffione adficiuntur. Tum *encathifmatibus* utendum ex aqua marina, vel falfa calida, & magis iis, qui *mordicatione* quadam locorum in iifdem paffionibus tanguntur.

Tum *cataclyfmo* utendum, cujus (*ccc*) nomi-

(*yy*) ceffaverit.

(*zz*) confectis, abfolutis.

(*aaa*) Hanc *recorporativam cucurbitam* vocavit lib. 2. p. 109.

(*bbb*) fibrarum ἀτονία.

(*ccc*) aquarum illifionem expofuit. c. 1. lib. 1. ruinam, cap. 1. lib. 2.

nis vim prescriptis libris sæpius (*ddd*) latinavimus: ita *natatio* adhibenda aquarum sua virtute medentium, quibus magis erit in solutionibus utendum. Eligendæ sunt namque specialiter, quæ *aluminis* habeant qualitatem, ut sunt in Italia *Albulæ* adpellatæ, & *Nepesinæ*, & (*eee*) Cotiliæ, & *Auguriæ*. Iis vero, qui *lapidibus*, vel *scabro* vesicæ adficiuntur, erunt eligendæ aquæ *salsæ*, vel quæ *nitri* habeant qualitatem, ut apud (*fff*) *Tenariam* insulam, quæ potandæ, atque lavacro adhibendæ sunt. Tum residuus adhibendus est *cyclus*, & acriora medicamina potanda, ut ex radice *lapati*, & *capparis*, & *struthii*, vel *polii* herbæ, itemque *panacis*, & horum similium, & *lithotomia* in iis, qui majorem generaverint lapidem.

Item in omnibus *hellebori* adhibendus est usus, si passiones supradictæ permanserint. Tum *navigatio* atque *peregrinatio*, & earum varietas adpetenda. Erit præterea longo tempore, ut cætera quæque nimia, *venus* præcavenda. Iis enim, qui ob vesicæ *paralysin*, propter officium (*ggg*) sciscitandum usum *venereum* probaverunt, consentiendum non est: trahit enim secum totius corporis vexationem. Ob quam causam erit (*hhh*) probanda etiam ferularum tenerarum, vel tabellarum, usque ad *ruborem cutis* ab iis probata *percussio*, itemque *ustio*, & *scarificatio* (*iii*) faciendæ pubetenus, atque clunibus, & circa initium ve-

(*ddd*) pro latino usurpavimus.
(*eee*) Cutiliæ.
(*fff*) Ænariam.
(*ggg*) sollicitandum.
(*hhh*) reprobanda.
(*iii*) facienda.

retri circulatim, quod *Græci* παρέσιν vocant, (*kkk*) debilitate adficiens.

Sunt præterea aquosa (*) *semina*, quæ excluduntur, & magis cum se *pronos* fecerint ægrotantes, vel celeri ambulaverint gressu. (*lll*) Irruit autem corporibus, cum longa fuerint *debilitate* vexata; aut immodico usu *venereo* adfecta. Sed est accipienda *curatio* ex iis, quæ de vesica *sanguine* fluente memoravimus. Item ex iis, quæ in *lenimentis* passionum fortificandi corporis causa, ac demutandi sæpissime probavimus. Est enim hæc passio seminalium viarum (*mmm*) *paralysis*.

(*kkk*) i. e. quæ debilitatem afferunt.
(*) *sc.* Gonorrhæa.
(*lll*) irruunt.
(*mmm*) immo potius Rheumatismus.

Hic deest Caput de Diabete: item de Seminis lapsu, seu Gonorrhæa: quæ duo capita in Indice huic libro in Editione Basileensi præfixo, notantur.

CAPUT VII.

De Somno venereo quam Græci ὀνειρόγονον *adpellant.*

PEr *somnos* inanibus visis adfecti ægrotantes *seminis lapsu* vexantur. *Nomen* autem sumpsit ab accidenti, siquidem effectum venereum provocando perficit. Sed generaliter, neque illico *passio* est, neque *accidens* passionis, quod *Græci* symptomata vocant, sed est consequens visis, quam *Græci* φαντασίαν vocaverunt, per somnum ægrotan-

tes adficiens, ob defiderium *venereæ* voluptatis, vel jugem atque continuam *libidinem*, five e contrario longam ufus *dilationem* vel continentiam.

Sed hoc frequentius accidens in *paffionem* fæpe devenit; itemque alterius paffionis aliquando *fignum* antecedens fit, ut *epilepfiæ*, aut *furoris*, quam *Græci* manian vocant, aut cujufquam fimilis morbi, quoniam vexationem oftendere probatur, atque præmoveri corpus, five prætangi acceffione ventura. Item aliquando antecedens *caufa* fupradictæ paffionis, quam (*a*) *feminis* adpellamus *lapfum*, fuiffe probatur, a qua difcernitur, fiquidem illa paffio etiam per diem *vigilantibus* ægris fluere facit femen, nulla *phantafia* in ufum venereum provocante. *Somnus* autem venereus eo folo tempore, quo, dormiunt ægrotantes, inanibus vifis *concubitum* fingit. Aliqui etiam ajunt ὀνειροπόλησιν ab ὀνειρογόνῳ difcerni, fiquidem ὀνειροπόλησις illa fit, quæ per fomnum concubitum *fingit*, cum (*b*) operantium fenfu, fed *fine feminis* jactu: Ὀνειρόγονος vero ufque ad (*c*) *defectum* deducit feminis lapfum. Sed MELESIUS nihil inquit fupradicta differre: unum enim atque eundem fluorem dicit effe feminalium viarum. Sed quod *nunc* exclufio perficitur feminis, *nunc* impeditur, quanquam vifa per fomnum eadem fingantur, ob alias, inquit, irruentes fieri caufas: fed non eft plurima *difcretio*, (*d*) nifi intenfio adhibenda: quippe cum neque ad *curationem* neceffaria comprobetur.

[*a*] Gonorrhœam.
[*b*] operis.
[*c*] effectum.
[*d*] nec.

Eos igitur, qui ratione *futuræ* acceſſionis *epilepſiæ*, vel *furoris*, aut cujuſquam alterius morbi commoventur, ex iis, quæ *ſuis* ſunt *paſſionibus* tribuenda, mitigamus: eos vero, qui *ſpecialiter* hoc vitio adficiuntur, tanquam parva *gonorrhœa* adfectos curamus. Supradictorum enim augmentum in iſtam cadere paſſionem facit ægrotantes, [*e*] *fluentium* ſeminalium viarum, vel *paralyſi* vitiatarum cauſa.

Quapropter convenit primo ægrotanti ab *intentione venerea* viſa mentis avertere, quæ *Græci* phantaſmata vocaverunt, atque *aliorſum* adplicare intentionibus externis admotis. Siquidem facile, quæ *vigilantes* accipiunt, *ſomniorum* viſa (*f*) ad activa cum his motibus exercent ægrotantes, & propterea corpus *ſeminis* (*g*) *diſcuſſione* vexatur. Tum *ſtramenta* duriora atque frigerantia procuranda. Jubendi etiam ſupra *latus* jacere, cum ſe ſomno dederint, & (*h*) ante ſe: vel ſupponenda tenuis ac producta *lamina plumbea* clunibus, vel *ſpongiæ* circumdandæ (*i*) puſca frigidæ infuſæ, vel (*k*) injiciendo loca rebus *frigidæ* virtutis (*l*) anterioribus, ut *balauſtio*, vel *acacia*, aut *hypociſtide*, vel *pſylio* herba, quæ ſunt ſingularia, vel cum palmulis adhibenda.

Cibus etiam *conſtrictivus* dandus, vel denſabilis, & frigidus, ut de ſanguinis fluore conſcripſimus.

[*e*] defluxionem ex aliis partibus accipientium.
[*f*] ad actionem ducunt hiſque.
[*g*] excluſione.
[*h*] in ventrem.
[*i*] puſcæ.
[*k*] contegenda lumborum loca.
[*l*] antea memoratis.

(*m*) *Poto* quoque *frigido* nutriendi, vel conſtrictivis, non quidem curioſe confectis. Tum adhibenda *fortificatio* ex communi reſumptione, & facienda conſuetudo *frigidi lavacri*, quod *Græci* ψυχρολεσίαν adpellant. *Loca* etiam in paſſione conſtituta forti impreſſione *fricanda*. Sunt enim hæc ſufficientia conſtrictioni faciundæ. *Aliqui* vero convenire dixerunt etiam *mictus dilationem* tendere, ne frequenti (*n*) officio cauſa refricetur, & (*o*) *completa* veſica ſe ſomno ægrotantes dare, quo neque in altum ſomnum venire ſinantur, & (*p*) interceſſu frequenti (*q*) excitentur, quo *viſa* venereæ voluptatis, quæ ſomno finguntur, amittant, & extenta veſica *ſeminales vias* ſibi vicinas comprimendo ſemen retineant. Alii *majorem digitum* ligandum atque conſtrigendum *forti filo* vel lino juſſerunt, quo *dolore* interveniente, altior arceatur *ſomnus*, & neque animorum viſa in *veneream voluptatem* ſolvantur. Sed erunt hæc utraque a nobis excludenda. Vexant enim vigiliæ ægrotantem, & ultra modum *urinæ retentio* difficultatem mictus ſæpe (*r*) refecit, ut alterius paſſionis illatæ cauſa videatur, (*ſ*) ut ſupra docuimus.

[*m*] Potu.
(*n*] i. e. mictione.
[*o*] plena.
[*p*] abruptione.
[*q*] excitati.
(*r*] efficit.
(*ſ*) ſicut.

CAPUT VIII.

De sanguinis emissione ex debilitate seminalium viarum.

M*ilesius* debilitate fieri dixit seminalium viarum, vel sequi *in usu venereo pro semine sanguinis emissionem.* Sed hoc commune est etiam iis, qui osculo vesicæ, quam (*a*) *uretan* vocant, *ulcus* habuerint. Et est harum manifesta *discretio.* In iis enim, qui *ulcus* habuerint, cum mictum fecerint, *sanguis* fluet adtestante *mordicatione*, & *dolore*, & aliquando egestione *corpusculorum*, quæ ἑφελκύδας *Græci* vocaverunt.

In iis autem, qui *debilitate* seminalium viarum adficiuntur, solo tempore *veneris* exercendæ sanguis excluditur, adtestante *jucunditate*, nullis corpusculis, & cum mictum faciunt, nulla mordicatione vexante: sed etiam (*b*) nunc *curatio* ex supradictis accipienda, ubi *vesicam* fluentem sanguine curari conscripsimus. *Constrictione* enim atque densitate fluentia retinentur, Tunc *resumptio* adhibenda, ac deinde *recorporatio*, ut sæpe memoravimus.

[*a*] urethram.
[*b*] hujus.

CAPUT IX.

De Priapiſmo.

S*Ine ullo dolore vel conſenſu* (*a*) *vertigo veretri fit* & adpellatur *priapiſmos*, ſed vocabulum ſumpſit a ſimilitudine *priaporum*, (*b*) quod ita (*c*), formentur, ut *recto veretro* fingantur. Hujus autem paſſionis meminit (*videtur legi debere* DEMETRIUS *Attalius*) DEMETRIUS *Apameus* libro Signorum. Ait enim (*d*) *ſemen* in ſemet manu operantem nec quicquam potuiſſe peragere: *tenſionem* autem fuiſſe veretri nimiam, cum *parvo dolore*, ut *cornu* putaretur, & ita perſeveraſſe *multis menſibus*. Nullo quoque adjutorio medicinali ceſſaſſe, (*e*) ac *tarde*, atque longo tempore quieviſſe.

Quo fit ut a *ſatyriaſi* diſcernatur priapiſmus. Siquidem illa *celer* ſit, & non tardet in corpore. (*f*) Fiet ſane cum *contractu nervorum*, & ſtimuloſo *deſiderio venereæ voluptatis:* (*g*) nam intelligitur *priapiſmus* (*h*) *paralyſis* eſſe *ſeminalium viarum* atque aliorum *nervorum* ad veretri partes (*i*) ducentium, quorum (*k*) contractu ægro-

(*a*) tentigo.
(*b*) qui.
(*c*) formantur.
(*d*) ſenem.
(*e*) ſed.
(*f*) Fit enim.
(*g*) At.
(*h*) imo potius ſpaſmus.
(*i*) tendentium.
(*k*) diſtenſione.

tantes adficiuntur. Sed etiam (*l*) nunc *curatio* ſumenda eſt ex iis, quæ de *veſicæ ſtrictura* longo tempore tardante conſcripſimus.

(*l*) hujus.

CAPUT X.

De vomicis, ſive internis collectionibus, quas Græci ἐμπυήματα vocant

PLena igitur de his tradenda eſt ratio. Hæc enim ſunt, quæ in occultis nata [*a*] *collectiones* nuncupantur, ut in [*b*] *ſplanchnis*, ac *membrana*, quæ latera cingit, vel in *pulmone*, aut diſcrimine thoracis ac ventris, quod Græci *diaphragma* vocant, item *ſtomacho* vel *ventre*, *jecore*, *liene*, *inteſtinis*, *renibus*, *veſica*, aut *mictuali via*, vel *matrice*, aut *peritonæo*. Sed de iis, quæ in matrice generantur, libris, quos de *muliebribus* vitiis conſcripſimus *Reſponſionum* docuimus: de cæteris vero nunc dicemus.

[*c*] Harum igitur *aliæ* ſolo medicamine curantur, atque *medicinali* [*d*] *delectu* gubernante uſum *chirurgiæ* non exigunt: ſiquidem [*e*] ſit impoſſibile atque *illicitum* plurimas incidere partes,

(*a*) abſceſſus, ἀποςήματα.
(*b*) σπλάγχνοις, viſceribus.
(*c*) collectionum.
(*d*) ductu.
(*e*) ſunt.
(*f*) eſt.
(*g*) copioſus.

ne *ſanguinis* [*g*] pompoſus fluor periculum faciat ægrotanti, ut ſunt, quæ in *pulmone* generantur, vel *diaphragmate* intrinſecus, vel in ipſa [*h*] alteriore altitudine, aut in [*i*] *ſtomacho* ſuperius ſcilicet a diapragmate, vel in *ventris* [*k*] ſeſſione, aut *inteſtinis*, excepto fine *longaonis*, item in *poſterioribus veſicæ*, vel in *renibus*.

Aliæ vero accedente *chirurgia* curantur, quoties ad *exteriora* corporis collectionum [*l*] liquorem erumpendo feruntur, vel magis ab *alterioribus* recedunt, ut in [*m*] *hypozygo* membrana, vel *diaphragmate* forinſecus, atque *ſtomachi* fundo, & [*n*] *ventris*, circa ejus ſuperiorem altitudinem, item [*o*] *jecore*, & *liene*, & *longaone* ad ejus exteriora, atque [*p*] *ſphinteri* vicina, & *veſicæ* in anterioribus, vel ſub umbilico, pubetenus, quod *Græci* ἧτρον adpellant, item in *veſicæ collo*, vel in *prima* ejus parte, quam Græci [*q*] *uretan* vocant, & in *peritonæo*. Communiter autem omnis *vomica* vel collectio, antecedente *tumore* nimio, generatur.

Denique *empyici*, quos nos vomicoſos adpellamus, alii ex *pleuritico* morbo, alii ex *pleumonico* in ſupradictam paſſionem devenerunt, ſequenti-

---

(*h*) ulteriore, *ſc.* pectoris cavo.
(*i*) œſophago.
(*k*) ima parte.
(*l*) liquores.
(*m*) ὑπέζυγος, i. e. pleura, ut in lib. de *Cel. Paſſ.* paſſim.
(*n*) ventre.
(*o*) Aph. 45. lib. 7.
(*p*) ſphincteri.
(*q*) urethram Aphor. 57. lib. 7.

bus *signis*, nunc *communibus* cujusdam partis in vomicam venientis, nunc *specialibus* pro singulis corporis locis.

Sed ne longa [r] hac oratione extimemus, omnium *communia* simul ordinanda probamus: tum singulatim specialia designantes etiam [s] munia adjungemus. Omnibus igitur collectionibus generatis, vel cum *tumor* in liquore vertitur sequitur *febricula* vehemens, inordinata & sæpe cum *rigore*, & torpore frigido, vel [u] *iniquitate* corporis, tum loci *fervor* incendiosus, *gravedo*, *tensio*, & exceptis, quæ in *pulmone* fiunt, sæpe stimulans *dolor*, & pulsuosus: tum celer *pulsus*, atque humilis, & sæpe *sudor*, magis capitis, atque collorum.

Dehinc perfecta purulentatione *rigor* corporis, atque *tremor* [x) circumscribitur, & *febrium* recedit inquietudo, ac dolorum: sed *specialiter* ac proprie [y] in communibus, si in membrana, quæ latera circumtegit, *hypozygos* adpellata, fuerit generata collectio, *difficultas spirationis* sequitur, quam dyspnœan vocaverunt, & difficilis *jacendi* potestas supra *contrarium* patienti latus, hoc est, quod [z] causa non tangitur, cum sensu quodam interno veluti *pendentium* [aa] membrorum, & sæpe commotu corporis quasi *sonus* au-

---

(*r*) hæc.
(*s*) communia.
(*t*) liquorem, pus. Aph. 47. lib. 2.
(*u*) inquietudine: jactatione: vexatione.
(*x*) cessat, minor fit.
(*y*) præter communia.
(*z*) morbo.
(*aa*) membranarum.

ditur, velut inclusi atque collisi humoris, [*bb*] nam (quem. Alm.) *Græci* ὑδατισμὸν adpellant.

Sequitur etiam *displicentia* post acceptum cibum, quam *Græci* δυσαρέσκησιν vocant, & plurima *tensio* medii lateris, aut (*) verricosa *inflatio* impressioni digitorum cedens, ac resurgens.

In *pulmone* vero emergente vomica, *spirandi* plurima difficultas sequitur ægrotantes, *tussis* vehemens, *vox* obtusa vel rauca, & *odoris* tetri spiratio, *thoracis* gravedo, & *adductio* superiorum ad inferiora, item *gravatio* atque tensio supinatis ægrotantibus, & *relevatio* sedentibus: denique se ipsi sustollunt ad partes lecti superiores, quo *levatius* habeant *caput*. Sequitur etiam *cavitas* oculorum, genarum *rubor*, & *albedo* sub lingua venarum.

Et si *eruptio* tardaverit, inflatio quoque *articulorum* sequitur, *vultus* pallor, & *macies* ora deformans.

Item in *diaphragmate* emergente vomica, dolor supra *præcordia* sequitur, penetrans per latera utraque usque ad *posteriora*, & aliquando inflatio vel tensio juxta *finem* pectoris, vel sub *extremis costis* atque ossibus ultimis perseverans usque ad [*cc*] *alia*. Et si collectio *forinsecus* fuerit, *sonitus* aliquando humoris inclusi sequitur, tum *tussicula*, & in spirationibus difficultas plurima, ac *respiratio* longa, & forinsecus spiritu adtracto, *dolor*, quod nunquam sequitur eos, qui *pulmonis* vomica vexantur. Etenim *pleumonici* hauriendo magis spiritum relevantur.

(*bb*) quod.

[*] verrucosa, acuminata, fastigiata in verrucæ i. e. tumuli modum (ventosa H.).

(*cc*) ilia.

In *ſtomacho* autem emergente vomica, *ructationes* tetræ, atque difficultas *ſpirationis*, ſed minor ægrotantes ſequitur, & aliquando *tuſſicula* [*dd*] parvo ſine ullo [*ee*] tumoris exſcreatu: tum *torpor* frigidus articulorum, *animi* defectio, *ſudor* in ſummitate cutis, *pulſus* parvus, & corruptio ſumpti cibi; atque acidæ ructationes, & *nauſea*, & aliquando *vomitus*, ſiccitas *linguæ*, vel aſperitas, *ſitis*, *tranſvoratio difficilis*; plurima vel parva pro collectionis magnitudine.

Quod ſi fuerit in *ſuperioribus* ſtomachi, donec cibus tranſvoretur, *preſſuram* ſentiunt ægrotantes, poſt [*ff*] effectus vero [*gg*] releventur [*hh*]. Ac ſi in *inferioribus*, erit facilis *tranſvoratio*, ac deinde dolida cibi *perceptio* ſequetur, cum ad deſtinata pervenerint, quæ [*ii*] ſumantur, *dolore* ex anterioribus partibus in ore ventris adteſtante, cum *inflatione*, vel exſtantia, quæ impreſſione digitorum cedat ac reſurgat. Si vero in *ſuperioribus* fuerit collectio, nulla videbitur prompta inflatio vel exſtantia, ſed dolor atque gravedo *inter ſcapulas*, [*kk*] vel ex poſterioribus *cervicis* partibus ſentietur.

Ac ſi in (*ll*) *ventre* fuerit collectio, & magis in ejus ambitu, erit *inflatio* inferius a *diaphragmate*, quod diſcrimen adpellamus, circa medium præcordiorum *ſiniſtrorſus* flexa, & impreſſioni di-

---

(*dd*) parva.
(*ee*) humoris.
(*ff*) devoratum.
[*gg*] relevantur.
[*hh*] At.
[*ii*] ſumuntur.
[*kk*] vel in.
[*ll*] ventriculo.

gitorum cedens, ac resurgens, adtestante *fastidio*, nausea, *siti* post cibi sumptionem, cum ructationibus acidis, atque sumptorum corruptione, & aliquando *liquidis* per ventrem egestionibus.

Ac si in aliquo *intestinorum* fuerit collectio, erit *exstantia* vel inflatio vomicæ secundum ejus *positionem* (*mm*) in *pyloro*: denique constituta in ultima parte ventris sub *dextro* latere, atque *ilio*, vel sub *jecore*. Sin vero in (*nn*) *nestide* fuerit collectio, erit in *sinistra* parte exstantia supradicta atque inflatio veluti sub *liene*. Aliis etiam intestinis (*oo*) *tensioribus* collectione vitiatis inter *umbilici* atque *pectinis* regionem supradicta reperiuntur.

Ac si in *colo* fuerit collectio, secundum *ilium dextrum*, circa umbilicum usque ad *sinistra* loca, antecedentibus iis, quæ sunt solita *colicos* adficere, supradicta reperiuntur.

Item in *longaone* collectione (*pp*) sufffecta, *clunium* dolor sequitur, cum difficultate *mictus* & abstinentia ventris, & aliquando egestione *muculenta*, vel *sanguinolenta*. Inflatio autem vel *exstantia* erit in superficie *occulta*, sed immissis per podicem *digitis* sentietur, & ad inferiora venientibus liquidis commixta *stercora* putria egeruntur, adeo ut plerumque lateat, utrum ex *pyloro*, vel *nestide*, aut (*qq*) *tenerioribus* intestinis hæc ferri videantur. Sed erunt purulenta *separatiora* a stercore, atque discreta, quum ex *colo* referuntur, aut ex *longaone*.

[*mm*] ut in pyloro erit exstantia constituta.
[*nn*] νῆστις, est intestinum jejunum.
[*oo*] tenuioribus.
[*pp*] perfecta.
[*qq*] tenuioribus.

Item in *jecore* vomica conſtituta, *inflatio*, vel exſtantia, & *pulſuoſa* ſequitur ægrotantes (*rr*) adpoſitio, & tangentibus nobis (*ſſ*) ſana principaliter (*tt*) occurrunt, & circa confinium *interaneorum*, quæ, ut ſupra diximus, *Græci* σπλάγχνα vocant, circumſcripta collectio ſentitur, quam nunquam (*uu*) tantum latens, atque ita ſubmerſa in *peritoneo* collectio comprobetur, neque ita circumſcripta ac deciſa videatur: ſed paulatim deficiens ſuos *fines* ſanis partibus jungat, ut non (*xx*) dejecta atque deciſa videatur.

Hæc eſt *vomicarum* omnium ſpecialis ſignificatio, ſed earum *eruptiones* aliquæ ad *thoracis* inania fiunt: aliquæ inter regionem *peritonei* & *inteſtinorum*: aliquæ ad *ſtomachum* vel *ventrem*, ut liquida atque purulenta evomantur: aliquæ ad *pulmonem*, ſive arteriam majorem, vel *rumam*, quam *Græci* βρόγχον adpellant, quo liquida & purulenta (*yy*) etuſſiantur: aliquæ ad *inteſtina*, vel eorum ſpatia, quo per *podicem* liquida excludantur, vel purulenta: aliquæ ad *matricem*, quo per *muliebrem ſinum* profundantur: aliquæ ad *renes* vel mictuales vias, ac *veſicam*, quo per mictum ferantur; aliquæ ad *cor*, ut Erasistratus ait, ſed harum omnium eruptionum plerique alias (*zz*) rationabiles dicunt, aliquas irrationabiles: ſed *rationabiles* aiunt, ut ad ſtomachum vel ventrem

---

[*rr*] diſpoſitio.
[*ſſ*] partes ſanas, quæ hepati incumbunt.
(*tt*) occurrit.
(*uu*) adeo.
(*xx*) diſtracta.
(*yy*) extuſſiuntur.
(*zz*) quarum facile ratio reddi poteſt.

venientes per *os* excludi, ad pulmonem vero per *arteriam* majorem.

Item ad inteſtina vel ventrem, vel *podicem* ferri, ad renes vero vel veſicam per *mictuales vias*, item ad matricem per *muliebre* (*aaa*) veretrum: *Irrationabiles* autem dicunt, eas, quæ in *diaphragmate*, vel *hypozygo* membrana, aut *jecore*, & *liene* generatæ rumpuntur, & per *arteriam* majorem, vel *ſtomachum*, aut *veſicam*, aut *matricem* excludi (*bbb*) credantur, cum *nullæ* ſint ab iis partibus, quæ collectionæ adfectæ ſunt, *naturales viæ* ad ſupradicta loca ducentes.

Alii vero etiam in iis ſe (*ccc*) repertos, quæ *vaſcula* demonſtrant, *anatomica* ratione adprehenſa, quæ ad hæc penetrant loca. Alii aiunt *vias* eſſe *latentes*, quas λογοθεωρήτȣς adpellant: per quas limpida vel purulenta quadam exſudatione ferantur: ſed non oportet de his plurimum diſputare. *Sufficit* enim *ad diſciplinam ſignificationis faciundæ*, *manifeſta* (*ddd*) *comprobare.*

Item aliqui etiam in ſingula loca ex aliis factam *ſuſceptionem pueris*, quam μετάληψιν vocaverunt, *ſignis* explicare conati ſunt, quæ quidem non neceſſaria, ſed frequentia probaverunt. Etenim ad *arteriam* majorem, ſive gutturis cannam, quam *Græci* βρογχον adpellant, facta erruptio *ſpirationis* ingerit *difficultatem*, & *tuſſiculam*: ad *ſtomachum* vero, nauſeam, atque *faſtidium*, & everſionem, vel *vomitum* ingerit ægrotanti.

Item ad *inteſtina*, vel ventrem, *tormentum* fa-

(*aaa*) pudendum.
(*bbb*) creduntur.
(*ccc*) reperiſſe.
(*ddd*) cognoſcere.

cit partium, cum *inflatione*, ac ventositate. Ad *vesicam* vero, delectationem facit frequenter *urinæ* reddendæ. Ad *inania* autem *thoracis*, atque inter *peritonæon* membranam, & *vitalia interna* nulla sunt antecedentia eruptionis signa, sed utramque *factam* intelligimus. Sed pro ægrotantium motu, vel conversione jacendi, *sonus* quidam efficitur velut inclusi humoris, quem *Græci* ὑδατισμὸν vocaverunt (*fff*). Præstantius autem, si inter *peritonæon* atque *intestina* id evenerit. Sequitur etiam prominentia partium, *hydropem* fingens, cum *mordicationibus*, ac doloribus repentinis.

(*ggg*) Sed si inanis fuerit ruptio *thoracis* facta superiorum partium a discrimine, quod Græci *diaphragma* vocant, cum *difficultate spirationis*, *tussiculæ* querela sequitur. Sin vero in regionem, quæ *intestinis* atque *peritonæon* interjacet, fuerit facta, *inferiorum* partium querela sequitur cum intestinorum *tormento*. Novitate enim repentinæ effusionis acriorum humorum, atque corrupti puris edacitate ea, quæ naturali habitu custodita manebant vitalia, vehementissime vexantur.

Præterea *repentina*, atque coadcervata aliquando (*hhh*) *paulatim*, tenuatis primo *vomicæ tegminibus*, ut præliquatum, atque pravum liquorem mittant, quod adprehendimus, quum *tussicula* desiverit esse sicca, atque *sputa* pollui admixtione *puris* viderimus, vel in egestionibus ventris quic-

(*eee*) Nam.

(*fff*) i. e. Melius percipitur.

(*ggg*) Sed si superiorum partium discriminis, quod Græci diaphragma vocant, in thoracis inane ruptio facta fuerit.

(*hhh*) quod dici solet, per resudationem.

quam *saniosi liquoris* fuerit repertum, vel in egestionibus urinæ *sedimina purulenta* fuerint inventa. Sed post supradictas *eruptiones*, si *omnis* fuerit facta liquoris effusio, *febres* illico solvantur, atque loci *prominentia* (*iii*) reflatur, & *gravedo* (*kkk*) circumscribitur.

Sin vero ex parte fuerit effusa collectio, quod fit *debilitate* ægrotantis, aut *crassitudine* liquidorum, aut non in (*lll*) *fundo* (*mmm*) vomica (*nnn*) osculatione suffecta, sed e *lateribus*, aut supernis partibus (*ooo*) paulatim liquidam inventurum. Sed erit (*ppp*) adprobanda significatio *non in fundo* factæ ruptionis, quum inter aliquos dies repleta vomica, sive eruptio, *tensionem* rursum, atque gravedinem cum *febre* moverit: tum post effusionem superflui liquoris omnia levigantur: ac similiter *intervalla* dierum (*qqq*) easdem difficultates (*rrr*) repræsentet.

Communiter autem, omnium eruptionum *tutior* est comparatione cæterarum, illa, quæ in *vesicam* venerit, atque *mictuales vias*. Etenim naturaliter creduntur hæ partes jugem *acrimoniam* liquidorum excipere, ac reddere. Quapropter neque (*sss*) nunc ulla *novitate* facile vexari posse videntur, quum in se *aliena* atque acriora susceperint, quæ

(*iii*) retrocedit.
(*kkk*) cessat, minuitur.
(*lll*) medio, parte interiore.
(*mmm*) vomicæ.
(*nnn*) apertione.
(*ooo*) paulatim exeuntia liquida inveniuntur.
(*ppp*) cognoscenda.
[*qqq*] eædem.
[*rrr*] repræsentantur.
[*sss*] tunc.

eruptione *vomicæ* deſcendunt: dehinc naturali *urinæ* commixta *purulenta*, quæ (*ttt*) collatione corrupta videntur, *obtuſa* miteſcunt: ultimo quod neque coadcervatam, ſed *paulatim* redditam, ac requieſcentem ſumant egeſtionem urinæ per exitum & tractum.

At facilitate *ſecunda* eſt, quæ ad *inteſtina* (*uuu*) ruperit. Hæc enim quoque creduntur tranſitum *ſtercorum* ſuſtinere, ſed (*xxx*) ad primam *minus tuta* judicatur. Siquidem poſſit *coadcervatæ* effuſionis cauſa per podicem, ægrotanti (*yyy*) *defectionem* facere, & propterea *mortem*.

Tertia eſt, quæ ad *matricem* (*zzz*) ruperit, & magis in iis, quæ jam (*a*) *naturali* lege purgantur. Didicerunt enim & ea loca materiæ tranſitum (*b*) ſuſtinere; minus (*c*) quidem (*d*) a prioribus tuta eſt. Siquidem neque ex *initio novitatis*, neque (*e*) per dies ſingulos (*f*) *naturalem meatum* ipſæ ſuſtinent partes, neque ita *acria* ferre conſueverunt liquorum: ſiquidem nihil in ſe *ſanguis* habet mordaciſſimæ qualitatis.

Omnium tamen *periculoſior* judicatur, ut Erasistratus ait, quæ ad cor fuerit facta, ejus *ſecunda*, quæ ad *arteriam* gutturis, quam *Græci*

[*ttt*] collectione.
[*uuu*] eruperit.
[*xxx*] comparata cum veſica.
[*yyy*] animi deliquium.
(*zzz*) eruperit.
(*a*) i. e. menſtrua vel lochiorum.
(*b*) facile tolerare.
(*c*) tamen.
(*d*) quam priores viæ.
(*e*) quotidie.
(*f*) ſanguinis excretionem.

bronchum adpellant, & ejus, *repentina* magis atque coadcervata, (*g*) ab ea, quæ *paulatim* fuerit effusa. Siquidem *defectiones* ingerit ægrotanti, atque difficultatem spirationis, *tussiculam*, & *præfocationem*, cum neque naturalibus liquidis ulla consuetudo per ipsam partem transeundi videatur: *tertia*, quæ ad *stomachum* fuerit facta: siquidem præfocationem minus ingerat, sed magis (*h*) a supradicta, *adpetitum* cibi exstinguat, & propterea *fame* ægrotantes adficiendo debilitet.

Item post hanc secunda est, quæ ad *inanitatem thoracis* fuerit facta. Siquidem circumfundatur *pulmoni* humor corruptus: atque *cordi* (*i*) ultima est, quæ inter regionem *peritonæi* & *intestinorum* venerit. Siquidem circumfundatur humor *jecori* & *lieni*, & *ventri* atque *intestinis*, quæ quum fuerint vexata, ingerunt *periculum*.

Communiter autem, sive *universim* dicendo, quod *Græci* catholicum vocant, omnium *vomicarum*, vel eorum, qui iis adficiuntur, *salutarem* intelligimus (*k*) *ductum* fore, si post eruptionem factam *febres* cessaverint, & magis extemplo, vel eadem die: *siti* quoque recedente, atque (*l*) perfecto *adpetitu* cibi: *ventris* quoque officio parva atque (*m*) congesta reddente, ipsius etiam *puris* (*n*) albedo, atque eodem colore adparente;

(*g*) quam.
(*h*) quam.
(*i*) respectu periculi proxima.
(*k*) exitum.
(*l*) refecto.
(*m*) concocta.
(*n*) albedine, atque eodem colore in omnibus sui partibus.

& cum *lenitate*, ac ſine dolore ſuarum egeſtionum, & ſi per ſuperna egeritur, ſine vehementi *tuſſicula*, neque coadcervatim, ſed *per partes* excluduntur liquida.

Peſſima autem aut (*o*) *difficulter*, aut, ut ſæpe contigit, *interfectiva* ferri judicamus eis, quibus *poſt eruptiones febres* annexæ perſeveraverint, adteſtante *ſiti* cum *faſtidio* cibi, & *ventris fluore*, vel ipſius puris *felloſo*, vel *livido* colore, coadcervatis egeſtionibus, aut cum *vehementi tuſſicula* viribus (*p*) depurgatis.

Hæc eſt *vomicarum* ſignificatio. Sed oportet ob earum *generationem* fugiendam, congruam (*q*) *tumoribus* adhibere curationem. Horum enim augmenta *collectiones* faciunt generari, ut ſæpe in *pleuriticis* vel *peripneumonicis*, vel ſimilibus morbis, quibus ita formavimus curationes, ut minime ſinantur *initia* fieri *vomicarum*.

At vero ſi jam *perfectam* vomicam viderimus, & humore corrupto in toto, aut ex parte, tumoris caruerit nomine, oportebit in *ſimilibus* adhuc perſeverate adjutoriis, ut *cataplaſmatibus* ex polline tritci, vel ſeminis lini, aut fœnigræci, vel (*r*) hordeacii confectis vel ex aqua mulſa, aut *hibiſci* decoctione, cujus etiam *radix* erit conterenda, addita *vaporatione* ſpongiarum. Vel ſi in *inferioribus* corporis partibus fuerit collectio, *encathiſmatibus* quoque jugibus erit utendum ex *aqua* & *oleo calido*, ac decoctione cujuſquam ex

---

(*o*) difficillima.

(*p*) deturbatis, adflictis, eodem genere loquendi utitur ad finem capitis ſequentis.

(*q*) partibus inflammatis.

(*r*) hordeacei.

Cc 5

iis, quæ cataplasmatibus congrua supra diximus. Ante cibum præterea *olei calidi* quicquam (*s*) poto dandum: dehinc etiam *mulsi* mediocriter cocti: tunc *sorbilis* offerendus est cibus, atque calidus. Est enim *improprium* ex parte adhuc manente tumorem quicquam *acrius* adhibere, quo magis labor ægrotantibus geminetur, scilicet *tumore* asperato, unde majores collectiones efficiuntur. *Pausante* igitur tumore omni ex parte, & *nundum erupta* collectione: oportet ejus (*t*) adjuvari *celeritatem*, ut primum perscriptis cataplasmatibus *ficum* faciamus admisceri, cum *bibisco*: tum resinam *terebinthinam*, adjuncto usu malagmatum, quæ congrua *Responsionum* docuimus libris, ut est *Mnaseum*, item ex *tribus resinis*, quod *Græci* διὰ τριῶν ῥητινῶν vocant, tum etiam [*u*] διὰ χαλβάνης, [*x*] vel *melinon*, vel quam adpellant SERAPIONIS, aut [*y*] *dictamnum*, vel quicquam promissione conscriptum.

Cibo autem dandus succus *ptisanæ* cum melle. Item *porri* capitati vel *atriplex*, quam *Græci* ἀνδράφαξιν: itemque *urticam*. Jubendi præterea ægrotantes magis *supra latus* jacere, si in [*z*] superioribus a *diaphragmate* partibus collectio fuerit generata. Cavenda etenim *supina* jacendi positio: siquidem extenta *arteria* angustatur, quo & magna difficultas *spirationis* fit, & minima liquidorum *exclusio* perficitur.

(*s*) potui.
(*t*) accelerari eruptionem.
(*u*) ex galbano.
(*x*) vel Melinum quod.
(*y*) διὰ δικτάμνου.
(*z*) i. e. supra diaphragma.

Sed ſi his adhibitis collectionis non provenerit *eruptio*, oportebit *vehementioribus* eam provocacare, ne humor incluſus plurima tardando membra corrumpat. Quapropter præpotandi ſunt ægri *decoctione fici*, vel *hyſſopi*, ac *rutæ*, & *origani*, & *tragorigani*, & *thymi*, vel *ſatureiæ*, aut *abſinthii*, vel *centaureæ*, aut *marrubii*, aut *ſemine radicum*, aut *ſinapi*, aut *naſturtii* cum melle, quorum aliqua etiam viridia erunt mandenda. Item medicamen quod adpellatur διὰ (*) τρῶν πεπερέων [*aa*] potu dandum, vel *diaſcordeon*, aut (†) *zopirium*. Multi tamen etiam *hieram* dandam probaverunt, & magis illam quæ adpellatur *diacolocynthidos*.

Adjuvat quoque eruptionis celeritatem *ſternutatio* adhibita, & aliquibus etiam *exſcreatus* quidam *hinnibilis* jugiter adfectatus. Ac ſi neque ita eruptio fuerit conſecuta, erit jejunus, vel dato [*bb*] poto, aut radicibus comeſtis *vomitus* adhibendus. Aliqui vero in iis, quæ *ſuperioribus* a diaphragmate partibus vexantur, *fumationes* adhibuerunt, tardante eruptione, *hyſſopum*, vel *thymum*, aut *origanum* incendentes, vel *ſulphur*: & [*cc*] *ſandaraca*, aut *aloe*, vel *ſtyrace* impoſitis igni ægros hiſcere juſſerunt, & raptu quodam potili *nidorem* tranſvorare: [*dd*] Tunc dandum vel *tymminum* probant per diem *bis* vel *ter*: ſimile enim inquiunt hoc curationis genus [*ee*]

(*) πεπερέων? V.
(*aa*) potui.
(†) Zopirios a GALEN. lib. de Antidotis: & AETIO, pag. 522. deſcribitur.
(*bb*) potu.
(*cc*) ſandaracha, i. e. auripigmento ſ. arſenico.
(*dd*) Tum adhibendum hoc thymiama.
(*ee*) i. e. inciſioni ſcalpello factæ.

chirurgiæ. Sed vehementer caput gravat implendo.

At ſi in *inteſtinis* fuerit collectio, erunt per *clyſterem* injicienda ea, quæ præbenda nuper ordinavimus. Tum *eruptione* facta, ſpeculandum, utrum *per partes* atque [*ff*] depoſito, liquida excludantur: an vero *coacervata*, aut omnino difficulter, & paulatim. Sed ſi [*gg*] *partim*, & nullis obſtantibus excludi viderimus, erit a *cibo* abſtinendus ægrotus, viribus permittentibus: tum alia die adhibita corporis *unctione* præponendus iis, quæ ſupra memoravimus, *cibis* quoque adjuvare [*hh*] collectionem oportet, quo omnia liquida detrahantur, dato *mulſo* bibendo, vel ſolo *melle*, cum reſina *terebinthina*, aut *butyro* non veteri.

Tum *ſorbilem* dabimus ſuccum ex *alica* vel ptiſana *melle* admixto. Item *porros* coctos cum *oleo*, atque *garo*, & *ptiſana*, tum etiam ex tritico ptiſanam confectam, aut cum *protropo* vino, aut *ſquillitico*, item *lac* cum mulſo. Et ſi eruptio liquidorum ad *mictuales vias* pervenerit, erunt adjungenda ſupradictis etiam mictualia medicamina, quæ *urinam* provocant, a Græcis *diuretica* adpellata, ut *aſparagi* [*ii*] *olus atrum*, *actucæ*, nunc coctæ, nunc incoctæ, item *radices*, & ſorbilia, *lacte* quoque confecta.

Sin vero ad *inteſtina* eruptio pervenerit, quo per podicem exitum habeat, cum ſupradictis communiter erunt adhibenda, quæ *ventris* officium non denſent, neque plurimum laxent. Quapro-

(*ff*) compoſite, i. e. blande.
(*gg*) per partes ut paulo ante.
(*hh*) excluſionem.
(*ii*) hippoſelinum, ſc. ſmyrnæum.

pter mictualibus prohibitis, cibo ordinamus *malvam* dandam, *betas*, *cauliculos*, *cucurbitas*. Sed ſi *coadcervatim*, ac *nimis liquida* ferri viderimus, erit *abſtinentia* recuſanda.

Dandum *mulſum* [*kk*] poto ſufficienter decoctum, & plurima *ſitis* ægrotantibus [*ll*] indigenda. Dandus præterea *cibus*, qui ventris teneat officium, ut *orizæ* ſuccus ſorbilis, aut *lenticulæ*: item *piſces* duri corporis, quos σκληροσάρκους *Græci* vocaverunt, & *volantum* ſicciora, & [*mm*] poto *aqua imbrialis* offerenda, quam vulgo ciſterninam vocant, *calida* item medicamina, quæ ad humectam tuſſiculam conſcripta ſunt: tum *vinum* mediocriter aſperum.

Sin vero *difficulter* atque paulatim liquida fuerint excluſa, erit inquirenda cauſa, utrumne ob *debilitatem* ægrotantis id evenerit, [*nn*] quo minime valeat excludere aliena, an vero ob *craſſitiem* liquidorum, vel ob eruptionem [*oo*] non in febribus factam, vel in *fundo* collectionis. Etenim ſi ob *debilitatem* ægrotantis id adverterimus fieri, erunt ſublevandæ *vires* per reſumptionem. Si autem ob *craſſitudinem* liquidorum, *tenuantia* adhibenda, atque præpotanda, quæ ſupra memoravimus, adjectis quoque ſimilibus *electariis*, ut ſunt ex *melle*, *reſina*, vel *lini* ſemine cum melle confecta, ac nucleo *pineo*, vel *ſtrobylis*, & *urticæ* ſemine: præbibendum *ſinapi* cum parvo *pipere* longo: tunc *hellebori* adhibemus purgationem.

(*kk*) potui.
(*ll*) injungenda.
(*mm*) potui.
(*nn*) quia, quod.
(*oo*) in lateribus aut ſupernis partibus factam non in.

Ac ſi ex vomicis *ulcera tardantia* perſeveraverint, ea quæ ſupra *diaphragma* fuerunt, quod diſcrimen adpellavimus, ita curabimus, ut eſt de *phthiſicis* ſcriptum: in *ſtomacho* vero vel *ventre*; ut de *cœliacis*: item in *inteſtinis*, ut de *dyſentericis*: in *renibus* vero ac *veſica*, vel mictualibus viis potis medicaminibus, atque *clyſtere* injectis, vel per *cathetera* immiſſa utemur, etenim ſi *ſordida* adparuerint ulcera, *lacte* atque *melle* potamus, ſemine *cucumeris* [*pp*] præfuſo: aut *mulſo*: aut pinguibus *palmulis* cum paſſo: aut *nucleis* cum *amygdalis* & *amylo*. Similia etiam per *cathetera* immittenda, ut *tetrapharmacum* medicamen diligenter lacte ſolutum.

Sin vero *limpida* fuerint ulcera, erunt *encathiſmata* adhibenda, quibus præcocta fuerint aliqua *conſtringentia*, atque extrinſecus adponenda *emplaſtra*, quæ cicatricem facere valeant, a *Græcis* ἐπελωτικα adpellata. Potui dandum *lac* cum *amylo*, & *cucumeris* ſemine; cum decoctione *phœnicobalani*, aut *papaveris* [*qq*] fixi, atque conſtricti cum vino protropo, & [*rr*] *amygdali* decoctione, vel mali *cydonii*, *ſorborum*, & palmularum *Thebaicarum*, vel ſucco mali *punici*, vel iis, quæ in pharmaceutico *Reſponſionum* tradidimus libris, ex quibus eſt quod adpellatur [*ſſ*] *carui*, *œnocraton*, & ex [*tt*] *trachanto* atque *amylo*; & *glycyrrhiza*.

(*pp*) antea infuſo.
(*qq*) frixi atque contriti.
[*rr*] amygdalarum.
[*ſſ*] διὰ καρύων.
[*tt*] tragacantho.

Utendum etiam *aquis* ſua virtute medentibus, quas ſupra memoravimus: Itemque iis, quæ in [*uu*] *Aria* inſula, & [*xx*] *Theanitorum* provincia eſſe perhibentur, cæterarum quoque *reſumptivarum* materiarum uſum adhibendo, ut nutribiliores ſuccos.

Ubi vero *inter inteſtina* & *peritoneum* eruptio fuerit facta, ſive ex *jecore*, ſive ex aliqua veniens collectionis parte, quæſitum eſt quomodo *puris detractio* fieri poſſit, utrumne per tenues vias *veſicæ* veniat [*yy*]: atque in *inteſtina* [*zz*] acceptum videatur, & propterea per urinam, vel per ventris officium excludi poſſit: an vero ſectis *inguinum* locis detrahi facilius videatur, quod quidem ERASISTRATUS demonſtravit.

Sed adparat (*aaa*) nunc *chirurgia* ad exitum puri faciendum, inciſa ſecundum inguen *peritonæi* membrana, quo corruptis liquoribus prolapſio inferioribus (*bbb*) aperte præbeatur. Tunc congrua adhibenda curatio. Etenim inciſa peritonei membrana, in *cicatricem* facile conducitur, & ſine ullo *periculo* ægrotantis ſanitas (*ccc*) datur, ut eſt conjiciendum ex *hydropum paracenteſi*, atque chirurgia *ramicis*, quam *Græci* ἐντεροκήλην vocant.

Neque *impoſſibile* putandum, etiamſi quid re-

[*uu*] Ænaria.
[*xx*] Teanitarum, Apuliæ populorum.
[*yy*] an vero.
[*zz*] accipi.
[*aaa*] commoda.
[*bbb*] apertis.
[*ccc*] reddittur.

manſerit; facta detractione (*ddd*) *chirurgiæ*, per ſuperficiem cutis, ac *tenues vias*, & per inteſtinorum cavitatem (*eee*) ſudari: quippe cum etiam in *hydropibus* circumfuſus humor *inteſtinis* ſæpe fuerit (*fff*) exſiccatus, quibuſdam per *veſicam*, feminis per *matricem*: ſed omnibus communiter *fortitudinem* convenit per nutrimenta præſtare; facile enim (*ggg*) *corruptio* partium depulſa paſſione fit, cum corpus fuerit naturali fortitudine poſſeſſum.

[*ddd*] i. e. a chirurgo.
[*eee*] exſudare,
[*fff*] abſorptus.
[*ggg*] reſtitutio, correctio.

CAPUT XI.

De ſuperflua carne, quam Græci πολυσαρκίαν *vocant.*

ACcidunt corporibus *ſuperflua carnis incrementa*, quæ Græci ob nimietatem πολυσαρκίαν vocaverunt, & eſt hoc paſſionis genus contrarium (*a*) *nutrimento ceſſante*: ſiquidem ceſſans nutrimentum tabida facit corpora: idem *ultra naturæ modum* (*b*) vehementius elatum plurimam facit *carnem* generari, ex qua corpora gravata premuntur.

Præterea hoc quoque ſpeciem (*c*) accipimus *cachexiæ*,

[*a*] nutrimento ceſſanti, ſc. tabi.
[*b*] copioſius adlatum.
[*c*] eſſe judicamus.

cachexiæ, ſiquidem indecens difficultas patientes adficit: nam ſequitur *nimia* ac ſuperflua *multitudo carnis*, quæ in pinguem prominentiam erigitur, cum *tardo motu*, atque gravatione, & *debilitate*, & ex parvo greſſu *anhelatione*, ac *ſudore*, ut ſuo ſe corpore præfocari ſentiant ægrotantes; quo neque levia ferre valent veſtimenta. Multi igitur *medicorum* atque *aliptarum* ſalutaribus præceptis adjungendam diligentiam *detrahendæ carnis* putaverunt, intuentes παχύτητα, quam ἐπίδοσιν vel εὐεξίαν vocant, hoc eſt, *habitudinis augmentum*: ſed hoc a SORANO repulſum.

Nos igitur ſolam *bonam* habitudinem intelligimus, quæ ſi fuerit cum *modica carne fortitudo*; (*d*) & ſervanda magis quam repellenda. *Polyſarcia* vero, quam nunc paſſionem dicimus, recte *cachexian* nuncupamus, quæ multis accidentibus denuntiat *periculum*. Etenim, quæ (*e*) ſequetur *animalia* (*f*) nutrimento dedita, vel (*g*) *cuſtodia* reſervata, ut (*h*) flato, atque extento, & prominenti corpore videantur, hæc eadem cuncta *patientes* (*i*) ſequentur. Similiter (*k*) accidentia corporibus ulceratis, in quibus (*l*) *vana caro* concreſcit, vel eorum *labiis*, quæ (*m*) fuerit acie circumciſa (*n*) renaſcuntur.

[*d*] eſt.
[*e*] ſequuntur.
[*f*] gulæ.
[*g*] ſaginationis ergo.
[*h*] inflatio.
[*i*] ſequuntur.
[*k*] ſimiliter quoque accidentia ſunt in corporibus.
[*l*] luxurians.
[*m*] fuerint.
[*n*] renaſcitur.

Sed iſtius paſſionis *duplex* traditur differentia *curationis* : *alia*, quæ cohibet fieri plurimum corporis nutrimentum, quæ quidem ponitur in *geſtatione* celeri, & *cibis* non multum nutribilibus, ac moderatis, ne plura quam inſumit, accipiat: *alia*, quæ cyclica regula atque *operoſa recorporatione* formatur demutandi corporis cauſa. Sed ut (*o*) docilis ſermo, ac manifeſta tradatur præceptio, partium erit memoranda curatio.

Convenit igitur corpus exercere *geſtatione plurima* ac *perſeveranti*, animalium jugo, vel curriculi motu, & *equitatione*, ac *navicula*: item *lectione*, & *vocis exercitio* vehementi, vel meditatione *modulationis agoniſticæ*, & *celeri greſſu*, quo magis labor *ſurarum* fiat. Item *curſu*, atque ſicca *fricatione*, manibus puris, vel aſpero linteamine, & arenæ aſpergine: tum *volutatione* in palæſtra varia, quam *Græci* (*p*) celadian, atque (*q*) *choricomachian* vocaverunt, quæ ſunt ſpecialiter ab ipſius artis præceptoribus imperanda: tum ὁπλομαχία, hoc eſt armorum ficta (*r*) confrixio: item (*ſ*) *alienis* laboris exercitio, hoc eſt colluctantium, vel coexercentium, quam *Græci* (*t*) haterocopian, vel τραχηλισμὸν vocant, atque longo vel (*u*) raptorio *machinamento*, quod *macron ſparton* vocaverunt: item Italica *ſphæra*, *luctatio*-

---

[*o*] perceptibilis.
[*p*] κελαδίαν quid ſignificat?
[*q*] an χειρομαχίαν?
[*r*] conflixione.
[*ſ*] alternis.
[*t*] ἑτεροκοπίαν, an ἑκατεροκοπίαν?
[*u*] tractorio.

ne, celerique & dura atque multa vel ſicca *fricatione.* Etenim oleo, labentibus manibus, fortitudo ſolvitur exercitii.

Convenit etiam *ſole* corpora torrere, quod *Græci* ἡλίωσιν vocant: tum *paropteſi* ex flamma, vel carbonibus, & ſiccis vaporationibus provocatur ſudor: & nunc *ferventia lavacra*, quæ plurimum detrahunt, nunc *frigida*, quæ corpus in denſitatem cogunt: denique (*x*) *pſychrolutarum* corpora denſa, ac veluti (*y*) *teſtea* ſentiuntur.

Convenit etiam *arenæ* littorariæ adhibendus fervor: tum *natatio* maritima, vel *aquarum* naturali virtute medentium, & in lavacris ſudore perfecto aſperginem *ſalis* adhibere: qua ſæpe condita caro animalium ciborum (*z*) voluntati ſicca ſervatur, atque denſior, nec collecta marceſcit. Tum *fricamentum* adhibendum quod *Græci* (*aa*) zegma vocant, ex *nitro* tuſo, atque in pulverem redacto, & poſt lavacrum longa *cibi dilatio*, vel potus. Tunc enim *adpetitio* (*bb*) minima marceſcit, & ejus *acies* temporis obtunditur dilatione, cum etiam *digeſtionis* parata protervitas detracto fomite langueſcit.

Erit præterea *potus* ſemper ante cibum prohibendus, vel in toto *parvus* dandus, & magis cum cibi ſumuntur. Etenim immiſſo *liquore* plurimo (*cc*) fluidantur accepta, atque *caro* molli-

---

[*x*] qui frigida lavantur.
[*y*] teſtacea.
[*z*] voluptati.
[*aa*] forte σμέγμα, an ζέμα, a ζέω ferveo?
[*bb*] maxima.
[*cc*] fluida redduntur.

tur, & digeſtione facile (*dd*) ſolidiora propriantur. Sed ſi plurimum quiſquam ſitierit, *vinum* parvum dabimus, mediocriter aſperum. *Pulmentum* vero alicam, amylum, lac, nucleos, cerebrum, ova: *piſces* autem teneros, vel *pinguia* quæque reprobamus. *Panem* dabimus frigidum, fermentatum, (*ee*) *autopyrum*, eſt enim minus nutriens: & magis, ſi fuerit *veteratus*. Specialiter autem *ſiccus* probandus eſt *cibus*. Item pulmento danda ſunt *olera* & *piſces* durioris naturæ, vel *avium* ſicciora, vel *agreſtium*, ut leporis, capreæ: porcina ex *depoſito*, hoc eſt, longo tempore ſale ſiccata.

Convenit præterea *unum cibum* ſumere, & poſt ſumptionem plurimum *vigilare*: (*ff*) In requie quidem, quo multa corpus *exhalatione* inſumatur vigilando: additur enim plurimum ſomno: denique *dormientium* corpus (*gg*) validius fit. *Potus* dandus frigidus: & perſeverante (*hh*) *carnis multitudine* erunt initia *cycli* (*ii*) adſumenda, nunc ab (*kk*) omni *abſtinentia*, nunc a *parvo cibo* & *aqua*, nunc (*ll*) augmenta ordine regulari.

Item a *jejuno vomitu* ſumendum eſt initium: (*mm*) vel ex *radicibus*: tum ad *drimyphagiam* veniendum, ac mediæ qualitatis materiam, vo-

---

[*dd*] ſolidioribus propriantur i. e. partium corporis ſubſtantiæ adhæreſcunt, & adglutinantur.

[*ee*] αὐτόπυρον, cui nihil furfuris ademtum eſt.

[*ff*] irrequietis.

[*gg*] uvidius.

[*hh*] πολυσαρκία de qua hic agitur.

[*ii*] incipienda.

[*kk*] totali.

[*ll*] augenda.

[*mm*] deinde ex.

lantum, atque agrestium: quæ quidem erunt celeranda (*nn*) per dies minoris brevitatis, quo urgentius (*oo*) *initia* repetantur: & in oleribus erunt *urinalia* providenda, ut *asparagus*, *pastinaca*, *apium*, *fœniculus*, *daucus*, *porri capitati*, & horum similia: sic enim communia servantes corpus valebimus demutare.

Accidentium quoque (*pp*) conjecturam faciemus, quo *elimatio carnis* atque (*qq*) diductio procedat. Aliqui medici *phlebotomiam* probant, atque *purgativa* medicamina, quæ cathartica adpellant, & *clysterem*, & post lavacrum illico *venerem* adhibendam ante cibum, atque ipsa die parvum nutrimentum, (*rr*) poto aquam dandam.

Item vomitum (*ff*) post *vespertinum* vinum, Alii quoque veluti passioni contrariam corporis (*tt*) *expansionem* ex (*uu*) thalamo fieri probaverunt, & adpellant (*xx*) ἀντίπαλον, itemque *nocturni roris* auram ante solis ortum bibendam. Sed horum *deliratio* manifestis proditur rebus. Nam *phlebotomia* vires depurgatæ vexantur, & corpora (*yy*) paliescunt, quod *Græci* ῥακῶσιν vo-

---

[*nn*] paucioribus diebus.
]*oo*] cujuslibet cycli.
[*pp*] observationem.
[*qq*] deductio.
[*rr*] potui.
[*ff*] post cœnam.
[*tt*] pandiculationem.
(*uu*) venere & concubitu.
(*xx*) i. e. τῆς πολυσαρκίας adversarium.
(*yy*) flaccescunt.
(*) Sic Aeginet. l. VI. c. 77. laxatam scroti cutim adpellat ῥάκωσιν ὀσχέυ.

cant. Item *purgativis* medicaminibus ex clysteribus, cum supradictis, etiam liquida corrumpuntur, (zz) cum *alius habitus* corporis fit, quem *Græci* cachexian vocant. *Venereus* vero usus effœminat membra, atque fortitudinem tollit.

Item aliquibus bis in die [*aaa*] ordinatum *lavacrum*, & *somnum* prius quam cibus sumatur, quidam *improprie* voluerunt: crassificat enim somnus, non tenuat corpora: item *vomitus* post cibum: vires enim tollunt: & quanquam corpori detrahant *carnem*, implent tamen necessario *caput*, atque sensuales vias vexant, & *gingivas* in putredinem mittunt, atque [*] os odore [*bbb*] fœdant, retro *stomachum* [*ccc*] limant, & ipsum hominem sibimet faciunt displicere: quod *Græci* δυσαρέσκησιν vocant, cum *inæqualite* febribus vicina. Est & improprium, atque *parva ratione æstimatum, ob corruptionem parvorum majores corpori vexationes inferre.*

Sed si forte [*ddd*] *vinorum* fuerit excessa moderatio, tunc erit *vomitus* adhibendus: ejus enim vexatione major est immodicæ sumptionis gravatio. Item præ [*eee*] cæteris *vehemens*, & major quam oportet, animi officiis sive *curis adplicatio:* Videmus enim ob has causas etiam *studentium* corpora fieri tenuiora, [*fff*] limitatione quadam

(zz) quo malus.
(*aaa*) *subint.* male.
(*bbb*) fœdant, præterea.
(ccc) rodunt; excoriant.
(*ddd*) ciborum.
(*eee*) *hic subintel*, conducit.
(*) os odore fædant tetro.
(*fff*) limatione.

animi jugi cogitatione atque disputatione: eorum vero, qui *segni* ac pigro ductu vitam trahunt, solidiora atque *pleniora* fieri corpora, ob contrariam rationem. His de superflua carne conscriptis, *omnium tardarum passionum curationes explicavimus*, intentione aliarum sectarum (*ggg*) neglecta.

(*ggg*) non, ut in Celer. pass. libris, integris capitibus redarguta.

F I N I S.

INDEX

RERUM ET VERBORUM

QUÆ IN UTROQUE VOLUMINE

CÆLII AURELIANI

CONTINENTUR.

NB. *Littera* b *alterum* CÆLII *volumen designatur.*

A.

B.

Criſes,

S.

Storacis

F I N I S.

